UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Caroli Scribani E Societate Iesv Medicvs Religiosvs De Animorvm Morbis Et Cvrationibvs

Scribanius, Carolus

Antverpiæ, 1618

urn:nbn:de:hbz:466:1-46194

Visual Library

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Th. 2689.

I. VII
25

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

CAROLI SCRIBANI

E SOCIETATE IESV

MEDICVS RELIGIOSVS

DE ANIMORVM MORBIS

ET CVRATIONIBVS.

Liber Collegij Societ^is IESV Paderborna

ANTVERPIÆ
Apud Heredes MARTINI NVTII.
ANNO M. DC. XVIII.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

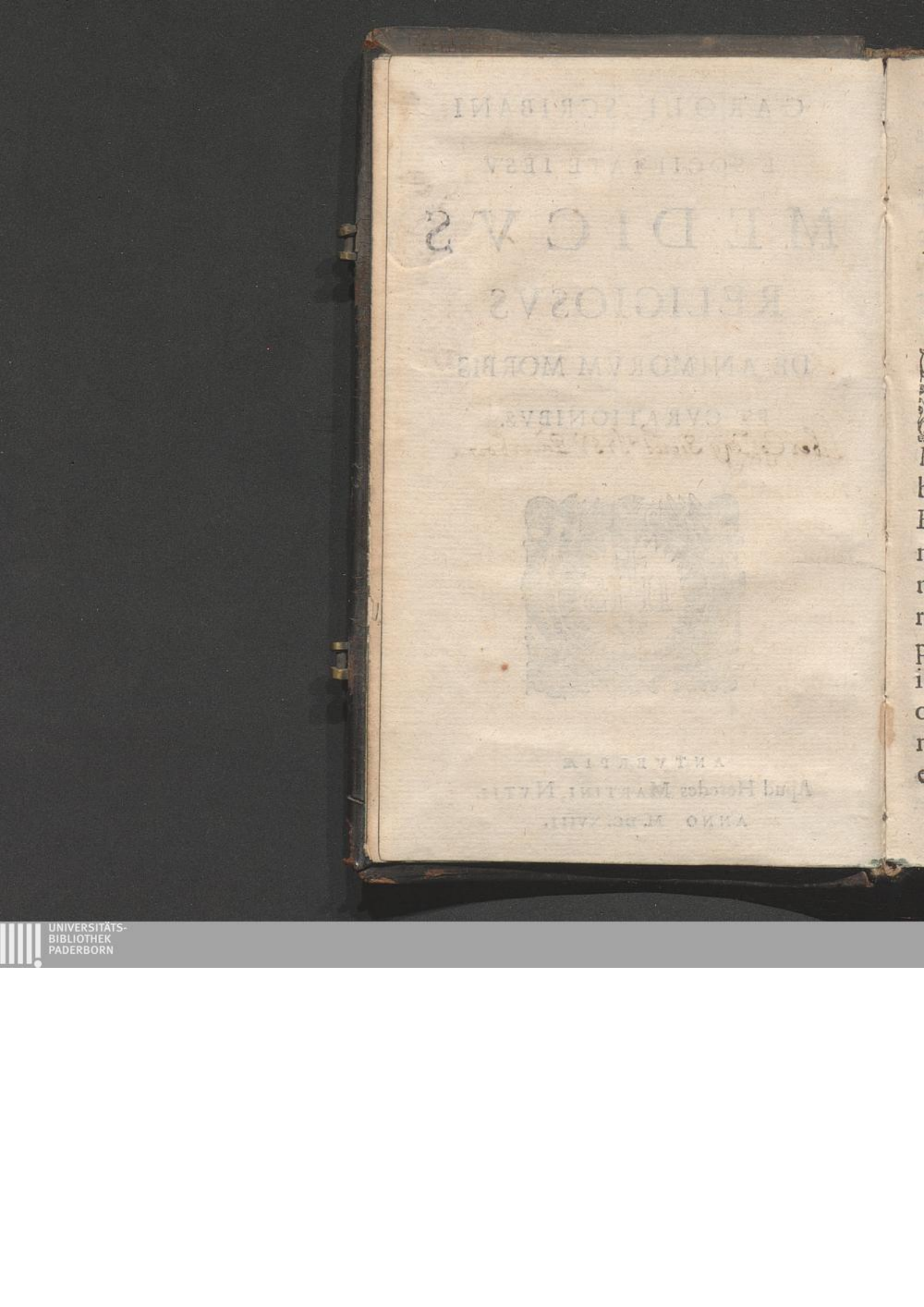

ADMODVM REVERENDO

DOMINO

AC PATRI

ANTONIO DE WINGHE

ABBATI LÆTIENSI

ORDINIS S. BENEDICTI.

SPopondi. non fallo fidem. & non Christianum tantùm, sed & Religiosum Medicum mitto, animorum morbos, damna, remedia narrantem. Ridebit aliquis ab hesterna schola, nupera arteria Medicum tironẽ. at mihi satis est, votis Tuis Tuorumq́; respõdisse. Et nescio, an non maior, promptę parentiæ, quàm prudentis imperij laus sit. etiam inscitiam ostentasse decus, si imperaueris. & nõ clarior gloria, infantiam quàm eloquentiam prodidisse ad impe-

ria? in illa, è ſolo obſequendi ſtudio, ſperari laus poteſt, contemptus ab infantia: in hac facilis obedientia eſt, quæ laudem imperat. nec magnum eſt, in amico imperio ceruices ſubmiſiſſe gloriæ, magnum eſt contemptui ſubmiſiſſe. hoc volui, illud non potui. laudem an merear, iudicij erit tui. Hoc dicã: parui, & imprudentiam prodidi. De morbis ſcripſi, non inexpertus morborum, remediorum ignarus. addidi tamen remedia: non quæ ægros alienos animos expleant, aut medeantur malis; ſed quæ ægræ ſcriptoris huius menti commoda arbitrabar. Et ſanè in morborum varia implicatione aliquid mihi largiendum, cùm morborum genus omne pectore hoc circumferam. denſiùs his obſeſſus, quàm audax de genu pugnãtis Magni Macedonis,

in

in Sudracarũ oppido, clypeus, totam hoſtilium telorum ſiluam circũferens. vt non iniuriâ fides haberi poſſit morborũ experientiſſimo, & ex ſe magiſtro. remedia ab alijs, ac magno in primis Claudio Aquauiua veriùs quàm à me didici: vt cui crudi adhuc ſtent morbi. certiora à Tua Tuorumq; manu exſpectabo, è Bloſianis, nõ Galeni aphoriſmis. quod ſi feceris, & margines libelli huius, expertiſſima manu tua medicamentis oppleueris; næ ego fortunatus, qui pellendis his animę meæ morbis, teſtata medicabula repererim, certam valetudinẽ promittentia. Bea me hoc munere, & in omnem poſteritatem habebis Tuũ, nouo hoc Tibi munere æternùm pigneratum. Vno hoc volumine tres libros clauſi. primus Superiorum morbos, ſecundus infe-

riorum, tertius vtrique communes amplectitur. Nemo indignetur. meos nō alienos enarraui morbos. famæ huius dominus, famam prodegi. & quis vetet morbos ſuos omnium in circo oculis ſpectandos, emendandos, prębere? nō erubeſco ad aliorum aures, qui nō erubui ad oculos magni Dei. nec pudet aperire, quod nō puduit perpetrare. noxia enim verecundia eſt, quæ malū in interitum celat. felix confeſſio quæ in medelam mala prodit. hoc feci. & toto hoc volumine mētem legendam tradidi. nihil excuſo. nec ſi velim, poſſem. habeo nimis oculatum teſtem & iudicem pectoris huius, morborū, vulnerum. quibus ſaucia mens hæc Samaritanum exſpectat, vinumque & oleū, è paterna manu, matris vberibus; vt & vini acrimonia ſaniem tergat, & oleum fun-

fundẽtia vbera demulceant. vt nouus homo, poſt vulnera, morbos, mortem rediuiuus; valentia membra, ſanguinis, coloris, & ſucci boni plena, diuinæ glorię, proximorumque ſaluti ſacrẽ. precibus hoc Tuis Tuorumq; ſpero. nec difficile erit, è diuite Bloſiana nube, in emarcidos hos animæ meæ campos fœcundum imbrem depluere, & è locuplete illius apotheca nobiliſſima medicamenta, valetudini in integrum reſtituendæ depromere. Ita facite magni Patris magna ſoboles, digniſſimi omnes tanti Parentis educatione; & calidis veſtris ad Deum orationibus animæ huius morbos pellite, valetudinẽ reddite. ita æternùm vos tueatur magnus Deus: ſpiritumque noui Eliæ veſtri Bloſij, in nouos vos Eliſæos, dupla felici fœneratione diffundat.

AMICO LECTORI.

MORBOS enarro: non quales annorum experientia doctus in alijs obseruaui, sed quales viri varijs retrò sæculis eruditione ac pietate non postremi multis sparsim voluminibus, pro re nata vulgarunt, qualesque in vario Religiosorum aliorumque hominum genere succrescere posse arbitrabantur quæ omnia in vnum hunc librum, tanquam in vnum fasciculum conieci, quò promptiùs ad manum cùm essent mala, essent & remedia: neque tam mala cognoscerentur quæ sunt, quàm quæ temporum procursu, & Religionibus ad deuexam caniciem, tanquam ad capulare quoddam senium properantibus, suboriri possent. In futurorum ergo magis anteambulam præcautionem, quàm in præsentium subsidium hæc scripsi. Sed neque in omnes cadere hæc mala possunt, neque eadem omnibus medicamenta admouenda. quædam hîc etiam inter curationes præscripta, quæ cum non vltimarum Religionum institutionibus pugnant; qualia sunt locorum ac Superiorum mutationes. multa deinde

deinde quæ in ſolidum ignorata, vt ſepoſiti deſignatiq́ue certi per annum dies ſolis ſpiritualibus animorum exercitationibus donandi, recollectiones, annuæ votorum renouationes, binæq́ue per diem conſcientiarum diſquiſitiones, particulares etiam vitiorum virtutumúe diurnæ diſcuſſiones, aliaq́ue generis huius non pauca. Enarrare tamen iſta volui, vt quibus hæc non ignota, prodeſſe poſſent in medelam; quæ imitari etiam poſſent, quibus in hanc diem ignorata. Nemo verò morborum numerum miretur. quantos Hippocrates, Galenus, alijq́; medicorum, corporum morbos tradiderunt? quantiq́ue ſuper hæc exurgunt indies, veteribus, omnibus adeò retrò ſæculis, ne nomine quidem cogniti? Non minores animorum ſunt. audeo. plures etiam, quo latior in animo quàm in corpore campus, ac patentior area eſt. Jam vt nemo meritò reprehendit medicos, morborum in vario ſexu genera remediaq́; pertractantes, laudat potiùs; cùm in morborum nos cognitionem, fugam, medicationem manu quaſi ducant: nec quiſquam indignatur ſcribentibus, tanquam morborum ſuorum denuntiatoribus; amat magis, vt pe-

riculorum monitores. Sic neminem iure offendi posse arbitror, si animorum mala non tam quæ sunt, quàm quæ subnasci possunt, remediaque enarrauerim. nullorum hîc vulnera propalare animus fuit: sed in fugam & tutelam, quæ succrescere tanquam in fœcundissimo zizaniarum solo, possent mala, designaui, & antidota venenis addidi. vt indignari nemo possit, conatum potiùs laudare; & docto prudentique suo calamo, rudem hunc meum & imperitum, polire & erudire. quod totis animis voueo, repositurus in beneficium, quidquid à quocunque amico calamo subministratum fuerit. summa etiam plerumque capita veriùs tetigi, ac malorum superficiem quandam rasi, res per capillum veriùs trahens, quàm toto corpore pertractans. accedent doctæ manus, quæ publico bono, gaudio meo, fusiùs hæc certiusque prospectanda dabunt. addentque è felici ingenio, fortunataque experientia sua plura in cognitionem & medelam. quo magis venerabor colamque æterna beneficium memoria, centupla in cælis à Deo redhibitione remetiendum.

SYL-

SYLLABVS CAPITVM LIBRI PRIMI.

CAP. I. IGnoratio in Superiore muneris sui. fol. 1.

II. Ignoratio domesticarum rerum ac personarum. 6.

III. Ignoratio morborũ subditorum suorum. 13.

IV. Ignoratio spiritualiter medendi. 18.

V. Neglectus in curandis suorum morbis. 26.

VI. Impatientia in inferiorum curatione. 32.

VII. Acerbior correctio. 38.

VIII. Paternæ gubernationis neglectus. 46.

IX. Exigua cura interni spiritus. 54.

X. Remissio in gubernando. 60.

XI. Facilitas & indulgentia nimia. 68.

XII. Dissimulatio in suorum malis. 77.

XIII. Studium placendi sibi subditis. 84.

XIV. Nimia in suorum aliquem fiducia. 90.

XV. Priuatæ necessitudines & amicitiæ. 97.

XVI. Defectus boni exempli. 104.

XVII. Executionis defectus. 110.

XVIII. Disciplinæ neglectus. 115.

XIX. Neglectus valetudinis suorum. 125.

XX. Nimia in hospites parsimonia. 132.

XXI. Inutilium personarum admissio & retentio. 140.

XXII. Negligens institutio nouitiorum. 145.

LI-

LIBRI SECVNDI.

I. *Auersio à Superioribus.* 160.
II. *Neglectus obseruantiæ erga Superiores.* 166.
† *Curiosior inuestigatio imperfectionum Superiorum.* 668.
III. *Simulata & tecta conscientiæ explicatio & redditio.* 172.
IV. *Curiositas in indagandis, quæ gubernationem tangunt.* 179.
V. *Obedientiæ neglectus.* 184.
VI. *Obedientia è solo metu profecta.* 191.
VII. *Excusationes.* 197.
VIII. *Intercessiones.* 203.
IX. *Laborum fuga. otij amor.* 208.
X. *Studiorum neglectus.* 215.

LIBRI TERTII.

I. *Orationis neglectus.* 221.
II. *Ariditas & in oratione distractio.* 237.
III. *Neglectus lectionis spiritualiũ librorũ.* 247.
IV. *Examinis diurni neglectus, aut perfunctoria conscientiæ discussio.* 253.
V. *Tepiditas in ijs quæ spiritum tangunt* 264.
VI. *Mortificationis neglectus,* 284.
VII. *Regularum etiam minimarũ neglectus.* 291.
VIII. *Silentij transgressio.* 301.
IX. *Aberratio ab instituto in rebus pijs.* 310.
X. *Auersio aut vniuersim ab instituto, aut ab aliquibus instituti propriis.* 317.

XI. *Aemu-*

XI. *Aemulationes etiam in rebus piis, & instituti propriis.* 322.
XII. *Amor sui.* 328.
XIII. *Dictorum factorumq; suorum commendatio, reliquorum damnatio.* 341.
XIV. *Ambitio, speciosorum munium prosecutio, viliorum fuga & contemptus.* 349.
XV. *Delectus munium & locorum.* 357.
XVI. *Nimia in vnam alteramúe nationem propensio.* 364.
XVII. *Nimiæ cum vno alteroúe familiaritates.* 374.
XVIII. *Familiaritas & gratia quæsita externorum, Principumq; virorum.* 380.
XIX. *Affectus in parentes, in sanguine iunctos.* 390.
XX. *Commendationes ad Ecclesiasticas aut sæculares dignitates & munia.* 397.
XXI. *Paupertatis neglectus.* 403.
XXII. *Singularia in cibo, potu, vestitu, reliquisq; corporis commodis.* 412.
XXIII. *Neglectus munditiei & modestiæ religiosæ.* 418.
XXIV. *Sæculares mores, risus, ioci, minusúe religiosæ recreationes.* 425.
XXV. *Conuiuiorum frequentia.* 433.
XXVI. *Munerum acceptatio & largitio.* 444.
XXVII. *Adulatio.* 452.
XXVIII. *Politica agendi ratio.* 459.
XXIX. *Aulici mores.* 472.

XXX. *Clan-*

XXX. *Clancularia agendi ratio.* 479.
XXXI. *Simulatæ amicitiæ, occulta odia.* 485.
XXXII. *Secretorum violatio.* 490.
XXXIII. *Infidus animus, alieni explorator & delator.* 497.
XXXIV. *Ingratus animus beneficiorum immemor.* 506.
XXXV. *Nimia ad externa diffusio.* 513.
XXXVI. *Castitatis neglectus.* 522.
XXXVII. *Nimia fiducia sui in rebus agendis, feminarumq; consuetudine.* 530.
XXXVIII. *Feminarum familiaritas quocunque prætextu, confessionum, institutionum spiritualium, boni temporalis, ægritudinũ.* 538.
XXXIX. *Frequentes & prolixæ feminarum confessiones.* 550.
XL. *Feminarum visitationes.* 558.
XLI. *Sociorum fuga & vitatio.* 564.
XLII. *Indeliberata agendorum resolutio & executio.* 574.
XLIII. *Diffidentia.* 585.
XLIV. *Dissensiones.* 592.
XLV. *Detractiones.* 603
XLVI. *Delationes è suspicionibus natæ.* 612.
XLVII. *Credulitas nimia in delationibus.* 620.
XLVIII. *Nimiæ commendationes & depressiones.* 626.
XLIX. *Apprehensiones & suspiciones.* 632.
L. *Pusillanimitas.* 644.
LI. *Impatientia in aduersis.* 660.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

CENSVRA.

HIc liber, medicus animæ, affectionúmque curator, ab Admodum R. P. Carolo Scribani Societatis Iesu per Flandro-belgicam Præpoſito Prouinciali conſcriptus, virtutes inſerens, vitia extirpans, digniſſimus eſt, qui typis excudatur, vt Religioſus quiſque eum præ manibus & ob oculos ſemper habeat. Quod cenſui 9. Nouembris, anno 1617.

Egbertus Spitholdius S. T. L. Canónicus & Plebanus Antuerpienſis.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Summa Priuilegij.

ALBERTI & ISABELLÆ CLARÆ EVGENIÆ, Archiducum Austriæ, Ducum Burgundiæ, Brabantiæ, &c. Sereniſſimorum Belgicæ Principum priuilegio cautum eſt, nequis *Medicum Religioſum de animorum morbis & curationibus, auctore R. P. Carolo Scribani Societatis* IESV, præter Heredum Martini Nutij Typographorum Antuerpienſium voluntatem, in Belgio intra ſexennium imprimat, aut alibi impreſſum in has Inferioris Germaniæ ditiones importet, venalémue exponat. Qui ſecùs faxit, confiſcatione librorum, & alia graui pœna multabitur, vti latiùs patet in litteris datis Bruxellæ, 4. Decembris, anno 1617.

Signat

Steenhuyſe.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

LIBER PRIMVS.

SVPERIORVM MORBI ET CVRATIONES.

CAPVT I.

Ignoratio in Superiore muneris sui.

HINC ingens illud malum, cùm Superior non tam constitutionum, regularum, ordinationumque instituti sui, quàm iudicio suo gubernationem moderatur: vt non tam vocationis suę, quàm nouæ congregationis & Religionis institutio meritò videatur, è Superioris placitis nata. Variæ ex his principiis consuetudines nascuntur, liberior in non paucis, in aliis rigidior disciplina; in magnis sæpe grauibusque, & à quibus Religionis nomen bonum pendet, laxior plerumque; in minimis noueque ferè excogitatis strictior seueriorque; vt iam à primæuo spiritu & vocatione vix aliud præter inane nomen reliquum sit: cùm quæcunque in speciem pia bonaque amplectimur tanquam in-

ſtituti propria. Grauis error, eoque magis, quò ſub pietatis prætextu teneriores animas, ſimplicioreſque aliorſum ab inſtituto pellit.

Sanè vt non omnium morbis eadem medicamenta, nec omnium valetudini eadem victus potuſque ratio; ita nec omnium vocationi eadem vitæ genera, aut pietatis exercitia muniaque conueniunt. Sanctæ ſunt variarum Religionum exercitationes, ſed non omnes omnibus Spiritu ſancto dictatore præſcriptæ aut imperatæ ſunt. Sua cuique Religioni ſunt munia, ſui termini, quos egredi non ſit conſultum.

Et certè labetur ſæpe Superior, qui inſtituti ſui, muneriſque ſibi impoſiti ignarus, ſuo iudicio propoſitas difficultates decernet, & in grauiſſima ſe Religionemque diſcrimina coniiciet, incertúſque ſępe rerum, dubius hærebit, ſollicitumque anxiumque pectus trahet; nec ſe explicabit ſine inſigni iactura nominis etiam ſui, ſalutiſque aliorum; mirabiturque ſe eò deductum, vt per prępcipitia ſalus ipſi ſperanda ſit, cùm conſueto ſe itinere excluſum viderit, ſeroque, & non-profutura pœnitentia errorẽ ſuum ingemiſcet, conſequeturque vt aut imperiti, aut fatui, aut te-

temerarij, aut improbi nomen obtineat, audietque non rarò hostis Religionis, qui eam placitis è cerebro suo fabricatis, in alienam à veteri semitam conetur impellere.

Et sanè cùm nihil stolidius sit, quàm ignoratæ artis scientiam profiteri, vt si quis curationū ignarus medicum se venditet; ita omnium stolidissimum est, Religionem, quam ignores, præ te ferre. Neque enim in vno errore stabit hoc malū: error enim vnus errorem trahet, donec ad inextricabilem errorum labyrinthum deducatur, è quo se extricare nulla arte aut prudentia queat. Hinc est illud Gregorij: *Nulla ars doceri præsumitur, nisi intenta meditatione priùs discatur. ab imperitis ergo pastoribus magisterium pastorale suscipitur in magna temeritate, quoniam ars artium est regimen animarum.* *In Past. par. 1. cap. 1.*

Plurimum deinde illi de sapientiæ opinione decedet. atque hinc auctoritas illi apud suos minor, minorque veneratio erit: nec rarò erubescet, cùm rogatus hallucinabitur, aut ab inferioribus errorem suum discet, non sine insigni ignorantiæ suæ rubore.

Et quid vniuersim sperari ab eo boni possit, qui ignarus imposiți sibi muneris

est? quomodo illud, nomenque suum tuebitur, aliis imperabit, dubitantibus consulet, labantes eriget, ægris medebitur, afflictos solabitur, prospiciet tempori, præcauebit damna, irruentibus se malis opponet, aut propulsabit noxia, cùm ferè ab hoc nocitura potiùs metuēda, quàm profutura speranda sint? & si quid feliciter euenerit, fortuitis magis casibus, quàm certæ scientiæ tribuendum sit?

Iam quid expectare prudenter ab eo possumus? nihilo plus quàm ab imperito nauclero secundum cursum, ab ignaro auriga felicē ac inoffensum progressum, ab imperito medico valetudinē bonam, ab indocto architecto, penicillo, calamo, doctum, elegans, eruditum opus.

Et certè quicunque muneris sui scientia destituitur, etiam prudentia agendarum rerum regula destitui necessum est: qua qui caret, quantis necessariò se difficultatibus induat nemo non videt. vnde fit, vt nihil certo consiliò ac ratione; omniaque dubio euentu peragantur. perimentia proinde sæpe pro salutaribus, noxia pro profuturis, venena pro medicamentis propinantur. & cùm contraria ferè contrariis curentur, amica hîc amicis præbentur mala, tanquam si in fomentum,

tum, non in malorum depulsionem remedia porrigantur. Neque enim potest muneris sui ignarus, personarum, temporum, locorum, rerum, in omni prudenti gubernatione necessariarum rationẽ habere: sed de errore in errorem necesse est illum labi. Quo fit vt infortunatissimum ferè exitum sortiatur, cùm tam fatuis mereque fortuitis consiliis agatur.

Remedia.

EX instituti accurata cognitione petenda. hæc verò ex frequenti constitutionum, regularum, tam communiũ, quàm singulorum officialium, ordinationum, instructionum, historiæque instituti lectione paranda.

Iuuabit plurimùm conferentiarũ frequens de rebus instituti propriis iteratio: deque iis maximè, quæ aut nocitura in primis, aut profutura videbuntur: de praxi etiam & executione rerum ad Religionis integritatem potissimùm necessariarum.

Proderit etiam frequenter cum iis agere, qui aut longa rerum experientia, aut assidua lectione instituti vt peritissimi, ita amantissimi sunt, illorumque sibi vi-

tam imitandam proponere qui in omni virtutum genere, inſtitutiq́ue ac primæui ſpiritus amore, omni ætate floruerunt.

Magis etiam ſi in dies ſingulos, aut ſanè alternos, ſeponat horam vnam, aut ſanè mediam: qua & ſingulorum ſubditorum ſibi officia, conditiones, mores, propenſiones, virtutes, vitia, animiq́ue morbos & curationes, & impoſiti ſibi muneris partes omnes, ſeriò ſecum tacitus perſcrutetur: quid nimirum res, quid concreditæ ſibi perſonæ depoſcant. quibus tueri augeriq́ue res domeſtica; quibus foueri prouocariq́ue primæuus Religionis ſpiritus; quibus pro inſtituti ratione promoueri proximorum ſalus poſſit. quorum omnium ſedula ac non perfunctoria cogitatio, magnum Superiori lumem præbebit, ac in commiſſi ſibi muneris cognitionem inducet.

CAPVT II.

Ignoratio domeſticarum rerum, ac perſonarum.

HInc ingentes agendarum rerum imprudentiæ naſcuntur, & graues in gubernatione errores, quos nullo remedio corrigas, damnaq́ue non in vnam alte-

terámue persónam, sed in corpus vniuersum decurrentia; cùm aut committuntur munia, quibus non possunt, aut res deliguntur noxiæ.

Neque quisquam prudenter præesse potest, aut præcauere nocitura, aut profutura deligere, cui non domestica omnia personæque perspectæ fuerint: errores enim ex hac ignoratione necessum sequi grauissimos, cùm prioribus dissentanea sæpe imperentur, aut sanè minùs commoda, aut mutuo pugnantia.

Ille securè procedit, nec facilè pœnitenda committit, quem nihil domesticarum rerum fugit, & non magno negotio deuitat mala, & prouidet nocituris, ac præoccupat etiam antequam veniant, quem nullæ domesticæ res latent; aut certè remedia illi prompta & ad manum sunt, qui & suorum in hanc aut illam partem propensas voluntates, vires, eruditionem, ingenia, mores, domesticasque res omnes perspectas habet. Neque enim ille de facili committet aut non cõmittenda, aut quibus non tutò potuit: scit res personis, personas rebus metiri. contrà qui hæc ignorauerit, in ingentia sæpe discrimina suos conijciet, nomenque bonum corporis totius: vt qui ad indignationes,

æmulationes, potum, arrogantiam, carnem propenſo ea imponet, quæ quaſi apprehenſa manu trahunt ad illa, ad quæ natura non modò ducebat, ſed reluctantes etiã potenti trahebat impulſu, quaſi ſi quis præcipitio proximum, & tantùm-non prolabentem protrudat. Bene de hac re Proſper: *Præpoſiti ſpeculatores ſunt, quia ſpeculantur actus hominum, & qualiter quiſque viuat diligenter explorant: quos bonos probauerint, honorando confirmant; quos deprehenderint vitioſos, arguentes.* & Chryſoſtomus: *Multa paſtori opus eſt diligentia: ſexcentis etiam, vt ita dicam, oculis, vt rectè vndique humani animi habitum circumſpicere poſſit.*

De vita contẽp. lib. 2. cap. 2.

De Sacerdotio

Certè vel minima etiam ignoraſſe grauium in gubernatione errorum cauſa eſt. ille prudenter præeſſe poteſt, quem nullæ domeſticæ res latent. magnæ illæ aut paruæ ſint, plurimum ad prudentem gubernationem conferunt: cùm minimæ etiam aliæ atque aliæ intercurrentes circumſtantiæ, alia atque alia conſilia depoſcant; maximæque ſæpe res, & à quibus plurimorum ſalus feliceſque infeliceſque exitus, à minimorũ cognitione pendeant. Nihil ergo illum fugiat cui commiſſa aliorum gubernatio, ſi ſapienter præeſſe velit. nec aliorum tantùm induſtriæ verbiſque,

ſo-

soliſque auribus ſuis fidat, oculos admoueat certiſſimos rerum teſtes, ac propè falli neſcios. vnde fiet vt domeſticos omnes ſerios ſeduloſque concreditorum ſibi officiorum adminiſtratores cõſequatur, cùm ſcient ſua omnia perſpecta Superiori eſſe, nec falli illius aut circumueniri diligentiã poſſe. Quæ res incredibile eſt quàm leui negotio omnes in officio contineat. cùm ita natura comparatum ſit, vt niſi filialem aliquem metum amori in gubernãdo admoueris, non magna de felici prudentiq; gubernatione ſperare poſſis. amari in imperio magnum eſt. Sed ferè indulgentia amorem comitatur. iunge filialem timorem, & prudẽtis imperij leges expleueris. ac licet ſua ſit amori veneratio, niſi altera à timore veneratio accedat, non poſtrema obſequendi promptitudo labaſcet, plurimumq; de imperij felicitate decedet.

Perſonarum etiam ignoratio in immania præcipitia Superiorem adiget. quid enim tutò ignoto committet? aut quam rem prudenter illi credet, cuius vitam, mores, animorum propenſiones ignorat? non ad ſingula propè imperia trepidabit ſuorum ignarus, deque incerto dubioque perpetuò euentu ſollicitus? cui deinde fidet, cùm ignoto fidere ſtolidum ſit, & ipſe

ſuorum ignoratione laboret? ſolus exequi omnia non poteſt; ignotis ſua Religioniſque ſapienter credere non poteſt, externis domeſtica cõmittere non expedit: quò ſe vertet inter hæc conſtitutus Superior? niſi vt anxiam ſemper mentem trahat, aut fortuitis omnia euentibus committat. in vtroque miſer. nam aut ſemper timere, aut omnia fortuitis permittere miſerrimum & infeliciſſimum vitæ genus eſt, quod infortunato plurimùm exitu clauditur.

Remedia.

VIgilans Superiorum cura, & in omnẽ partem intentio, vt omnino nihil illum fugiat. Conſequetur hoc magna & intenta ſuorum obſeruatione, diligenti examine redditionis conſcientiæ; aliorum etiam, maximè qui iudicio & ſolertia valent, auditione, ſententiarumque inueſtigatione. iudiciorum enim variorum diſquiſitio in magnam inducet Superiorem ſuorum cognitionem.

Conandum deinde, vt ea ferè per ſe Superior peragat, quæ magnam adferre notitiam ſolent; qualia ſunt

Litterarum omnium, ſiue illæ mittantur, ſiue ad ſuos dentur, accurata lectio.

Omnium

Omnium qui ad portam euocant, cognitio, ne externorum quisquam, quantum frequentia, & loci ratio permittit, Superiore inscio, quenquam conueniat.

Ne ad vllius externi ædes, non conscio antè Superiore, quisquam accedat.

Ne extra consueta tempora ad templũ euocentur inconsulto Superiore.

Credi non potest quàm ingenti rerum harum cognitio Superiori, in omnem benè gubernandæ familiæ rationem excubanti, præsidio sit. Non magna quis hæc arbitrabitur; sed ea tamen sunt, à quibus omnis prudens gubernatio depẽdet, quibusque neglectis, propè impossibile est, prudentem gubernationem posse subsistere, quibusque stantibus, facilis omnis gubernatio est.

Idem reperies in omni republ. regno, militia; quorum salus in rerum personarumq; accurata cognitione vniuersa vertitur. quæ res semper coëgit summos Reges, & prudentia, & rerum gestarum gloria claros, ad largissimas etiam pecuniarum profusiones in hostium consiliis dignoscendis. At verò non minùs necessariam esse domesticorum subditorumque cognitionem, quàm externorum consiliorum, nemo non videt; cùm ab horum igno-

ignoratione, aut perſpecta ſcientia, plus etiam reipubl. bonum, quàm ab hoſtili dependeat. Vt enim ſemper periculoſiora domeſtica mala, quàm externa ſunt; domeſticum ferrum & venena, quàm hoſtilia: ita cognitio illorum magis etiam neceſſaria eſt, minoreque damno inimica, quàm domeſtica conſilia ignorantur.

Curabit deinde Superior, vt omnium ſibi ſubditorum officialium, muniumque ſingulorum, accuratam cognitionem habeat. Obeat ipſe ſæpe domum, ac infimorum etiam non rarò colluſtret operas, locaque muneribus illorum accommodata: temporarias etiam domus ſuæ rationes penitus perſpectas habeat, vt nihil illum earum fugiat, datique acceptique rationes omnes ipſe diſpiciat ac memoriæ imprimat, vt & iudicium de iis ferre, & proſpicere tempori poſſit.

Nemo facilè credat, quantum intentus ſic in omnem partem Superioris oculus & domeſticos in officio contineat, & damna præcaueat, & profuturis proſpiciat, ac Superiorem quaſi iuris ſui faciat, ac extra quandam ſuorum tutelam ponat.

CA-

CAPVT III.

Ignoratio morborum subditorum suorum.

EX qua prouenit, vt aut malis adhibere remedia non possint, aut non adhibeant idonea, aut etiam contraria, plurimosque in variorum munium impositione, vltro, ignarique periculis obiiciant vocationis & animarum. nam quæ remedia in morborum ignoratione sperari possint, nisi fortuita, ægros plurimùm perimentia? profutura nimirum, aut interemptura, prout fortuitò casus tulerit.

Proficiscitur hæc in Superiore ignoratio è suorum neglectu, & ignaua quadam commissorum sibi cura, ex ingenti animi tepore, ac languore spiritus, è pusillanimitate & animi deiectione, & è quodam muneris sui frigore; dum res nec seriò tractat, nec zelo in eas fertur, & superficie quadam contentus, non descendit ad interiora; quasi satis sit præfuisse.

Nascitur non rarò eadem ex non ritè reddita conscientiæ ratione. fit hoc, cùm minùs confidēter inferiores Superioribus sese aperiunt, vel quia duriores illos nacti sunt,

sunt, vel quia minùs secretos, vel quia laborum fugientes, & à quibus auxilia desperent.

Neque vltima ignorationis huius causa è varia Superiorum occupatione nascitur; vt cùm adeò grauibus, tamque variis distinentur, vt totos illos alia negotia occupent: quibus obruti, nec respirãdi tempus habent, nec eis ratio suorũ cognitioni incumbendi suppetit; cùm nimirũ vel ordinariis concionibus vacant, vel toti scriptionibus inhærent vel externorum saluti, consiliisque dandis obruuntur, vel inualetudine denique perpetua detinentur: quæ nisi in viros perpetuò sibi præsentes, quique oculos inter medias negotiorum aliarumque occupationũ moles, in domesticos sibique concreditos, intentos semper teneant, inciderint; periculum omnino est, ne densissima suorum ignoratione laborent.

Et quam curationem morbis suorum adhibebunt tales, quibus ipsa ægritudo, ægritudinumque causæ in solidum ignoratæ sunt? pericula, damnaque, & valida morborum incrementa veriùs metuenda sunt, quàm noxiorum à talibus mitigationes aut depulsiones sperandæ. Neque enim quicquam ignoratione morbi grauius,

uius, magiſque meritò metuendum in curatione accidere poteſt, neque quod præſentiùs mortem acceleret.

Remedia.

VT in medico inualetudinem cognouiſſe propè curaſſe; ita ignoraſſe, ægrum propè peremiſſe eſt. Prima proinde omnis periti medici cura eſt, morbum, cauſſas, incrementa, ſtatum intellexiſſe: è quibus medicationis ſpem non magno negotio concipiat, periculaque depellat. neque ſanè longè petenda remedia: quæ ferè cuique experto ad manum ſunt. Mali cognitio difficillima eſt. Hanc qui conſecutus fuerit, facilem ſibi ad reliqua viam ſternet. Idem vſu venire ſolet in animorũ morbis, cognouiſſe propè curaſſe eſt, imò ſola non rarò explicatione fugãtur morbi, vt verè Caſſian. *Ilico vt patefacta fuerit cogitatio maligna, marceſcit.* Nec difficile eſt Superiori viro humanarum rerum experto, cognita depellere, aut anteuertere quæ nouit mala: vt tota ferè curationis ſpes metuſque à morbi cognitione aut ignoratione pendeat. *Coll. 2. cap. 10.*

Hanc cognitionem partim ſeria longaque obſeruatione ſuorum, partim aliorũ denuntiationibus, partim ægri confeſſione

ne

ne discet Superior: nam & ipse intentum in omnem partem oculum habebit, mores, verba, socios, consuetudinem, propensionesque obseruabit, maximè recreationum tempore, videbitque in quæ se profundat, quorum familiaritate ac narrationibus delectetur. pronioréne in cibum, potum, continentiam, mulierum consuetudinem, sęculi an religiosos mores, in fabulas aut serias piasúe sermocinationes. Ferè enim in illis inlatentia pectoribus vitia se ac virtutes produnt. index animi oratio est.

E sociis deinde maturioribus facilè reliquorum mores intelliget. neque enim in adeò mutuè innexo contubernio, latere diu bona malaque possunt: cùm omnium plerumque oculis auribusque intima quæque obiiciantur. ad quæ si accedat ægri ipsius sincera, tamquã patri ac medico retectio, nulla difficultate, cuicunque etiam grauissimo occurri malo potest.

Prima proinde Superioris cura erit, suos paternis monitis factisque, ad malorum tempestatumque quibus premuntur ac iactantur nudas explicationes excitare: vt & aperire audeant, & patris verique ac condolentis medici manum experiantur.

tur. Semel enim amicam dexteram, maternaque in Superiore vbera experti, faciles pronique ad omnem ægritudinis confessionem decurrent. quod vbi Superior consecutus fuerit, ludus illi gubernatio erit: ingens enim ex hac mutua fiduciæ ostentatione amor nascitur. cùm vix fieri possit, vt qui paternum in se Superioris animum senserit, non prono profusoque in ipsum pectore feratur. neque quidquam promptius est, quàm ad illius medici opem confugere, à cuius benigna doctáque manu remedia accepimus. Patrem proinde se & medicum exhibeat Superior, & vltro fatentem, malaque sua ingenti fiducia explicantem inferiorem experietur, & facilem ad curationẽ viam reperiet: cùm & obsequentem ægrum suum habebit, & mali vim magnitudinémque intelliget. Paterna proinde in omnes adhibenda sollicitudo, quam etiam subiti persentiscant, quo faciliùs morborum quibus iactantur genera, in Superioris, tanquam patris, ac benignissimæ matris ac medici, sinum deponant.

Maior autem in Superioribus paternorum affectuum ostentatio, si in eos fuerit, qui fidentiùs se suaque omnia, ægritudinumque genera aperuerint, occasionem

cauſſamque ſinceræ retectionis reliquis præbebit.

Examinanda etiam ſeriò conſtitutio inferiorum, quales antè fuerint, quales in præſentiarum ſint, quos morbos aliquando paſſi, quæ medicamenta adhibita, quo ſucceſſu.

Secreti demum infracta obſeruatio, omnium eorum, quæ filiali à ſubditis affectu, apud Superiorem tanquam verum animarum parentem repoſita ſunt, plurimùm hîc valebit. Dici non poteſt, quantam hæc res confidentiam excitet, prouocetque inferiores, ad vniuerſos, quibus iactantur, morbos, cum quadam etiam animi voluptate retegendos.

CAPVT IV.

Ignoratio ſpiritualiter medendi.

EX qua quàm ingentia & meritò timenda mala proficiſcantur, nemo paullo prudentior non videat. Nam quãuis magna pars ſperatæ valetudinis à morborum cognitione pendeat; curationis tamen ignoratio, medicamentorumque inſcitia, inter prima ægrum perimentia adnumeranda ſunt. qua qui tenetur, non rarò nocitura propinabit, exaſperabit malum,

lum, irritabit non tollet noxios humores, interitumque accelerabit.

Atque hinc mœrores nascuntur, & graues in ægro melãcholiæ, cùm sentit malis quibus opprimitur, non remedia, sed malignitatem prouocantia adhiberi. quare imperitiam medici sui damnat, malaque ex illa nata: inclementesque illius manus, & medendi ignaras detestatur. nam licet fors ab animo clementis medici & patris proficiscantur, si ab imperito & mederi nescio veniant, à tyranni potiùs & iudicis quàm patris prouenire arbitrabitur. vnde fastidia nascuntur, & nauseantis animæ infelix tepor, gemitus & lacrymæ, & dura imo ducta suspiria, oblocutionumque passim ac querimoniarum ingentes acerui, medicum suum accusantes, nec tam inscitiam in illo, quàm hostilem animum damnantes.

Quid? quòd crescant in ęgro mala, cùm ex vno plurimùm errore enascantur alij, morbique è morbo, tamquam è fœcunda fontis vnius vena varij torrẽtes, prosiliãt: vt consultius sit ægritudinem vniuersam ignauo aut hostili etiam animo neglectã iacuisse, quàm ignaram medendi manum admouisse: minusque peccet qui exuto omni patris affectu, seueri vbique iudicis

dexteram, ferrumque & ignem adhibet, quâ qui medicationis imperitus fortuita, & in incertum casura, aut obfutura admouet. Contingit enim non infrequenter vt imperitia medici, leuissimus morbus & paruo medicabilis, ad malorum extrema ægrum deducat: & qui sibi, naturęque benignitati relictus, sola nonnunquam mora curari poterat, inscitiâ medici in vltimam desperationem protrudatur. tantum in omnem partem peritia imperitiaque valent; vt mors vitaque in prudentis imprudentisue medici manu posita sit. Quanti viuerẽt si in doctum medendi incidissent? quanti in Religione omni æuo stetissent, si medendi peritum Superiorem nacti fuissent? ceciderunt, non tam mali magnitudine, quàm indocta illius manu. Quanti in ipsa miseram sibique aliisque vitam trahunt, nec mentis tantùm, sed & corporis viribus prostrati iacent, ingloria morte ingloriam vitam signantes, sola imprudenti Superioris medicatione, omni spe melioris valetudinis deiecti? ita in corpus etiam animo medendi imperitia transit. cùm illius ferè mala in corporum se ægritudines profundant, & hæ ex illis, tanquam è matris vtero nascantur. Hinc non rarò videmus in omnem vitam, len-

tam

tam plurimos animam, in corpore mille morbis oppreſſo, trahentes: quos vna Superioris medendi peritia leui attactu, ſub morborum initium, curare poterat. acceſſit imperita manus, & efferauit malum, & euertit quidquid erat ſpei valetudinis bonæ, & ad nulla ætate aut arte medicanda ægrum ſuum deduxit. Nam licet peritior poſtmodum accedat manus, eò tamen non infrequenter malum deductum eſt, vnde ad meliora reuocari nulla prudentia aut dexteritate poſſit. principes nimirum partes inſedit malum, & potiſſima quæque depaſtus eſt morbus, vt à nulla quantumuis docta manu ſperari prudenter remedia poſſint.

Remedia.

ESerio diligentiqúe meditationum ſtudio, piorumq; librorum frequentata lectione, vſuque rerum experientiaque peritia paranda. Optimus ferè ille eſt, qui ex ſe magiſter plurima tulit, de genu non ſemel pugnauit, hoſtemque poſt liuores, vulnera, ſanguinem, toto tulit corpore, ab arena & ſanguine animos mutuatus: quiqúe exemplo ſuo didicit non eadem omnibus pugnarum & victoriæ genera præſcribenda eſſe: alia enim at-

que alia pro varia hominum conditione documenta tradenda sunt. faciet hoc peritissimè, qui ex se didicit curationum genera ex morborum diuersitate pensanda; sed & pro ratione constitutionū, ac temporum etiam discrimine aliarumque circumstantiarum, medicamentorum genera adhibenda. Neque enim eadem omni tempore, & loco, omnique ætati, & constitutionibus, aut omnibus singulisque omnia conueniunt. Iam varia morborum qualitas varia etiam curationum genera postulat; cùm è variis circumstantiis medendi ratio pendeat, illæ autem innumeræ propè sint. Necessum proinde Superiorem virum esse prudentem, prouidum, singula circumspectantem, disquirentem ægritudinum causas, morbum ipsum, ægri constitutionem, quæ etiam in eo sperari, quæ timeri possint. Prudenter in hanc sententiam post Nazianzenum Gregorius: *Non una eademq; exhortatio cunctis congruit, quia non cunctos par morum qualitas astringit. Sæpe namque alijs officiunt, quæ alijs prosunt: quia & plerumque herbæ quæ hæc animalia enutriunt, alia occidunt; & lenis sibilus equos mitigat, catulos instigat; & medicamentum quod hunc morbum imminuit, alteri vires iungit; & panis qui vitam fortium robo-*

In proleg. Past. par. 3.

roborat, paruulorum necat. Vt meritò inclamet: *Ars est artium regimen pastorale. quis autem cogitationũ vulnera occultiora esse nesciat vulneribus viscerum? & tamen sæpe qui nunquam spiritualia præcepta cognouerunt, cordis se medicos profiteri non metuunt: dum qui pigmentorum vim nesciunt, videri medici carnis erubescunt.* In Pastor. par. 1. cap. 1.

Quid? quòd & ipse, in quo versatur, locus, domesticique, & contubernales aliquid adferant momenti iustæque considerationis, vt omnia omnino Superioribus in remediorum applicationibus accuratè expendenda, nihilque indiscussum relinquendum sit: & sæpe à tenuissimis rebus remedia petenda sunt. à locorum enim, sociorum, Superioris, muneris mutatione, aliisque longè his inferioribus, magna aliquando sperari possunt. plurimum verò interest, temporis rationem habere, constitutionisq; ægrientis animi; ne turbata, nec satis composita mente, aut etiamnum exasperata, curatio admoueatur. Componet illius priùs animum Superior, furoresque primos, efferatasque procursiones vt ignarus præteriet: at vbi depulsis Aquilonibus resederint animo fluctus, quibus iactabatur, manum admouebit paternam, licet iudicis postea opus

foret; in qua tamen nunquam patris personam exuet: vt dum æger patitur iudicem, sentiat patrem; plusque adeò semper medicamenta habeant patris, quàm iudicis, etiam cùm iudicis nomen induendum erit.

Proderit etiam in primis magnos viros audisse, aut legisse, qui suo, aut aliorum exemplo edocti, varia vt morborum, ita curationũ genera norunt. Habemus hîc monentem Chrysostomum: *Contraria contrarijs curare medicorum filij iubent. ex crapula ergo nata est febris? inedia morbum corrigunt. ex tristitia quis infirmus est? lætitiam huic aptam medicinam esse ducunt. Sic & in animæ ægritudinibus fieri oportet. Iram torpor excitauit? industria hanc repellamus.* Habemus Gregorium: *Cælestis medicus singulis quibusque vitiis obuiantia adhibet medicamenta. Nam sicut arte medicinæ, calida frigidis, frigida calidis curantur: ita Deus noster contraria opposuit medicamenta peccatis, vt lubricis continentiam; tenacibus largitatem; iracundis mansuetudinem; elatis præciperet humilitatem.*

Hom. 5. ad pop. Ant.

Homil. 32. in Euang.

Frequens deinde ac diligens per diem consideratio plurimum momenti adferet. qua dum commissum sibi gregem seriò Superior voluit, variaque in singulis mor-

morborum genera, varias etiam medelarum excogitat formas, nullis aut induſtriis aut laboribus parcit, quò ægrienti ſubueniat, morbum leuet, monitis, precibus, lacrymis; durioribus etiam, ſi morbi genus duriora poſtulat: ad quæ tamen nonniſi mitioribus tentatis, & neceſſitate coactus deſcendat, memor ſe eſſe patrẽ.

Animos inſuper ad curationem neceſſum adferre magnos, qui nec magnitudine, nec morborum difficultate terreantur: vt ingenti in Deum ſpe fretus, nuſquam de ægroto deſperet Superior. fruſtra enim medicinam cogitat, qui illam à deſperatione inchoauit. Audere, victoriæ initium eſt.

In ſpiritalis denique medicamenti preſcriptione conandum, vt quà ſuauitate ac benignitate, quà variis in affectum amoremque prouocantibus æger medico concilietur, amareque incipiat, fidemque dictis adhibere. Sic fiet, vt morbi magnitudinem indicanti fidem adhibeat, & medicamenta, licet acerbiora, lubens admittat; maximè cùm ſibi perſuaſerit, ab amore hæc nata.

CAPVT V.

Neglectus in curandis suorum morbis.

NAscitur hic ex ignauo quodam Superiorum tepore, dum aut promouendi instituti, aut propagandæ Dei gloriæ, aut salutis ac profectionis subditorum zelo carent.

Ex emendationis quadam desperatione, dum aut robori suo diffidunt, aut de suorum virtute desperant, aut difficultatibus territi, manum curationibus admouere formidant: qua benignitatis specie nihil crudelius inueniri potest. augentur enim & recrudescunt per interualla morbi, & extremis periculis proximus est qui patitur. bene Sapiens: *Erudi filium tuum, ne desperes.* & alibi: *Correctio tribuit sapientiam.*

Prou. 19
Pro. 29.

Quòd remedia in omnibus molliora, & extremam tantùm cutem tangentia admoueant, nusquam verò ad malorum radices manum mittant, contenti palliata quadam medicatione, imitantes eos qui exteriori stibio & purpurissa intus latentem fœditatem contegunt, quique candido linteo, nulla alia medicatione obuoluunt vlcera, non cogitantes eruptura illa aliquando maiori damno, aut vici-

vicina quæque ac intima demum corporis pestilenti sanie sua in similem malignitatem pellectura.

Hinc fit primò, vt inferiores dum non persentiscunt mala, quibus in dies magis magisque immerguntur, labantur in deterius, & antè lapsum, quàm periculum aut precipitium sentiant, sera post ruinam medicatione.

Secundò, vt persuadeant etiam sibi inferiores, bene secum agi, & regia se incedere via, cùm videant nulla Superiorum accedere monita, communi illa persuasione ducti, qua plerique arbitrãtur ea à Superioribus probari, quæ non improbantur; nec morbos iam esse, quibus nulla medicamenta admota, sed signa aut vestigia valetudinis bonæ.

Et non iam patres, sed hostes tales esse, nemo non videat, qui cogitauerit ex hoc Superiorum neglectu, quæ priùs leui medicationis attactu curari poterant, ita increscere mala, vt ferro & ignibus postmodum opus sit; & qui initio sui sine dolore, ac quasi inter somni delicias curari morbi poterant, mora ipsa exasperatos, omnem paternam manum magnitudine sua vincentes, non nisi iudicis vstione & sectione medicari posse. Hinc illi inter

dura

dura hæc medicamenta, eiulatus & lacrymæ, Superiorum ſuorum neglectum, barbaramque in nimia clementia indulgentiã accuſantes. Sanè tales plurimis exitio fuêre, & deſertæ auctores vocationis; neque enim ad extrema hæc malorum veniſſent, ſi vigili cura morborum principijs ſeriò Superiores inuigilaſſent, & in ſemine ſuo, aut tenero adhuc frutice, paternis zizania manibus ab agro Dominico auertiſſent: at vbi incuria excreſcere illa in validas arbores paſſi ſunt, non niſi à ſecuribus & flamma remedia ſperanda ſunt.

Atque hinc magnorum ſæpe ingeniorum, non ſine ingenti Religionis damno, excidia nata ſunt: quæ quo maiora ſunt, eo ferè validiùs admittunt noxia, imbibuntque altiùs & potentiùs; credas in fœcundum ſolum ſemina iacta fœneraria redhibitione. quibus ſi manum admoueris, dum adhuc herbeſcunt zizania, ſemenque bonum pro maligno inſeueris; nullo negotio & illa viceris, & centupla fœneratione Domini aream horreaque beabis.

Et mihi ferè hi Superiores ſimiles videntur iis qui oceani tẽpeſtates, dum adhuc minantur, & eminus fluctus denuntiant, contemnunt, nec antè de portu fugaque cogitant quàm vbi irata intumuiſſe maria,

ria, iraſque fremituſque ſuos vomentia ſenſerint; cùm hîc tanquam ſideribus colliſuri iaculantur & excutiunt, ibi immani hiatu vado tanquam ſepulcro recondituri præcipitant ratem; ſcopulis nimirum illiſi, de ſalute & fuga meditantur, tabulam circumſpectantes, dum fruſtra iam portum littoraque neglecta ſperant. antè oportuit, neglexerunt: rationem reddituri Domino commiſſi ſibi gregis, animaſque pro animabus ſuorum poſituri, ſeueriſſima aliquando Iudicis ſententia feriendi. ita monet Proſper: *Superior ſanctè viuere debet propter exemplum: certus quòd ei nihil ſua iuſtitia ſuffragetur, de cuius manu anima pereuntis exigitur. & quid ei proderit, non puniri ſuo, qui puniendus eſt alieno peccato?* De vita cõtemp. lib. 1. c. 20.

Remedia.

ASeria Superioris in omnem partem intenti vigilantia petenda ſunt; nulli parcendo, quà monendo, quà blandè ſuauiterque vulneris morborumque loca pertractando, leniendo, fouendo: grauiora & acriora, ſi qua neceſſitas exigat, medicamenta adhibendo; nuſquam malis indormiendo, aut tenuitatem vulneris negligendo: certus à minimis initijs ad ſumma

ma deueniri, & à tenuissimi vnguis fictu ad mortem properari. *Nemo vitia palpet, peccata dissimulet nemo. nemo dicat, Nunquid custos fratris mei ego sum? est enim consentire, silere cùm arguere possis: & scimus quia similis pœna facientes maneat & consentientes.* Bene Prosper: *Si peccantem video, & non solùm non arguo, sed etiam ei peccanti consentio, participē me eius damnationis efficio: & in omnibus peccantibus pecco, quando eos quos scio peccasse vel peccare, quadam crudelis animi malignitate non increpo.* In Superiore maximè hoc locum habet, qui non solius caritatis, sed iustitiæ legibus ad suorum monitionem & correctionem tenetur. quo grauiorem etiam vindicem Domini manum vereri meritò debet. Hinc illud Augustini: *Qua in re non vtiq; parem, sed longè grauiorem habent causſam, quibus per Prophetam dicitur: Ille quidem in peccato suo morietur, sanguinem autem eius de manu speculatoris requiram. Ad hoc enim speculatores, hoc est populorum præpositi, constituti sunt in Ecclesiis, vt non parcant obiurgando peccata.*

Bern. in sermone de S. Ioan. Baptist.

Lib. 3. de vita cõtemp. c. 23.

De Ciuit. lib. 1. c. 9.

Illud interim in curationibus caueat, ne à potentioribus illas ordiatur, cùm à lenioribus remediatio inchoanda sit. quòd si quando, vt in obduratis morbis euenire solet, ad grauiora remedia decurrendum fuerit,

fuerit, meminerit illud Augustini: *Molestus est medicus furenti phrenetico, & pater indisciplinato filio; ille ligando, iste cædendo, sed ambo diligendo. Si autem istos negligant, & perire permittant: ista potiùs falsa mansuetudo crudelis est.* & Gregorij: *Qui non corrigit resecanda, committit: & facientis culpam habet qui quod potest corrigere, negligit emendare.* Sanè si patrem in omni suorum correptione Superior se ostenderit, non grauatè de manu patris etiam vstiones perferet filius, certus à paterna manu ignes ab amore nasci. ad quos non nisi in extremis, & post mitissima tentata decurret. vbi viderit mali magnitudinem minora vincere, descendet inuitus ad maiora: descendet tamen. cùm melius sit per hæc filium viuere quàm sine his perire.

Ad Bonifac.

In regestro.

Pari deinde cum subdito conatu radicibus extirpandis manum admoueat, paternè tamen semper, nec nisi in extremis malis iudicis personam induat. certè, *si non exactantia, sed ex misericordia, & cum quadam pietate compatientis animi castigamus, & illi nos sentiant non minùs peccatis suis moueri, quàm nostris; aut in bonum statum reformati, nobiscum Deo gratias agent; aut si adhuc eos in peccato tenet peccandi dulcedo, & salutem suam nobis curæ esse cernentes, malum reddere pro bono*

Prosp. sup. c. 23.

no voluerint, malle debemus eorum inimicitias, qui noluerint emendari, contrahere, quàm Dei offensam, dum peccantes palpamus, incurrere.

Frequentes deinde suas ad Deum preces iaculetur, lacrymas pœnitentiis misceat; orationes etiam suorum, tacito tamen nomine, maximè in morbis grauioribus, indicat; maioreque semper cura & conatu internis animorum, quàm corporum inualetudinibus incumbat.

CAPVT VI.

Impatientia in inferiorum curatione.

QVæres ad extrema morbum impellit, illiditque afflictam hanc ratem, tentationum fluctibus quassatam, in breuia & scopulos, aut inextricabile periclitanti profundum.

Et sanè non est prudentis medici, desperare de ægritudine, nec destituere ægrotum, etiam cum extremo spiritu luctantem; cùm non ignoret salutem etiam, tantùm non ab vltimo spiritu non rarò redditam. Et nautæ quoties inter cæli marisque minas, naufragio etiam iam facto, collisa naui, totoque oceano fluctuante, tabulâ salutem repererunt? Quominùs

nùs decet Superiorem laboribus succumbere: etiam de genu pro filio pugnabit, si pater est; corpusque vitamque pro filij salute obiiciet. nam sudorem lacrymasque spargere, vulgare est: sanguinem proinde lubens profundet, si qua necessitas occupauerit, quando nimirum in illum locum deductam rem viderit, vt aut pereundum filio, aut sanguis parenti fundendus sit: eoque magis, quo periclitantis de salute filij sollicitudo omni meritò patri vitâ carior esse debet. ab hac enim temporaria, & non multò pòst peritura, à filij spiritali vita, aut morte, æterna pendent.

Quòd si oculos Superior ad se reflexerit, morbosque, quibus aliquando iactatus, aut iactari etiamnum posset, votaque sua, quibus illis leuari calidè exoptauit, maximè malis sæuientibus, & extrema minitantibus, medicamentaque ad quæ non frigidè respexit; facilè poterit, exemplo suo doctus, ingenti non tantùm commiseratione, omni indignatione sepositа, sed & prompto alacriq; animo benignam facilemque curationi manum admouere: memor votorum suorum, regulaque illa communi ductus, qua monemur ea & sollicitudine, & amoris ac benignitatis ostentatione, curam ægrientium habere,

qua ſimilibus malis preſſi, noſtri ab aliis haberi volumus.

Iuuabit etiam illa cogitatio, quòd nihil ſtolidius omniũ iudicio reperiatur, quàm cùm medicus, paterque ægroto indignatur filio, & pro medicamento aſperiora propinat verba. Quis enim nõ arbitretur, non patrium hoc, ſed barbarum eſſe pectus, quod in mediis febrium ardoribus, maliſq; præcordia exedentibus, pro conſolatione & medela, exardeſcit in ægrum filium? quaſi non expleat feritatem illius morbi ſæuitia, nec ſatis indignationi ſuæ litatum ſit, niſi morbi aſperitatem aſperioribus etiam verbis augeat. Idem accidit Superioribus, qui interna febri iactato filio minas & indignantia verba pro medicamento propinant: quò enim hæc ſpectant, niſi vt creſcat morbus, & præcipitio proximum filium vltro impellat pater, qui eripere poterat?

Et Superiorum hæc in ſuorum morbis indignatio, nihil eſt aliud, quàm ingens mali exaſperatio: nam ferè ad extrema ex hac profiliunt; & quod leui attactu, mollibuſque frictionibus curari malum poterat, ignibus & ſecuribus tentatur.

Accedit, impatientiam animum conturbare, proſpectumque ſalutarium medi-

dicamentorum auferre; obuia proinde, ac fortuitò oblata arripiuntur, nocitura plurimùm magis quàm profutura; conſequiturque non rarò medendi ſalutiſque quædam deſperatio, & ex hac totius curationis neglectus. Hinc eſt illud Sapientis: *Impatiens operabitur ſtultitiam.* Et, *Qui patiens eſt multa gubernatur prudentia; qui autem impatiens eſt, exaltat ſtultitiam ſuam.* Et, *Vir iracundus prouocat rixas, qui autem patiens eſt mitigat ſuſcitatas.* Prou. 33 Pro. 14. Prou. 15

Sequuntur inde graues in inferioribus animorum à Superioribus alienationes, indignationes, oblocutiones, detractiones, animus ad imperata inuoluntarius, ad ſpiritalia nauſeabundus, torporque ſpiritus totius, mœrores denique ac melancholiæ graues, ad certum interitum ducentes.

Ingens denique diffidentia naſcitur, & cùm de parentis affectu deſperent, iudiciſque auerſentur, antè immoriantur malis, quàm vt ea indignabundo iudici, imprudenti medico, inclementi patri aperiant: *neque enim audent ei neceſſitatem ſuam aperire*, niſi in vltima deſperatione, cùm omnem manum medicam malum ſuperat, cùm nihil iam ſupereſt, præter mortem certam miſerrimamque. Bonau. de 6. alis cap. 5.

Audiant verò duriores hi Superiores in ſuorum malis, grauiter querentem Dominũ: *Quod infirmum fuit non conſolidaſtis, quod ægrotum non ſanaſtis, quod confractũ eſt non alligaſtis, quod abiectum eſt non reduxiſtis, quod perierat non quæſiſtis: ſed cum auſteritate imperabatis eis, & cum potentia.* Audiant monentem: *Porta illos in ſinu tuo, ſicut portare ſolet nutrix infantulum.* Audiant etiam D. Bernardum: *Vt quid grauatis iugum veſtrum ſuper ceruices diſcipulorum, quorum vos potiùs iugum portare debetis? ponite onera, producite vbera, pectora lacte pingueſcant.* Et cùm *ſit propriũ officium paſtoris docere virtutes, ſi vitioſos negligit, quos docebit? ſi medicus fugit ægrotos, quos curabit? ſi fortis tiro declinat impetentes ſe, quomodo aſſequetur triumphum gloriæ? ſi negotiator negligit merces in quibus magna lucretur, quomodo poterit ditari?*

Ezec. 34

Num. 11

Ser. 23. ſup. Cant.

Bon. de 9. alis, cap. 5.

Remedia.

GLoriæ conſideratio, quam è filij ereptione Superior apud Deum hominesque ſperare poteſt ac debet.

Obligationis, qua inferiori, tanquam filio parens, obſtringitur, cuius cura illi à Domino demandata, cuiuſque animam à Superiore ſeuerè Deus exiget.

Vti-

Vtilitatis, laborantis filij, & corporis vniuersi ex illius curatione, speratæ.

Gratitudinis consideratio, perpetuaque periculis erepti grata memoria & recordatio.

Quòd si ad se oculos Superior reflexerit, ad morbos, delictaque sua; perfacile ei erit, indignationem ponere, impatientiam exuere, clementiam & longanimitatem induere. si enim iusta alioqui dignaque in illum indignatione vsus fuisset Deus, quoties grauior aliqua offensio intercessit, in quibus non iam ignibus arderet? Vtatur proinde in delictis morbisq; suorum ea moderatione, patientia, benignitate, quam à parente & iudice Deo suo expectat: memor elegantis in hac re sententiæ Augustini: *Bonitas facit amabilem disciplinam, & disciplina efficit inculpabilem bonitatem. bonitas sine disciplina delictorum mater est: & disciplina sine bonitate tristis quædam amaritudo viuendi. scientiam autem sibi postulat Dauid, vt nouerit sapienter distinguere qui sint termini bonitatis, & quam debeat habere disciplina mensuram: ne fortè aut nimiæ remissionis vitio bonitas inconsulta fœdetur, aut disciplina durior ipsa sui austeritate crudelescat.* Hom. 4. inter 50

Memor etiam illius Sapientis: *Vir iracundus prouocat rixas, & qui ad indignan-* Pro. 19.

gnandum facilis est, erit ad peccandum proclivior. Quare modestè, *maturè & benignè ad singula respondeat, & impetum feruoris reprimat, ne in voce aut vultu, seu moribus impatientiam ostendat. tunc enim magis proficit per patientiam, & tandem deuincit, quos impetuosè agendo prouocaret. teste Sapiente (Responsio mollis frangit iram, sermo durus suscitat furorem.) vix enim commotio commotione sedatur. Impatientia enim Prælati & Superioris confundit quæ promouere poterat bona.*

Bon. de 6. alis, cap. 5.

Pro. 15.

CAPVT VII.

Acerbior correctio.

Moral. lib. 20. cap. 3.

Dlui Gregorij Magni verba sunt: *Qui præest, ea se circa subditos mensura moderetur: quatenus & arridens timeri debeat, & iratus amari; vt eum nec nimia lætitia vilem reddat, nec immoderata seueritas odiosum. sæpe enim subiectos frangimus, dum plus iusto vigorem iustitiæ tenemus: qui profectò vigor iam iustitiæ non erit, si se sub iusto moderamine non custodit.* vt benè luo: *Immoderatus rigor disciplinæ quos corripit non corrigit, sed in laqueum diaboli præcipitanter impellit.* qui si frequentetur, obdurescit subditorum animus, callumq; seuerioribus factis monitisque obducit: in consuetudinem deinde

Epi. 82.

de ac tanquam in naturam acrimonia vertitur, totuſque homo denſo quaſi ſopore aut nebula inuoluitur, vt nec profutura quidem videat.

Speratus deinde fructus omnis perit, dum ſubditi ſibi perſuadent, ex indignatione quadam animi, perturbatione, alienatione, aut adnato quopiam aut accerſito odio monita naſci potiùs, quàm ex commiſeratis, aut patris, aut benigni medici affectu, aut emendationis aut perfectionis ſtudio.

Exurgit deinde melioris ſpei, aut rei, aut amoris loco, exacerbatio, & à Superioribus vehementior alienatio, querimoniis, oblocutionibus, ac non rarò etiã detractionibus permiſta.

Vileſcit denique Superior apud ſuos; plurimumque illi de nominis æſtimatione decedit, non apud ſuos tantùm ſed & apud alios. neque enim imperioſior ſæuiorq; illa ratio domeſticis limitibus continetur; decurrit per regna, nec rarò ad externos. quæ res non leuiter propagationi diuinæ gloriæ, religionis, ac proximorum ſaluti impedimento eſt. Semel enim cõcepta de Superiore opinio vbi inualuit, exſcindi vix poteſt; vt iam non niſi cum muneris abdicatione deponi poſſit.

Et quid à tali Superiore ſperari poteſt, omnium ab illo ſuorum animis alienatis? Sanè coacta imperia diu ſtare non poſſunt, minùs etiam incrementa ſumere. illa ætatem ſentiunt, diuiteque creſcunt augmento, quæ amore ac beneuolentia continentur.

Et in coactis, ſeruorum ac mancipiorum more, imperantis oculo deſeruient; mens imperia auerſabitur: ac ſi clàm eſſe res poſſunt, negliguntur. ſin ſæuiora imperia cogant, cum faſtidio peraguntur, & tanquam de ſuperficie imperata raduntur, nec vltra extremam præceptorum cutem itur.

Accedit, pudore poſito, effrons iam animus, cuius teneram frontem acrior correctio indurauit, & depudere docuit, verecundia omni exuta; nec vltrà, publicè an palàm increpes, colorem mutabit; ſtabit interritus, ſaxo quàm homini ſimilior; & ferè ſeipſum in duritiem animat; credes cataphractum, & armis vndique cinctum: ita aduerſus acriora imperia firmauit pectus. incudem arbitreris, malleis densè ſubactam, & repercutientem verbera, adeoque & verbere duriorem, quaſi ab illo robur mutuetur.

Et grauis in Superiore error eſt, ab vſtulan-

lantibus medicationem inchoare. à mitioribus curatio instituenda est, nec ad illa veniendum, nisi vis mali molliora respuat: ac tum etiam cautè & prudenter ad ignes aut nouaculam eundum: vt sentiat æger, non voluntate medici, sed mali necessitate ad illa trahi. conandumque quantum fieri potest, vt ipse æger non illibenter acriora patiatur; non quòd hæc amet, sed quòd salutem, quam videt sine his non posse parari, desideret. quod vbi Superior tanquam medicus persuaserit, non magno negotio vltro incurret in duriora, ferrumque & ignes si non amabit, feret tamen saluti consequendæ.

Verùm magna opus dexteritate & efficacia, potentique persuasione; ac nisi patris senserit manum, non domini, aut sæuientis iudicis, nequidquam sudabitur. quòd si verum parentem senserit, induet filij affectum, nec quidquã illi iam atrox, quod à veri patris sibi venire persuaserit dextra; ac plus etiam ab amica huius manu amabit verbera, quàm acriora à iudice verba, aut ab amarulento vultu indignantia monita, imò quàm ab indignabundo ore mentita oscula.

Vnde in omni correctione primò se amare, patrem esse, nec aliud quàm filij

salutem velle, inuitum deinde ad duriora venire ostendat: excitetq; in subdito filialem affectũ, & confidentiæ magnæ fortes imprimat aculeos: operã suam spondeat, commisereatur laboranti: quòd si lacrymas ille profuderit; misceat, si potest, suas: ac quasi consilium petens, roget, quod ægro in tanto malo remedium occurrat: addat deinde aliquid de suo: ac si maiora ille proponat, moderetur & mitiget, & non magno labore rem omnem ad felicem exitum deducet. Bene in hanc sententiam Augustinus: *Nunquam alieni peccati obiurgandi suscipiendum est negotium, nisi cùm internis interrogationibus examinantes nostram conscientiam, liquidò nobis coram Deo responderimus, dilectione nos facere. quidquid enim lacerato animo dixeris, punientis est impetus, non charitas corrigentis. Dilige & dic quod voles. nullo modo maledictum erit, quod specie maledicti sonuerit, si memineris sensériſq; te in gladio verbi Dei liberatorem hominis esse velle ab obsidione vitiorum.* & alibi: *Piè cauteq; vigilandum est, vt cùm aliquem reprehendere vel obiurgare nos necessitas coëgerit, primùm cogitemus, vtrum tale sit vitium, quod nunquã habuimus, vel quo iam caremus. si nunquam habuimus, cogitemus & nos esse homines, & habere potuisse: si verò habuimus, & non habe-*

In c. 6. epist. ad Galat.

De serm. Dom. in monte.

habemus, tangat memoriam communis fragilitas, vt illam reprehensionem aut obiurgationem, non odium sed misericordia præcedat: si autem cogitantes nosmetipsos inuenerimus in eo esse vitio, in quo est ille, quem reprehendere parabamus; non reprehendamus, neque obiurgemus, sed tamen congemiscamus, & non illum ad obtemperandum nobis, sed ad pariter cauendum inuitemus.

Remedia.

MOnemur à Magno Gregorio: *Sunt nonnulli ita districti, vt omnem etiam mansuetudinem benignitatis amittant: & sunt nonnulli ita mansueti, vt perdant districti iura regiminis. vnde cunctis rectoribus vtraque summopere sunt tenenda, vt nec in disciplinæ vigore benignitatem mansuetudinis, nec rursum in mansuetudine districtionem deserant disciplinæ: quatenus nec à compassione pietatis obdurescant, cùm contumaces corrigunt; nec disciplinæ vigorem molliant, cùm infirmorum animos consolantur. regat ergo disciplinæ vigor mansuetudinem, & mansuetudo ornet vigorem, & sic alterum commendetur ex altero, vt nec vigor sit rigidus, nec mansuetudo dissoluta.* & alibi: *Necesse est vt quisquis sanandis vulneribus præest, in vino* (Samaritani exemplo)

Moral. lib. 13. cap. 12.

Pastor. par. 2. c. 6.

plo) *morsum doloris adhibeat, in oleo mollitiem pietatis: quatenus per vinum mundentur putrida, per oleum foueantur sananda. Miscenda ergo est lenitas cum seueritate, faciendum quoddam temperamentum ex vtroque, vt neque multa asperitate exulcerentur subditi, neque nimia benignitate soluantur. sit itaque amor, sed non emolliens: sit rigor, sed non exasperans: sit zelus, sed non immoderatè sæuiens: sit pietas, sed non plus quàm expediat parcens: vt dum se in arce regiminis iustitia clementiáq; permisceant, is qui præest corda subditorum & terrendo demulceat, & tamẽ terroris reuerentiam demulcendo constringat.* & antè: *Curandum vt rectorem subditis & matrem pietas, & patrem exhibeat disciplina: atque inter hæc sollicita circumspectione prouidendum, ne aut districtio rigida, aut pietas sit remissa.*

Proderit in hac re frequentata hæc cogitatio; Memento regere, vt regi voles; nec quidquam in alio experire, quod in pari delicto in te nolles. Sepone personam iudicis, indue patris; amari malis, quàm timeri; neque quidquam metu peragas, quod amore possis, memor verborũ Prosperi: *In domo iusti etiam qui imperant, eis seruiunt, quibus videntur imperare. quia non dominandi cupiditate imperant, sed officio consulendi: nec principandi superbia, sed prouiden-*

Prosp. sent. 16

di

di beneficentia. Benè Isidorus: *Qui delinquẽtem superbo vel odioso animo corrigit, non emendat sed percutit. quidquid enim proteruus vel indignans animus protulerit, obiurgantis furor est, non dilectio corrigentis.* Lib. 5. de sum. bono.

Iuuabit diligens personarũ & morborũ consideratio, prudentium medicorum more; neque enim omnium conditio morbusque eadem medicamenta admittit. & grauissimus error illorum est, qui in omni populo, persona, ætate, morbo, tempore, eadem medicamenta adhibenda censent. lenia enim quidam maximo admittunt fructu, dura noxio ferè euentu hauriunt; potentioribus alij exstimulandi sunt, mollia contemnunt, adeoque exasperatur his suauibus malum & irritatur, frustraneo ac nocituro etiam euentu.

Magna proinde cautione, ac prouida in his circumspectione opus est: minus tamẽ vniuersim delictũ est in mitioribus, quã in acrioribus peccare: & facilior in illis venia, & promptior emendatio est. quòd si quẽ viderit conatum superandis malis adhibere, manum illi porrigat qualem lapso sibi aut labenti porrigi vellet, memor Sapientis: *Ne spernas hominem auertentèm se à peccato: neque improperes ei. memento quoniam omnes in correptione sumus.* & Apostoli: *Si præoccu-* Eccli. 8. Ad Galat. 6.

occupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans teipsum, ne & tu tenteris. talem nimirum, teste Bonauentura, *satisfactionem imponite, per quam agnoscat pondus reatus sui; ita tamen clementer, sicut tibimet velles alium compati, si tali peccato delinqueres.*

De 6. alis c. 7.

CAPVT VIII.

Paternæ gubernationis neglectus.

ILlam nisi Superior quà verbis & externa beneuolentiæ ostentatione, quà rebus potissimùm ipsis ex sincero, non simulato paterno affectu natis, ostenderit, ita vt inferior reipsa patrium in se Superioris animum persentiscat, sibique penitus persuadeat, tali in se Superiorem affectu duci; frustra filialem erga se subditorum amorem affectumque sperabit. vt certissima in inferioribus affectuum regula è Superiorum affectu petenda sit: qui si per omnia patrius sit; filialem etiam in subditis expectet. si sæcularem, politicum & despoticum dominatum sapiat; similem in subdito affectum speret; famulitiamque potiùs obsequentiam, quàm filialem; mandatorumque executionem

à ti-

à timore magis, quàm ab amore natam. nam cùm in Superiore non sentiat inferior patris animum, sed domini, fit vt seruilem, non filialem affectum reponat.

Atque hinc quanta nascantur incommoda & difficultates, nemo paulo prudentior non videat. Suboriuntur enim vtrimque diffidentiæ, & dum solo exteriùs placendi studio subditus ad imperata rapitur, superficie potiùs tenus mandata exequitur: ac si celari facta sua posse putat, aliorsum potiùs, & ad ea, quæ à Superioris voluntate alieniſſima sunt, ducitur.

Sequuntur deinde vtrobique pro re nata suspiciones variæ, animorum alienationes, murmurationes, tecta vtrinque consilia, ac simulationibus omnia plena. Quòd si pergat Superior in hoc neglectu, neglectum in inferioribus excitabit obseruantiæ ac venerationis in se debitæ. neque enim hæc sperari potest, filiali amore à paternæ gubernationis neglectu extincto. Exurgunt deinde solertissimæ in inferioribus, minimorum ac abditissimorum in Superiore defectuum inuestigationes; carpendi nimirum ac reprehendendi in eo quem auersantur studio, prouocati. ita quæ beneuolentia, patriusque

amor

amor ac profusio, natusq́; ex his affectus tegere solet mala, indignatio auersioq́ue è paterno neglectu, ac gubernandi duritie nata, palàm aperit, & omnium oculis obiicit, adeoq́ue & in virtutibus ipsis improbanda numerat. ita subdola & ingenioſa omnis alienatio est, in laudibus damnanda reperit. decurriturq́ue tandem in apertum oblocutionum ac detractionum campum: nec vsquam, nec vlli altissimè etiam defossæ rei parcitur; ac nec apud exteros quidem ac Religionis hostes. milleq́ue excogitantur & inueniuntur modi, iugum à paterno imperio alienum excutiendi. bonis artibus non licet, decurritur ad malas: cùm satis sit dominum excussisse. nam cùm sentiant se filiorum loco non haberi, non agnoscunt Superiorem patrem. & cùm dominum nolint; nomenq́ue hoc omne auersentur, vt qui in paternam se vltronea traditione tutelam, non in hominis imperia coniecerint; fit vt nullum molitionum finem faciant, donec se alienis in Superiore à paterna gubernatione legibus exemerint.

Denique frustra apertam conscientiæ retectionem sperabit Superior talis. ignorabit suorum morbos, labeturq́ue grauiter in spiritualium medicamentorum appli-

plicatione, in personarum designatione, in munium distributione, ac in vniuersa commissi sibi gregis cura. nam cùm interioris hominis ac conscientiæ nuda quædam sinceraque in subdito explicatio filialem confidentiam præsupponat; hæc verò paternum in Superiore affectum; fit vt, si hoc Superior careat, nullis persuasionibus induci inferior possit, vt se tanquam patri filius aperiat, cuius patrium in se affectum non experitur. & cùm semper vereatur iudicem, aut dominum, non facilè se æger vt patri, aut medico explicabit: teget potiùs omnia, & se animamque in perimentia discrimina coniiciet, quàm vt in Superiore, iudici ac domino, vulnera & quibus iactatur pericula aperiat.

Nascitur verò hic paternæ gubernationis neglectus, aut ex ambitiosa dominandi libidine; aut è mentis quodam fastu, dictorum factorumque suorum augusta æstimatione, aliorum contemptu & neglectu; aut ab innata quadam asperitate, morositate, fastidio, ac nauseantis animi tædio, dum nil alienum placet, displicent omnia, eoque magis quo magis domestica; aut ab animo humanarum miseriarum immemore, menteque commoueri nescia, & malorum in se ignara, aut

cæco amore sui rerumque suarum abrepta. vt omnino optãdum sit inferiori, Superiorem consequi probatum per omnia, qui & mala tulerit, & sub aduersantibus ingemuerit, de genu pugnauerit, mixtumque puluere sanguinem fuderit, remediaque ex se didicerit, factus ex se ipso medicus, dux & magister; quo compati, mederi, anteuertere mala, occurrere venientibus, aut illata pellere sciat: quique è malis periculisque suis reliquos metiatur: qui nihil putet esse negligendum, nulli securè indormiendum, nullumq; quocunque etiam ex cespite insurgentem hostem contemnendum, certus à minimis ingentia damna dari, regnorumque etiam validissimorum interitum à minimorum contemptu & neglectu nata; maioraque adeò à minimis illata damna, quo ferè magis neglecta: cùm pulso timore mala crescũt, ac nimiùm securos sui inopinatos opprimunt.

Remedia.

FRequens in Superiore cogitatio, paterni in omnes affectus Dei. vt ad illius formam & imitationem paternam in sibi commissos gubernationem instituat; maximè cùm cogitauerit, præesse se illis, quos

quos cælestis Pater in filios sibi adoptauit, coheredes vnigeniti Filij sui. quæ dignatio meritò vnumquemque Superiorem in paternum affectum excitabit, omni despotico deposito, ac quasi in exilium acto.

Suo deinde se Superior pede metiatur, videatque quales in se Superiorum suorum affectus optet, patrios an despoticos: excitetque in se tales, quales aliorum in se desiderabit. Certissima hæc bonæ ac religiosæ gubernationis regula est, qua fortiter sibi seriòque proposita, non facilè Superior à recto aberrabit.

Amari velit, non timeri; cogitetque imperata ab amore nata, ab amore peracta, diuturniora, sinceriora, tutiora, pacatiora, & laude etiam digniora esse.

Perpendat secum frequenter, quanto filialis amor seruili timori præponderet: illum verò sperari non posse, nisi ipse priùs paternum in suos affectum induat.

Iuuerit etiam in primis, si vltronea & non rogata beneficia, ac sollicitudinem in suorum necessitatibus impendat, idque infirmitatis potissimùm tempore, siue ab animo illa, siue à corpore profecta fuerit. paternè compatiẽdo, remedia malis præscribendo, vltro compellando, excitando, ac in spem meliorum prouocando, opem

ſuam operamque pollicendo, medicum in corporum morbis conſulendo, in omnem demum fiduciam, ſpemque paterni in ſe affectus inferiorem excitando. doleat cum dolente, commiſereatur patienti, ac in omnem ſe formam vertat, vt ſuorum ſaluti conſulat; cogitetque ſe non tantùm patrem, ſed & pro rerum exigentia matrem; vt etiam vbera norit præbere ſitientibus, mellaque vinaque iis, qui amaro ac triſti ſunt corde: nec quicquam omnino intentatum relinquat, quod patrius, adeoque & matris ſuggerere in cariſſimorum filiorum ægritudine affectus ſolet. multa patrum matrumque exemplo perferat, quamdiu infirmitas ægrum filium tenet; nec facilè ad grauiores admonitiones accedat, quamdiu malum ſæuit, febriſque ſiue illa animi ſiue corporis languentem filium poſſidet. pulſo malo, tum demum ſeria, ſed paterna tamen, ſi neceſſum, monitione agat: ita vt ſentiat ſubditus, à paterno, non ab indignabundo & deſpotico affectu monita naſci.

Bon. de 6. alis, cap. 4. *Quòd ſi admonitiones paternæ, & benignæ inſtructiones fruſtra fuerint adhibitæ, imitandi erunt periti medici, qui non ex odio, ſed amore ferrum & ignes, aliáque remedia inſuauia ægrotis adhibent.*

Imi-

Imitetur deinde in suorum malis Apostolum, *pro Corinthiis semper gratias agẽtem, pro Ephesiis genua flectentem, pro Philippensibus omnibus semper in cunctis orationibus cum gaudio deprecantem, pro Colossensibus non cessantem postulare & orare, Thessalonicensium memoriam facientem in orationibus sine intermissione, atque cum eodem Paullo dicat: Filioli mei quos iterum parturio, donec formetur in vobis Christus.* sic enim fiet, vt in quam volet partem ac virtutem suos ducat: maximè si præeat ipse exemplo, ac dux facti fuerit. neque durum erit filio patrem sequi, & generoso, nec degenere calcatu, æmulaque quadam laude, anteambula illius vestigia premere, vt vel solo etiam rubore secuturus sit filius si patrem agnouerit, paternumque in se pectus ac sollicitudinẽ expertus fuerit. neque enim credi potest quantum in omnem partem intentus patris animus, ac de filij profectu ac salute sollicitus, possit, quantum ad ardua quæque audenda calcar addat, & incitamentum præbeat.

Bonau. suprà, cap. 4.

Gal. 2.

CAPVT IX.

Exigua cura interni ſpiritus.

HInc paulatim ſuccreſcunt zizania, & dum cultura negligitur, ſilueſcit ager, ſpiniſque ac ſentibus repletur; fæcunduſque antè gratuſque Domino, ſterileſcit; & quæ vuas ſolebat, labruſcas vinea profert.

Naſcuntur deinde pro ſpiritualibus ſæcularia, & quæ priùs ſuper niuem dealbata erat anima, nunc denſa nocte tegitur: inuoluiturque tetra ac inimica ſpiritualibus nube, quæ fulgoris ſui radios longè antè lateque multorũ bono variè ſpargebat. ſermo illi priùs, dum ſuper grege ſuo excubabat Superior, cæleſtis, diuinarumque rerum grauidum pectus diuina profundebat; nunc illius neglectu, nil niſi nocitura, & ſæculum ſuum ſonantia promit.

Tepeſcit inde Religioſus, & pro ardoribus, nauſea quædam ſuccedit ſpiritaliũ rerum, nec vltrà ſuauem ſibi optatumque cibum amplectitur anima; magis etiam faſtidit ac ſpernit, & toxica illi videntur, morteque acerbiora, quibus antè ingenti plenus gaudio lætus paſcebatur.

Et vt nulla ferè re alia quàm culturæ negle-

neglectu perit ager, ita nulla re alia magis quàm interni cultus neglectu Religiosus. Cùm enim natura proni ad zizania simus, vt nihil præter tribulos, solis ignibus natos, relicta sibi natura proferat; fit, vt nisi assidua cultura, diligensque in omnẽ partem studium accesserit, frustra horreo Dominico reponendam messem speres. Quin adeò, nisi perpetuetur labor, hîc putando, ibi vellendo, alibi radicitus excaudicando, ferróque etiam & ignibus non rarò sæuiendo; suffocabitur quidquid melioris seminis superieceris, miraberisque indolebisq; serò, nihil messi, aut horreo seponendum relictum esse.

Deterius etiam est, quando non tantùm negligitur interni spiritus cura, sed contrariis etiam nocituris distinetur; aut sęcularium occupationum anxia sollicitudine tantùm non insepelitur animus, vt erigere ad superna, aut inflectere ad interna se non possit, mole aut tempore sæpe ipso exclusus, vt in desuetudinem planè interni cultus veniat. sic enim fit, vt etiam dum volet, omni conatu ad spiritus culturam se attollere nequeat, negotiis tanquã molaribus aut rupibus oppressus: quæ vbi totum insederunt hominem, vertuntur quasi in naturam, & domestica fiunt, nec

expellendi potestas reliqua: imò cùm vna ferè ex alia occupatio ac negotiatio nascatur, ac velut in denso nemore arbores mutuo implicentur, aut tanquam hedera parieti, sic animis innodetur, nulla aut arte aut industria repellas.

Deterius etiam, cùm ex assuetudine sæcularium rerum, delectatio quædam subnascitur, quæ ipsa magnitudine ac multitudine sua si crescat, frustra cælestia cogitabis. oblectatione enim rerũ humanarum animus captus, non metitur æterna, nec ceruices ad futura circumfert, nec ad illum perennem cælorum solem perpetua negotiorum nube nebulaque cinctus, oculos deflectit: inhæret nimirum terræ, assuetus illi; omnemq; cogitationẽ suam, & quidquid habet virium, profundit in sæculum, vt nullum superfit interno spiritui robur, quod omne pondere suo & oppresserunt & euigorarunt res aliæ: neque duobus in solidum se dare mens humana, nisi singulari Dei munere, potest.

Iam ea externarum internarumque rerum pugna est, vt perquam difficilè mutuo socientur, ac ferè altera alteram pellat, nec in vno stabulare soleant pectore. Quòd si quis contendat posse: ingens sanè illud necessum est esse & robore, & vastitate

ſtitate ſua nobile. quod perrarò in hac vita conceſſum eſt homini, & è millibus vix vni aut alteri. Tam enim ex aduerſo pugnantibus, & quæ ferè totum hominem depoſcunt, incumbere, arduum omnino eſt, & quod humanas propè vires excedit. quantum enim plus vni conceſſeris, tantum alteri ademeris. creſcunt ſæcularia? decreſcunt ſpiritualia, auctibuſque illorum hæc minuuntur: menſque tota ab illis obſeſſa, vix cæleſtibus locum dare poteſt. non poſſumus nimirum ſimul mammonæ ſeruire & Deo. alter deſtituẽdus eſt. partiri obſequia dominorum diſparitas non permittit. nec inimica ſigna aduerſantia in vna ſacramẽta concedunt. vni qui ſe ſacrauit, alterius hoſtilitatem profeſſus eſt. Dabit proinde ſe Religioſus Deo, diuiniſq; ſe totum mancipabit, cuius rei potiſſima cura à Superioris vigili ſtudio dependet: à quo commiſſi ſibi gregis rationem depoſcet Deus, animaſq; ſanguinemque ſuorum, ſalutemque interitumque illi in primis aſſcribet, vt à cuius ſeria ac in omnem partem intenta excubatione, aut neglectu, tota ferè ſubditorum ſalus pendeat.

Remedia.

SEria in Superioribus inuigilatio in ſpiritalem profectum ſuorum, diligenſq; obſeruatio ſingulorum, quem quiſque ex orationibus fructum, quem ex mortificationis ſtudio referat; quàm ſeriò ſinguli his incumbant; quo ardore ac zelo in proximorum ſalutem ferantur; quem in virtutibus progreſſum faciant.

Accurata conſcientiæ & non perfunctoria redditio, vt ſe totum aperiat inferior, quò nihil internarum rerum Superiorem lateat. inlatentia pericula, meritò metuenda damna cognoſcat, quò temperare moderariq́ue externarum rerum curam poſſit, ſciatq́ue quibus illæ tutò, ac minori ſpiritus detrimento committi poſſint. quam ille cognitionem nulla è re certiùs, quàm ex inferioris ſincera retectione cognoſcet.

Moderatio domeſticarum recreationum, maximè in iis quæ ſæcularitatem ſapiunt, aut minùs religioſam conſuetudinem, ac modeſtiam.

Remotio ac reſectio ſæcularium negotiorum, quæ ſpiritum atterere ſolent, languorémque torporémque inducere. ſeponat proinde, quantum licet, externa, quiſ-

quisquis interna amat. si ab obedientia ad illa agatur, quantum potest temporis animo suffuretur & Deo. non potest horas integras? potest medias. negantur mediæ? defrustare ex his modica potest. Neque vllæ tam densæ ac implexæ occupationes sunt, quæ frequẽtibus ad Deum aspirationibus iter claudant. etiam in medio foro, inter rostra & forenses actiones euolare ad cælum mens potest. libera nimirum suspiria sunt: nec vllis compedibus, aut agendarum rerum molibus impediuntur: nulla hæc tyrannis aut exercitus intercludere possunt. quibus si assueuerit animus, & familiares sibi aspirationes fecerit, etiam inter sæculi huius asperrima, coniuncta mens viuet Deo. Quòd si neglexerit salutaribus hisce mentem pascere, mirabitur non multo pòst exangue pectus, emedullatum cor, vitalibus suis destitutum: seroque ingemiscet, & retrò respiciet, aut ad meliora manum protendet, ingenti vndique mole oppressus.

CA-

CAPVT X.

Remissio in gubernando.

NEque enim satis est, mala vitare: nam & seruus sciens voluntatem domini sui, & non faciens, plagis vapulabit multis: & ferè ab eiusmodi Superioris remissione omnia mala nascuntur. vniuersa enim religiosa disciplina labascit: qua cadente, tamquam reserato vitiorum aditu, omnia simul subintrant mala. nam cùm natura proni in libertatẽ ferè trahamur; si desit obseruator, censor, monitor, sponte in nocitura toto impetu voluimur, & iam licere arbitramur, quod Superiorum indulgentia permittitur.

Quid? quòd non repressa vitia virtutis nomen sortiantur, abeuntque tandem illa in naturam, cùm familiaria ac domestica facta fuerint. seroque Superior medicinam cogitat, cùm vniuersum hominem domumque ægritudo occupauit; quod in Superiorum ignaua clementia fieri consueuit. Quare si aut naturę quadam facilitate, aut noxiis illis opinionibus Superior ductus, quibus quidam arbitrantur omnia omnibus concedenda, nulli petita neganda, numquã peccari posse clementiâ,

tiâ, nulla remissionis delicta esse, sola beneuolentia subditos in officio continendos; metum omnem, increpationes, monita grauiora seuerioraque abesse à religiosa domo debere; solius benignissimæ matris, ac de sinu & vbere lactentis ac ludentis personam induendam, numquam maturioris patris, minùs etiam iudicis; minas proinde pœnasque ab hac domo ablegandas; quare ad quod quis vltro non properet ac propendeat, numquam compellendum, sed neque generosioribus in quacumque ægritudine medicamentis vtendum, consultiusque esse ægrum inter dulcia & mellea perire, quàm per ignem & ferrum conualescere: si his inquam Superior tanquam certis gubernationis regulis inhæserit, vniuersam religiosam domum euertet, peccabitque in ipso bonæ gubernationis limine. neque quidquã ad reuellenda omnia religiosa firmamenta potentius reperiri potest; quodq; certiùs cum omnium religiosarum familiarum institutione pugnet. sperare enim singulos suopte ingenio virtutum semitam decursuros, nec ad dextram aut sinistram declinaturos, nullisque incitamentis tanquã calcaribus impellendos, nullis cohortationibus grauioribus metumque incutien-

tientibus, ab omni omnino rectæ gubernationis regula aberrasse est. quò enim in omni Religione regulę, cõstitutiones, monita, & alligatæ transgressoribus pœnæ, si singula singulis permittẽda, si nullius vultus contristandus, nemo mœrore afficiendus, nihil negandum roganti? Imò quò Superior, & obedientia tota? neque enim aut Superioribus opus est, si cuiuscumque propensionibus obsequẽdum est; aut obedientiæ locus est, si omnium desideria Superiores expleant, permittantque singulis, quod cuiusque voluntas, aut pronus in quamcũque rem animus suaserit: quin magis Superiores inferioribus obtemperant, & illorum in his veriùs, quàm horum obedientia est.

Accedit, quòd hæc Superiorum remissio, affinis interminatoriæ nauseantis Domini sententiæ sit, *quia tepidus es incipiam te euomere ex ore meo*, vt fastidire illum videamus languorem hunc, & tanquam nauseãtis à tepore fœdissimi vomitus protrimentum: eo magis quo nocentior hæc Superiorum quàm inferiorum remissio sit; cùm illorum eat in exemplum, obambulet regna, ac in posteritatem etiam virus suum iaculetur. quo fit, vt quidquid delictorum ex hac remissione ortum fuerit,

rit, in Superioris caput redundet. Hinc est illud Gregorij. admonẽdi sunt, *ne dum nimis humanam pacem desiderant, prauos hominum mores nequaquam redarguant; & consentiendo peruersis, ab auctoris sui se pace disiungant: ne dum humana foris iurgia metuunt, interni fœderis discussione feriantur.* Past. p. 3. c. 23

Nolo tamen in Superiore nimium rigorem, nolo perpetuam seueritatem, vultum contractum, imperia sæculum redolentia: amorem volo & ex amore imperia nata: hîc patris, ibi matris, alibi medici, sed & iudicis, si qua necessitas occurrerit, personam indui. quin imò minùs noxia perpetua patris dextra, quàm matris vbera sunt, minoribusque periculis obnoxia rigidior quàm mollior semper manus; vt non tam certa præcipitia sint àserij semper obseruatoris fronte, quęque nusquã parcere didicit, quàm à molli materno sinu; neque toties in pœnitenda, ac nullo pòst ingenio aut arte emendanda cadet, qui nullâ maturitatẽ, grauitatem, seueritatem clementiâ, quàm qui nullâ clementiam seueritate temperat.

Et Dei exemplo discimus etiam in amicissimis, mollia seuerioribus miscere, neque semper mella propinanda, & asperioribus nonnunquam monitis Domini ex-

exemplo in Petro, etiam cariſſimos coërcendos. nunquam creſcet in virum, qui de materno ſemper collo pendet & vberibus. per aſpera & dura ad magna contendimus. nunquam ad ſui vitiorumque prauorumque affectuum cognitionem ac victoriam deueniet, quem remiſſus Superioris animus mollibus ſemper fouet, metuitq; redarguere, aut maturioribus monitis ab illicitis nociturisque reuocare. Sanè quem diligit Dominus, caſtigat, vt amoris indicium caſtigatio ſit; & non caſtigaſſe, non amaſſe ſit. Nunquã verò ne verborum quidem maturiore caſtigatione opus eſſe, à cælo non à ſæculo ſperandum eſt. quinimo vſitatiſſimũ in omni Religione eſt, optimos etiam viros, ob leuia & diurna delicta quædam, grauiùs fortiuſque ſupraque delicti magnitudinem moneri, non tam delinquentium quàm aliorum cauſa, vt dum patientiam in non promeritis intuentur, diſcant in meritis animum componere, & ad modeſtiæ normam dirigere.

Iam quid ſperari poteſt à familia, cui Superioris remiſſio in omnem libertatem habenas laxauit, in qua cuiq; voluntas ſua pro regula, affectus pro Superiore eſt? quid non timeri? exulat paulatim hinc omnis vir-

virtus, succedunt vitia, ad quæ natura quasi obtorto collo rapimur. sed & in ipsum Superiorem insurgitur. sequitur remissionem venerationis neglectus ac contemptus, è quibus oblocutiones nascuntur ac detractiones. Nec priuatis hæc parietibus continentur, viciniam complent, vrbesque totas peruagantur, plurimumq; apud externos de sanctimonię ac probitatis æstimatione detrahitur: à quibus initiis sperata animarum salus corruit, quam veneratio & auctoritas, & conceptæ probitatis opinio ferè tutatur & prouehit.

Hæc est illa remissio per quam vnus ædificat parietem, & alius linit, per quam laudatur peccator in desideriis animæ suæ: imò per hanc canes muti non valentes latrare per consensus vniformitatem, faciem & similitudinem peccatorum assumunt, sicut scriptum est, Vsquequò iudicatis iniquitatem, & facies peccatorum sumitis? Petrus Chryso. in epist.

Remedia.

FRequens recordatio commissi sibi à Domino gregis, seueræque exactionis concreditæ sibi villicationis.

Incommodorum, quæ ex hac remissione nascuntur, apud animum suum commemoratio, vt illorum magnitudine terri-

tus magis seriam excitatamq; gubernandi rationem induat. De Heli D. Leo: *Meruit eorum delicta tolerando, diuinæ iustitiæ vnà cum filiis sententiam experiri, propterea quòd segni indulgẽtia dissimulauit plectere peccatores.*

Epist. 76.

Fortis tenaxque instituti obseruatio, frequensque in se prouocatio amoris vocationis suæ: sic enim fiet, vt cùm seipsum tamquam discusso somno excitauerit, aut tanquã depulso frigore in amorem instituti sui inflammauerit; nihil omittat illorum, quæ ad Religionem sartam tectam seruandam necessaria sunt, in omnem bene agendæ rei occasionem intentus. Neque difficile est, ad quæ amamus potenter ferri, & generoso ausu difficilia quæque transuolare, nulla magnitudine terreri, nullius vultum pertimescere, nec ferrum nec ignem perhorrescere, quando proposito sibi fini necessaria sunt, ducuntque ad rem amatam, nec alia via ad illam. Excitet verò se Domini verbis: *Confortamini, & non dissoluantur manus vestræ: erit enim merces operi vestro. Istæ manus Prælati sunt instantia in agendo, & patientia in sufferendo, quod grauat. quæ si non dissoluantur per desidiam, seu intolerantiam, merces æterna ei cumulatur.*

2. Para. 15.

Bona. de 6. alis, cap. 5.

Di-

Diligens regularum omniumque constitutionum obseruatiò. faciet hoc omnis vocationis suæ amator, cui vigor & instituti valetudo bona cordi est, qui lacertos illius, robora, coloremque sanguinemque totiusque corporis habitudinem bonam amat. cumque illa in animi remissione stare non possit, excutiet torporem hunc, vigiliique cura in exactam illarum obseruationem incumbet, nullis etiam acribus medicamentis parcendo, quando tuendæ valetudini necessaria sunt.

Proderit etiam, si tacitus secum sæpe cogitauerit, in omnibus omnino rebus humanis, nisi assidua cura indefessumq; studium interceſſerit, labascere quidquid magnum. videmus hoc in hortorum, nemorum, vinearum, agrorum cultu. quoties in illis noxia euellenda, putanda. quoties ferro opus & duriore manu? quoties à radicibus sæuiendū? nec summa tantùm arborum secanda, quin & euertenda sursum deorsum omnia, viscera que rimanda, siquod fors nociturum abditum latet fibris, siquæ sterilitas defixa inhæret terris. sed & ab ignibus fæcunditas petitur, & sterile solum flamma fecundatur. vsque adeò sæuiisse prodest. Idem in animorum hortis vsu venire discet, quisquis euenta

rerum maiorumque exempla serius inuestigator lustrauerit.

Neque interim desperabit aut concidet animo Superior, si non omnia è voto ipsius successerint. Neque enim *mirum, si non omnes conatus animarum rectoris non proficiant in omnibus, cùm nec Dei operatio proficiat in omnibus ad salutẽ ipsorum. Omnia enim quæ seminantur non conualescunt, & qui thesauros effodiunt, libenter multam terram eruderant, vt modicum auri vel argenti reperiant. Animare verò debet rectorẽ ad laboris tolerantiam, quòd non minus meretur in illis qui deficiant, quàm in his qui maximè proficiunt. Plus laborat doctor in indocili, quàm in docili discipulo, & ideo apud iustum æstimatorem laboris, plus meretur. In terra sterili & saxosa agricola plus laborat, & si fructus paucior, sed fructus maior. Et quæ difficiliùs elaborantur, sæpe cariùs venduntur.*

CAPVT XI.

Facilitas, & indulgentia nimia.

DVM à recto bonoque, & instituti regula se patiuntur Superiores abduci, idque aut innata quadam morum lenitate, aut difficultatibus victi, aut molestiarum

rum fuga, aut monitorum fastidio; aut quòd blandi facilesque haberi velint, aut denique omnibus placendi studio: quas res omne Religionis robur exedere, nemo non videt.

Neque enim deerunt vnquam optimarum legum transgressores, qui si viderint Superiorum conniuentiâ impunè omnia peragi, ad deteriora paulatim descendent, ad ea nimirum quæ ferro & ignibus indigeant. quod vbi accidit, merita cadit in Superiores querimonia, qui cùm nullo negotio principiis obstare possent, maluerunt quæuis etiam permittere, ne quem suorum leui offensionis metu terrerent, aut à se auerterent; quos postmodum eo patiuntur grauiores aduersarios, quo acrioribus in inueteratis malis eruendis, remediis opus est.

Et sanè non est hic amor, odium veriùs est, & hostile, non patrium pectus; cùm quæ non magno negotio posset in filiorum morbis pellere, crudeli indulgentia ferrum iubet expectare: dum dilata curatione computrescit membrum, & sola iam sectione & ignibus mederi malo potest. Sanè qui amat, qui pater est, initiis medetur, peccantem filium corripit, non parcit. parcere odisse est, corripere amasse est.

Hinc illud in exemplũ omnibus Superioribus: *Quẽ diligit Dominus, corripit, & quasi pater in filio complacet sibi.* Prou. 3. Apud Apostolũ: *Quẽ enim diligit Dominus, castigat: flagellat autem omnem filium quem recipit. In disciplina perseuerate. tanquam filiis offert se vobis Deus: quis enim filius quem non corripit pater? quòd si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes, ergo adulteri, & non filij estis. omnis autem disciplina in præsenti quidem videtur non esse gaudij, sed mœroris: postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet iustitiæ. Propter quod remissas manus & solutagenua erigite, & gressus rectos facite pedibus vestris, vt non claudicans quis erret, magis autem sanetur.* Heb. 12. Quæ si negligant Superiores, nec se veros patres, nec inferiores filiorum loco habent, nec imitatores Dei sunt, qui de se ipso, *Ego quos amo, arguo & castigo*; Apoc. 3. vt apud Dominum arguisse & castigasse, amasse sit: ergo non castigasse non amasse, adeoque odisse sit. Hinc est illud: *Qui parcit virgæ, odit filium. hoc est, qui sub specie pietatis peccantem non corrigit animam eius ad interitum mittit.* Bon. de 6. alis cap. 7.

Neque quidquam in Religione malorum est, quod ex hac Superiorum indulgẽtia nõ nascatur, & magnis vbique auctibus ingentia incrementa nõ sumat. omnia enim

enim vitia sub hac arbore tanquam matre succrescunt, pullulantque ab hoc semel sparso iactoque ignauo semine. Nam cùm natura ferè proni ad vitia simus, si desit qui huic animarum horto seriam sollicitamque manum admoueat, veteris hominis reliquationes eruderet, surgentia euellat zizania, putationi incumbat, fęcundioribus melioribusque sylueſtria inoculet, noxiorumque fruticum, aridorumque radices ipsas excaudicet; sylueſcet, & in miricas exurget.

Iam cùm indulgentem vndequaque Superiorem viderit inferior, quid nisi malo malum adnectat? probare fòrs arbitrabitur, cùm non improbet. in Superiore enim non improbasse, probasse videri potest; vt qui damna cùm possit non fugit, amasse videatur; qui nocitura non detestatur, laudasse censeatur. omnia proinde quæ eueniunt aut subnascuntur mala, vni Superiorum indulgentiæ meritò adscribi possunt.

Familiare verò in primis est, ex hac indulgentia tanquam è semine ac radice, pullulascere mutuas æmulationes, animorum alienationes, murmurationes & obloquia, sæculares mores, detractiones, laborum fugam, regularum omnium negle-

ctum, ſpiritus teporem, ac mentis quoddam frigus ac gelu; orationis omniumque propè ſpiritualium rerum nauſeam, ac quendam quaſi cæleſtium & ſpiritualium vomitũ. nam ſperare vt cùm quemque ſibi reliqueris, ſinguli in ſolidarum virtutum ſtudium incumbant, fatuę cuiuſdam fiduciæ eſt; maximè in iunioribus, quibus non exigua etiamnum vitiorum inhærent veſtigia, aut necdum in integrum domitis iis ac conſepultis; aut è tenera adhuc cicatrice, nouum è non vehementi frictione, imò non rarò è neglectu ſolo, vulnus timeri poteſt: adeoque cineribus adhuc tectus ignis, veriùs quàm extinctus eſt, qui indulgentia hac, & Superioris conniuentia ac incuria, perfacilè in nouas exurgere poteſt flammas; vt proinde perpetua opus Superioris vigilantia ſit, & in omnem partem circumſpectione, ne vel noua exurgant, vel erumpant vetera.

Intentam proinde ad ſingula mentem, oculoſque teneat, etiam ad infima fratrum munia. dici enim non poteſt, quantos hæc vigilantia curaque animos addat, quàm validè omnes in officio contineat, dum obſeruari ſe, ſiue in remunerationẽ & laudem, ſiue in ſerias monitiones ſentiunt;

tiunt; dumque ibi veri patrisfamilias in filios intuentur affectum, alibi medici anxiam de suorum valetudine sollicitudinem; modò pastorem commisso sibi gregi inuigilantem, modò Superiorem in subductionem rationum subditorum suorum incubantem; in omnibus denique serium inuestigatorem & obseruatorem, quemque nihil domesticarum rerum fugiat. semel enim concepta hæc opinio omnes in sedulam commissarum sibi rerum executionem prouocat, dum in oculis, se suaque Superioris, perpetuò versari arbitrantur.

Et ferè qualis ipse est, tales inferiores experietur. negligens ipse & incurius est? socordes & ignauos expectet inferiores. vigilans & serius? excitatos promptosque consequetur. tantum in vtramque partem exemplum parentis, ducis, medici, Superioris valet, vt ab huius ferè moribus, de reliquis iudicium ferre queas, & bona sperare, aut timere mala possis. diligens ipse, & vigilans, ac in omnem partem intentus? similes experietur inferiores. Quid si inter hæc deliquerit aliquis, & culpa pœnam mereatur, memor sit Sapientis: *Pestilente flagellato, stultus sapientior erit: si autem corripueris sapientem, intelliget disciplinam.* & alibi, *Vir prudens & disciplinatus non* Prou. 19 Eccli. 10

murmurabit correptus. Si murmuraverit, habemus eundem interminantē: *Virum qui corripientem dura ceruice contemnit, repentinus ei superueniet interitus, & illum sanitas non sequetur.* & prudenter alibi monet: *Melius est à sapiente corripi, quàm stultorum adulatione decipi.* Hinc illud Psalmistæ votum: *Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me: oleum peccatoris non impinguet caput meum.*

Prou. 29.

Eccli. 7.

Psalm. 140.

Quòd si errantes & ab instituto deflectentes neglexerit Superior punire, audiat Bonauenturam: *Si non corrigit delinquentes, si permittit sub se vitia crescere, & consuetudines malas oriri, & iam exortas roborari & dilatari, si videt Ecclesiasticas obseruationes dilabi, & transgressiones multiplicari, & pro posse non obuiauerit tam præsentibus malis, quàm imminentibus; triplicem Deo reddet rationem. Primò, pro sua negligentia, quando non fecit ad quod officio tenebatur. nam ait: Cùm esse tis ministri regni illius, non rectè iudicastis, nec custodistis legem iustitiæ, neque secundùm voluntatem Dei ambulastis. Horrendè & citò apparebit vobis, quoniam iudicium durissimum his, qui præsunt, fiet. Secundò, quòd omnia peccata subditorum, quæ poterat & debuerat correxisse & præcauisse, imputantur ei. vnde dicit Ezechiel: Si non fueris locutus, vt custodiat se impius*

De sex alis c. 3.

Sap. 6.

Cap. 33.

pius à via sua, ipse impius in iniquitate sua morietur: sanguinem autem eius de manu tua requiram. Tertiò, pro abusione honoris & potestatis sibi collatæ, quam ad propriam gloriam & commodum retorsit, & non ad quod data ei. Tolle ab eo talentū (ait Christus) & inutilē locus seruum eijcite in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium. Ostendat ergo bonus Zelator, quantum diligat Deum, in eo quòd beneplacitum eius in se & in aliis promoueat: nec ab hoc zelo molleseat per desidiam, nec labore lassetur, nec consiliis flectatur, nec astutiis circumueniatur, nec amicitia, nec blandimentis deliniatur, nec ministerreatur, nec per diuturnam prauæ consuetudinis præscriptionem desperet, quin suum officium exequatur.

Remedia.

FRequens malorum, quæ ex hac indulgentia nascuntur, consideratio, bonorumque, quæ ex accurata regularum omniumque ordinationum obseruatione promanant, vt à quibus Religionis valetudo bona, flos, viror, roburque pendeat.

Pœnitentiarum in Religione receptarū vsus, quas vti neque acerbiores, ita neque indulgentiores esse conuenit: quòd si quando morbi vis ac malignitas acriores adhi-

adhibere cogat; sentiat tamen infirmus, à paterno hæc affectu, & valetudinis studio, non ex animi exacerbatione, aut solius iudicis tribunali proficiscí, verbis ad omnem suauitatem ac mansuetudinem compositis, quæ amorem, & emendationis desiderium, non vindictam, aut minùs ordinatum affectum loquantur. bene Sapiens:

Eccli. 19 *Corripe amicum, ne fortè non intellexerit & dicat, Non feci; aut si fecerit, ne iterum addat facere.* quo magis inferiorem, qui Superiori filij loco est?

Exempla hîc proponi possunt ab omni Reipub. militiæ, priuatæ etiam familiæ, filiorumque institutione; cùm pleraque ex illis nimia Superiorum lenitate, & ignaua quadam facilitate perierint; & quæ aut opibus aut robore prima, ad humilem ferè arenam, hostiliaque genua deducta fuerint. & grauis sanè in indulgentiorem in peccata filiorum suorum Heli, sententia

1. Reg. 3. Domini est: *Eò quòd nouerat indignè agere filios suos, & non corripuerit eos, idcirco iurauí domui Heli, quòd non expietur iniquitas domus eius victimis & muneribus vsque in æternum.* & secuta prædictionem miseranda indul-

1. Reg. 4 gentis patris mors. *Cecidit de sella retrorsum iuxta ostium, & fractis ceruicibus mortuus est.* in quem locum est illud Gregorij: *Quia*

Past. par. 2. cap. 6. *falsa*

falsa pietate superatus ferire Heli delinquentes filios noluit, apud districtum iudicem semetipsum cum filiis crudeli damnatione percussit. vt meritò Superiores omnes terrere hoc exemplum debeat.

CAPVT XII.

Dissimulatio in suorum malis.

DVM verentur Superiores, ne mœrore afficiant suos, ne offendant, ne à se alienent, ne querimoniæ subnascantur, ne pacata turbent. Hinc conniuentiæ, religiosæ disciplinæ relaxationes, omniumque pedetentim neglectus, dum à paruis initiis ad maxima properamus: familiare in humanis malum. de his autem Superioribus dici illud Prophetæ ex persona increpantis Dei potest: *Speculatores eius cæci omnes, nescierunt vniuersi, canes muti non valentes latrare.* & illud: *Quòd si speculator viderit gladiũ venientẽ, & non insonuerit buccina, & populus se non custodierit, veneritq; gladius, & tulerit de ijs animam; ille quidẽ in iniquitate sua captus est, sanguinem autem eius de manu speculatoris requirã.* Speculatores Superiores sunt, qui si munere suo functi fuerint, periculorũ monuerint, nec inferiores ob-

Isai. 56.

Ezech. 33.

au-

audierint, meminerint illud Domini: *De-*
Prou. 1. *spexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cùm vobis id, quod timebatis aduenerit. cùm irruerit repentina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit: quando venerit super vos tribulatio & angustia. tunc inuocabitis me, & non exaudiam: manè consurgent, & non inuenient me, eò quòd exosam habuerint disciplinam, & timorem Domini non susceperint, nec acquieuerint consilio meo, & detraxerint vniuersæ correptioni meæ.* Sanè qui Superioris correptionem contempserit, Dei contempsisse iudicandus est, cùm vices Dei Superior obeat. quo maior etiam cura Superiori incumbit, cui vices suas commisit Deus, seueram ab eo exacturus rationem commissi sibi gregis: cuius non tam affectum ac propensionem, quàm necessitatẽ ac vtilitatem intueri Superior debet, Deiq́ue ac patris personam induere.

Non est autem veri patris nocitura filiis permittere ne doleant. prudentes illæ lacrymę sunt, quæ excutiuntur noxiorum amotione: ingemiscat filius, dummodo perimentia amoueas, benè est; ne seriùs postea ingemiscat pater, & non-profuturas profundat filius lacrymas, parentis dissimu-

simulatione natas. Non est amor, venena permittere, & nociturum ferrum: odium est, amoris palla tectum. neque medicus ille laudandus, qui ne offendat, ne mœrore afficiat ægrum, morbum simulat, remedia negligit. Indignetur æger, exurgatque in iras acerbioribus medicamentis prouocatus, non ideo aut desperandus morbus, aut destituenda curatio est. laudabit vbi conualuerit, & duras medici sui manus præmio afficiet, exosculaturque vbi pulso morbo, malisque quibus opprimebatur, bona sua senserit. Prudenter Sapiens, *Qui corripit hominẽ, gratiam postea inueniet apud eum, magis quàm ille, qui per linguæ blandimẽta decipit.* Pro. 28. Sin inclementi commiseratione motus medicamina in seram curationem distulerit Superior, damnabit meritò æger inhumanam hanc benignitatem, nec tam mansuetudinem, quàm crudelitatem inclamabit. Idem fiet in animorum morbis; totam accusationem, indignationemque suam vertet in noxium hunc dissimulatorem: qui cùm mederi posset malo, maluerit crescere, cumque admouere manum debuisset, leuibus etiamtum initiis, ac quasi in superficie ludente ægritudine, distulerit curationem, donec in præcordiis sæuiret malum. Hinc illa

Pro.29. illa Sapientis monita: *Erudi filium tuum, & refrigerabit te, & dabis delicias animæ tuæ.* &,
Eccli.30 *Qui diligit filium suum, assiduat illi flagella, vt lætetur in nouissimo suo, & non palpet proximorum ostia. qui docet filium suum, laudabitur in illo, & in medio domesticorum in illo gloriabitur. qui docet filium suum, in zelum mittit inimicum, & in medio amicorum gloriabitur in eo.* filij autem Superiorũ inferiores sunt, & verissimorum patrum verissimi filij.

Quòd si alius accesserit Superior, priore munere defuncto, qui suorum inuigilauerit malis, quique serius vbique periculorum monitor manum admouerit, qui damna properantia, ac ceruicibus imminentia, ac iamiamque ruitura præcauere voluerit; miratur monitorem suum, tantorumque periculorum denunciatorem, qui morbum in eam diem nullum senserit, ægritudinem prorsus ignorauerit (vt fieri consueuit vbi in naturam abierunt morbi) & exurgit non rarò in indignationes, nec credit denuncianti; quin aut ab alieno in se animo monita hæc promanare, aut ex inanibus nimiumq; credulis Superioris sui suspicionibus, aut è molitionibus aliò tendentibus arbitratur; sequunturque non leues animorum alienationes, murmurationes etiam, & obloquia, & fiunt tales

les acerrimi Superiorum o ſeruatores & cenſores, ſi quid fortè in illis deprehenderint, quo ſuſpiciones haſce ſuas alant, dicta factaque illorum in ſiniſtram ferè & deteriorem partem interpretantes, vt cauſæ ſuæ æquitatem tueantur.

Si pro ratione muneris ſui pergat Superior; aut erumpunt in pœnitenda, & ad odia graueſque detractiones, & ad malorum denique vltima deſcendunt: aut ſi in morbi, quo detinentur, periculorumque cognitionē venerint, vniuerſa indignatio prolabitur in priorem Superiorem, malorum diſſimulatorem: illum accuſant & damnant, cuius immiti ſilentio, & ignaua diſſimulatione mala creuerunt. Et ſæpe ad tantum præcipitium mala venerunt, vt pedem in tutum retrahendi nulla ſpes affulgeat, omneque medicamenti genus, malum aſpernetur. Hinc intermonita & curationem, gemitus & dura trahuntur ſuſpiria, mœrorique indignatio miſcetur, & grauior etiam melancholia, quam non niſi cum vita æger deponet, dum de victoria ſui, mali magnitudine victus, deſperat, & inclamat cum Propheta: *Plaga mea deſperabilis renuit curari.* Ierem. 15.

Quòd ſi initiis, & in herba adhuc ludentibus malis, tenero adhuc caule, ma-

num prior admouisset Superior, nullo hîc opus esset ferro. & sanè gaudebit quisquis sapit inferior, morborum suorum principiis à Superiore occurri, paternamque manum admoueri. Scit enim verum illud esse Sapientis: *Auris quæ audit increpationes vitæ, in medio sapientum commorabitur. qui abiicit disciplinam, despicit animam suam: qui autem acquiescit increpationibus, possessor est cordis.* & illud: *Qui diligit disciplinam, diligit scientiam: qui autem odit increpationes, insipiens est.* Denique *egestas & ignominia ei qui deserit disciplinam: qui autem acquiescit arguenti, glorificabitur.* Quare lætabundo animo corripientem excipiet patrem: at vbi inualuit malum, & ignibus iam opus est & ferro, antè aut animam aut vocationem ponet, quàm duri iudicis admittet manū.

Prou. 15

Prou. 12

Prou. 13

Remedia.

A Vigili Superiorum cura petenda, vt nec minima quidem negligat, certus ex his magna etiam oriri: modico fermento totam non rarò massam amarescere; modico felle mella vinaque corrumpi nobilissima; modico veneno ingentia damna dari; vnaque non rarò scintilla oppidorum flammas enasci. Ille agri sui prudēs cultor est, qui zizania in semine, tanquam

in

in matre & vtero, priusquam nascantur, lucemque aspiciant, aut in aliorum oculos incurrant, perimit.

Cogitet deinde Superior, mala, quæ in ortu leui medicari manu poterant, vbi adoleuerint, & robori iam suo innixa steterint, non nisi valentissima dextera, potentissimisque medicamentis, & in ceruicem sæpe Superioris ruituris curari posse. poterant initio componi non magna querimonia: neglexit; excreuerunt in arbores, vt ferro iam opus sit & ignibus, illis excidendis. Quid? quod non vnius, vbi inualuerint mala, sæpe interitu medicamenta adhibeantur: nam vbi serpendo plures secum traxerunt, agrumque non rarò vniuersum venenaria sua lue infecerunt; non leuia meritò timeri possunt, cùm in vnum insurgant omnes, doleantque sibi eripi, quæ longa iam consuetudine propè in naturam ac regulam abierunt.

Si cogitauerit deinde damna ex infelici hac dissimulatione nascentia, periculaque vniuerso corpori imminentia, seueramque extentamque in vindictam Dei in dissimulatores manum, præmiaque cælo seriis in omnem partem excubatoribus reposita; facilè se ad vigilem curam sollicitudinemque prouocabit.

Nemo denique ad noxias hasce dissimulationes descendet, qui soli Deo innititur. hic enim extra spem metumque positus, nullius gratiæ, beneuolentiæ, indignationi quidquam tribuit, Deo inhærens, à quo solo vt verè metuenda, ita & speranda veniunt.

CAPVT XIII.

Studium placendi sibi subditis.

DVM aut subditorum metuunt oblocutiones, aut terrentur scriptionibus: aut nolunt offendere quos commodos sibi arbitrantur, quosque dictorum, factorumque suorum laudatores experiuntur.

Accedit metus temporalium rerum, dum verentur ne in earum aut tractationibus, aut consecutionibus minùs vtilem fidamque suorum operam & industriam sentiant, aut illis etiam vniuersim destituantur.

Hinc pro malorum magnitudine non admouentur remedia; aut extrema tantùm delictorum leuiter tanguntur, nec ad interiora curatio accedit; vel, quod deterius, excusationes prætexuntur, minuendisque

disque ac leniendis, ac propugnandis denique malis rationes & quæruntur & reperiuntur.

E quibus prouenit, vt inferiores aut non sentiant mala periculaque, quibus iactantur; aut immania, quibus insistunt, præcipitia, ruinæ proxima: aut vitia etiam virtutes arbitrentur, cùm videant illa non damnari, imò & probari interdum ab ijs quorum prudentiæ commissi sunt.

Accedit, remedia seriùs plerumque admoueri, cùm mala medicam omnem manum magnitudine sua aut respuunt, aut superant; cùm leuissimis medicamentis in primis ortus sui initiis morbus omnis pelli vinciue potuerit.

Denique complacendi hoc studio vniuersa paulatim religiosa disciplina dissoluitur, dum Superiores inferioribus occasionem præbent quidlibet experiendi, quidlibet audendi; deueniturque pedetentim ad summa transgressionum fastigia, ad totius vocationis institutique neglectum ac contemptum; dum singuli propè, vitæ sibi genus formant, quale pronus cuiusque in libertatem animus suasit.

Clauduntur hæc mala Superiorum contemptu. ferè enim in humanis, indiuiduo quodam nexu, placendi studium con-

temptus sequitur: neque enim aut in Superiore auctoritas, aut in inferioribus veneratio diu stare potest, dum complacendi suis studium, ad multa venerationi ex professo inimica Superiorem abiecerit. nam licet filialis quidam in inferioribus, tanquam in parentes amor, plurimùm ad venerationem valeat; nisi tamen sua parenti constet auctoritas, neglectus quidã sequitur, ac ingens paulatim etiam de patre existimationis diminutio: vt in omni benè constituta familia conandum sit, vt amori filialis quidam timor permistus sit, qui & paritatem tollat, & amico filialique metu auctoritatem conciliet. ita in amore hominis ad Deum salutaris omnino metus intercurrit, vt dum amamus patrem, vereamur in offenso iudicem ac dominum. In Superiore etiam dum personam amamus parentis, timeamus Superioris: nam nisi hic timor amorem comitetur obedientia diu consistere non poterit. Si enim omni Superioris persona deposita, solius se benignissimi patris, ac quasi matris vestiat qui præest, veneratio non leue naufragium patietur; imò nec verus ille pater dicendus est, qui filiorum gratiam venatur, totumque se in illam profundit: amicus enim veriùs, aut inferior etiam illorum,

rum, quorum gratiam aucupatur, dici potest. nam in eo quo alterius beneuolentiam studiosiùs sibi comparare studet, Superiorem illum agnoscit, vt à quo affectus ac beneuolentiæ alterius beneficium speret; in quo parando ad non pauca auctoritatem diminuentia dimittere se cogitur. è quibus paulatim venerationis loco ingens contemptus nascitur; quem vt non facilè inferior exuet, ita nec Superior auctoritatem consequetur. semel enim hac proculcata, aut nunquam, aut perquam rarissimè exurget. Conatum fòrs Superior adhibebit; at semel contemptus imbibitus, altiùs plerumque insidet animo, quàm vt pelli possit, maximè cùm totum hominem occupauerit. Inde Superioris iam imperia nulla, & ex imperatis ea exequimur quæ probamus, vt obedientiæ mensura, voluntas ac iudicium nostrum sit.

Existimatio deinde tota deperit, & quidquid erat opinionis bonæ; sequuntur iudicia aliena & aduersantia, censuræ graues: nec domesticis se parietibus malum hoc tenet, perambulat sęculares, & in corpus vniuersum abit.

Et ferè iusto Dei iudicio illos in primis patiuntur aduersarios, quorũ parandæ beneuolẽtiæ impẽsiùs studuerũt Superiores.

Remedia.

CErta bene gubernandi norma Constitutiones & Regulę sunt: quarum si serius obseruator & custos Superior fuerit, & ex illarum spiritu præesse studuerit, nec ad dexteram aut siniſtram in huius aut illius gratiam deflexerit; nullo negotio & patris affectum, & Superioris auctoritatem tuebitur, pulchra, tuta ac necessaria etiam mistura. Nam vt à gubernandi prudenti regula decedit qui tantùm parens est, ita ab illa degenerat qui tantùm Superior est. vtrumque peritus regendi artifex coniunget; nec nimiam seueritatem induet, nec ad nimiam se benignitatem abijciet: nec Superiori necessaria auctoritate, nec patria mansuetudine se spoliabit. vtramque occupabit; vt sua in inferioribus amori stet veneratio, suus venerationi amor: pari vtrimque pondere; plus tamen si habuerit patris, non damnem: integra in omnibus Superioris auctoritate & veneratione, vt nihil de hac patris demat amor.

Studium deinde vni placendi Deo: in quo si Superior certam spem ponat, illumque in omnibus actionibus intueatur, ad eumque studia, cogitata, factaque diri-

dirigat, non magno negotio quidquid optari in Religione potest, consequetur; nec humanos fauores laudesque aucupabitur, cælestibus pascendus. bene hîc Gregorius monet: *Rector solerter inuigilet, ne hunc cupido placendi hominibus pulset, ne, cùm studiosè interiora penetrat, cùm prouidè exteriora subministrat, se magis à subditis diligi quàm veritatẽ quærat*: & non magno negotio etiam temporalium difficultates superabit. Neque enim fieri potest, vt monitorum, consiliorum, mandatorumque suorum serium vigilemque obseruatorem destituat Dominus. quin magis crescet etiam Dei benignitas, crescente Regularum obseruatione; vt quasi pari passu & harum custodia & illius accrescat munificentia: maximè vbi Superiorem nullo humano respectu, sed solo placendi sibi studio, ferri & impelli viderit Deus: cui si studeat placere Superior, à quo solo præmia sperãda sunt æterna; facilè præmiorum magnitudine & æternitate illectus, reliqua contemnet, nec tam sollicitè perituram gratiam suorum venabitur. Audiat Apostolum, *Non quasi hominibus placentes, sed Deo, qui probat corda vestra.* & ex se factus nobis magister, *An quæro hominibus placere? si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem.*

Past. p. 2. c. 8.

1. Thes. 2

Gal. 1.

Proderit verò non parum si sibi persuaserit fore, iusto Dei iudicio, vt eos experiatur aduersarios, quorum disciplinæ relaxatione beneuolentiam captauit. Et docuit non semel experientia, docetque in dies, eos acriores hostes passos Superiores, quibus plus indulserunt, vt indulgentiam neglectus, contemptus, detractiones & odia sequantur; dum maiora semper appetit semel gustata libertas, indignaturque ad negata: vt aut omnia concedenda sint, aut violanda amicitia. & vt concesserint omnia, nusquam consistet, gradumque sistet hæc licentia: insurget in ipsum Superiorē, nec finem statuet, donec illum munere deiectum viderit. Vltima hæc ferè merces placendi est.

CAPVT XIV.

Nimia in suorum aliquem fiducia.

QVÆ res cùm aliorum æmulationem & inuidiam vtrique comparat, tum magnis obnoxia periculis est; ne aut talis animos sibi sumat maiores, aut partem ad se trahat gubernationis, subditorumque à Superiore animos deducat, ac in se transferat; obedientiæ vim infringat, eaque in geren-

gerendarum rerum actionibus committat, quæ & dedecori Superiori & damno sint, bonoque Religionis nomini non parum derogent. Et ferè videmus tales non postremam ad se gubernationis partem trahere. ita nimirum nimiâ fiduciâ consurgunt animi, vt omnia sibi concessa arbitrentur, quibus nimio quodam fiduciæ nexu colligati Superiores sunt.

Non probo diffidentiã in altero extremorũ sitam: mediocritas laudata: vt neque in omnibus morosa quadã prudentia, nimiaq; complacentia tui diffidas; neq; prodiga fiducia omnia credas. temperetur fiducia metu, vt nec omnia subtrahas, nec omnia largiaris. Cõsultumq; in primis est, Superiorẽ in omni etiam probatissimo, viroque aliàs maximo, oculos in omnem partem intentos habere. plus tamen vni, quàm alteri confidat, in tanta hominum varietate necessum est. Nam & testata vnius virtus, prudentia, circumspectio, plus fiduciæ iure quodam suo deposcit. Neque prudens omnes eodem metietur pede, circumspectabit singula, mores omnium, vitam, probitatem, & pro cuiusque talento ea committet, quæ tutò committi posse arbitrabitur.

Ac licet plurima sæpe spectatæ alicuius vir-

virtutis ac prudentiæ viro committi posse ratio suadeat, ita tamen res instituatur, vt nihil agendarum rerum Superiorẽ lateat; vt & rationem reddere petentibus possit, & extra sollicitudinem versetur, neque se nimiâ in suorum aliquem fiduciâ, ignarũ in discrimen ac pericula coniectum serò queratur, viamque inter præcipitia, cùm euadendi spes nulla supereſt, circumspectet. & sanè rarò quisquam eo conatu res alienas, quo suas tractat, aut deliberationem aut laborem magnitudini parem admouet, cùm ex euentu ferè res omnes metiamur; quarum fortunatus infortunatusque exitus cùm maximè in Superiorem cadat, magis plerumque illi de propinquo res cordi est, tanquam laudis & vituperationis materies & scopus.

Et nescio quid aliquando interueniat humani, cùm laudem omnem videamus accrescere Superiori, laborem omnem esse nostrum, commendationẽ illius. quæ res negligentiam interdum auget, socordiam nutrit, & mistis aliquando æmulationis aculeis exasperat animum, & ad pœnitenda deducit. ita studio nonnunquam sperata alteri gloria decerpitur, neque exequimur quod licuit, verentes nimirum, ne quantum laudis accedit alteri, tantum

tum decedat nobis: quæ res etiam ex professo in non laudanda non vnum in aliena reimpulit, non tam odio alterius, quàm studio amoris laudisque sui.

Accedit quòd tales ægrè postmodum reuocari ad cõsuetam Religionis normam reliquorum more possint. Quòd si pergat Superior vrgere, quæ concessionibus coaluerat amicitia, dissoluitur, vertiturque in odia amor, & in criminationem Superioris: crescunt deinde suspiciones, & pro fiducia diffidentiæ nascuntur, mutuæ demum accusationes & contemptus, præteritarumque actionum depressiones, & quæcumque etiam antè cum laude gesta, in dubiam vocantur fidem. Ex fauo nimirum fella & venena suguntur.

Sed neque bene consulitur illi, quem hac fiducia Superior firmauit: nam & domesticorum reliquis suspectus hic esse incipit, vt etiam consuetudinem illius fugiant, familiaritati se subtrahant, minùs fidenter agant, consilia respuant, dicta factaque illius in alium longè ab auctore sensum trahant, planeque ingenti apud omnes diffidentia laboret, actionesq; propè illius omnes etiam probæ in sinistram rapiantur partem. Ita omnium talis & beneuolentia excidit, & inuidiam in se prouocat,

uocat,in quem nimia Superiorẽ rapi confidentia ſenſerint: tanquam omnium petendus ſit telis, qui vnius Superioris clypeo protegitur. Familiare malum etiam inter vnius patris ſobolem.cùm enim profuſiore in vnum ſenſerint animo parentem ferri, mutua reliqui conſpiratione in vnum feruntur; oppugnaturque ab omnibus, quem nimia patris ſupra reliquos beneuolentiæ fiducia tegit: maximè cùm parentis ille in ſe affectu elatior, omnia ſibi licere arbitratur, & in fratres, vnius vteri & paritatis oblitus, impotentiùs inſurgit, reliquiſque negata fidenter ſibi aſſumit, nec iam fratris ſed patris in fratres perſonã aſſumit. Vix enim humanum eſt in nimiùm ſecundis animum moderari. aſſurgimus ſurgente fortuna,& iiſdem paſſibus extollimur, & diſpares felicitate,matris licet vbere & ſinu pares, caput efferimus, & ad imperia è fortuitis conuolamus, paritatis immemores; prioriſque fortunæ obliti, è ſola externa felicitate prærogatiuam metimur. inde iam indignationes, & in vnum caput, tanquã inimicũ, hoſtiles molitiones; nec inſidiarum machinationumque finis eſt, donec penitus euertant,quem Superioris indulgentia efferri ſupra reliquos viderint.

Quod

Quod dum fit, ingentia partium consurgunt studia, & magna vbique area mutuarum detractionum aperitur, illeque fortunatus censetur, qui socium quaqua demum via gradu turbauerit.

Remedia.

EX paritate in omnes sumenda sunt. fiet hoc, si par in omnes Superioris feratur amor: si singulos non ob priuata cõmoda, aut ingeniorum prærogatiuas, sed quòd vnius patris Dei, vnius matris Religionis filij sint, amore prosequatur.

Non nouit hæc discrimina Dei amor, nisi ex virtute nata: ac ne tunc quidem palàm aperienda: tacitus apud se potiùs veneretur hos Superior, committatque ita negotia, vt ipse tamen intentum in omnia oculum teneat.

Neque vni tantùm speciosissima credat, sed aliorum etiam non rarò virtutem experiatur, quando sine damno potest.

Neque cum vno plurimùm sermonem misceat, sed pro re nata varios etiam libẽs admittat, & vltro etiam prouocet, animetque si quid rectum ab illis factum; ac si cubi erratum, paternè moneat, errorem ostendat; ita tamen vt modum præscribat, quo corrigi ille possit.

Nec

Nec ideo vniuersim à negotiis tales excludat; sed vbi illa commiserit, præmoneat, modumque præscribat. quòd si iam ex præscripto feliciter egerint, laudet illos, & ad maiora hortetur.

Quòd si quem innata prudentia probitasque maioribus dignum suaserit, vt meritò plus illi credi possit & debeat: neque enim omnium par industria, sapientia, solertia, fides, rerumque experientia est; is omni studio deuitet ne qua parte supra reliquos se efferat, ne quid muneris Superioris ad se trahat, ne aliorum se familiaritati subtrahat, ne potiores dignioresque partes assumat. sed contrà rara in omnes beneuolentia ac humanitate feratur, inferiora, quæque plus laboris molestiarumque quàm splendoris habeant, vltro sibi deposcat, & oblata cum magna hilaritudine arripiat, illustriora lubens aliis deferat, concedique gaudeat: bene de omnibus, & si potest splendidè; de se suisque non nisi modestissimè loquatur, aut vniuersim sileat. errores si qui, vt in humanis solent, occurrant aliorum, aut in totum diluat, aut quantum potest minuat eleuetque, omnibus benignus, vt minimis etiam prout occasio tulerit assuescat, quam etiam studiosè nonnunquam inqui-

quirat, ne quis meritò contemptum aut neglectum se ab illo queri aut suspicari possit. Sic fiet vt omnium omnino beneuolentia iudicioque, reluctanti etiam potiora omnia deferantur, felicesq; se reliqui arbitrentur, si in rebus suis consilio illius vti possint. tantum in humanis humanitati iuncta modestia valet.

CAPVT XV.

Priuatæ necessitudines & amicitiæ.

NON sunt hæc signa veri amoris. contingit enim his quod simiæ, quam cùm mater fortiùs stringit, perimit: ita quos arctiori sibi familiaritatis vinculo Superior innectit, perdit. nam cùm in his prouocet nimiam fiduciam sui, audaciã, fastum, aliorum contemptum; aliorum etiam in hos offensiones concitat, diffidentias, non inanes siniſtras suspiciones, murmurationum ac detractionum non vulgares causas. vt non immeritò talis dicere Superiori possit, *Eleuans allisisti me*, ad inuidentiæ nimirum breuia, ad æmulationum scopulos, ad liuoris vada.

Contingit etiam nonnunquam, vt his moribus dicere liceat præpostero planè

naturæ ordine res ire. neque enim non rarò non tam Superior domui, quàm talis Superiori & domui imperat, cùm plures sæpe ad hunc quàm ad Superiorem decurrant. Difficilis nimirum ad Superiorem aditus, facilis ad hunc est; nec quidquam tam magnum quod per hunc non consequantur. negasse enim postulata, amico negasse est: quem cùm nolit Superior offendere, aut mœrentem dimittere, omnia concedenda sunt, aut sanè amicitiæ renuntiandum est.

Nascuntur deinde dissimulationes defectuum in iis, quibus familiariùs adstringimur; cùm eos vel amor tegat, aut offensionum metus dissimulet, aut priuatæ necessitudines libertatem adimant, aut arctiores mutui nexus monita respuant, nec iam admittant personam patris, multoque minùs iudicis.

Crescit dein ex hac familiaritate in inferioribus audacia, quæ ferè familiarem coniunctionem comitatur. contemptus denique, quem à familiaritate, tanquam sobolem à parente, videmus nasci; vt indiuiduo ferè hæc nexu coniungantur, magna necessitudo, & ad intima quæque admissio, & minor æstimatio. Neque enim fieri potest, quin multa in illa familiari-

liaritate improbanda, aut sanè non probanda deprehendamus, quæ priùs ignorata admirationem & veneration em prouocabant. quæ duæ res dici non potest quàm validè in omni gubernatione Superiori auxilio sint, cùm sæpe opinionibus gubernatio contineatur: quod & in laude & contemptu plurimùm valet.

Quare cùm non probem nimiam in Superiore retractionem, ac solitudinem; tum nimis prodigam ac profusam familiaritatem probare non possum. Nolo in Superiore aliorum fugam; neque ad intima tamen omnia perfacilè quemquam admittendum suaserim: non quòd aliquid committi velim, quod alienum oculum vereatur, sed quòd non faciat ad veneration em, opinionisque magnæ antè collectæ augmentum, vniuersa referare & expandere.

Scio non vereri illum homines qui illaudanda committit teste & iudice Deo; nec erubescere debere ad alienum prospectum, cui frons colorque stetit in oculis omnia videntis Domini. At ille non tam euentu, quàm animo res metitur; nos ex ingenio nostro, nudisque non rarò opinionibus innixi, iudicium plerumque de toto homine ferimus: & aliquid aliquando

liberius aut vidisse, aut audisse, plurimùm de concepta existimatione minuit. lapsus est verbo, improuidum aliquid excidit, minùs maturum, minùs serium? vniuersim de omnibus iudicamus. remisit aliquid Superior de consueta maturitate, vt non rarò in intima illa familiaritate assolet? preiudicia nascuntur.

Iam cùm ad omnem bene gubernandi rationē plurimùm opinio momenti conferat, hanc verò nimia necessitudo, & ad abditissima quæque admissio diminuat; nemo paulo prudentior ad illa suos admittet, nisi ea in omnibus, etiam secretissimis vtatur circumspectione, vt nec hostiles in iis oculos vereatur. Quod cùm rarissimū in homine sit, neque quisquam facilè ad eum prouidentiæ gradum conscendat; non facilè etiam aditus ad omnia aperiēdus est. Magnus ille, cuius omnia patêre possunt omnibus, & qui nec in cubili, aut strato, in mensa, animique corporisque exteriore laxamento, inimicum testem ac iudicem vereatur. Nisi ergo omnia, etiam inter priuatos parietes, priuata colloquia ea sint, quæ quis meritò admiretur, imitetur, laudet; non suasero ad omnia, ostia reserari.

Quod si quando tamen faciendum necessi-

cessitas ac ratio poscat; videat Superior, quem admittat, quem intimorum omniũ suorum testem; ac quasi iudicem statuat. Rarissimi enim sunt, etiam in circumspectissimo Superiore, quibus tutò hæc sine venerationis diminutione credi possint, qui non faciles ad offensionem sint, qui sciant res temporibus metiri, qui homines cogitent, non Angelos, qui parua vitia magnis virtutibus norint integere; qui nullo sæculo cogitent fuisse quemquam, cui non aliquid, maximè inter domesticos parietes, ignoscendum fuerit: qui circumuolitantes errores, tanquam pulueres Aquilone sparsos, magnarum virtutum factorumq; scopis norint detergere, quique volaticos hos diurnorum vitiorum cineres, illustrium ac generosarum operationum serie, tanquam valido vento difflare didicerint. Tales vbi nactus fuerit Superior, fors poterit ad intima quæque admittere.

Remedia.

FRequens in Superiore consideratio muneris sui; omniũ se esse, non vnius, aut paucorum parentem; omnes pari solicitudine, non vnum alterumue curæ ipsius commissos; omnes pari iustitiæ &

charitatis lege concreditos; omneſq; pari ſanguinis & adoptionis iure, Dei ac Religionis magnę ac fæcũdę matris, filios eſſe.

Cogitet deinde Superior, vnius omnes corporis membra eſſe. quare pari omnia cultu & obſequio obſeruãda. quid? quòd Apoſtolo teſte vilioribus maiorem honorẽ circumdemus. & fatuum omnino eſt vnius membri cultui totum ſe tradere, reliquis deſtitutis. quid enim niſi non modò reliquorum, ſed & huius corporiſque totius interitus exſpectandus eſt?

Frequentata conſideratio diuinæ gloriæ, quæ ſepoſitis priuatis affectibus, ad omnium perfectionem & amorem pari iure deducit.

Periculorum, quæ ex his familiaritatibus naſci conſueuerunt, conſiderationes; ac illius in primis, multa ferè in his neceſſitudinibus amico cõmitti, quorum pœnitudo grauis auctori eſt. Factus enim quodammodo Superior illi ſeruus eſt, cui animi ſui ſecreta committit, cùm illum variis iam nominibus obſtrictum teneat; maximè cùm iuſtus ille inſurgat metus, ne, ſi quam alienationis cauſam præbeat, prodat amicè concredita. Atque hinc iam diſsimulationes illę naſcuntur, quæ inferiori omnis licentiæ ianuam aperiunt, vt

pe-

periculum sit, ne contingat in hac familiaritate Superiorum, quod Ezechiæ regias opes ostendenti: vt, cùm animi sui reconditos thesauros alteri reserauerit, bella exspectet, & reconditarum in eam diem opum expilationem.

Vetus illud dictum tacitus sæpe secum voluat Superior, & ab ipsa prudentia dictatum: *Secretum meum mihi*. Neque enim infelicius quidquam eo est, qui celare consilia sua non potest, quique animi sui morbos in alterius effundit sinum. Non est talis regimini natus, cùm primũ summumque prudentis bonæque gubernationis fundamentum sit, nosse silere. quod non poterit, qui se suaque in familiarioris sibi pectus effundit. quod in omni propè familiaritate vsu venire solet. Iam cùm hic familiaris alium fòrs sibi familiarem habeat, quem nihil celare consueuit, fit vt intima quæque Superioris prodantur. quæ res ingentium secum incommodorum seriem trahit.

CAPVT XVI.

Defectus boni exempli.

FErè enim omnium oculi in Superiore versantur, & dux ille suis vt ad virtutem, ita ad vitia est; proniqúe maximè iuniores sunt in Superioris imitationem; manentqúe hæc viua morum illorum exemplaria in omnem etiam ætatem impressa menti; & transeunt in posteritatem, tanquam morum regulam: vt religiosè ille viuere videatur, vocationemqúe expleſſe, qui Superiorem moribus refert, dictaqúe factaqúe illius exprimit, eo etiam magis, quo propiùs ad illum accesserit. Præclarè Nazianzenus, *Neque enim vel indelebilem tincturam pannus, vel fœtidum aut suauem odorem res admotæ ita facilè contrahunt, vel exitialis quidam vapor tam facilè in aërem diffunditur, ac per aërem animantia occupat (quod quidem pestis est & appellatur) quàm subditi Antistitis improbitate celerrimè impleri solent, & quidem multo facilius quàm virtute.* Apol. 2.

Quo grauior reddenda ratio Superioribus erit, cùm non ignorent, dicta factaqúe sua in exemplum & imitationem posita; nec quicquam in sequelam efficacius esse Superiorum moribus, qui tanquam benè

&

& religiosè viuendi prima quædam principia ac pronunciata habentur.

Maiora deinde scandala è Superiorum erroribus metuenda; quorum quo illustrior locus ac dignitas, eo periculosiores defectus sunt, & vniuerso corpori nocentiores. vnde etiam illud metuendum, *Potentes potenter tormenta patientur*. Hinc Gregorius: *Nullum, puto, ab aliis maius præiudiciũ tolerat Deus, quàm à Superioribus, quando eos, quos ad aliorum correctionem posuit, dare de se exempla prauitatis cernit: quando illi peccant, qui compescere peccata debuerunt.* Homil. 17. in Euang.

Et ad gloriam plurimùm facit, exemplo ad virtutem præluxisse. Sanè à moribus ferè Superiorum vniuersa domestica disciplina, reliquorumq; mores pendent. verba rebus inania plus etiam non rarò offensionis, quàm documenti secum ferunt; res ipsæ viduatæ licet verbis, & inornatæ, nihil detrahunt natiuæ venustati: imò non semel plus roboris ac pulchritudinis, res nudæ, omniq́ue adscititio ornatu spoliatæ, quàm nobili aliqua dictionis purpura vestitæ ostentarunt. facere, viri, & religiosi est: & plurimùm rebus potentes, verborum inopes; verbis diuites, rerum inopes sunt, & è millibus vix vnum alterumue, cui omnia concessa, reperies.

In locuplete namque verborum copia, rei parum esse solet, cùm inopia verbis iuuari velit: in opulenta rerum copia, verborum minus est. neque enim alienis splendere aut fulciri vult domesticis dives. imò murmurationum non leuem causam præbent fortia verba emedullata rebus, cùm non respondent monitis facta; & illudere etiam incipimus & obloqui passim. exasperare nempe animos solent mortua verba, rebus, id est vita sua, destituta, & prouocare in æstimationis suæ derogationem.

Sanè vt nihil ad inuitandum potentius Superioris exemplo est, ita nihil ad omnē illi auctoritatem venerationemque tollendam validius, quàm cùm verba factis aduersantur. Et frustra talis malis medelam sperabit, aut suorum morbis medicinam adferet. respuet hanc manum æger animus, nec altè imbibet, quod à superficie, & à solis Superioris sui labris natum videt. Quare si sperare valetudinem suorum debet, si aut collabentem erigere disciplinam, aut ne collabascat tueri, si intepescentem accendere pietatis ardorem, aut illius nutrire flammas, si immania alterius sexus præcipitia vitare, si mutuam animorum coniunctionem maiorumque imperia stare, reliquaque quæ ad Religio-

nis

nis tuitionem, damnaque vitanda necessaria sunt; manum Superior admoueat, exercituumq; imitetur ductores magnos, qui non tam lingua, quàm manu prompti & exemplo, ad ardua quæque audenda suos inhortati, fortiter facere, quàm benè dicere maluerũt. Faciendo nimirum, non dicendo res magnæ geruntur: nec quisquam facilè paulo generosior miles præeuntem destituet ducem. pulcrum namque per illius vestigia triumphum mereri; per illius sudores hostem ferire; per illius sanguinem, hostilem bibere: idemque à Christo discimus, qui non antè docuit, quàm opere expleuit: *cœpit* nimirum, Scriptura teste, *facere & docere*, vt exempla præcesserint, monita secuta sint: quæ tunc demum potentissima sunt, cùm opere tanquam clypeo & vallo armantur. nec quidquam iam inferiori durum ac difficile: præeat modò Superior, nec tam verbo, quàm reipsa ducem se præstet, vt non tam monitor, quàm ductor sit: primus enim si ille ad ardua manum porrexerit, sequentur reliqui vel sola verecundia impellente.

Hæc demum vna & vera omnis bonæ gubernationis via est; neque res vlla validior certiorque est quæ bonis iuxtà improbisque plus animorum addat, & ad virtutem

tutem incitamenti: qua etiam vna deficiente, nihil solidi sperari potest, nihil quod ætatem ferat, quod laudem mereatur, quod probatis maiorum moribus respondeat; dum singuli suo spiritu feruntur, & totiam Religiones, quot capita enascũtur. In diuersa namque studia & partes scindi necessum est eos subditos, qui aut ductore carent, aut solis monitis præeuntem Superiorem viderint, verbis nimirum multa pollicentem, inhortantem, sed verbis solis, rebus animaque, vt ita dicam, sua viduatis. *Neque enim potest auctoritatem habere sermo, qui non iuuatur exemplo; dum iniquum sit bona præcipere, & talia non egisse. Nihilq; æquè animum ducit ad salutem, iunioresq; ad laborandum incendit, atque si doctorem re ipsa & exemplo ad virtutem cohortatorem inuenerint.*

Cassiod. lib. 11. Var. cap. 8.

Ephrem de vita spir. cap. 37.

Remedia.

FRequens meditatio reddendæ rationis Deo, maximè cùm vitia Superiorum eant in exemplum suis posterisque.

Feruida incentiua amoris vocationis suæ. Sic fiet vt instituti sui amantes, totos se in virtutum studium profundant, maximeque illarum, quæ Religionis suæ propria sunt.

Fre-

Frequens cogitatio muneris sibi impositi, quare ad illud à Domino delectus fuerit: quid ipsi ratione illius incumbat: quàm forti exemplo cogatur imperio Dei præire militiæ huius dux constitutus: qua in Superiores suos obseruantia, quo humilitatis, paupertatis, castimoniæ studio, quo quantoque ad labores animo, qua ad imperata promptitudine, quàm benigno blandoque in delatores suos animo, in eosque quos alieniores à se deprehenderit, maximè si paria à suis exigat, & sperare audeat.

Seria cogitatio grauissimorum incommodorum damnorumque quæ defectu boni exempli Superioris, nasci solent, non parum iuuabit: maximè si bis per diem Superior, examinum conscientiæ tempore, secum tacitus consideret, num in aliquo deliquerit, quod aliis ad deteriora incitamento esse possit: num quid omiserit, quo dux suis auctorque ad virtutem esse debebat & poterat.

Proderit non parũ, si domestico suo confessario liberam monendi facultatẽ concesserit, quandocumque minùs religioso exemplo præeuntem viderit, aut audiuerit; gratamque sibi illam monitionem fuisse hilari lætoque vultu ostenderit.

Iuua-

Iuuabit etiam plurimùm, si vltroneam sibi certamque in omni deteriore exemplo pœnam irrogauerit, vt hac quasi monitrice ad saniora melioraque flectatur.

CAPVT XVII.

Executionis defectus.

FRustra namque ordinationes, regulæ, constitutiones, instructionesque conduntur, nisi frequens Superiorum accedat inculcatio, ac strenua ordinatarum rerum executio. Neque quisquam prauas consuetudines, & quæ altè radices egerunt, leui & intermittente manu excaudicabit. assidua cura, non cessantibus laboribus eruuntur nocitura; & facilè itur ad ingenium, nisi vigilans accedat sollicitudo, quę non patiatur vetera succrescere: cùm ferè proni rapiamur ad ea quibus olim assueuimus. & procliuior semper lapsus ad deteriora, ad recta difficilior exscensus est.

Accedit inferiorum in his omnibus neglectus, cùm videant Superiores in bene prudenterque conditarum rerum executionibus tepescere: nascituraque adeò in illis fastidium quoddam optimarum licet

&

& vtiliſſimarum ordinationum, cùm ſentiunt Superiores tam ignaua manu in illas incumbere, ſatiſque habere, ſemel denuntiaſſe: nam & illi ſatis tunc habent, ſemel audiſſe. Nec ſanè maior à ſubditis in peragendo, quàm à Superioribus in exequendo diligentia meritò exigi poſſe videtur.

Quæ res vbi accidunt, vniuerſam benè conſtitutæ Religionis diſciplinam paulatim marceſcere neceſſum eſt: ſucceditque hoc Superiorum neglectu, denſa tandem optimarum rerum obliuio, peregrinarumque rerum in patrio, tanquam in peregrino ſolo ſtudium; vt nuſquam iam minùs, quàm in re noſtra domi ſimus, alteriuſque potiùs, quàm noſtrę Religionis ciues videri poſſimus.

Naſcitur verò hæc in Superiore incuria, vel ex innata quadam naturæ ignauia, vel è puſilli pectoris anguſtiis; cùm aut difficultatibus occumbūt, aut plus æquo ſubditos reuerentur, aut executionem deſperant, ſiue rei magnitudine victi, ſiue ſuorum virtuti, ſiue viribus ſuis diffidentes. Nam & moleſtias, quæ ſe offerunt, diffugiunt, labores ſudoreſque auerſantur, commodorū ſuorum ſtudioſi, & difficultatibus ſuccumbentes, nunquam ad ardua protendunt manum, & dum placere ſtudent

dent omnibus, nulli fastidium aut molestiam creare volunt.

Quòd si suorum obstricti beneficiis Superiores sunt, duram seruiunt seruitutem, & animus ad imperata exequenda deest: quibus si quid commiserint, quod euulgari metuant aut erubescant; tanquam inter vincula & compedes constituti iacent, facti mancipium suorum.

Iam si non modò Superior ad hæc non adijciat mentẽ, sed tædio victus, vel, quod deterius, alienior ipse ab imperatis flaccescat, nihil est quod in aliis speret. ipse si præcedat, & prior calcet viam; non deerunt qui sequentur, vel solo rubore impellente. Nec quidquã tam potens, quod non Superiore ductore vltro lubentes exequantur inferiores, & inclament, Etiam illo duce, medijs inter arenas, fluctus, scopulos, serpentes, ferrum & ignem benè nobis est, & habemus benè; vt qui eandem cum Superiore non inuiti fortunam subeant, gaudentes illi inter aduersa pariari. Breuis proinde ad felicissimam executionem quantumuis maximarũ rerum semita est, Superiorem præire, & exemplo suo executionem vrgere, nec antè ad monita descendere, quàm opere, quod imperat, expleuerit.

Reme-

Remedia.

ASsidua Superiorum in subordinatos sibi Officiales vigilãtia, monita, peractarum rerum inuestigatio, seriaque in res omnes excubatio: vt nimirum domum ipsam non infrequenter obeat Superior, singulorum munia lustret, curiosiusque nonnunquam perscrutetur quid in vnoquoque genere à singulis peragatur; qua fide, industria, religione, studio, exemplo, diligentia.

Frequentes cum primis domus suæ Patribus de ordinationũ executione consultationes, conferentiarumque spiritalium sedula institutio: in qua per occasionem sæpiùs in exequendarum rerum monita excurrat, neglectæ rei causlas disquirat, aperiat, remedia præscribat.

In Officialibus omnibus diligens impositorum munium administratio, maximeque illius qui Superioris loco domui præest, illiusque vicariam administrationem sortitus est: quem in omni hoc genere quàm instructissimum necesse est esse.

Consequetur hoc, si frequenti lectione ac praxi ordinationes omnes familiares sibi reddat: neque impunitos transgresso-

res permittat, nunc monendo, nunc laude etiam præmioque diligentibus proposito, pœnis etiam; maximè cùm malum grauius est, quàm vt mollioribus flecti possit: tunc enim ad duriora descendat; ita tamen vt aspera succedant dulcibus, minasque ac pœnam amoris præcedant linimenta, & quidquid ab huius locuplete officina depromi potest, ægrienti porrigatur: quæ si respuat malum, ad acriora veniendum erit. nec finis medicamentis statuendus, donec depulso malo victrix stet diligentia.

Multum, vt in aliis omnibus, in hac re valebit seniorum exemplum, maximeq; eorum qui varia in Religione munia obierunt. Sequentur enim iuniores, vel solâ verecundiâ, ac tanquam filij patres imitabuntur. Adlaborandum proinde omni conatu Superiori est, vt seniores ad exempla iunioribus statuenda prouocet.

Conandum deinde ne nimis multis subditi obruantur, ac tanquam molibus insepeliantur potiùs quàm iuuentur. facilis enim aut desperatio, aut fastidium, aut neglectus è multitudine est. frequensque præscriptarũ rerum mutatio, magno executioni impedimento esse solet. indignationem enim illa nauseamque prouocat, ve-

venerationemq; minuit, cùm inconstantiæ opinionem ingerat.

CAPVT XVIII.

Disciplinæ neglectus.

EST verò *disciplina custos spei, retinaculum fidei, dux itineris salutaris, fomes ac nutrimentum bonæ indolis, magistra virtutis.* & Hugone Victorino teste, *desideriorum carcer, frænum lasciuiæ, iugum elationis, vinculum iracundiæ; quæ domat intemperantiam, leuitatem ligat, & omnes inordinatos motus mentis atque illicitos appetitus suffocat.* cuius negligentia à Superiorum indulgentia, & innato quodam animi tepore, à noxia clementia, à placendi omnibus studio; à languore quodam animi, & à Religionis amore degenere; à politico denique spiritu, exiguaque aut nulla salutis suæ & suorum cura nascitur; aut sanè à nimiis Superioris in externa diffusionibus. quo fit vt cùm totum illum sæcularia occupauerint, ac vltronea quadam addictione vniuersum obsederint, domesticæ suorum disciplinæ intendere non possit; plurimaque elabantur, fugiantque memoriam illius tanta externorum negotiorum mole circum-

Cyprian. lib. de discip. & hab. virg.

Lib. 2. Instit. Nou. c. 10.

cumseptam & oppressam. Exurgit hinc lassitudo quædam mentis, &, dum quidquid roboris habet, exerit in externa; destituitur in domesticis, viribus, comederunt nimirum alieni robur eius. raroque vni homini ad tam diuersa, ac inter se pugnantia, quæque singula totum hominem requirunt, vires suppetunt, vt animi non desint.

Iam vbi semel laxatis habenis Religionis rigor intepuit, prono cursu, & præcipiti veriùs prolapsu in supinum omnium propè neglectũ ruimus; cùm vnus alium trahat, nec solitaria in vno stet ignauia, sed prono semper cursu in deterius labatur, donec ad extrema deuenerit, grauiũ corporum more, quibus stetisse iacuisse est.

Sequitur verò ignauiam quidam disciplinę contemptus. Inde iudicia prosiliunt critica, quædam in primis, inde vniuersim omnia damnantia; & aliud iam vitæ genus cogitamus, amamus, laudamus etiam palàm, & vigilantioris Superioris, verique bonique tenacioris studia contemnimus & ridemus. quòd si palàm non audemus, clàm eleuamus, & detractum imus nomini, & damnãdi causas seduli disquirimus: vt si semel è quocunque capite malè audi-

re

re cœperit, in omnibus diſpliceat; & pro diligente ac inſtituti amante, imprudens, immitis, ſeuerus, ac crudelis demum audiat.

Succedit inde ſpiritualium rerum nauſea, animiq́ue ad ſalutaria languentis faſtidium. diſplicent quæ placuere antè, vertunturq́ue optata priùs mella in abſynthium, & fel merum. intepeſcit virtutis ſtudium: & qui antè etiam de genu pugnabat, mixtoſq́ue quaſi ſanguine dentes lætus in ſpiritali lucta deuomebat, mille antè animas poſiturus, quàm leui ſe crimine obſtringeret; nunc vel ſolo eminus terrore, tenuiq́ue prouocamento, ac vltro etiam nullo hoſte impellẽte, ſciens volenſq́ue inter grauiſſima ſcelera, tanquam inter ſociam amicamq́ue ſibi arenam voluitur. bibit nimirum iam ille gaudens iniquitatem, qui omni morte, omnibuſq́ue antè tormentis grauiùs leuiſſima quæque deteſtabatur, & ad ſolius delicti, tenuiſq́ue tranſgreſſionis nomen perhorreſcebat.

Proſiliunt deinde in inferioribus ex hoc Religioſæ diſciplinæ neglectu mala propè vniuerſa. orationis antè omnia tepor, ac quoddam ſpiritalis progreſſus frigus geluq́ue, diuertimur inde ad externa, ad

sæculares confabulationes, iocos, risus, ad cibi potusque delectum, ad commodorum studium, laborum fugam, otij amplexum; ad priuatas deinde amicitias, partiumque studia. totusque exinde homo in omni propè tam domestico, quàm externo congressu, sæculum magis, quàm Religionem sapit & loquitur.

Nec mirum. nam cùm in vnoquoque Ordine, regularum constitutionumque tenaci disciplinâ tanquam habenis Religio stringatur, ac tanquam salutis vinculo arctetur; fit vt qui illa laxauerit, pronam natura sua in libertatem humanam mentem, tanquam iniecta manu in præcipitium propellat. maximeq; hoc locum habet in iunioribus, qui necdum in solidum confirmato animo, tenera etiamnùm ceruice, pristinæque licentiæ ac commodorum memores, laxatas vniuersim excutiunt habenas, ac in veterem se vendicant noxiam libertatem; perituri, nisi prudentior Superioris manus fræna strinxerit, loraque animæ æternùm profutura arctauerit. Indoleat licet ac ingemiscat iuuentus arctiùs iam habita; gaudebit postmodum, & has Superioris sui manus seueriores, vbi ad se & ad primogenium Religionis ac disciplinæ ardorem studiumque redie-

redierit, deosculabitur; & clementes miteſque appellabit, fatebiturque agnoscetque patris fuisse, quas iudicis arbitrabatur.

Remedia.

A Superioris manu vigilique cura petenda sunt: qui si se ſecularibus proximorum negotiis, quoad populi locique conditio patietur, expediuerit, totumque se tuendæ firmandæque disciplinæ dederit, perfacilè illam stabiliet. neque magni moliminis erit non accersere, non ad se trahere, non sponte se externorum occupationibus induere; à multis etiam oblatis, ac incurrentibus se subducere, quando sine merita proximorum offensione, ac diuinæ gloriæ nominisque diminutione, æstimationisq; Religionis, salutisque aliorum detractione fieri potest. Prima proinde cura sibi commissorum sit, quibus arctissimis iustitiæ legibus obstrictus est. reliquum verò quod à suorum illi cura temporis supereſt, externorum saluti impendat; memor semper primam curam debere esse suorum tanquam patri, tanquam pastori, seueramque ipsi aliquando illorum reddendam rationem Deo.

In omnem deinde Superior partem in-

tendat; perſpecta domeſtica habeat, moreſque propenſioneſq; animorum ſingulorum; illiſque antè omnia incumbat, quæ Religionis iugulum petunt: qualia eſſe poſſunt, feminarum frequentata familiaritas; ſociorum fuga; aulici, politici, ſæculumque ſapientes mores colloquiaque; detractionis vitium; externos ad Eccleſiaſticas, ſeu ſæculares dignitates commendandi ſtudium; mutuæ domeſticorum, aut gentium diſſenſiones; aberratio ab vniuerſo vocationis ſpiritu; obedientiæ ac totius orationis neglectus; & huius generis non pauca.

Minora tamen his non negligat, ſed ſerios in omnem partem oculos animumque intendat. Frequentibus dein conſultationibus inſiſtat: è quibus aliorum etiam ore domeſticas res diſcat.

Quæ ſi ea fide, & paſtorali ac paterna qua obſtringitur cura ſeriò, & non curſim præſtiterit; non erit difficile Religionis diſciplinam intra imperatas regularum leges continere.

Curandum etiam, vt in tranſgreſſores pœnitentiarum vſus vigeat, in quibus nec nimis moroſum frequentemque eſſe conuenit, ne à frequentia contemptus naſcatur, & conſuetudo in naturam tranſeat,

con-

consuescatque cui imperantur pudorem exuere: nec nimis remissum, ne conniuentia accendatur malum. mediam viam ingredi tutissimum, vt nec clementia, nec seueritate nimia peccemus. minora minoribus, grauiora grauioribus puniantur.

Detque operam Superior, vt intelligant delinquentes, meritò talia iniungi, cauendumque seriò, ne qua in his personarum acceptio eluceat, ne quod in vno indulgemus, puniamus in alio: grauis enim ex hac personarum acceptione oblocutionum occasio exoritur, dissensionumque materies datur.

Videat deinde Superior lapsuum causas, fortuitæ sint, an præcogitatæ; à fragilitate quadam animi, an à permista improbitate proueniant; rariùs aliquis, an frequentiùs in idem incidat; præcesserint aliquando monitiones, an secùs; auctor aliis fuerit, an alios secutus; è pronitate quadam naturæ, minusque prouida circumspectione, an è contemptu natæ. quę singula pœnarum grauitatem augent aut mitigant. ignoscat non rarò, monuisse contentus. nec facilè ob priuata delicta aut vni tantùm alteriúe nota publicè puniat, ne subditorum exacerbetur animus.

Magna etiam pars melioris disciplinæ à Præfecto spiritus dependet; qui si cum Superioribus magnis animis cōspiret, non magno negotio, quidquid hîc languoris est ac neglectus, erigetur in melius, in ardorem, & obseruantię quendam zelum.

Inuestigandæ demum seriò causſæ sunt eneruatæ disciplinæ, & è quibus ferè domestica in Religione disciplina detrimentum capere soleat. quales ferè sunt

1. Inutilium multarum personarum admissio, qui vel ob valetudinis tenuitatem, vel ob iudicij debilitatem, vel ingenij duritiem, vel ad seditiones odiaque concitanda pronitatem, vel ob prauorum affectuum insolentiam, vel pessimorum habituum inueteratam consuetudinem, vix subeundæ disciplinæ idonei sunt. à quorum omnium admissione remotissimum Superiorem esse conuenit.

2. Laxior Nouitiorum institutio. quos nulla postmodum arte ad disciplinæ rigorem adducas, & antè frangas quàm flectas. quare seriò illis nouitiatus tempore inuigilandum, ac seueriùs etiam nonnihil, minusque molliter ac blandè habendi. facilis est nouitiatu expleto seuerioris disciplinæ remissio: difficillima concessæ libertatis restrictio.

3. Pie-

3. Pietatis ac orationis neglectus. è quo Religionis zelus extinguitur, ac in regularum ac constitutionum omnium neglectum itur. vis disciplinam florere, da operam vt orationi omnes sedulò incumbãt. nemo illam neglexit, qui huic seriò incubuit: nemo illi incubuit, qui hanc neglexit. tantusq; ferè quisque disciplinæ quantus orationis pietatisque obseruator fuit.

4. Frequentes domo excursiones, ac prolixiora cum sæcularibus colloquia, aut eorundem cum meliorum horarum dispendio, frequentatæ visitationes. ferè enim aliquid licentioris consuetudinis domum referimus, imbibimusque mores disciplinæ contrarios. cumque desuescat animus rigoribus, assuescit commodis; & iam amat otia, labor displicet, grauis solitudo est, fabulis delectatur; & qui antè vnius Dei, nunc sæcularium ambit amatque familiaritatem. præscindenda hæc erunt si consultum religiosæ disciplinæ volumus.

5. Hospitum frequentia. qui ferè curiosiora ac liberiora colloquia, occupationum varietatem, & remissionis aliquid à regula secum trahunt. quorum ferè exempla, noxio laxamento, eunt in imitationem. neque tamẽ ideo hospitalitas negli-

ligenda; moderanda tamen & intra religioſæ diſciplinæ circum continenda, vt dum caritati indulgemus, diſciplinam non proiiciamus.

6. Superiorum in remiſſionem ac laxitatem pronitas. horum enim exemplum regula quædam inferioribus eſt, & cùm plerique naturæ quadam pronitate præeuntem ſequantur; religioſiores etiam paullatim imitantur, ne aut ſeuerioris vitæ genere diſpliceant, aut improbare illorum mores videantur, aut indignationem incurrant. cui malo ſolius Superioris mutatione occurri poſſe videtur.

7. Superiorum in regularum tranſgreſſores conniuentia. quod ſiue vniuerſim fiat, ſiue in paucis, tota pedetentim domeſtica diſciplina corruit; nec iam vltrà Religioſorum, ſed ſæcularium contubernium videas. quod malum vix corrigas quàm vna Superioris mutatione.

8. Nimius ſeueriorum ſtatutorum rigor. abit enim tandem ſeueritas hæc in animorum à capite ſuo diſſenſionẽ. cùm enim durioribus ſe premi inferiores ſentiunt, excutiunt tandem iugum vniuerſum rigoris impatientes, ſeueritate in indignationem verſa, rigore in odium: è quibus tandem, effractis habenis, toto pro-

prono curſu, pudore exuto, in apertum omnis licentiæ campum decurrunt. moderatio diſciplinæ magiſtra eſt, rigorque benignitate temperandus, ſi perpetuum volumus.

CAPVT XIX.

Neglectus valetudinis ſuorum.

NE aut ſuperfluis tepeſcat ſpiritus, abeatque in carnem & ſanguinem; aut parcimonia, & neceſſariarum rerum defectu ad alia ſe inferior conſilia cõuertat, alieniſque à Religione viis incedat, & neceſſaria paret. in quam neceſſitatem, ſi quando Superiorum aut neglectu, aut duritie, aut parcimonia ſe coniectum inferior videt; paulatim ad omnem licentiam dilabitur, friget obedientia, iacet vniuerſim paupertatis amor, naſcitur alienatio, & clancularia ac ſecreta ſuccedunt conſilia, & ad externos mala hæc decurrunt, non ſine Superioris, corporiſque totius nota, totaque domeſtica collabaſcit diſciplina.

Vix enim credi poſſit, quantum neceſſariarum rerum carentia & defruſtratio, in ſubditorum animis languorem prouocet;

cet; vt desipiant iam spiritualia omnia; & pro alacritate ac feruore, noxia succedit tepiditas: frequentes inde querimoniæ, mutuæque inter se murmurationes, ac vniuersim ab omnibus imperatis alienationes. Ea enim est fragilitas humanę conditionis, vt ad necessariarum rerum carentiam flectamus animũ, maximè quando hanc non ex euentu, aut temporum conditione, sed à Superioris duritia ac voluntate nasci videmus: non enim in tali Superiore patris affectum, sed durioris domini imperia inferior intuetur. Vnde fit, vt omnem etiam ipse filialem affectũ & obseruantiam exuat; nec iam volens amica & patria, sed coactus despotica sequatur imperia, contentus quocunque modo illa peregisse. Cùm è contra vnâ necessariarum rerum prospicientiâ, tanquam falce, omnes murmurationum occasiones secentur, addaturque animus ad quæcunque imperata, etiam duriora, lubenti animo peragenda. Nam cùm inferior se suaque cordi esse videat Superiori, neque vllâ necessariarum rerum curâ pulsetur; totum se ad imperata exequenda conuertit, conaturque tam propensæ in se Superioris voluntati respondere: neque quidquam iam illi durum aut aspe-

rum

rum videtur, quod à tanta in se Superioris sollicitudine natum intuetur. quoque generosior quisque, maiorique ingenio est, hoc se magis etiam ad imperata exequenda profundit, cùm paria ac maiora etiam Superioris munificentiæ reponere conetur, nolens vinci à Superiore in amica hac amorum lucta; vt antè vitam ponat, quàm tam benignæ in se patris sollicitudini & amori non respondeat.

Omnium tamen maximè in inferiorum ægritudinibus, à quacunque causa natis, Superiorũ affectus se prodit; & quo quisque in suos animo sit, ægritudo, siue illa corporis, siue animi, ostendit. ac vix vlla in humanis potentior vis est, aliorum in se affectus ac voluntates prouocandi, quàm cùm infirmitate quacunq; detenti, propensos paternosque in se, ac prodigos etiam, aliorum (vt ita dicam) animos senserint. Hoc enim illud tempus est, quo necessitate ac indigentia crescente, maioribus auxiliis opus est. nam integra valetudine, virium sæpe in multis satis, quibus domestico se robore, etiam contra aduersantia & incurrẽtia tueantur: at vbi grauior aliquis ingruerit morbus, siue ille animũ, siue corpus depascitur; ad aliena ferè subsidia respicimus, domesticis destituti.

ſtituti. quæ vbi nacta fuerimus, incredibile eſt, quanto in illa affectu rapiamur: quoque morbi vis maior eſt, eo & ardentiùs ad remedia aſpiramus, & tenaciori poſtmodum, gratiorique memoria accepta beneficia recolimus. Quid? quòd ſola paterni huius affectus recordatio ad ardua quæque obeunda ingentibus inferiores animis excitet.

Neque vni illi ægro animi, ſed omnibus creſcunt, pares nimirum Superioris affectus in paribus ſibi malis promittentes. tantumque hæc res valet, vt hac vna beneuolentiæ, ac paterni in ſuorum ægritudinibus affectus oſtentatione, multa aliàs in Superiore non probanda leniantur, ac tanquam molliori hac ſpongia deleantur. neque enim difficulter inferiores mores Superioris ſui, alioqui grauiores, perferunt, cùm illum ſenſerint magno vereque paterno in ſuorum ægritudinibus animo rapi, nec quidquam in illis intentatum relinquere, quò ſuorum inualetudini conſulat.

At vbi ſe neglectos viderint, nullamque, aut perexiguam ingruentibus malis Superiorum in ſe ſollicitudinem ac beneuolentiam ſenſerint; non tepeſcit tantùm, ſed omnis euaneſcit amor, tollitur ad ar-

dua

dua alacritas, succedit maximarum quarumcunque rerum fuga & aspernatio: & dum exiguam in morbis, Superiorum curam intuentur, solliciti perpetuò de valetudine, eam propè solam curant, ardua proinde quæque tanquam valetudini noxia subterfugiunt, nec ad ea se adduci patiuntur, veriti Superiorum in se immitiores, aut minùs benignos ac sollicitos animos, si qua inualetudine in talium susceptione opprimerentur. perpetuus enim eos morborum metus tenet, cùm Superioris minùs paternam ac sollicitam curam senserint. accedunt oblocutiones, detractiones.

Nec intra domesticos parietes querimoniæ se tenent: magnis passibus ad externos decurrunt, à quibus solatia poscimus, domesticis destituti. præbetur etiam occasio tacitè quædam valetudini tuendę commoda insciis Superioribus emendicandi & arripiendi; conamurque hanc paupertatis violationem valetudinis prætextu excusare; paulatimque animus ab instituti & vocationis suæ affectu auocatur, perpetuaque sollicitudine & anxietate detentus, ad maxima quæque frigescit ac tepescit; succeditque tanquam nauseantis ad noxia stomachi hor-

ror quidam, & præclariſſimorum quo-
rumcunque munium fuga; vnde perp-
tuus languor mentem occupat, nec ſpe-
rari iam quidquam magnum aut illuſtr
poteſt.

Remedia.

NVllum potentius, quàm ſi ſe Superi
patrem, non dominum; inferior
filios, non ſeruos cogitet: neque enim di
ficile erit patri, filiorum neceſſitatibus i
uigilare. magis etiam ſi ſe matrem cog
tet, quæ ferè indulgentior, maximè in ſ
orum ægritudinibus, eſſe conſueuit, no
laboribus, non ſanguini parcens, valet
dinemque ſuam pro filiorum ſalute & i
columitate prodigens.

Iuuabit etiam illa cogitatio, ſi ſe bon
rum familiæ ſuæ diſpenſatorem, non d
minum cogitauerit, vt proinde illa inſo
è voluntate diuinæ benignitatis diſpe
tiat; ſinguloſque in illa, tanquam ſumm
parentis filios, hereditarium quoddam
diuinæ adoptionis ius habere. Iam ſi qu
munificentia benignitateque illa larg
tur Deus, eadem in ſuos profundat; pe
facilè omnium neceſſitatibus occurre
explebitque quidquid meritò à Religio
opum contemptore ſperari poteſt.

Pro

Proderit vehementer, si certò sibi persuaserit, ab hac paterna in suos cura, sollicitudine ac prospicientia reliqua ferè dependere; disciplinæ nimirum Religiosæ exactam obseruantiam, magnarum arduarumque rerum lubentem susceptionem, inferiorum in se amorem, promptos facilesque ad omnia animos, murmurationum extirpationem, & quidquid pacis mutuæ, ac domesticæ quieti, & animorum coniunctioni aduersatur.

Exemplo magnorum in Religione virorum curam in se ægrientium suscipientium, si se Superior excitauerit, præmiisq; cælo repositis; non facilè certissimas hasce obstringēdi sibi suorum in perpetuum animos occasiones elabi patietur: maximè si cogitauerit, vna hac paterni in suorum infirmitatibus affectus ostentatione, durissima etiã imperia mollescere, ipsasq; adeò sectiones & vstiones à paterna sollicitudine profectas suaues videri, nec quidquam subdito asperum censeri, quod à patris affectu & manu proficisci videt. abiicitque iam sui valetudinisque curam inferior, cùm viderit illam Superiori, tanquam parenti seriò commendatã, omnesque cogitationes suas ad voluntatis Superioris expletionem conuertit, certus

de propensa in se illius sollicitudine & affectu.

CAPVT XX.

Nimia in hospites parcimonia.

MOdicam plerique hanc rem arbitrabuntur, quidam etiam à virtute, & paupertatis amore natam. at nunquam & nusquam virtus caritati aduersatur. Et sanè leue iudicari non debet. quòd si non tollit ac frangit; minuit tamen, & liuore suo deuenustat caritatem. Et vt in omnes, ita in hospites potissimùm, & peregrè venientes, liberales in primis maximos quosque viros, & Religionum parentes reperies. Sciebant hac beneuolentiæ ostentatione mutuis caritatis pectoribus, tanquam submisso igne flammas immitti & foueri. sciebant quidquid foris in casto religioso amore aut temporum iniuriâ, aut obtrectantium improbitate elanguisset, sola religiosæ munificentiæ seria ostentatione, ac quadam effusione reparari. Quare & proniores eos semper in omnem liberalitatem fuisse videmus, vt nec domesticæ supellectili parcendum putarent. ac ingentibus etiam prodigiis confirmatam à Deo religiosam hanc munificentiam legimus.

Et

Et solo illius exemplo, qui augusta plenaque dona sua mortalibus largitur manu, impelli meritò debemus in paria, quãtum humana generositas æmulari diuinam potest, & insequi præeuntem Deum. Habemus hîc monentem Apostolum: *Caritas fraternitatis maneat in vobis: & hospitalitatem nolite obliuisci.* & alibi: *Necessitatibus sanctorum communicantes, hospitalitatem sectantes.* Heb. 13. Rom. 12.

Et verò angusti parcimonia omnis animi est, ac de diuina prouidentia diffidentis. nititur enim auarus omnis viribus industriæ, solertiæ, diligentiæ suæ: liberalior animus, Deo. quoque generosior cuique mens est, hoc etiam in liberalitatem pronior est. cùm contrà *auaro nihil sit scelestius, nihil iniquius quàm amare pecuniam: hic enim & animam suam venalem habet.* Eccl. 10.

Nascuntur verò ex parca tenuique hospitũ exceptione obloquia varia, mœrores, suspiciones, iudicia caritati inimica, offensiones, fastidia; paulatimque caritas omnis, quâ vnâ inuictæ Religiones stabant, dispergitur. & quod à maioribus inuentum traditumque erat, in rugatæ, aut à temporum lapsu, absentiaque æruginatæ quasi caritatis augmentum nitoremque; hoc sicca hac arenteque hospi-

tum acceptione dedecoratur. Ita quæin languentis caritatis medelam hospitalitas erat, in eiusdem perniciem parcimoniâ suâ insurgit.

Spargitur deinde hæc fama per regna, tenacitatisque narratæ terror omnium animos percutit; vt iam plerique fugiant has domos, & auersentur Superiores: &, si ad illos destinentur, mille excusationes prætexant. quòd si aliud maiorum imperia cogant, difficiles tales experiantur qui præsunt, laborum impatientes, otij sectatores, immorigeros. quid? quòd totæ plurimùm tales domus perpetuis murmurationibus tanquam fluctibus agantur. iacet prostrata caritas, pax exulat: nec quies iam vlla; sed continuæ animorum luctæ, aliaq; non leuia mala domesticos tenent. Dictum à Sapiente, *Conturbat domum suam qui sectatur auaritiam.* Prou. 15.

Neque interim nimia sequenda profusio est, & quæ plus habet sæcularis vanitatis, quàm Religiosæ modestiæ. medium insistet via quisquis benè religioseque præesse volet, vt paupertatis, ita & caritatis memor; ne effusior in liberalitate, ne in parcimonia contractior. modestia eluceat Religiosa, absint sordes: nihil hîc reperiatur quod sæculum, & illius redoleat mores

mores; deliciæ & apparatus, & quidquid de splendore promittere & profundere mundus solet, exulent à Religiosa domo. sed & nimia parcimonia, frigidior mensa, contractior manus, morosior deiectiorque vultus, frons corrugatior, & quidquid inamœnitatem, minusque gratam beneuolamque mentem ostentat, à Religiosa familia exigantur. vt & pergratos se Superioribus domesticisque sentiant peregrè venientes, & non desit quo propensam Religiosam munificentiam suam commonstret profundatque Superior, ac non tantùm nihil desit, sed & aliquid superfit aduentanti.

Mirum dictu, quantum benigna hæc Superiorum liberalitas ad animorũ coniunctionem faciat. accenduntur his in mutuum amorem animi, pelliturque frigus omne à quocunque capite natum; mutuisque his amorum flammis mutuæ incalescunt mentes, & ad ardua parantur; vt ingens & acti laboris, & futuri leuamentum sit hæc Superiorum in omnes munificentia. Inde mutua prosiliunt gaudia, congratulationes, commendationes, spontaneæ in omnem etiam supra ætatem ac vires laborem oblationes, susceptiones, neque quidquam nunc arduum

animo tot flammis tanquam fornacibus ſuccenſo.

Plena dehinc regna ſunt hac laude; & iuuat inter eos viuere quos munificos experti ſumus; ac ſi quid aliunde, vt fit, mœroris contractum, benignitate, tanquam potenti ſpongia, detergitur, ac tanquam valido vento nocitura nubes depellitur. adeoque & mori delectat ſub munifica Superioris manu. & quidquid in Religione graue & arduum, molleſcit hoc temperamento. Dura videntur, acerba, amara, & pondere moleque ſua prementia, triſtia, ac mœroribus etiam plena, quæ refugiat animus & ad quorum memoriá perhorreſcat? accedat liberalior Superioris vultus, & dextera; & omnis illa acerbitas dolorque in dulcorem gaudiumque vertitur; vt inclamare iam lubeat, Ecce quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in vnum! à tam exigua re tanta bona; vt à negata re tantula, tanta mala.

Remedia.

A Superiore pendent. qui ſi cogitauerit, domeſticarum ſe rerum non dominum, ſed diſpenſatorem; non erit illi difficile ex iis, quæ liberali manu profun-

dit

dit Deus, liberali etiam dexterâ in discipulos, adoptiuosque Dei filios erogare,

Cogitet deinde secutura mala, quæ priuatim ad se, publicè ad omnes eunt. qualia sunt, minùs carum subditis esse, malè apud exteros audire. parcum nimirum, sordidum, miserum, morosum, difficilem, aliaque huius generis, quæ non in vna hærent domo, sed perambulant regna, adhærentque æternùm homini, vt nec cum morte finiantur: viuitque munere defunctus inglorius apud omnes. Cùm è contra liberalior in suos exterosque animus, siue munere iam deposito, siue dum etiamnum illo fungitur, carus iuxtà externis domesticisque viuat, in omnium ore, laude, votis, beneuolentia, grataque etiam iucundaque post mortem memoria. peccat? facilis in omnium mentibus commiserationi mista venia est. deliquit ille prior? gaudium potiùs quàm dolor de lapsu est. vt fatuum planè sit, ob tantillã rem, contractiorem scilicet in hospites manum animumque, tantis se nomenque apud omnes suum periculis exponere, malorumque suprà recensitorum quà publicè, quà priuatim causſam dare; nullo, aut perexiguo domui, cui præest, emolumento, spirituali damno maximo.

Cogitet deinde quid defunctus officio ex omni hac parcimonia, anxiaque sollicitudine expectare debeat, præter multorum alienationes, nullius beneuolentiam, obloquia innumera, contemptum plurimorum: qui si amorem laudesque contemptui & odiis præferat; amorum causas munificentiâ sectetur, odiorum parcimoniâ tollat.

Proderit etiam si Superior secum illud statuat, eâ in reliquos esse munificentiâ, quâ reliquos in se esse vellet. & monemur ab Euangelio: *Date, & dabitur vobis: mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & supereffluentem, dabunt in sinum vestrum. eadem quippe mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis.* Luc. 6.

Exemplis denique seipsum excitet Superior magnorum in Religione virorum, quibus in summa animi magnitudine par liberalitas stetit, parque secuta est. pulcra hac in re D. Hieronymi sententia est: *Non leui vsitatoq; sermone hospites inuitemus: sed toto mentis ardore teneamus, quasi offerentes se cum lucro nostro atque compendio.* Semper lucrum ex Religiosa hospitalitate exspectet Superior. Exempla in omni Religione maxima sunt, magnis diuinis sponsionibus firmata. & monet Apostolus Petrus: Ad Rusic.

trus: *Ante omnia mutuam in vobiſmetipſis caritatem continuam habentes, quia caritas operit multitudinem peccatorum: hoſpitales inuicem ſine murmuratione*; imò cum gaudio. 1.Petr.4.
hinc eſt illud Sapientis: *In omni dato hilarem fac vultũ tuum.* & illud D. Paulli: *Hilarem datorem diligit Deus.* præmittit remunerationis expectationem; quid nimirum ſperare debeamus: *Qui parcè ſeminat, parcè & metet: & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.* ſubdit, *Qui autem adminiſtrat ſemen ſeminanti: & panem ad manducandum præſtabit, & multiplicabit ſemen veſtrum, & augebit incrementa frugum iuſtitiæ veſtræ, vt in omnibus locupletati, abundetis.* Eccli.35 2.Cor.9

Adde, neminem propè inferiorum reperiri, qui non volens lubenſque liberali ſubſit & obſecundetur; neminem, qui parco & ſordido. in illo vel omnia laudant, vel improbanda excuſant: in hoc, etiam laudanda damnant. hi fructus vtriuſque, & tanquam fontis ſui ſcaturigines fluminaque in poſſeſſoris ſui laudem vel vituperationem nata.

Quòd ſi neque aliorum exemplis, neque rationum pondere, non commodorum damnorumque varietate & multitudine, non Superiorum monitis, ſubditorumque aliorum querimoniis alios Superior

perior mores induerit, consultius fuerit vnum à munere remouere, quàm tot tamque grauibus malis domum onerare.

CAPVT XXI.

Inutilium personarum admissio, aut retentio.

QVàm grauia ex his damna Religionibus data sint, ignorare nemo potest; cùm aut parentum, amicorum, benefactorum, magnorumque virorum rogatu, aut spe bonorum in Religionem minùs idonei admittuntur, aut in ea retinentur. Quid enim non meritò vereri debeamus ab hac inutilium turba, nisi totius Religionis teporem quendam ac frigus, ac demum interitum vniuersum? Nam cùm per hos consueta Religioni munia rite & cum laude ac fructu obiri non possint, fit vt aut vniuersim negligantur, aut cum dedecore peragantur: aut sanè plurimi idonei supra hanc inutilium turbam admittendi sunt, quorum opera tutò, ac cum fructu vti possimus: atque ita replentur Religiones personarum numero, vtilium partim, partim inutilium, quorum

rum exemplis priores illi ad otiosam,& ad non dignam Religione vitam descendunt.

Sed nec quidquam ab hoc hominum genere expectandum, quàm vt,postquam impleti, dilatati & incrassati fuerint, abeant in murmurationes otio amicas,in obloquia, in aliorum criminationes,in instituti neglectum; inde etiam in contemptum, in mandatarum rerum refragatores; in cibum, potum, somnum, carnem, & his similia; & in magnum denique vniuersæ Religionis dedecus & infamiam latè spargendam; cùm externorum quisque ex his metiatur reliquos. vt non tam prosit proborum non contemnendus numerus, quàm paucorum imprudens & ab instituto degenerans conuersatio.

Accedit quòd hi ferè vniuersam domesticam pacem turbent, semper inquieti, nulla in re stabiles, otio diffluentes, ad vana & sæcularia propensi; & cùm nihil in eis sit quod Religiosum redoleat, tum prima quæque munia venantur, dignissima quæque deberi sibi arbitrantur, reliquorum dicta factaque criminantur; & ferè in optimos quosque & probatissimos hi insurgunt, ementitisque quaqua possunt calumniis onerant, detrahuntq; primis quibusque. cùm enim videant, se virtu-

tute

tute non posse cum his contendere, ad maledicta descendunt, clàm primùm, inde publicè; vt per magnorum depressiones, gradum sibi ad summa quæque sternant.

Iam illud ferè obseruatum, tales plerumque in eos insurgere, quorum noxia facilitate in Religionem admissi sunt. nam nisi omnia concedantur, insurgunt in benefactorẽ; inde in contemptum, & oblocutiones graues in primum illum suum nimis beneficum parentem: nec grande illud olim concessum beneficiũ agnoscunt, nisi quæcunque voluntas suaserit extorserint; & cùm se admissione aut retentione æquatos vident optimis, etiam virtutum præmio pariari volunt, virtutis omnis expertes.

Laborant hoc malo non infimi Superiorum, innata quadam lenitudine ac clementia, zelo etiam non rarò animarum: qui si considerarent, crudelem illam meritò clementiam censeri debere, quæ vt paucorum non proborum saluti consulat, optimos quàm plurimos animarum periculis exponit; longeque illos à clementia abesse, qui, vt noxio membro parcant, corpus vniuersum morti obiiciunt; non tam facilè ad illa descenderent. Prudens

dens verò secabit membrum, vt corpus tueatur; euellet nocitura, & ignibus damnabit, vt bono semini consulat. Ille verus pater est, qui sepositò imprudenti paterno affectu, vt morigeris probisque liberis prospiciat, malæ improbæque indolis filium à domo fratrumque consuetudine ablegat. Idem in pecoribus vsu venire videmus: amouet scabie laborantes prouidus pastor, ne vnius contagione grex reliquus pereat.

Et sanè non tam clementia, quàm immanis sæuitia est, admittere aut detinere Religioni noxium, aut minùs idoneum; cùm res hæc in vniuersi corporis vergat interitum, plusque vnius sæpe improbitas nocumẽti Religioni damnique dare consueuerit, quàm plurimorũ probitas emolumenti adferre. ita nocitura fæcundiùs serpunt, & nullo impellente fertilissimos agros occupant: proba, culturâ indigent; nec facilè radices agunt, aut se ad vicina extendunt, ni indefessus labor accesserit.

Remedia.

SEria in admittendis disquisitio, magis etiam seria post admissionem probatio.

Faci-

Facilis è tirocinio dimissio, in iis, qui exigua promittunt, quorum talenta tenuia spem non magnam faciunt magnarum rerum.

Prudens delectus Magistri Nouitiorũ, qui iudicio, prudentia, & in ingeniorum disquisitione solertia valeat: qui instituti non tantùm amans, sed & serius & accuratus vocationis cognitor, quò concreditos sibi ad eam regulam formet, maximeque ad mortificationis studium: aut enim sequentur doctorem, & naturæ prauitatem, sui victores, superabunt; aut lassi & victi, aliud vitæ genus deligent; aut sat magnam occasionem dabunt ad sęculum ablegandi.

Iuuerit etiam plurimùm, vt neminem quis Superiori à quo admissio pẽdet commendet, nisi antè probè cognitum, & cuius ingenium variè probauerit, vtque non tam numero, quàm aptitudine delectetur.

Nemo nuda amicorum, benefactorum, magnorumq; virorum commendatione admittendus. in quo recti tenacissimum, constantemque per omnia decet esse Superiorem: ne aut beneuolentia, aut consanguinitate, aut potentium auctoritate à vero deflectat. cogitet plus se Religioni,

cui

cui præest, quàm sanguini & potentiæ debere. prima proinde semper cura indolis & ingenij sit, postrema omnino opum, nobilitatis, sanguinis, amicorum: quæ ornamenta si nuda sint, omni ingenio viduata, reliquisque animorum præsidiis destituta, numquam Religioni asscribendos censeo.

Non facilè denique admittendi, de quibus merita dubitatio moueri posset; imò non admittendi quamdiu iustæ dubitationis metus subest.

Plures in omni admissione in consilium vocandi, quo certius aliquid statuatur, neue vnius potiùs Superioris affectu, quàm plurium sententia res peragatur.

CAPVT XXII.

Negligens institutio nouitiorum.

AQua ferè vniuersa Religionis habitudo bona nascitur. cùm plurimùm reliqua omnis ætas ab illorum recta prauaque institutione pendeat. ab hac enim in omnem profutura nocituraque ætatem documenta petuntur: fundamenta namque hîc mittuntur totius ædificij spi-

ritalis. quibus perperam iactis, quid nisi reliquorum ruina timenda est?

Et sanè prudenti hîc opus architecto: qui magna solertia soli naturam serius diligensque scrutator examinet. neque enim omnis fert omnia tellus, nec pariá fundamenta omne solum desiderat. malignum hîc & superstruendis cessurum molibus; altè proinde fodiendum, donec ad ignaram ligonum virginem adhuc terram deueneris. qua si destituaris, densè impactis sudibus superanda firmandaque malignitas est. Nihil est quod non ars laborque vincant: etiam in mediis fluctibus & mari æternaturæ exurgunt moles; tantum industria, labor, prudentia possunt. alibi fodientium votis terra respondet, nullis cessura ponderibus: aliquando nec fossionibus opus, arbitreris è viua rupe aut solido saxo compactam.

Imitabitur deinde noster institutor agrorum cultores. non omne statim semen credet omnibus. soli conditionem solers inuestigator perscrutabitur. Hîc nescio qua naturæ benignitate ne prosciſſa quidem gleba, sparsa leui manu semina in diuitem messem surgunt; ibi vomere & ligonibus altè proscindenda, sudoribusque madidanda est; alibi satis est supremam super-

superficiem leui manu retexisse; non vno loco nullus labor, industria nulla satis est, stercorandus ager, calce etiam ac intersparso cinere iuuandus: vt horum æstu frigus ac innatum quoddam gelu colliquescat. etiam ignibus vincenda sterilitas, & non nisi flammis fœcunditas speranda est. adeò non solum ferrum fertilitati sufficit.

Hîc aliquando silua stetit? secanda est. nec satis est. maior in radicibus lucta est; euellendæ sunt. nec hoc satis est, altè plerumque iacent, & sparsa hinc inde semina nouam siluam minantur. ignes admouendi sunt. Ibi vepribus, vrticis plena sunt omnia, & nescio qua naturæ prauitate, etiam bona semina in lolium degenerant. assidua hîc & indefessa opus solertia & cura est, sæpe vertendum solum, ac in ipso quasi semine elidenda prauitas. sanè vt primũ se ostenderit, eruenda est. & multorum tamen sępe hic annorum labor est. nusquam proinde indormiendum, donec labori malignitas cesserit, & neglecta primorum annorum semina, infatigata colentis industria excusserit. Alibi perpetua quasi rudera & saxa, vt proseminata studio credas, fœcunditati impedimenta iniiciunt. eruenda sunt. nec desistendum

donec frequentibus altè fossionibus perpurgaueris solum, vt, si non omnis tollatur, rarior iam lapis sit, à cuius densitate nulla sementis boni suffocatio metuenda sit. Necrarò nimio humore peccat solum. frustra messem speres natante semine. hinc inde proinde per varios aquę ductus aliò flectēda aqua est. Nimia etiam interdum ariditate peccat ager: vt frustra conatum adhibeas in tam arenti solo, æstibusque quibusdàm suis siue à natura congenitis, siue aduentitiis, emedullato. frequentes proinde hîc densæque fœcundęque cælo nubes pluuiæque votiuis calidisque precibus exorandæ; aut prudenti solertia, è vicinia, aut remotiore etiam loco torrentes euocandi, flumina deducenda. paria in leuiori ac arenoso solo adhibenda: validis stercorationibus ac aquę ductibus leuitas corrigenda erit.

Eadem in ingeniorum cultura euenire consueuerunt. Hîc saxosa inuenies ingenia, dura, & quæ culturam aspernentur, quæ fortiter resistant monitis, quæ non facilè cedant, quæ validè adhæreścant semel conceptis, quæ vsu & iudicij sui consuetudine callū obduxerūt ad aliena consilia. bene sperare possumus quamdiu non coaluerunt hæc saxa, & abierunt in rupem.

pem. quamqum & hanc non tam ferro quàm mollioribus euincas. ita ingentia saxa ab elementorum molliſſimo exeduntur. frequentibus proinde paterniſque monitis vincenda ac emollienda hæc pectora ſunt, maximeque amoris diuini incentiuis, quibus ferè ſaxeæ hæ mentes tanquam ignibus cera, ſole niues colliqueſcunt.

Ibi arentes animas & tanquam omni meliore ſucco emedullatas reperias, à ſæculi æſtu ambuſtas; quas virtutum ſucco, frequentique cæleſti rore orationibus euocato prudens rigator humectabit, potiſſimè verò frequentibus per diem iaculatoriis orationibus. qui vbi virtutum paulatim delicias deguſtauerint, proni auidique in eas ferentur; omniſque noxius calor à cæleſti pluuia orationum robore elicita extinctus, marceſcentem animam fœcundo ſucco beabit.

Alibi ſilueſcentem vitiorum varietate ac multitudine mentem nactus, non tota ſtatim nemora exſcindes, ſed carptim ſingula excaudicabis. quòd ſi molli manu vincere ſoli improbitatem non poſſis, ad ferrum & ignes deſcendes; ita tamen vt ferrum & ignes vltro depoſcat qui patitur; gaudeatque non ignibus & ferro, ſed

sperata ex his valetudine & fœcunditate successura.

Quòd si torrentibus fluminibusq; innatauerit alius, totumque apertis faucibus elementum biberit, aut sæculi absorptus fluctibus ægrè lassum caput extulerit; auxiliarem supponet dexteram, vndisque ereptũ pericula docebit, terrebit, vt, dum discrimina ipse sua senserit, exhorrescat fatuos suos conatus, improuidos ausus, stultos prolapsus, morte mortemque secuturis æternitatibus in metum & fugam, & meliorum cogitationem propositis.

Si quem temerario ausu per rupium montiumque vertices decurrentem, perque saxorum decliuia audaci conatu reptantem consecutus fuerit; ingentia ostendet præcipitia, prolabentium numerum, primorumque quorumcumque sanguine nobilitata saxa, infames mortibus rupes, vt mirari primò discat imprudentes speratæ per abrupta hæc gloriæ ausus, tot exemplis nequidquam antè edoctus.

Primò proinde instructor naturæ cuiusque, ingeniorum iudiciorumque conditionem perscrutabitur, dispicietque singula peritorum medicorũ more. cognouisse, propè vicisse est. vt longè maxima difficultas in morborum ac constitutionis

nis cognitione sit. medicamenta ad manum sunt, plurimus ferè error in ignoratione mali est. accedat cognitio, & spes summa elucet valetudinis bonæ. ita etiam præuisa damna fugam concedunt, inopinata ignaros obruunt. vt autem ingens ingeniorum morborūque animi discrimen est, ita & medicamentorum esse debet. *Ex corporalibus*, Hieronymo monēte, considerāda *spiritualia* sunt. *alius velox est pedibus, sed non fortis manu. ille tardus incessu, sed stabilis in prælio est. hic pulcram habet faciem, sed raucæ vocis est: alius tetram, sed dulci modulamine canit. illum ingeniosum, sed obliuiosum: hunc memorem, sed tardi videmus ingenii.* addit Gregorius: *Hoc omnipotens Deus agit in cordibus hominum, quod facit in regionibus terrarum. Poterat namque vnicuilibet regioni fructus omnes tribuere: sed si vnaquælibet alterius regionis fructibus non indigeret, communionem cum altera non habuisset.* Audeo dicere, maius longè ingeniorum quàm terrarum ac corporum discrimē esse, vt maiore, in his industria ac prudentia opus sit, quo & sperati fructus & pericula maiora sunt.

Lib. 1. adu. Pelag.

Hom. 10. in Ezechielem.

Discat proinde morum magister ingenium cuiusque. qua in re varia dexteritate opus erit. quædam ab ipso nouitio in-

ualetudinẽ ſuaq́ue omnia tanquam medico prodente intelliget, quędam à ſociis cognoſcet, quædã è recreationibus hauriet, alia longa obſeruatione ac experientia diſcet, verſando ſibi commiſſum in omnem partem, laudibus, obiurgationibus, pœnitentiis, præmiis: variarumq́ue propenſionum adiungat ſocios. hîc reſtringat, ibi quædam concedat, aliàs arctè reprimat, nonnunquam remittat habenas. committat etiam interdum aliquid prudentiæ ipſius, omnia interdum neget, ac, cùm propenſioni aliquando illius laxauerit habenas, tum contraria omnia propenſioni imponat. ſeuerè etiam interdum habeat, molliùs deinde, iungatq́ue aliqua ſibi familiaritate, iterumq́ue ab ea ſecludat. ſæpe paternè agat, ac medici hinc inde perſonam induat, plerumque ſuauioris, rigidioris interdum, vt in omnem omnino partem tironem ſuum vertat. aſſueſcat duris, vt horum conſuetudine delectetur aſperioribus, & gaudeat difficilioribus cùm familiaria illa ſibi fecerit; induatq́ue veteranos animos, quibus à vulneribus & ſanguine generoſum incaleſcit pectus. detq́ue operam, vt non tam ipſe aſperiora imponat, quàm à nouitio vltro depoſcantur. quæ mitiget tamen, & ab vl-

vltroneis hiſce aliquid demat, & leniora ac minora petitis concedat.

Vbi verò ingeniorum hunc agrum variè exercitum cognouerit; impedimenta antè omnia remoueat, ſaxa temere ac improuidè iactata, aut nata, interſparſa zizania, prauarum conſuetudinum noxias radices, & quidquid aut ingenitum aut praui ſeminis ſuperiectum eſt.

Purgata dein variè à noxiis area, ſolidas virtutes ſeminet, quas aſſidua cura à nocituris tueatur. Orationis ante omnia ſtudium primas partes occupet. aſſueſcat illi nouitius, maximè meditationi, in qua ea primò pertractet quæ timorem incutiunt, validoque iniecto metu à peccatis terrent, morte, æternaturiſque pœnis, iudiciique horrore propoſito; tranſeat deinde ad virtutum prouocatiua, Chriſti Sanctorumque vitam documenta, conſilia; ad amorum denique incentiua, cælorum præmia, gaudia, nunquam perituram gloriam. Frequentibus deinde per diem aſpirationibus mentem paſcat, & contra aduerſa firmet; binis etiã per diem feriis conſcientiæ diſcuſſionibus, in quibus nihil intactum relinquat, nihil inemendatum.

Plus tamen mortificationi ſtudeat, pluſ-

que operæ & temporis huic concedat, vt à qua maius momentum pendeat. certiùs enim hac firmantur animi, solidiùs roborantur, & contra aduersa parantur: cùm intima animi cultura ab hac pendeat, cuius auxilio rudera & prauorum habituum radices & fibræ, & naturæ malignitas, & superiacta zizania euelluntur, ac tanquá scopis euerruntur, totaque interior area serendis hauriendisq; virtutibus aptatur; vt nullo iam labore optima quęque semina tutò certoque mittantur, centuplaq; fœneratione dominum suum beent. Etsanè sine hac frustra quocumq; conatu virtutem inseueris. quæcunque enim nobilissima licet semina scrupoſo ruderoſoq; solo, zizaniique improborumque affectuum pleno immiseris; nequidquam speres. neque enim aut radices agent, aut exurgent in culmum, aut emergent in fruticem; sed in semine suo occident, aut in herba suffocabuntur: vt nec sola cælestis pluuia, nec pinguior stercoratio, nec vigilans cura sufficiat. Eruderanda primò prudenti validaque manu noxia sunt, & proscindenda quaqua parte, durisque ligonibus, securibus, vomere secanda terra, ac quasi refingenda est, meliorique semini parãda. quibus peractis ad diuinorũ amo-

amorum ignes accedat instructor; nec magno molimine in ingentes excrescent flammas. purus enim hic iam ignis est, pulso prauorum habituum æstu, solutaque glacie ac gelu, tepore languoreque fugato. Hinc est illud Magni Gregorij, *Ieremiæ missio ad prædicationem dicitur, Ecce constitui te hodie super gentes & super regna, vt euellas & destruas, & disperdas & dissipes, & ædifices & plantes. quia nisi priùs peruersa destrueret, ædificare vtiliter recta non posset: quia nisi ab auditorum cordibus spinas vani amoris euelleret, nimirum frustra in eis sanctæ prædicationis verba plantaret.* Pastor. p. 3. c. 35.

Moribus etiam sub initium formandis inuigilet instructor. exuant prauos, sæculares, vanos; induant modestos, maturos, religiosos. oculi in primis domandi, ac tanquam iniecto freno cohibendi, ne in omnem partem excurrant, ne nocitura hauriant, statione sua contineantur, ac quodam quasi aggere claudãtur, verecunda quadam deiectione, rara eleuatione, aut curiosa circumspectione: manus contineantur, non indecorè protrudantur, nec in frequenti motu versentur: non iactentur brachia, aut longiùs protrudantur: incessus sit constans & moderatus, qui nec lentitate ignauiam designet, nec ci-

ta-

tatiore progreſſu incompoſitam mentem teſtetur, nec in variam partem libratus faſtum denotet: totaque corporis compoſitio erecta, capite modicè ſubſidente: nihil denique, quod ſæculum ſapiat, quod aulæ mores, quod iactantiam & faſtum, quodúe nimiam aut amœnitatem, aut trucem ſeueritatem vultu præferat. ad verecundam honeſtatem, & in comitate ac benignitate maturitatem omnia componantur, omni leuitate, vanitate, effuſaque lætitia ſæculū redolente eliminata.

In verbis ſeria maturitas, præcogitata dictio, ad moderatam tarditatem quàm ad celeritatem pronior; vt nihil pœnitendum elabatur, nec lingua mentem, mens linguam pręueniat, exulet profuſior riſus, verbaque riſum prouocantia, dicteria, ſarcaſmi, acerbior prolocutio, vanarum rerum narrationes, & quidquid ſæculum ſuum loquitur.

Aſſueſcant piis colloquiis, omnemque ſermocinationem diuinis condire rebus. læta triſtibus, triſtia lætis miſcere, mœrentes ſolari, prodigè effuſos moderari morte propoſita, dubio euentu, incerta futurorum conſecutione. honores opeſque ſæculi huius cum alterius vitæ, principum magnorumque ſtudia beneuolentiamq;

cum

cum Dei Sanctorumque cælo asscriptorum, peritura cum æternis, momentanea cum perennaturis, terrena cum cælestibus componere. Extollitur aliquis prosperis? opponat aduersa. deprimitur aduersis? erigat spe meliorum. paupertate opprimitur? cælorum ostentet opes. proscinditur calumniis? melius esse doceat innocentem quàm nocentem pati. habeatque ad manum vtriusque fortunæ exempla, quibus aut erigat aut deprimat, & intra modestiæ terminos hospitem suum contineat.

Remedia.

A Vigili Superioris cura petenda sunt. qui si certò sibi seriæ institutionis nouitiorum momenta proposuerit, sibique persuaserit ab hac vna totius Religionis spem omnium maximam, vitamque ac interitum pendere; pulsa ignauia ad sedulam se institutionem accinget.

Quòd si pergat in socordia, molestiarum ac laborum pertæsus, alteri muneri admouendus erit, in quo minore Religionis detrimento versetur.

Inuigilandum deinde vt qui præest, nõnuda pietate ac religionis zelo, sed prudentia in primis instructus sit: cùm plus

sæpe

sæpe momenti à prudenti quàm à sola pia directione pendeat. Prudens sanè director, qui singulorum naturam altitudine quadam mentis, seriaque solertique indagatione penitus introspexerit; non facilè à recto bonoque aberrabit, aut commissos sibi in errorem ducet, aut ad præcipitia adiget, aut ad extrema & pœnitenda impellet. scit consilia, monita, remedia naturæ singulorum accommodare, molliaque asperis pro cuiusque ingenio temperare. at pius prudentia destitutus, qui feruore quodam animi eadem omnes via ducit, eodemque omnium morbis medicamento medetur; & peccabit grauiter, & pro medicamẽtis non rarò venena porriget, in multorum interitum abitura. quę enim vni in vitam, alteri in mortem sunt, & è non malis pro varia valetudinis conditione toxica bibuntur. neque vllus error grauior est quàm in spirituali institutione directioneque iisdem omnes in omni re disciplinis instituere, ijsdem mederi modis, cùm pugnantes naturæ morbique pugnantia remedia deposcant. Euenit enim in ingeniorum tractatione quod in corporum curationibus; in quibus prima præscribendorum cogitatio à constitutionum varietate petenda est. in qua

qui

qui peccat, mille se erroribus inuoluit,& pro profuturis interimentia propinabit. Pius sit instructor, orationis antè studio excultus, magis etiam mortificationis; vt duxipse suis ad omnem virtutem sit, plusque exemplo quàm verbo instruat; habeant in eo, ac in omni actione verboque ipsius nouitij quod tutò imitentur. à prudentia verò siue illa naturali, siue cælo concessa quàm instructissimus sit. adeò vt si votis hîc agendum sit; minus in institutione à solida magnaque prudentia cum moderata pietate, quàm à magna pietate prudentia destituta periculi videatur.

LIBER SECVNDVS.

INFERIORVM MORBI ET CVRATIONES.

CAPVT I.

Auersio à Superioribus.

EX quacunque causa nata, difficultatibus & periculis plena est: neque enim in sola Superioris persona stat hæc auersio, sed abit ad omnia ab ipso imperata; vt etiamsi hæc saniſſima sint, instituto conformia, animarum saluti propria, bona etiam, adeoque amore illius cui imperantur profecta, omnia tamen ex aliis initiis prolata arbitretur. Hinc in parendo ingens difficultas sequitur, cùm omnia imperantis suspecta sunt, totaque interioris hominis pax turbatur & euertitur. nam siue Superior taceat, crescit cum auersione inquietudo; siue loquatur, & salutaria præscribat, pro toxico illis salutis monita sunt. vt ex omnibus non modò im-

imperatis, sed ne ex dictis factisque Superiorum quidquam placeat, displiceant omnia. sint qualia à religiosissimo & prudentissimo sperari ac desiderari possint; fatua illi erunt, & periculis plena: sint amicissimâ mente, munificentissimâque dexterâ erogata; ab hostili pectore, & auara manu venient. Prudens Superior consilium dedit, prouidè imperauit? fatuus, aut politicus est. Beneuolè excepit? aulicos mores induit. Largissimè omnia spopondit? insidias struxit, & aliud verbis, aliud animo fouit. Planè loquitur? latent doli. Parcus in verbis est? fraudes, & inimicam mentem tegit. Suadet profutura? commodis suis studet. Nihil denique tam sanctum certumq;, quod non profanum, periculisque plenum illi sit.

Neque manet hæc auersio in vno, prodit se foras, ac vbicunque deprehenderit aliquem ex quacunque causa turbatiorem, aut Superiori offensum, illi se morbumque suum aperit, qui hoc malo tenetur, mutuaque hac confidentia mala crescunt; vt inde societate iam roborata, in apertas prorumpant murmurationes, obloctiones, detractiones, ac quidquid ferè in Religione malorum excogitari potest.

Quid? quòd etiam ad externos serpat hoc malum: neque enim contineri vnius animo commotio & tempestas hæc iactatioque potest, non magis quàm flamma cineribus: erumpet proinde vel minima data occasione, maximè si externus ille pro contracta inter eos familiaritate, cœperit aliquid in Superiore improbare; tunc enim periculũ est, ne tanquam hac nouacula dissectum apostema, venena simul omnia profundat, non Superioris tantùm, sed & corporis totius damno.

Demum crescente hoc malo, ad instituti vniuersi damnationẽ prolabitur hæc alienatio, ægrumque suum ad extrema propellit, dum nihil iam probat, damnat omnia, auersaturque quæcunque documenta, tanquam ab hostili manu propinata: nusquam patris, nusquam medici manum agnoscens, sed inimicam vbique dexteram. etiam inter amica fercula & propinationes, inter patria monita benignissimo pectore deprompta venena reperiet, & fella pro melle leget, colocynthidas pro saccaro, pro vita mortem. tantum valet alienior animus.

Iam cùm displiceat Superior, monitaque studiaque ipsius, qualia demum illa fuerint, licet ab intimo Religionis de-

prom-

prompta;incipiunt etiam Religionis propria displicere. & semel à Superiore alienior animus, auertitur etiam ab iis quæ instituti sunt, maximeque ab illis, ad quæ Superiorem propensiorē videmus. quòd si ad omnia instituti pari conatu feratur Superior,ab omnibus auertimur;displicet nimirum res cùm persona displiceat, & quæ proba antè erant,improba videntur, cùm ab hostili dextera nihil arbitremur amicum profuturumque porrigi posse.

Atque hinc spiritualis quædam exurgit nausea, & mœrentis animi fastidium, vt nihil iam placeat quo foueri mens consueuerat, aut lassa reparari, aut fessa erigi,aut ægra sanari.

Oratio verò tota prostrata iacet, credas exsectis neruis omni robore viduatam. ita occupatus ac possessus alienatione hac animus, nihil præter auersiones ruminat, vt nec spatium sibi concedat cælestia cogitandi. tanquam si palatum amaritudine circumsessum, suauia ac salutaria omnia respuentem cogites.

Sed & animus ad generosa quæque deest:amatque sub tali Superiore ingloriam magis vitam & ignauam trahere, quàm ad victura dexteram protendere. quæ tandem res ad extrema inferiorem deducit,

cit, varioſq; etiam corporum morbos adducit. nec finem facit, donec aut in apertum erumpat odium, & hoſtiles machinationes, & deſperatæ mentis molitiones, aut vitam ſibi aliiſque grauem triſti languore finiat, infelicique demum morte claudat.

Remedia.

COnandum Superiori quibuſcunque poteſt modis, maximè verò per Præfectum ſpiritus, Confeſſarium, alioſque eius caros, vt æger hoc malum ſuum fidenter, clarè, & ſine ambagibus retegat: in retectione enim hac, potiſſima ſanitatis pars conſtituta eſt.

Beneficiis etiam vincendus æger, & ad hanc ſui detectionem blandè ducendus erit: quaſdam etiam in illo leuiores imperfectiones diſſimulando: negotia quædam, quę tutò illi credi poſſint, vltro committendo: ſi quid rectè factum, laudando: ſi quid minùs benè, errorem tamen excuſando, intentionem collaudando, ſuauiter monendo, & ad maiora excitando.

In qua re magna Superioris opus eſt prudentia; vt ſi blandè inferiorem adducere non poſſit ad ſinceram mali ſui reſerationem, ſimulet ſe auerſionem hanc ſcire, mul-

multisque fiduciæ signis, ac quibusdam etiã concessionibus ab instituto non alienis, suauibus appellationibus, colloquiisque quæ animi in illum propensionem fiduciamque ostendant, eum sibi deuinciendo; propositis etiam interdum quibusdam tanquam consilij causa, ac iudicium illius explorandi, probando etiam illud, si quo modo fieri possit.

Quòd si his similibusque animum illius sibi conciliauerit; dissimulare in vniuersum Superior poterit, quò fidentiùs ille se suaque, pulsis diffidentiæ nebulis, Superiori credat: si verò æger se aperuerit, beneuolentia Superioris victus, benignè illum Superior audiat, soletur, ostendat vanum metum fuisse, non fundatas suspiciones, & ne à se cogitatis quidem rebus natas; aut sanè rationem dictorum factorumque suorum amicè illi reddat, sæpe ad se, suaque aperienda inuitet, vt consuetudine hac, fiducia nascatur & amor.

Magna denique dexteritate animum ægroti in omnem partem versando, paulatim illi omnem auersionis causam euellat, dicta factaque illius in Superiorem minuendo, multa humanæ fragilitati tribuendo, multa huius generis in omni hominum genere euenisse.

Quòd si his remediis vinci æger non possit, seriò de loci mutatione cogitandum erit: sæpe enim naturalis quædam è constitutionum diuersitate nata auersio est, quam priusquam euincas, vniuersam antè valetudinem frangas & perdas.

CAPVT II.

Neglectus obseruantiæ erga Superiores.

REm quis arbitretur non magnam, magna hæc tamen incommoda secum trahit: sequitur enim hunc neglectum venerationis & auctoritatis diminutio ac contemptus denique. quod vbi fit, tota collabascit obedientia, quæ his firmamentis, tanquam validissimis vinculis ac propugnaculis continetur. neque difficile est illi obsequi, quem veneraris; impossibile propè illi obsequi, quem contemnis, maximè ea obsequentia, quam ab animo profectam omnis bene constituta Religio exigit.

Succedunt hinc in omni propè imperio murmurationes, cùm non placeant imperata; quæ placere perrarò possunt, cùm displicet qui imperat. nam etiamsi prudentissima illa sint, si non placet imperans, nec imperata placebunt: contrà, si pla-

placeat ille, etiam imprudenter imperata, si non probentur, locum tamen excusationi & propugnationi inuenient. tantum in vtramque partem refert affectus in auctorem. Amas? etiam verbera placebunt, aut tanquã de manu optimi & clementissimi patris veniſſe iudicabis. Auersaris? etiam munera detestaberis, arbitraberisque ab inimica dextra venire, & molliora benignioraque verba factaque, dolos fraudesque tegere opinaberis. Mollia, verè amantis, dura licet, verba sunt, quin & mollia verbera; dura alienioris animi, mollia licet, verba sunt, muneraque verbera non dona sunt; vt nihil iam exspectare debeas, præter spiritalem quandam nauseam, ac tepentis animi spiritalem quendam vomitum. omnia enim cum Superiore displicere incipiunt; minorque iam veneratio rebus instituti propriis, minor maiorũ decretis. nam ad neglectũ ac contemptum satis est à tali Superiore profecta: sancta licet probaque sint, ac veteris germanique instituti, ac primarij spiritus, non sapiunt tamen, imò displicent à tali manu propinata. ita semel concepta opinio dulcia omnia ac salutaria, in amara ac noxia vertit: mella nimirum in fel merum, medicamenta in venenum. vnde

ſupinus tandē neglectus omnium ſpiritua-
lium exercitationū rerumque Religioni
propriarum naſcitur, ac perpetuus tandē
animi languor, non niſi cum Religionis
ipſius odio aut morte finiendus. tantum
in humanis poteſt ex neglecta veneratio-
ne contemptus, vt ad malorum vltima
Religioſum deducat, nec antè finē faciat
quàm illum tota Religione protrudat, iu-
ratumq; hoſtem ex filio & amico ſtatuat.

Aliquid proinde ſit in Superiore quod
venereris, virtus, benignitas, paterna cura,
comitas, ingenii magnitudo, iudicij pro-
funditas, eloquētia, agendarū rerum dex-
teritas, morum maturitas, rara continen-
tia, pietas, probitas, eruditio non vulgaris,
prudentia magna; aliquid denique quod
venerationem prouocet, è qua ferè amo-
rem naſci videbis.

Fateor etiam his omnibus deſtituto, ve-
nerationi tamen locum eſſe poſſe, vel hoc
ſolo nomine, quòd Superior Chriſti vices
gerat, cui in Superiore obtemperamus:
verùm difficile eſt, vbi omnibus Superior
que natura ſua venerationem prouocant
deſtituitur, ſolo intuitu vicarij illi à Deo
conceſſi muneris venerationē prouocare.
ferè enim homines etiam ad diuina, hu-
manis quibuſdam ducimur trahimurque
ſub-

subsidiis; quibus si destituamur, ægrè ad nuda diuina, propter ipsa rapimur: vestiri enim illa optamus, & humanis quibusdam illecebris cingi.

Et sanè vt nihil facilius est quàm in venerationem, ac venerationi implexum amorem rapere, si amore ac veneratione digna, manu quasi tangimus; ita inter difficilia non vltimum est in venerationẽ ac amorem propellere, cùm omnia externa venerationis ac amoris prouocamenta desunt.

Illud verò in alieniore animo solemne est sequi, vt vnius pectore venerationis diminutio non claudatur; spargitur per plures, & totas obit familias, fitque vt derogata semel veneratione, obedientia tota labascat: obmurmurationibus colloquia natent: & quæ priùs amoris ac filialis parentiæ, nunc seruilis obsequentiæ sunt, à sola coactione nata. atque hinc omnium intepescunt animi, imperataq; nauseabundi exequuntur. quare nec fructum illum sperare prudenter possumus, quem à laboribus sudoribusque amoris ardoribus excitis exspectare solemus. Quid? quòd etiam ad externos eat hæc fama, & venerationis illa retractio causæque totas impleant vrbes, non sine non-emendanda

nominis diminutione, quæ res in vniuersum corpus redundat.

Remedia.

PLurimùm hîc valet Dei, in omni Superiore cuius hic vicem gerit, præmiorumque cælo repositorũ seria frequensque consideratio: non magnum esse variis naturæ cæleſtibusque donis exculto morem gerere, cùm ipsa donorum excellentia etiam hostes in admirationẽ rapiat, aut à Religione alienos in amorem trahat. neque in his magna meriti ratio esse potest: ingens illa præmij meritique materies est, cùm in Superiore nulla humana momenta ponderamus, sed Christum solum, cuius ille vices gerit, intuemur: illum vt Dei in terris vicarium, vt cælo nobis datum amplectimur. quæ vna ratio omnibus potentior, maior, certiorque apud verè Religiosum esse debet; & à qua sola plus venerationis amorisque, quàm à reliquis omnino omnibus animo concipere, factisque præ se ferre meritò oporteat.

Quæ in Superiore laudanda, sæpiùs ob oculos ponere; neque enim quisquam est, in quo non aliqua reperias, quæ laudem mereantur, siue è naturæ donis, siue studio

dio comparatis, siue singulari prærogatiua à Deo concessa.

Quidquam non commendandum in Superiore occurrit, fortiter repellendum, excusandū; intētionis bonitas, humanaúe fragilitas cogitanda errorum vitiorumq; propriorū magnitudo grauitasque leuibus illius opponenda. quod eo faciliùs faciet inferior, quo errores, delicta, & quidquid in se non vna reprehensione dignum, tacitus secum euoluerit. Videat in quantis sibi ab aliis indulgeri velit, maximè à Deo, cuius oculis nuda sunt omnia. quàm multa damnanda secum trahat, & non vni veniæ subiicienda, quo magis minora in Superiore dissimulationis & indulgentiæ scopis verrat. ac quandocunque occurrunt quæ meritam damnationē exigunt, & venerationis diminutionem, obijciat illustriora quæque ipsius, quæ iure quodam suo admirationem ac venerationem deposcunt. quod perfacile erit verè Religioso, & simplici melioreque oculo singula intuenti.

CA-

CAPVT III.

Simulata & tecta conſcientiæ explicatio & redditio.

MAlum eo nocentius, quòd à filiali in Superiorem tanquam patrem ac medicum retectione, omnis bona certaque, ac ſecura gubernatio pendeat. Vnde fit, vt huius defectu neque curentur nocitura vulnera, & mortem ſæpe allatura; neque vitentur damna corpori vniuerſo inferenda; neque prudens, ac ſine inſigni aliqua clade diu conſiſtere gubernatio poſſit. Committuntur munia, quibus credenda non erant, conijcitque non rarò ſuos in ſalutis diſcrimina Superior, morborum ac propenſionū ſuorum ignarus.

Et ſanè vt nihil difficilius eſt, etiam peritiſſimo medico, longaque rerum ac ætatis experientia docto, quàm ignoratos ægrientium morbos aggredi, & ad quorum retectionem, ſiue noxia verecundia, ſiue ſimulandi ſtudio, ſiue pertinaci ſilendi obfirmatione, obmuteſcit æger, premitq; ſecum mala; ita nihil facilius, quàm cognitas perſpectaſque infirmitates, earumque cauſas depellere. vt morbi certa cogni-

cognitio, medico certa propè curatio sit: at ignarus morborum fluctuabit, & pro salutaribus perimentia sæpe medicamenta propinabit. calentibus opus est? porriget frigida. humectantibus æger indigebit? siccantia præbebit. Idem eueniet in animarum medico. didicit morbos? remedia ad manum sunt, siue noxiorum subtractione, siue profuturorum propinatione.

Et cùm in omni animorum morbo plurima veterum in vtramque partem exstent documenta, & exempla; non erit Superiori morborum conscio difficile ea præscribere, quæ salutaria cum primis futura sunt. vt sciuisse suorũ morbos propè curasse sit; cùm contrà ex illorum ignoratione nulla non mala nasci procliue sit.

Sanè prudentem omnem gubernationem ex hac suorum cognitione pendere nemo non videt; cùm reliqua omnis gubernatio ex ignoratione nata, fortuita sit, & mille lapsibus exposita; vt in qua nihil certò, nihil tutò, nihil solidi statui possit. fortunæ nimirum cõmittẽda sunt omnia. Nam licet ex externo suorum conuictu, colloquiis, domestica consuetudine, familiarium etiam indagatione, multa solers prudensque Superior colligat; plurima

ma tamen ignorabit. cùm pauci morbos suos prodant, tegant plerique: & ferè grauissimi altè habitant, ac in imo latent, visceribus implexi; leuiores prorumpunt foras. mortem allatura intimis præcordiis clauduntur, nec nisi cum interitu reteguntur.

Causa ferè mali huius in Superiore residet. qui si paternum in omnes affectum explicabit, expandetque matris viscera vberaque, nullo negotio filialem in se subditorum affectum prouocabit. crescit enim cum amore fiducia. neque facilè se generosus animus in hac mutua amorum prouocatione vinci patietur. Quare si Superior genuinos, verique patris sinus expanderit, in omnem fiduciæ retectionem inferiorem incitabit; maximè vbi illum non tantùm patrem & medicum, sed fidissimum commissorum sibi custodem senserit, creditaque sibi arctissima æternùm custodia seruantem. plurimùm enim in inferioribus valet concepta hæc de Superioribus concreditorum infracta firmitas, & secretorum tenacitas. Proderit etiam vel inter prima, si à fidenti inferiorum conscientiæ animique retectione, propensos in se Superiorum animos senserint, ac peculiares teneroque patrios in

se

se illorum affectus experti fuerint, ac plus etiam quàm antè beneuolentiæ ac fiduciæ. dici enim non potest, quantum his crescat amor, fidensque morborum animi, nudaque sinceraque, omni fuco & simulatione sepositа, retectio.

Altera mali causa, ab arrogantia metuq; ab hac nato proficiscitur. cùm veremur, ne si quæ animum premunt vulnera aperuerimus, siniſtram Superiores opinionem induant, decedatque non parum de veteri in nos affectu, aut de concepta virtutis opinione, minusque iam aut solita committant, aut à maioribus dignioribusque auocent.

Ab innata etiam quadam animi in omnes, aut certos Superiores diffidentia, aut pusillanimitate, noxius hic timor, qui candorem hunc sistit, nascitur. Et sanè nisi fastum hunc exuerit inferior, metum illum nunquam deponet. Nihil hîc periculi foret, si humilitatis amor obsedisset pectus. gauderet enim talis contemptu, & causas vltro depressionis inueniret & suggereret. aut sanè si firma in Deum fiducia occupasset animum, qui nunquam permittit fidentem sibi in fraudem duci, non magno hîc opus esset molimine: cùm enim inferior Superiori Dei vices gerenti

mor-

morbos aperiat, fieri non potest vt permittat hunc Deus dolis circumueniri, quòd si tamen permiserit fraudi hunc alicui candorem esse, certò sibi qui damnum passus est persuadeat, locupletiore longè mercede hanc in Deum fiduciam remunerandam.

Quòd si pergat inferior Superiorẽ animorum medicum morbos suos celare, nihil propiùs, imò necessum omnino est, vt politicum quendam spiritum plenis faucibus hauriat, consilia resque suas vario artificio tegat; probitatem, pietatemque simulet; valetudinem bonam verbis vultuq; mentiatur, cùm extrema sæpe, mortemque vulnera intentent. audiat Sapientem: *Via stulti recta in oculis eius: qui autem sapiens est, audit consilia.* & illud: *Fili sine consilio nihil facias, & post factum non pœnitebit.* quanto magis audiet consilia Superioris inferior, parentis filius, infirmus medici, idque in re salutis?

Prou. 12

Eccli. 32.

Remedia.

A Superiore ferè petenda, vt paterna beneuolentiæ ostentatione, affectũ in se fiduciamque suorum excitet, beneficiis etiam prouocet, adeoque ad ea munia

nia promotione, à quibus periculum inferiori non creetur.

Proderit etiam faciles benignaſque in omni ad ſe recurſu aures præbere, vltro etiam non rarò compellare, fiduciamque oſtentare, aditumque in omnem retegendi ſe libertatem ſternere, nulloque vel minimo ſigno aut diffidentiam præ ſe ferre, aut è concreditis ſibi timorem.

Inculcanda rei huius vtilitas neceſſitaſque, ſiue in exhortationibus publicis, ſiue in priuatis colloquiis, maximeque in domeſticis conferentiis, vel à Præfecto ſpiritus, aliiſque inſtituti peritis & amantibus. aperienda incommoda damnaque è noxio ſilentio nata, exemplisq; illorum confirmanda, qui ab imprudenti verecundia, vel à timore & inani diffidentia, vel celandi ſua ſtudio, ad perpetuam animi inquietudinem, ac tandem ad vocationis ſuæ deſertionem deuenerunt, in carnem ſimiliaque vitia prolapſi.

Exemplis deinde magnorum virorum, qui grauiſſimis aliquando in omni vitiorum genere tentationibus pulſati, poſt plurima fruſtra tentata remedia, in vna mali ſui retectione ſalutem repererunt. Nec veriti non pauci ſunt, publicatis etiam libris, palàm quibus iactati fuerant,

dæmonum insidias aperire, quidam etiam lapsus suos, aut lapsui pericula proxima.

Excitandi deinde, & ad animi sui morbos periculaque aperienda prouocandi erunt, exemplis morborum corporis, quorum verecunda, & oculis etiam nostris pudibunda, grauitate mali victi, medicis adeoque & hostibus retegimus: quo magis idem faciendum Superiori ac patri in animi morbis, corporis morbis longè perniciosioribus, vt à quibus beata infelixque pendeat æternitas, nulla postmodùm arte reparanda. Seriò in hanc rem Gregorius: *Quisquis intrare æternitatis ianuam nititur, tentationes suas menti Pastoris indicet.* & in Vitis Patrum: *Ne abscondas cogitationes tuas: ita enim confusus immundus spiritus discedet à te. Nihil enim ita confundit dæmones, eorúmque virtutem allidit, quàm si quis secreta cogitationum reuelet Patribus sanctis.*

In Past. p. 2. c. 1.

Cà-

CAPVT IV.

Curiositas in indagandis, quæ gubernationem tangunt.

QVÆ quo magis internam cuiusque pacem turbat, eo Religioso magis vitanda & fugienda est: neque enim potest in illius animo solida pax tranquillitasque consistere, in quo agendarum imperandarumque rerum perpetuæ natant sollicitudines.

Neque in vno inquietudo hæc permanet, abit in plures, cùm quæ solerti indagatione cognita sunt, aperiuntur aliis; causamque sæpe præbent magnarum turbationum: cùm ea ipsa quæ decreta aliquando, coguntur, re meliùs propiusque perspecta, aut quibusdam inexpectatis nouisque intercurrentibus, quæ aliud suadent, Superiores mutare. quod vbi euenit, aut inconstantiam in Superiore redarguunt, aut imprudentiam, aut denique, si ipsos res tangebat, prioraque consilia magis placebant, turbationum mare magnum nasci videbis.

Prosiliunt inde suspiciones in varios, mœrores, murmurationes & obloquia,

quorum omnium causa primus ille curiosior indagator & explorator est. nascunturque ex his principiis temeraria in primis iudicia; & frequenter culpam in illum coniicimus, qui extra omnem noxam est: vnde ingentes profluunt animorum alienationes, partiumque noxia Religioni studia; variæ deinde parum religiosæ molitiones, & innocentissimorum sæpe euersiones; decurriturque demum ad interna, ac ad externa non rarò patrocinia & intercessiones.

Plurimùm deinde curiosior illa disquisitio adimit de obedientiæ integritate, cùm magnam partem debitæ resignationis & indifferentiæ tollat. Etenim animus ad omnia Superiorum imperia paratus, nullam causam habet curiosioris indagationis, promptus in omnem imperij partem: neque illum cura mordet imperandarum rerum, qui in omnem Superioris, tanquam in Dei voluntatem excubat, & in quo nullus delectus muneris, aut agendarum rerum est: sed infima iuxtà ac maxima à diuina manu per Superiores expectat; magisque etiam fertur in abiecta, tanquam in tutiora, & rarò lapsui aut præcipitiis vicina, quia minùs splendida, & per plana ducunt, in quibus rarior vt

æmu-

æmulatio, ita infrequentior casus est.

Monemur in hac materia à Sapiente: *Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris. Sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper, & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Non est enim tibi necessarium, ea quæ abscondita sunt, videre oculis tuis. In superuacuis rebus noli scrutari multipliciter, & in pluribus operibus eius non eris curiosus. multos supplantauit suspicio illorum, & in vanitate detinuit sensus illorum.* Præcipit Deus per Superiores. quorum præceptis vt diuinis insistendum esse monet Apostolus. & ferè ingentem animo inquietudinẽ omnis curiosior indagatio adducit, magnarum vbique turbarum ac iactationum caussa. ita in perpetua quadam tempestate fluctibusque curiositas omnis nauigat, omnibus littoribus excluſa, ignara portus, stationum nescia; inanibus plerumque vanisque suspicionibus iactata, dum irrequieta mente Superiorum consilia scrutantur, dubiosque & fortuitos euentus, solerti subdolaque prospicientia anteuertere conantur, semper anxij ne quid fors alienum à propensione Superiores de se statuant, multum de diuinæ prouidentiæ fiducia detrahentes, quam præprouida sagacique industria sua præuertere conantur. Eccli. 3.

quo fit vt relinquat illos Deus in manu consiliorum suorum, destituatque cælestibus subsidiis; quibus affluunt quotquot vni Dei voluntati innixi, totam sui curam Superioribus relinquunt, certi fortunatiùs successura quæcunque à prudentiâ præprouida diuina manu profluunt, quàm quæ à fatuo delectu nostro euentuum ignaro.

Huc accedit, in altissima pace viuere, quotquot se suaque diuinæ prouidentiæ committunt, ac cæca quadam manu accipiunt, quidquid à prouida illius dextera porrigitur. Eueniant vt placitum bonitati ipsius fuerit, res imperatæ; habent ad manum illud solatij, Obsecuti sumus Deo. non eueniũt optata aut sperata felicitate? satis esse homini debet, paruisse in Superiore Deo. & fortè in salutem eius infelicior euentus, fuisset in damnationẽ aut lapsum fortunatus successus. Quid altiora nobis scrutamur mortales? certum, non posse falli Deum, nec fallere sperantes in se posse.

Qui verò curiosiore indagatione Superiorum, ac in illis de se suisque aut alijs etiam, diuina disquirunt consilia, in perpetua quadam sollicitudine vitam trahunt. quòd si Superiores ad sua vota deduxe-

duxerint, æterna ferè pœnitudine conatus ſuos luunt; cùm plurimùm extorta hæc imperia infelici exitu claudantur, & præciſa tunc ſpes omnis mutationis videatur, cùm erubeſcimus ad prioribus contrarias preces, qui auctores nobis malorum fuimus, & mutatæ in Superiore ſententiæ.

Remedia.

OBedientiæ per meditationes, librorumque de hac virtute tractantium lectiones, excitatus amor.

Studium tranquillitatis internæ, quam nullo negotio conſequuntur, quicunque extra omnem ſollicitudinem Superiorum tanquam Dei imperia læti hilareſque expectant & excipiunt.

Commemoratio eorum, quibus plerumque minùs feliciter nimia hæc cura ceſſit; contraque aliorum, quibus fortunatiſſimo ferè exitu paratus ille animus ad omnia Superiorũ mandata exequenda ſucceſſit.

Proderit etiam cogitare, quem curioſior hæc indagatio finem ſibi propoſitum habeat. ſi ſolam cognitionem: quò mihi illa? aut quid adferet internæ pacis? ſi vt

habear primus euulgator; inuidentiam etiam vereri debeo, & secretorum euulgator Superiorum, & indignationem timere. Si vt aliò Superiorum consilia flectam in iis quæ me tangunt; parum tutâ ingredior viâ: accedentibusque molestiis, quales promptum est hîc nasci, nullus querimoniis relictus est locus, cùm Superiorem à suis ad mea consilia deduxerim. inde mœrores sequuntur non rarò; cùm contra pacatissimi sint, qui toti à Superiorum voluntate pendent, pariqúe affectu quæcunque demum imperata cadant, amplectuntur; quibus si non omnia ex voto prospera eueniant, habent quo se solentur, Superiorum, non sua se voluntate remagressos; & tutò Superiori difficultates proponere, remediaque deposcere possunt.

CAPVT V.

Obedientiæ neglectus.

QVi ferè ex eo prouenire solet, quòd in Superiore non cognoscamus imperantem Deum: quem si in illo intueremur, non facilè ab imperatis deflecteremus, iudiciaque nostra illius præponeremus. Nam quis paulò religiosior sua diuinis

nis consiliis, quæ in Superiore elucent, præferre audeat? aut quis ea temeritate, barbaroque fastu est, qui diuina postponat suis? Omnis proinde neglectę obediẽtiæ ratio in Superioris ignoratione consistit, cùm vicariam in illo Dei potestatem inferiores non agnoscunt, nec imperantem in eo Dominum considerant, sed humanis rationibus metiuntur omnia; nec aliud in Superiore, quàm aut inditam naturâ, aut longa experientia partam prudentiam intuentur: ita fit, vt sæculi more obtemperent, rationibus nimirum, aut metu, aut sola externa auctoritate ducti. qui obsequendi modus longissimè à diuino abest, ac prudentiæ potiùs, & seruili timori, quàm diuinæ voluntati in Superioribus imperanti innititur; quam si in Superiore consideraremus, non difficile foret obtemperare, maximè cùm in obsequẽdo rarùs intercurrere error possit: non quòd non aberret à recto veroque Superior, sed quòd error ille perrarò in Superiorem cadat: nec minora interim apud Deum obedientiæ præmia reposita sunt, si quis imprudenter, quàm si prudenter imperanti obtemperet; ac merces etiam maior illi debetur, cùm minùs prudenter ac prouidè imperanti, solius Dei nomine,

in illis quæ nullam peccati labem continent, obtemperet.

Damna verò adeò grauia & obuia sunt quæ ex obedientiæ neglectu nascuntur, vt in omnium oculos nullo negotio incurrant: neque enim vlla non Religionis modò, in obedientia potissimùm fundatæ, sed nec reipubl. aut priuatæ etiam domus sine huius virtutis accurata obseruatione prudens cõsistere gubernatio potest, nullum imperium stare, nullus exercitus ab hoste victoriam sperare, nulla securitas in rebus humanis, pax nulla, quæ ferè obedientiâ tanquam vinculo ligatur.

Ingentem deinde rerum omnium perturbationem huius defectu necessum est sequi, cùm membra capiti, inferiores Superioribus aut imperant, aut non obsequuntur: quæ res interitum corpori de propinquo minatur. nam quid sperari potest, quid non timeri, cùm inuertitur hic ordo rerum, quo inferiores Superioribus parêre æquum est? cùm aut Superiorum ignauâ incuriâ inferioribus omnia permittuntur, vt pro voluntate quisque sua vitam moresque instituat, munia deligat, res administret, in quæcunque se domestica ac externa profundat; aut cùm innato quodam negandi timore, aut mœ-

rore

rore afficiendi metu, aut rogandi importunitate, succumbunt; aut temporalium denique commodorum causa; aut sanè ob inferiorum duritiem, & arrogatam auctoritatem, è Superiorum tepore natam, liberas suis habenas permittũt; quid expectari magni bonique potest, dum singuli vnius licet corporis membra, contrariis in diuersa motibus feruntur, si non vltimarum desperationum miseranda consilia?

Commoda verò adeò manifesta sunt, vt non egeant explicatione: mutuò enim hac virtute debito amore constringimur, dum singuli commisso sibi muneri incumbentes partes suas tuentur, ne in aliena sibi non concredita inuoluantur. Augustini de hac virtute verba sunt: *Virtus obedientiæ in rationali creatura, mater quodammodo omnium est custosq; virtutum.* *De Ciuitate lib. 14.*

Sequitur hanc virtutem sine sollicitudine vita tranquilla, & curarum expers, cùm Superiori se totum resque suas inferior credit, illius nutui paret, totumque se illius voluntati committit. Felicem imperata res euentum consequitur? præmia cum Superiore laudesque partitur, & maior etiam gloriæ pars ad inferiorem transit. Infelicem sortitur effectum? si obse-

cu-

cutus est imperanti, securus, & extra culpam & reprehensionem est: prudentia, timor, dubius & anxius de euentu animus, seriæ deliberationes, mœror & pœnitudo, Superioris sunt: pœnitudo, dolor, metus nullus, fortuitarum rerum sollicitudo, interniq́ue fluctus nulli; sed pax alta, profundaq́ue quies, ingenſq́ue animi tranquillitas, inferioris sunt. Nullę in hoc, vt in Superiore, noctes insomnes, nulla anxia futurorum cogitatio, nullæ sollicitudines cor exedentes, nulla præcipitatio, nulla gloriæ aut nominis defraudatio metuenda: cùm satis inferiori in omnem laudem sit quemcunque res euentum sortita fuerit, paruisse; nec minorem laudem quocunque demum euentu, felici an infelici, mereatur, neque gloriã commendationemq́; referat inferiorem. cùm omnis obsequentis honos in sola parentia, non in successuum felicitate consistat, & fortunati infortunatiq́; euentus solius Superioris delectui ac imperio asscribi debeant. Semper proinde laudem decusque quocunque euentu obediens reportabit, etiam apud iniquos rerum æstimatores; solam verò laudem Superior è fortunato euentu consequetur. vt tutissima obsequentis conditio, certissimaq́ue gloria;

dubia

dubia ac incerta per omnia imperantis sit. tanto hęc discrimine dissident, tantoque imperiis potior parentia est.

Remedia.

FRequens lectio, & commemoratio meditatioque eorum, quæ ad hanc virtutem pertinent. commodorum etiam incommodorumque, quæ ex huius virtutis prosecutione aut neglectu nasci procliue est, sæpe repetita memoria. quanta animi tranquillitate, quanta securitate ac certitudine, molestiis expertem vitam ducant, qui se totos obedientię sacrarunt: quanta contrà mentis turbatione, anxietate, inconstantia, dubioque ferè exitu iactentur, quotquot ab illa degenerarunt, aut deflexerũt. Bene Sapiens, *Vir obediens loquetur victoriam.* omnium nobilissimam retulit Christus, qui *humiliauit semetipsum factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis.* Sequitur victoria, & è victoria triumphus. *Propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen: vt in nomine* IESV *omne genu flectatur, cælestium, terrestrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus* IESVS *Christus in gloria est Dei Patris.*

Prou. 21

Phil. 2.

Fre-

Frequentare narrationes in familiari colloquio, de infelici plurimùm exitu illorum, qui Superiorum imperio neglecto, suo se arbitratu voluntateque rexerunt: quantaque sanctimoniæ ac miraculorum etiam prærogatiuâ virtutis illius cultores, omni ætate eluxerint.

In omni Superiorum imperio Deum cogitare imperantem, allicientem, præmiantem. Monet Apostolus: *Obedite præpositis vestris, & subiacete eis. ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri, vt cum gaudio hoc faciant, & non gementes. Non ad oculum seruientes quasi hominibus placentes, sed vt serui Christi, facientes voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate seruientes sicut Deo & non hominibus.* addit Petrus: *Non tantùm bonis & modestis, sed etiam dyscolis.* Ac licet de seruis illa verba; multo certiùs in Superioribus locum habent, quibus non humana mercede, sed tanquam Deo peculiari obedientiæ voto nos astrinximus. Hieronymi verba sunt: *Præpositum timeas vt dominum, diligas vt patrem. Credas tibi salutare quidquid ille iusserit. nec de maioris sententia iudices, cuius officij est obedire, & implere quæ iussa sunt.*

Heb.13. *Ephe. 6* *1.Pet.2.*

Sanctorum deinde exemplo, ac in primis Christi Domini, ad ardua quæcunque im-

imperia sese animare, spe maximè futurorum: sæcularium etiam exemplo, qui in Principum obsequiis, militari disciplina, ac in omni republica, in grauissimis rebus maiorum imperiis parêre coguntur.

In omni re Superiori proponenda, duo præmittere, orationem & resignationem.

A facilioribus inchoandum, aliquando etiam in non noxiis aliqua concedenda: ad ardua dein descendendum, mora tamen aliqua interiecta.

Per familiares etiam aliquando monendo, maximè aliorum exemplis, qui maiores ætate, eruditione, gratia, paratos promptosque se exhibent, omnem felicitatem in vna obedientia ponentes.

CAPVT VI.

Obedientia è solo metu profecta.

SErilis omnino ingenij obediẽtia, quę non vltra metum progreditur: si clàm futura putat, imperata negliget; si pœnarum effugium sperat, etiam contemnet. nihil proinde magnum ab hoc sperari potest; quale ferè ab animo bene composito, & affectu, aut in rem ipsam, aut in im-

imperantem proficiſci conſueuit: amor namque ardenſque deſiderium potentiſſima incitamenta ad magna ſunt, quibus tanquã validis arietibus, quæcunque aduerſantia propugnacula non magno negotio propulſantur ac deuerruntur. audet enim, qui amat, & leuia arbitratur quæcunque amore ſuo minora ſunt: qui metuit, etiã viribus ſuis inferiora perhorreſcit. omnia enim metitur metu, vt ille prior amore: qui cùm rebus maior ſit, non mirum ad ardua, vt ad leuia, proſilire: cumque metus in aliis rebus etiam leuioribus maior ſit, nihil mirandum ſi ad illa non extendat manum. deſperatio enim quędam felicioris euentus, fortunatioriſque conſecutionis metu impellente mentem poſſedit: hinc anguſti illi exſurgunt animi, tremorque ac timor, & diffidentia timoris comes. quare fruſtra ab hoc pectore, viro ac cælo dignas, victuriqueac in poſteritatem abituri nominis cogitationes exſpectabis.

Idem in obedientia è ſolo humano metu nata reperies; aut enim vniuerſum quod operatur opus, negligit, aut ſine anima aut mente prędcepta exequitur, aut languet ac quaſi congelidata friget, plurimumque deſperato calore amittit. ſuccedit

cedit pallor ac quædam operũ ægritudo, nec valetudinẽ ſperare poſſumus niſi ſeruilem hunc metum, potenti quodam amoris medicamine tanquam purgantibus minuat ac pellat.

Alienationes exinde animorum exurgere neceſſum eſt, quæ in odia paulatim excreſcunt, in murmurationes, detractiones, aliaque his affinia vitia. nam vbi ſolus metus inferiores continet, diſplicentia naſcitur imperantis, cùm imperata diſpliceant, è qua procliue eſt recenſita vitia, aliaque his ſimilia tanquã laxatis habenis decurrere: quem enim ſolus continet metus, is ſi hunc excutere poteſt, fertur in imperantem, nec parcit, vbicunque vulneribus locum reperit, perpetuaque in ſtatione eſt. hinc aperto ſiquando datur marte; inde, vt plurimum fieri conſueuit, ex inſidiis imperantem petit, omnem euertendi illum occaſionem captans.

Quid? quòd animus è metu obſequentis in perpetua quadam amaritudine verſetur, ſemper inuoluntarius, ſuſpicionibus & æmulationibus plenus, nuſquam niſi in oblocutionibus apertus & candidus, ſemper tectus & ſimulatus, & conſiliorum ſuorum occultator, mœroribus verò tantaque melancholia tam validè oppreſſus, vt

ferè nonnisi cum morte, aut loci Superioris ue mutatione dolorem ponat.

Neque latere externos hæc res potest, qui aut ab imperatarum rerum tarda & tepenti executione, aut à verbo per imprudentiam elapso, mali huius magnitudinē perfacilè cognoscunt: quod dum fit, nihil promptius esse potest, quàm vt vel in inuidiā voceturSuperior, vt in imperando durior & imprudentior, vel inferior suspicionem apud alios incurrat alienioris à Superiore animi.

Politici deinde ex hoc metu exurgunt in inferiore spiritus, plenaque simulationibus sunt omnia. obsequentiam parendique studium factis exprimit, mente aliud voluit: vt rebus cogitata non respōdeant. atque hinc consilia exurgunt varijs artibus tecta, dolisque fraudibusque plena, & cùm mentem Superiori obsequentem, & imperiorū amantem opera præ se ferant, animus odio natat, & sub exteriore obedientiæ spongia, tanquam sub amplexu Ioab ferrum latet, aut sub osculo Iudæ vincula & catenæ.

Et ignauissimorum hæc ferè signa animorum sunt, qui cùm de virtute desperent, ex insidiis hostem petunt, solis fraudibus fortes, reliqua socordes. Generosus ani-

animus aperta ingreditur via, antè in mortem ruiturus, quàm femineis his armis vsurus. certè nõ nisi seruilis ingenij, & ignauissimi cuiusdam pectoris est, solo metu ad obsequendum impelli, testatissimumque signum nihil in tali religiosi affectus latêre. imò manifesta signa hæc sunt spuriæ vocationis diuinæ. quæ si germana legitimaque esset, ab amore nasceretur, omni seruili metu depulso.

Neque hic animus cælo dignus est, qui solis minis, grauioribus acrioribusque monitis, verberibusque in officio contineri potest. cælo filij inscribuntur, & hæreditario quodam iure possessionem illius adeunt; excluduntur quibus præter seruile ingenium, nihil amoris ingenitum est, nihil filialis parentiæ & venerationis. amare debet quisquis amoris præmia sperat. nulla verò cælo quàm amori dantur; quo solo præmia metiri & erogare solet Deus.

Remedia.

MAgna parte à Superiore petenda sunt, qui si paternum in suos affectum induat, rebusque non nudis verbis illum ostendat, non magno negotio suorum in se affectum trahet. Neque difficile

erit amare imperata, cùm qui imperat, amatur, vbi paternum Superiorum pectus senserint; maximè cùm monita & imperata à paterno candore nata viderint.

Seria frequensque cogitatio imperantis in Superiore Dei, plurimùm in hac re potest. qui enim vicariam in illo Domini potestatem intuetur, non tepidè ad imperata exequẽda descendet; maximè si Sanctorum virorum exemplis, in omni Superioris imperio, cælo imperia nata cogitauerit. quis enim non alacer obtemperet imperanti Deo? In omni ergo imperio si Dei imperia considerauerimus, quis non pulso frigore ac languore lætus aduolabit ad præceptorum executionem, certus iam de illius voluntate?

Iuuabit etiam si generosum inferior animum induat, illumque ad magna obfirmet, indignumq; viro ac Religioso esse cogitet metu compelli, vt pudeat illum seruilis ingenij, & indignetur ad mancipij nomen, maioremque se statuat, quàm vt vincatur à metu: quin adeò fortium pugnatorum exemplo, antea in media arena generosam euomat animam, quàm timori locum tribuat.

Quòd si quis imperata amet, tanquam vberem materiam cęlo coronandam, tanquam

quam fœcundã meſſem horreo Dominico inferendam, diſcatque non imperantem intueri, variis fòrs affectibus obnoxium, ſed promiſſa obſequentibus præmia; non erit difficile, metu ſepoſito, æternorum amore alacri mente ad imperata decurrere, certus de remuneratione, certus de præmio, amabitque imperia à quocunque ore dictata, felici æternitate commẽſuranda.

CAPVT VII.

Excuſationes.

NOn poſtremum in Religione malorum, cùm imperata à Superioribus, quaſi obiecto clipeo, excutimus. palàm & in os reſiſtere verecundia prohibet, via excogitatur qua ſine rubore liceat. valetudinem accuſàmus, virium tenuitatem, morbum etiam languoremq; mentimur. verbo, poſſe negamus, nimirum quia nolumus non poſſumus: vt nolle non poſſe ſit. eneruandæ obedientiæ certiſſima regula. arbitreris tanquam nouacula aut ſecuri iugulum illius præſcindi: ita duobus verbis, Non poſſum, robur illius omne ſubruitur. Neque poteſt grauius quidquam Su-

perioribus euenire, cùm nolentes cogere durum sit, & plus habeat coactio omnis domini ac iudicis quàm patris; & indulgere negantibus inconsultum sit, fit vtincerti dubiique hæreant Superiores. Si pergunt imperare, seueros cogites; si assentiuntur repugnantibus, molleſcunt animi, & nulla iam imperia sunt, nisi quæ vltro suscipiuntur: vt vniuersa obedientia non ab imperantis virtute aut prudentia, sedà parentis nuda voluntate ac propensione pendeat. decurritur enim ad tritum illud, Dicite nobis placentia, & audiemus & obsecundabimur: vt ante imperia voluntas deposcenda inferioris sit.

Infelici sanè ferè exitu excusationes hæ terminantur. cùm aut in nimis indulgentem, aut fortem nimiùm Superiorem inciderint. nam & primus indulgentia perdit, & secundus robore non tam flectit, quàm frangit. mediam verò inuenire viam difficillimum. nec quisquam facilè talibus ingeniis satisfaciet. nam vt voluntatibus istorum subseruire graue, ita nolentes cogere durum est. Sanè disciplinam paullatim omnem diffluere necessum est, cùm paucorum exemplo reliqui ferè in paria trahantur. Si enim ad imperata excutienda minùs grata satis est, Non possum; quis non

non duobus verbis moleſtiam omnem deterget,& auertet à ſe quidquid minùs naturæ, aut propenſioni cuiuſque amicum eſt?

Infortunata omnino Superioris conditio, cùm tales nactus fuerit, quibus nec imperare nec indulgere tutum. & vix in his prudentiæ locus eſt. neque enim tales ratione, Dei futurorumq; timore,aut vocationis amore, ſed ſolis propenſionibus ſuis aguntur.placent imperia? amplectuntur. diſplicent? excutiunt. Nec in vna re hæc res finitur. aſſueſcunt paullatim his excuſationibus, adeoque excreſcit hæc licentia, vt quidquid non placet, negent ſe poſſe, ſolis placituris obtemperaturi. vnde fit vt ſi in facilem mollemque Superiorem inciderint, ad indigniſſima quæque Religione dilabantur, ſuiſque ſinguli motibus ac propenſionibus agantur, nec tam ipſi Superiori,quàm hic illis obtẽperet, euerſa omni prudentis gubernationis regula. ſi in fortem & qui imperare pergat deuenerint,ad mœrores labãtur & melancholias, & de deſerenda vocatione cogitationes.

Nec in vno malum hoc clauditur, it ad plures,& obit paullatim domum,cùm paria ſibi ſinguli concedi velint,contendantque iiſdem quibus alij prærogatiuis do-

nari. quæ si negauerit Superior, & personarum hæc discrimina admiserit, tota familia æmulationibus & oblocutionibus repletur, nec quies aut pax vlla, sed tanquam fluctibus ac tempestatibus iactatur, non ante domus totius interitum posituræ motus: quos etiam in externos nonnemo effundet, solatia ab his, & morbo suo remedia captaturus.

Prouenire hoc malum assolet, vel exsupina quadam ignauia, vel à libertatis amore, vel à Religionis tædio, vel ab alienatione à Superiore, vel à pusillanimitate mentis, vel ab amore proprio, vel à iudicij sui tenacitate, vel denique ab innato quodam fastu, & opinione sui. è quibus illæ proficiscuntur, non deprecatoriæ tantùm, sed excusatoriæ & negatoriæ voces, prævalida hac armatura armatæ, Non possum. hîc nimirum imperatis inferiores vires sunt, ibi alienior animus munus exhorrescit, alibi oneri succumbit, valetudini noxia res aut cælum, socij displicent. vellem; sed negat corporis animique robur, impedimenta quædam siue illa mentis, siue illa virium non permittunt impositæ rei susceptionē. adducitur etiam conscientia, & mentis quędam abdita vniuersim narrata, periculaque non expresso periculorum nomine. de-

denique vno omnia verbo clauduntur, Non possum. quid agat Superior? perget imperare? ad manum est, Non possum. nihil nimirum potest nisi quod animo collibuerit. ad hoc & vires & animus sufficit, ad imperata desunt. ad optata robur supereſt, ad imperata exulat. quò se vertat Superior? vrgebit nolentem & negantem posse? sæuus & crudelis habebitur, qui maiora viribus imponat. indulgebit? collabascet omnis paullatim disciplina, corruentq; imperia, & in his Religio vniuersa. vt magna in talibus opus sit dexteritate ac prudentia, ne aut vniuersa corruat disciplina, aut mœroribus succumbant & opprimantur inferiores, aut otio diffluant, & in noxium dilabantur teporem, Dominico ore deuomendi, ac paullatim spiritalia fastidiant nauseabundis in omnibus similes: nec antè finem faciant, quàm desperata vbique re, in ignauissima socordia contabescant, diffluantque in amicam otio carnem, & quia spiritu inceperunt, in fœdas corporis voluptates infortunatissimo exitu dilabantur.

Remedia.

AB exercitiorum ſpiritualiũ frequenti repetitione petenda, vt his accendatur ad ardua animus, Chriſtiq; Sanctorumq; exemplo diſcat gaudere duris, delectari aſperis, generoſiùs inter hæc animam poſiturus, quàm inter mollia victurus.

Aliorum deinde, ſiue eruditione, gratia, eloquentia, viribus inferiorum, exemplo animandi & ad magna impellendi ſunt: honore etiã gloriaque, ac dedecore nonnunquam excitandi.

Iuuabit interdum loci, ſociorum, Superiorumque mutatio. virum enim ſi tales nacti fuerint fortem, conſtantem, prudẽtem, quique exemplo præeat, ſocios etiam ſerios, & ad labores promptos, ſola non rarò verecundia ignauiam deponent, quam ſub tepentibus ſociis, mollibuſque Superioribus nutriebant.

Quòd ſi emendatio non ſucceſſerit, non inutile fuerit tales ad poſtrema officiorum reiicere, nullo loco habere, nulla familiaritate coniungere, vt pudore tandem vincente manum maioribus admouere incipiant. fortiùs certiuſque hoc etiam fiet, ſi iuniores alacres & ad ardua prompti illis præ-

præferantur, si præmiis donentur, laude afficiantur, ac ad illustriora munia obeunda admoueantur.

CAPVT VIII.

Intercessiones.

VEræ ac genuinæ obedientiæ impedimentum, dum imperata aliorum intercessionibus infringuntur, & aliorsum vertuntur importunis intercedentiũ precibus: vnde periculum creari Religioni potest, ne in omni imperio voluntas primùm inferiorum, propensioque inuestiganda sit; nec quisquã alia suscipiat, quàm ad quæ propensam voluntatem reperit, vsurus in non placentibus aliorum intercessionibus, quorum operâ imperata euertat: maximè cùm apud Superiorem facilem, pronumque in suorum voluntates res agitur.

Hinc etiam sequitur, cùm subterfugiunt imposita onera, qui Superioribus in primis idonei videbantur, vt imparatiores, minusque idonei, non sine graui totius corporis detrimento, rebus admoueantur.

Tollitur deinde omnis rectè gubernandi

di ratio, libertasque, Superioribus sollicitis in omni imperio de voluntate suorum, vt non tam Superiores, quàm inferiores præesse videantur, vt quorum voluntati magis quàm Superiorum fiat satis.

Exurgunt verò ex his interceſſionibus ingentia mala, cùm paulatim iuuenes, patronos sibi apud Superiores parant, & præprouida sollicitudine tanquam in cautelam, antè sibi mœcenates conciliant, habituri auxiliatores & propugnatores quacunque necessitate occurrẽte. atque hinc partium videas suboriri studia, dum varij variorum beneuolentiam captant, eorum nimirum, quos apud Superiores plus posse arbitrantur.

E quibus initiis quasi dissensionum iactis fundamentis, mutua paulatim animorum coniunctio scinditur, dum huic potiùs, quàm illi adhæresimus, & hos tanquam in clientelam datos, magis quàm alios tuemur. quid enim reliquũ, nisi vt ratione diuersorum patronorum ac clientũ eamus in factiones, dum hunc laudamus, damnamus alium: illum supra merita extollimus, alium infra dignationem deprimimus?

Hinc etiam aulici paulatim irrepunt mores, mutuæ obseruationes, ac ne paulatim

tim patrocinationis ſtudium intepeſcat, frequentes, cum inſigni temporis iactura, miſcentur confabulationes: inter quas fieri non poteſt quin ſæcularia intercurrant colloquia plurima, mutuæ aliorum detractiones, ac in primis patronorum, ac clientum aliorum; ſubdolæ etiam, curioſæque in iis quę gubernationem tangunt, indagationes; & iam tanquam in diuerſorum patronorum clientes conſpirationes ſubnaſcuntur; conſuetudo cum aliis rarior, cum illis frequentior.

Nec vera tamen inter patronos hos ac clientes, ſolidáue amicitia eſt: mentita enim omnis beneuolentia eſt, quæ, quamdiu apud Superiores aliquid poterit patronus, tamdiu adhæreſcet; ille ſi gratia aut munere exciderit, cadit omnis ille ſimulatus amor, & alium circumſpicit mœcenatem, pluſque iam in priore damnat, quàm antè laudabat. Neque hoc mirum, ſi cogitemus, non hominẽ clientes hoſce, ſed fortunam illius fuiſſe veneratos.

Minor etiam inter vnius partis clientes amor eſt, quos ſola patroni veneratio continebat, cùm intus potentibus æmulationum ac inuidentiæ fluctibus concuterentur, ſi aut vnus carior aut frequentior, aut munere aliquo, aut verborum conſultatio-

tionumque prærogatiua prælatus, innumerisque aliis ex causis, quas solers sibi inuidentia fingit.

Decurritur tandem etiam vsu, & quadam consuetudine interces∫ionum harum ad externorum interces∫iones, magnorum nonnunquam virorum, Principum etiam, & benefactorum, vt hac quasi armata manu extorqueant à Superioribus imperata. Quare nihil euenire benè constitutæ Religioni deterius potest, magisque noxium: cùm enim neque negare Superiores audeant, neque concedere sæpe tutum sit, hærent anxij, & victi magnorum precibus, quæ illis pro imperio sunt, succumbunt, permittuntque & illis, & Religioni nocitura. nam cùm neque mores delictaque interdum suorum aperire religiosa caritas permittat, neque negare petentibus audeant, damna nascuntur, nulla postmodum prudentia reparanda.

Remedia.

MInùs recedat Superior à sententia semel maturè concepta, interces∫oribus intercurrentibus, quàm si ipsi quas proferunt difficultates, vltrò proponant.

Seriò interces∫ores moneat, & ab interces∫io-

cessionibus deterreat, doceatque quàm noxiæ illæ omni bonæ gubernationi sint.

Interessores hos, patronosque, si pergant importuniùs suorum causam agere, seriò non semel monitos à se remoueat Superior, aliisque functionibus distineat; vt hoc exemplo à patrociniis hisce terreantur reliqui.

Inuigilet deinde Superior, vt valida manu clientelas patrociniaque rescindat; occurrat initiis, nec permittat noxia hæc molimina succrescere, seculares hasce aulicasque noxias in primis Religioni consuetudines; terreatque ab his, grauibus etiam propositis pœnis.

Munere etiam si quo splendidiore fungantur religiosi, hi mœcenates, exuantur, quò desinant ex officij magnitudine audaciam sibi ad patrocinandum sumere, reliquique à simili conatu terreantur.

Si externos patronos Superiores aut iusto metu veriti fuerint, aut factis etiam senserint, ad ea loca patrociniorum prouocatores transferant, in quibus omnis cuiuscunque patrocinij spes præscindatur. vt dum destitutos se patronis viderint, vni potiùs virtuti quàm aliorum gratiæ, beneuolentiæ, ac potentiæ incumbant.

CA-

CAPVT IX.

Laborum fuga. Otij amor.

MAlorum vitiorumq; adeò omnium ſeminarium. ex hoc namque omniũ generum proſiliunt mala, in Religionis interitum nata, omnemque ſuccum, ſeminaque fœcundiſſimi antea illius agri emedullantia ac perimentia. & quid ſperari à Religioſo poteſt otij amatore, quæ non timeri mala? nam vt omnino nihil agat, remotiſſimum ab ingenio humano eſt, quod occupationibus gaudet, nec in ignauo cõſeneſcere perpetuò poteſt otio. refugit res inſtituti, ac vocationi ſuæ proprias? conuertit ſe ad alienas; & cùm domi deſint quibus delectetur, tranſit ad Religioni noxia, ſeque ſuosque non rarò in aperta coniicit diſcrimina. Si negata, aut non conceſſa illi ſæcularium rerum negotiatio, deflectit ad animi mala; paulatimque tam altè ignauiſſimi teporis huius venena bibit, vt ne excutere quidem hæc dum volet poſſit. tantum inueterata vitiorum conſuetudo poteſt, vt verſa iam improbitas in naturam videatur, quam cum ſola vita deponat.

Pro-

Prosiliunt ex hoc otio murmurationes, dictorum factorumque aliorum obtrectationes. nam cùm paria aliis aut nolimus, aut vitio nostro non possimus, fit vt damnemus in iis, quæ nos aut magnitudinis terrore, aut otij amore fugimus: & cùm desperemus assequi in alto posita, pigeatque ad ardua dexterã porrigere laboribus territos, dolemus reliquos generoso difficilium calcatu, quasi per sudores & sanguinem ad excelsa decurrere. nasciturque hinc optimarum quarumcunq; rerum inuidentia: à quibus dum ob coniunctam ferè indiuiduo quodam nexu difficultatem, manum remouemus, alienæ virtutis inuidentia stimulamur & depascimur; conamurque reliquos aut propositis, ac in immensum auctis difficultatibus terrere, aut speratorum ex iis fructuum extenuatione auertere. quòd si non assequamur, ambitioni, aut inani placendi Superioribus aliisque studio conatus hosce ascribimus.

Inualetudinis deinde metu ab arduis quibusque reliquos auocamus. ac si quæ tota Religione exempla sint eorum, quos in medio magnarum rerum conatu valetudo aliquando destituit; ingenti illa amplificatione in terrorem adducimus, de-

teriora etiam ob oculos ponentes. quæres non parum momenti ad terrorem habet. Voluntario interim silentio teguntur innumeri, quorum maximis conatibus valetudo respondit. tacentur deinde quos in otio aut immatura & inexpectata mors præoccupauit, aut perpetua quædam inualetudo tenuit. tacentur denique quorum inualetudo otio creuit, decreuit laboribus, quique non antea otio natam ægritudinem deposuerunt, quàm se laboribus darent, quorumque quasi per gradus laboribus valetudo creuit, vt tantum valetudinis accederet bonæ, quantū laboris.

Et sanè plurimum damni ex amico hoc quorundam otio reliquis accedere negare non possumus. Valent enim hæc maximè in iunioribus in exemplū, ac sub prætextu valetudinis tuendæ, otij crescit amor: quod semel degustatum, minùs generosa pectora perfacilè in solidum, quietis quadam dulcedine ad se rapit, detinetque illicibus his prærogatiuis, molestiarum & laborum carentia.

Ad hos interim otij amatores prono quodam lapsu vitia decurrunt. & ferè omnes tales in somnum pronos, in cibum ac potum æstuosos, in corporis denique commoda omnia procliues videas, ac tandem

dem in carnem labentes. Laboribus sanè caro frangitur, sudoribus tanquam fluminum superfusu flamma illius restinguitur, otio roboratur, ac tanquam olei superiectu accenditur: & vt non facilè insurgit laboribus tanquam cæstibus domita, ac quasi pedibus conculcata caro; ita non facilè prostrata iacet, otio fota, deliciis commodisque exstimulata. Docemur hoc omnium Sanctorum monitis, & quotidiana propè in omni Religione experientia, vt ad lapsum non alia pronior via sit. & ferè bona pars illorum, qui semel ad Religionis aratrum porrecta manu, retrò respexerunt, ad Ægyptias ollas, ad honores & commoda; ab otio, & laborum fuga viam sibi ad præcipitia prostrauerunt. vt verè dixerit Sapiens: *Via pigrorum quasi sepes spinarum: via iustorũ absque offendiculo.* & alibi: *Pigredo immittit soporem, & anima dissoluta esuriet.* nam *mens quia se ad superiora nõ stringendo non dirigit, neglectam se inferiùs per desideria expandit. Et dum studiorum sublimium vigore non constringitur, cupiditatis infimæ fame sauciatur: vt quo se per disciplinam ligare dissimulat, eo se esuriens per voluptatum desideria spargat. cui rectè per Salomonem dicitur, Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo æstate, & non dabitur ei: qui enim nunc ex*

Pro. 15.
Prou. 19
Gregor. Past p. 3 c. 16.
Pro. 20.

bonis operibus non exudat, cùm sol iudicij feruentior apparuerit, quia frustra regni aditum postulat, nihil accipiens æstate mendicabit.

Remedia.

A Superiorum in strenuos operarios beneuolentia sumenda sunt. vt quos magno religiosoque conatu in proximorum salutem incumbentes vident, nullis laboribus, nec propriæ valetudini parcentes, eos & singulari affectu prosequantur, & currentes sistant, & iniecta paterna manu, beneuolè reprimant, deque necessariis omnibus vltronea ac munifica dextera, etiam reluctantibus prouideant.

In alios verò, quos in medio magnorũ laborum cursu fractos reperiunt, vniuersum paternum affectum profundant, nihil deesse patiantur, & quantum Religio patitur, peculiaribus fauoribus prosequantur, vltro misceant colloquia, consiliis etiam dandis adhibeant, nec quicquam illis eorum quæ ad honestam recreationem, decentemq; ac religiosam animi laxationem faciunt, decesse patiantur, vltroque etiam ingerant, & ad illa cogant.

Exemplo deinde suo, magnorum Imperatorum more, reliquos Superior excitet. Incredibile quantum hoc in subditorum ani-

animis valeat, vt vel solo pudore etiam illi excitētur qui ad otium proniores sunt.

Exemplis denique, maximè in Religione, aut in Ecclesia Dei illustrium, qui affecta etiam valetudine, magna ingenti ausu conatuque aggressi, ad felicem exitum deduxerunt. Iam si vita laborantes destituat, quid in omnem æternitatem gloriosius, quàm fortium militum more, in mediis sudoribus, laboribus, sanguineque vitam ponere? nec ingloria aut ignaua morte vilem animam emittere; factaque priùs fortia indecora morte signare?

Proderit etiam vt, si quos otio & ignauiæ sedare viderint, nulla eos sibi familiaritate iungant, nullis familiaribus colloquiis dignentur; sed tanquam ignauos, & Religionis quosdā quasi fucos ac vomitus auersentur. vt vel dedecore, ac prudenti quadam paterni affectus repulsa contemptuque ad meliora impellantur.

Vtile etiam fuerit tales in humilibus quibusque officiis continere, & ab omnibus dignioribus remouere; ad extremas etiam quasdam habitationes, minusue nobiles reijcere; aliorum etiam monitis, ac in primis Præfecti spiritus ad labores prouocare, præmiis ac non rarò minis etiam propositis; vt quos non potest amor, non

magnorum exempla, impellat timor & verecundia è contemptu nata.

Neque res vlla potentiùs dæmonum incursibus resistit, impetum frangit, quàm perpetua seriarum rerum occupatio. Hinc illud Bernardi: *Varijs autem officijs occupatus, nullis vacabis cogitationibus, & dum ab alio transis ad aliud, opúsque succedit operi, illud solum mente tenebis, quod agere compelleris.* & Hieronymus: *Facito semper aliquid operis, ut te semper diabolus inueniat occupatum: multum enim malitiam docuit otiositas.* Vitabit sanè quisquis saluti suæ studet, quisquis illi ex animo consultum volet. neque enim potest mens humana, tanquam in ignauo quodam sopore tota conquiescere. semper aliquid agat necessum est: igni persimilis, qui erumpit in flammas, in scintillas, in fumum: & antè ferrum disrumpet & chalybem, quàm arctetur angustiis. facit idem mens nostra, antè diffringet hæc vincula quibus illigatur, quàm vt in pigro hoc carcere ignaua delitescat. bona desunt? versabit mala. hæc ne illam teneant, melioribus distineatur. nec magno admodum hîc molimine opus est. assuescat bonis; abibunt in naturam. fœcundus nimirum animorum ager. sementem immitte bonam, respondebunt fructus.

Ad Fratres de monte.

Ad Rusticum. Eccli. 33

CA-

CAPVT X.

Studiorum neglectus.

QVem inter prima Religionis mala si quis numerauerit, non multùm aberrabit. nam quid à iuuentute speres, studiorum ardore sepositò? vt nihil agat in illo ætatis flore & æstu, nequidquam speres; vt ad meliora conuertat mentem, frustra expectabis: nam qui semel excussit iugum, ad quod ab obedientia destinabatur, reliqua contemnet. & quid potest in ea ætate maius esse, quàm solida fundamenta victuræ in omnem ætatem eruditionis, in salutem proximorum natæ, serio magnoque conatu & ausu iacere? aut quæ res plus apud proximos in venerationem, admirationem, laudem, fidem, sequelam valet, quàm profundæ vt virtutis, ita & conceptæ eruditionis opinio? quam non facilè ignauus quisquam & altioris eruditionis contemptor consequetur. prodet se illius aliquando infantia & inscitia, tantumque ferè à salute illorum promouenda decedet, quantum ab eruditionis opinione.

Iam ad quæ se adolescens neglectis con-

uertet ſtudiis? ad otium, laborum fugam, ad vitia denique omnia, quæ ex otio naſci conſueuerunt. aliqua nimirum re neceſſe vt vacuam à ſtudiis mentem occupet. deſunt alia? conuolabit ad vitia, ac tanquam in præceps actus, toto pronus corpore ad ea delabetur; trahetque exemplo ſuo tenerrimum quemque, inde robuſtiores etiam, & quibus pluſculum virilis pectoris eſt: tandemq; iunctis quaſi manibus viribuſque, ad profunda labentur vitiorum.

Et ferè virtutes comitantur ſtudia, vt quem ſeriò totiſque animis videris illis incumbentem, pari propè generoſitate virtutibus inſudantem reperias. idem enim propè ardor æſtuſque qui in ſtudiorum, in virtutum amorem rapiet. longè ſanè erit à vitiis, vt quibus aſſiduis ſtudiis aditum præcluſerit. ſeriis enim occupata mēs non facilè illorum importunitati patebit. occupatio omnis moram poſtulat, poſcitque tempus: quod ſi negaueris, excluſeris ab occupatione. ille negat, qui vniuerſum animum iis detinet, & cuius totam mentem ſtudiorum occupauit amor, ſancta quadam æmulatione, proximorumq; ſperata ſalute, tanquam ſtimulis actus. qui cùm omnem aditum præcluſerit vitiis, virtuti

tuti aperuisse censendus est, quæ vltro vacuam vitiis mentem occupare solet. sanè paratior mens talis ad virtutum susceptionem est.

Iam studia ferè ipsa, ardorque illorum, mentem ad magna & generosa prouocat, ad contemptum minimorum & vilissimorum quorumcunque excitat; ad detestationem impellit vitiorum, vt quæ indigna arbitratur viro ad maiora gradienti: & cùm veretur maculam gloriæ, abstinet ab iis, quæ ad contaminandam illam nata sunt. cùm verò virtutem nullo studiis impedimento & dedecori, adiumento verò & honori maximo esse senserit; tanquam in amicam, studiorumque suorum sociam prona voluntate rapitur.

Adde, longa nos edoctos experientia, pari propè feruore Religiosos ferri in orationem, piasque exercitationes, quo rapiuntur in studia. Nam & studiorum neglectus ignauiaque transit in orationem; & scientiarum ac eruditionis ardor in orationis studium. nec difficile est æstuantem studiis animum pari in orationem æstu transferre: vt languentem in studiis, ignauiaque otiique amore subactum, in reliquis ferè languere ac ignauescere videas. Ab hoc verò studiorũ languore omnium

propè spiritualium rerum nauseam proficisci, ac quoddam piarum rerum fastidiũ reperies; inde etiam murmurationes, detractiones, inuidentias, cibi potusque auiditatem, commodorumque corporis, ac complacendi aliis studium. Nam cùm deesse sibi ad maiora subsidia videant, & otij amantes, laboribusque territi, nolint ad ardua conniti, ab aliis ambitioni suæ subsidia mendicant. Inde iam placendi conatus, adulationes, & politici spiritus ingentia semina, in validas arbores nascitura, ni potentibus sectionibus & vstionibus fortiter obuiàm eatur.

Remedia.

OMnia propè à Superiore pendent. nec difficile est, adolescentiores maximè, quasi substratis ignibus in studiorum ardorem impellere, si modò priùs hocæstu inardescat Superior, remque non perfunctoriè, sed seriò tractet. Si frequenter suos quà publicè, quà priuatim animet. Si ardentes, laude & præmiis; ignauos, dedecore & pœnis prouocet. Si hos etiam amoueat à studijs; illos externa quadam paterni affectus benеuolentia accendat.

Magnum etiam momentum in hanc rem

rem magistri adferunt. quos si studiorum laborumque amantes nacti fuerint, pari ardore sanctæ cuiusdam æmulationis studio ad illa rapientur. maximè si frequentes & seriæ commendationes illorum accesserint; si amica quædam cum studiorū amantibus familiaritas, & externa beneuolentiæ necessitudo; si frequens in conatu animatio; si ignauos non patiantur inultos; si in priuatis publicisque illos disputationibus ad ruborem etiam patiantur deprimi; si acrioribus stimulent verbis; si frequenti disputationum ac defensionum recursu hos fatigent, vt quos non sociorum exempla, non Superiorum monita, erubescentia extimulent, & pœnarum metus.

Plurimùm etiam proderit ad animos excitandos, monita Præfecti spiritus, aliorumque domesticorum Patrum, quibus languidiores familiari aliquo nexu constricti sunt, sociorumque prouocatio.

Inuigilandum etiam Superiori erit, in linguæ Latinæ vsum. ferè enim linguæ illius neglectum, studiorum neglectus sequitur. quem enim linguæ Latinæ & elegantia & promptitudo delectat, delectant etiam studia, sine quibus parari illa non potest. quem verò nulla capiunt studia,

nec

nec elocutione gaudebit. Mutuo enim fere contemptus se duorum horum, amorque sequuntur. neque facilè studiorum contemptor linguæ elegantiam amabit, aut sequetur; sequeretur, si amaret. rapimur enim ad amata. amaret, si studia amaret, quæ linguæ calamique elegantia exornantur. Dandaque in hoc genere opera Superiori est, vt elegantiæ etiam in elocutione studeant sui. & turpe est ab externis in hoc genere Religiosos vinci. turpius etiam, non posse animi conceptus Romana lingua, tersa & fluente exprimere: sed hærere ad singula virum alioqui non ineruditum, vt qui scientias profitetur, balbutiat ad illarum explicationem. Neque erit difficile, si exemplo præeat Superior, laudeque, præmiis ac pœnitentiis reliquos excitet, maximeque iuniores, & humaniorum literarum magistros, ac cuiuscunque professionis studiosos. serioque caueat, ne qua in recreationibus lingua, quàm Latina vtantur, vt assuetudine vsuque promptam sibi illam, paratamque faciant; ne barbarie sua & Religioni & sibiipsis dedecori, & aliis graues sint.

LIBER

LIBER TERTIVS.

SVPERIORVM ET INFERIORVM COMMVNES MORBI, ET CVRATIONES.

CAPVT I.

Orationis neglectus.

ORATIONE enim tanquam rore suo, aut cælesti imbre destitutus animus necesse arescat, abeatque in vagum puluerem, omni vento sæcularis afflatus variè dispellendum. Et sanè qui agro quantumuis natura sua fertili imbrem roremque fœcundantem subtraxerit, ille simul speratos fructus in semine tanquam falce demetit. Ac licet nonnunquam semen bonitate sua exurgat, spemque in herba promittat; nisi nube rigetur, æstu sæuiente, omni meliore succo viduatur, vt in cineres tandem dies illa sponsionibus herba fatiscat, ornatu

natu ſuo nudata, ſpoliata robore. Eadem in animo cogita. Sortitus aliquis mentem bonam eſt, & promittebat Dominicis horreis meſſem amplam; verùm negatus cælo ros ſuus, & fœcundans ſubtracta pluuia, miſeram reliquit ſibi, omneſque illas locupletes ſponſiones vertit in arenam. Cæleſtes illæ pluuiæ mentem vndique irrigantes, & quadam pinguedine ſua fœcundantes, gratiæ ſunt cælo repoſitæ, quas ex opulenta nube ſua depluere Dominus conſueuit in animum orationi ac pietati deditum: nec ferè delabi gratiarum illum imbrem copioſo fluxu permittit, niſi orationum precumque vi pellectus. Credas nubem illam diuinam non pluere, niſi antè mentium noſtrarum vapor ſumma petierit, ac quaſi in cæleſtibus orationum vi concreuerit, à cæleſti ſole magno in ſublime tractus. atque hinc Propheta Regius:

Pſal. 142. *Meditatus ſum in omnibus operibus tuis, in factis manuum tuarũ meditabar. Expandi manus meas ad te: anima mea ſicut terra ſine aqua tibi.*

& commodiſſimum huic orationum generi nocturnum ac matutinum tempus.

Pſal. 62 hinc illud eiuſdem: *Memor fui tui ſuper ſtratum meum, in matutinis meditabor in te.* &,

Pſal. 76 & 33. *Meditatus ſum nocte cum corde meo, & exercitabar, & ſcopebam ſpiritũ meum.* & alibi:

Pſal. 118 *Prae-*

uene-

uenerunt oculi mei ad te diluculo, vt meditarer eloquia tua.

Vt cibo potuque spoliatum corpus diu vitam tolerare non potest; ita & mens nostra orationis cibo frustrata, quo vno nutriri, foueri, roborari solet, omni breui spiritali vita exuitur. nam vt corpori terrestri cibus suus terra est, ita animo cælesti à cælestibus sperari cibus debet. quo frustratus contabescat, ac quasi meliori succo emedullatus, exarescat: maximè dum vis illius concupiscentiarum vndique ignibus obsessa eneruatur, hostilibus illarum flammis excocta; euigoraturque robur omne, potenti harum incursu protritum, vt nisi à cælo nouæ accedant vires, noua suggerãtur robora, diu salua consistere mens nostra non possit: sperari verò à cælo non debent, nisi valido orationum nostrarum prouocamento excitatus Dominus cælestibus suis donis roborauerit egentem, stipaueritq; contra incursantia inimica agmina potentibus dexteræ suæ armis, firmisque illam diuinæ gratiæ propugnaculis fulserit, ac in circuitum vallauerit contra nocte dieque procursantes hostiles acies: vt quantum nimirum hinc inimicitiarum ac oppugnationum, tanta inde gratiarum ac propugnationum materies sub-

ſubminiſtretur. quod ſine orationum aſſiduo cultu fruſtra ſperemus.

Et ipſa ſanè oratio, validum in omnes hoſtiles procurſus propugnaculum eſt: illa enim mens noſtra de propinquo iuncta Deo, ſub protectione dexteræ illius, omnes hoſtiles ridet conatus, valentiore clypeo diuinæ manus tecta; perenniq́ue diuinæ potentiæ aſſociatione, non metuit minitantes ac procurſantes mundi ac inferorum acies. Vt dama in ſummo inacceſſi montis vertice venatorum ridet conatus, & ſæuientium infrà canum illudit rabiem ſecura de loco: ita anima orationum quibuſdam alis ad ſuprema euecta, & Deo ſuo inhærens, de vicinitate illius omnem hoſtilem ſæuitiam contemnit, ſecura de protectione. Eleganter in hanc rem Chryſoſtomus: *Quemadmodum ciuitas, quæ muris cincta non eſt, facilè venit in poteſtatem hoſtium: propterea quòd prorſus abſit id quo fuerat hoſtium incurſus arcendus: ſic & animam non munitam precibus diabolus facilè in ſuam redigit poteſtatem, nec multo negotio omni ſcelerum genere implet. Nam ad animam quidem precibus munitam, non audet propius accedere, metuens robur ac fortitudinem, quam illi deprecatio ſubminiſtrauit, magis vegetans animam quàm cibus vegetat corpora.*

Lib. 2. de Oration.

Quod

Quod anima corpori, hoc oratio est animæ. illam qui sustulit, vita simul exuit; hanc qui subtraxerit, meliore vita spoliabit: & cùm omnis animi vigor, vitaque à cæleſtibus donis, diuinisque inspirationibus pendeat, quibus necessum est carere mentem, quæ ex orationis neglectu talibus destituitur, fit vt mortuo similior sit, vtquæ cæleſti vita, qua vna verè viuit, spoliata, in ignauo quodam sopore consepulta iaceat. Et sanè nisi continuo diuinorum influxu fulciatur, labascit & colliquescit tota, mortemque bibit, tot modis diu noctuque ab inimica inferorum manu propinatam, ignara generis sui, improuidaque futurorum, immemorque creatoris sui ac Dei: & iam hosti mancipata, & duro æternùm seruitio obstricta. Hinc illud Chrysostomi: *Quisquis non orat Deum, nec diuino colloquio cupit assiduè frui, is mortuus est & vita carens, expersque sanæ mentis. nam hoc ipsum euidentissimum signum est amentiæ, non intelligere magnitudinem huius honoris, nec amare deprecandi studium, nec hoc habere persuasum, quòd animæ mors sit non prouolui ad Dei genua. quemadmodum enim corpus hoc nostrum, si non adsit anima, profectò mortuum est ac fœtidum, sic anima nisi seipsam incitet ad orandum, mortua est ac misera, ac grauiter olens.* Et deterior

Lib. 1. de orando Deũ.

longè animæ mors est, quacunque corporis morte; cùm destituta anima cælesti vita sua, orationis neglectu, graui somno defossa iacet, vt nec diuinæ virtutis rorem influxumque sentiat, nec mala sua persentiscat, nec amissorum bonorum desiderio tangatur; tanquam vna obliuionis spongia, quidquid fuerat antè bonorum, deletum videatur. quæ omnia ab orationis demisso studio paulatim irrepunt, donec ad extrema demum hominem suum deducant, & ad miseranda Religionis præcipitia propellant.

Exempla nos docent illorum, qui deserta Religione, ab orationis ferè neglectu initia ruinæ duxerunt; neque quisquam ad crimina descendit, aut in iis inualuit, callumue obduxit, qui non antè in orationis studio intepuit; vt meritò oratio meditatioque tutelaria arma, validaque aduersus hostem propugnacula dici possint, quibus munitus animus, nullo hostili robore superari potest. stat inuictus aduersus carnem, mundum, diabolum, validis his spiritalibus armis protectus. Sed neque exarescere mens potest, perenni hoc orationum fonte rigata, cælestiumque indies gratuitis donis perpluta. quòd si validè vndique oppressa ceciderit, promptiùs exur-

exurgit, periculaque vulneraque orationis ardoribus excita agnoscit; neque diutiùs prostrata licet, inhærere luto huic potest, quæ potentibus hisce diurnis adminiculis, & tanquam auxiliaribus prævalidis copiis fulcitur.

Quod cor viuenti, hoc oratio est animæ. illud sustuleris, vitam ademeris. orationem tolle, & tanquam clauo & cęstibus animæ vitam excusseris, quam ab oratione habet. qua spoliata, tanquam in ignauo sopore prostrata ac consepulta iacet.

Quod condimenta mensis, hoc animæ oratio. insulsus sine illis cibus, & fastidio ac nauseæ propior: idem euenit animæ oratione destitutæ, nauseabundos transiget annos, & in ignauo languore, ac displicentia etiam sui desidem vitam trahet.

Quod gemma annulo, hoc oratio animæ. annuli decor gemma, animæ gloria oratio: à qua splendorem lucemque accipit, gratam cælestium oculis, adeoque & Dei.

Quod flos horto, pomerio poma, botrus vineæ, nemori laurus, pascuo flumen, vallibus torrentes, fontes montibus; hoc animæ oratio. hinc mentis gratissimi flores quibus cælestis Sponsi vertex coronatur, hinc illa malogranata dilecti manibus

decerpta, hinc botrus vineæ Engaddi quo inebriatur ſponſus, hinc ęterna laurus nullo fulmine ferienda, hinc felicia oculorum flumina, torrenteſque ſingultibus ab alto ductis proruentes, fonteſq; ſummo montium Domino ſalientes.

Quod laſſo requies, mœrenti gaudium, inopi aurum, fatiſcenti robur, nerui corpori, ſpiritus ſanguiſque vitæ; hoc animæ oratio eſt. alta ſecuraque pace mentem firmat, ingenti lætitia perfundit, cælorum opibus donat, vires ſuggerit, diuinoq; quodam ſpiritu animat iacentẽ ac torpentem, ac nobiliore quodam cæleſtium donorum ſanguine, pectoris mentiſq; venas implet.

Quod ſol diei, luna noctibus, nauigantibus ſtellæ; hoc oratio eſt animæ. ſol enim diem animæ pulſa criminum nocte ſtatuit, cæleſteque lumen præfert, diuinique amoris radiis calefacit, gratiarumque donorumq; fœcundo influxu inopem mentem, omnique ope deſtitutam locupletat: ſcelerum verò tenebris oppreſſis, denſaque delictorum caligine circumſeptis, errantibuſq; in tenebricoſo peccatorũ ſenticeto, noua luna felices aperit & oſtendit, & à fallentium errore viarum reuocat. tentationum denique fluctibus oppreſſis, ſæuiſque tentationibus iactatis, interſcopulos

pulos & breuia oppugnantium nos vndique hostium, tuta littora, portumque gratissima stella designat, desperatisque rebus, & tantùm non insurgentium vndique vndarum procellosis iactibus absorptis manum eminus porrigit, & ad tot votis, suspiriis, lacrymisque optata deducit.

Quod gluten, calx, claui, funes iungendis firmandisque rebus, hoc oratio Deo & homini, qua vna tanquam glutine adnectimur, tanquam calce astringimur, tanquã clauo conterebramur, tanquam fune colligamur illi. Deme quibus illa in humanis iunguntur, & collabascent quæ associata mutuo fuerant. tolle orationem, qua vna coaduneſcit anima Deo, nec multo, dilabimur, & denectimur illi, quantumuis potenti priùs orationum vinculis constricti. ita perpetuari oratio debet, si perpetuanda cum illo coniunctio est.

Quod secures prævalidis secandis lignis, quod mallei igneque ferro domando, hoc oratio duris veteribusque peccatorum nodis secandis, ac inueteratis, ac quasi chalybatis criminum consuetudinibus contundendis ac emolliendis est.

Quod speculum faciei, hoc oratio animæ est. illud maculas detegit, oratio animæ nævos, vt nihil reconditæ deformita-

tis, aut internæ inuenustatis latere diu possit orationis speculo proposito. intima enim peruadit, & nudam oculis proponit. siquid tortuosum, si quid degenerat aut aberrat à fine cui creatum, vniuersum nudat & aperit, & tanquam è latebris eruit, ac in apertam deducit lucem.

Quod musica homini, hoc oratio Deo. neque enim vllus illi concentus gratior oratione supplici mente & corde prolata. nullus illi cantus suauior, inter suspiriosos ductus tanquam inter saxa & scopulos mœrentis animæ & cupientis dissolui, & esse cum sponso suo: nulla illi musica sonantior densis oculorum fluminibus imbricata, ac tanquam salientium ac supernè cadentium lacrymarum modulis variegata: hinc tardè ac quasi gemmatim prosilientium, vt ad grauitatem de composito credas fluere; ibi celeri motu ac quasi mutuo se fatigantium & opprimentium lapsu, vt in multitudine festinoque lapsu arbitreris ludere; vbique in venustatem, lætumque cælestium oculis prospectum.

Quod cella vinaria sitienti, quod torcular musto plenum, quod vinea odorato flore grauida, quod arboribus floribusque consitus hortus; hoc oratio est animæ, vt

bibat

bibat & inebrietur sponsus. neque alijs clauibus amoris cellæ aperiuntur, aut cælestia reserantur vasa, aut torcularia redundant, aut vineæ diuitem autumnum spondent, aut animorum horti gratos cælestibus fructus, cæloque perennaturos flores spondent.

Quod hominibus cellæ aromatum, hoc oratio est animæ. hinc illa currebat in odorem vnguentorum dilecti sui, non aliis quàm orationis passibus; & non aliis quàm orationum sponsæ sue odoramentis excitus sponsus, columbam suam, speciosam suam amplectitur.

Quod gladius anceps bis acutus, bis hostem feriens, hoc oratio animæ. in quamcumq; enim se aduersarius partē verterit, signa intulerit, aciem direxerit, paratum orationi deditum reperiet. quodque instructissimus exercitus in inimicam aciem, hoc oratio est animæ. nam hac vna cælorum angelorumque legiones, ipsque cælestium ductor legionum Deus, euocatur. neque instructior alia acies est, quàm mutuo sibi succedens oratio.

Quod nobilissima medicamenta morbis medendis, hoc oratio est animæ. neque potentior vllà medicatio, nullaque certior curatio quàm ab oratione venit. Docent

hoc omnium ætatum exempla. nobile sanè mithridaticũ, generosa theriaca oratio est. cui valentissima inferorũ, mundi, carnisque venena comparata flaccescunt.

Quod corona regia nobilissimarũ gemmarum multitudine variegata regio vertici, quod armillæ aureæ pretiosorum lapidum textura collucentes, quod ornatus regius argento, auro, purpura grauidus regio corpori; hoc oratio est animæ. Nullæ enim gemmæ cælo lucidiores oratione, qua verticem, collum, brachia dilecti sui sponsa, tanquam nobili amoris vinculo stringit, sibique æternùm adnectit. nullum argentum, aurum, purpura cælo gratior. hac vna decorat sponsum suum sponsa, purpuratque nobilissimo auro gemmisque intertexto pallio, amoris sui tessera, latè interlucentibus votiuis flammarum suarum desideriis, tanquam primis cælorum stellis.

Remedia.

FRequentes Superiorum de damnis neglectæ orationis exhortationes & monita: de fructu etiam & varia vtilitate frequentatæ orationis.

Exercitationum spiritualium annuus vsus; & frequentior etiam, si qua necessi-

tas

tas postulauerit, aut maior quædam ignauia teporque hominem occupauerit, vt annuo vno exercitiorum igne non videatur posse accendi.

Præfectorum spiritualium in hanc rem incumbentium assidua sollicitudo, diligensque in vnoquoque inuestigatio, seriæque monitiones.

Frequens lectio piorum librorum, eorumque maximè, qui de neglectæ orationis damnis, quique de fructu, emolumentis, & orationis necessitate scripserunt.

Iuuabit in primis frequens seriaque cogitatio innumerabilium propè bonorum quæ ex vnica oratione diuite vena promanare solent.

Hac vna quidquid in humanis intercurrit aduersitatis, tanquam molli spongia deletur, aut tanquam flumine diluitur, aut tanquam valido vento inimicæ nubes metum incussuræ pelluntur, omniaque procursantia mala vt leues aquilone iactatæ paleæ difflantur.

Hæc tormentis superiores cultores suos facit, pœnarumq; contemptores, ignibus, clauis, ferro, cruce maiores; neque sentit animus in neruo, sub ense & securibus qui per orationem coniunctus Deo est. credas in aliena carne carnifices sæuire, cùm

mens per orationem conditori ſuo iuncta eſt.

Hæc facit contemptorem ſæculi, cùm hac vna diſcat homo, quantum inter cæleſtia & humana diſcriminis interiaceat, quantoque diuina terrenis potiora, quantumque æterna perituris antiſtent.

Hac intellectus illuſtratus nil niſi cæleſtia ſapit, deſipitque illi quidquid hîc magnum & nobile, quod illis comparatũ non niſi calcantium protrimentum pedum eſt.

Hac voluntas cæleſti amore inebriatur, vulneratur, nec quidquam iam felici vulnere ſaucia præter dilectum quærit cælo recluſum: illum turturis inſtar compare deſtituti, ſuſpiriioſis queſtibus amore languidis, lacrymiſque ſuauè fluentibus, ardentibus votis depoſcit.

Hæc vna ingentem animo voluptatem parit, cùm mens cæleſtibus potata gaudiis mœrorem omnem detergit, illumque in gaudialem diem conuertit.

Hæc incorruptos nos ſeruat Deo, cùm hac vna ſalis inſtar condiamur, & ab omni vitiorum putredine intacti ſeruemur. neſcit mens puruleſcere hoc animorum ſale confricata, intactamque ſe ſponſo ſuo ſeruat.

Hac vna ductrice virtutes omnes paran-

rantur, vitia extirpantur. Docemur hoc ætatum omnium sæculorũque exemplis, cùm eos legamus omnibus semper virtutibus cultissimos fuisse, qui speciali orationis prærogatiua florerent.

Hæc nos iungit Deo, disiungit sæculo, discriminatque ab huius amatoribus. sine qua sola ab his veste diuidimur; paresque nos angelis facit. cùm hac vna ad angelorum fastigia tollamur, & mente Deo quodam familiarioris coniunctionis nexu astringamur, & quantũ diuina permittunt, mutuæ cuiusdam amicitiæ vinculo colligemur.

Sanè nihil tam potens est quod oratione non consequamur. hac scelerũ veniam consequimur, extensam in vindictam iudicis manum, animumque flectimus, æternis ignibus pœnisque abolitis. hæc enim vna certa vt præmiorum, ita & pœnarum felix procreatrix est. sine qua nullę cęlestes gratiæ, auxilia nulla speranda sunt. petite & dabitur vobis. mentiri Veritas non potest, præmia petenti spondet; negatura torpenti.

Et certè vana sine hac omnis nostra religio est, & vmbræ similis, cùm quidquid solidæ religionis est, ab oratione tanquam capite, & diuite fonte defluat; inanisque omnis

omnis sine hac medulla, sine his neruis sanguineque vis ac robur, & vmbræ quàm corpori similior sit. nemo verò huius cultor aut cecidit grauiùs, aut diu in delicto prostratus iacuit, cùm orationis quadam quasi manu erigeretur in pedes, in spem vitæ melioris, peractæque pœnitudinem culpæ.

Qui verò hanc negligit, præcipitio proximus est, facilis ad lapsum, pronus in ruinam, cùm, quibus per orationem firmabatur præsidiis ac fulcimentis, spoliatus sit.

Et nemo sanè carni reliquisque vitiis paruit, nisi hac nudatus. nemo hac munitus sanguinẽ hosti dedit, vulneraúe mortem allatura retulit. quid? quòd adeò potens ab hac vna medicatio petatur, vt innumeri huius solius præsidio firmati in æterna castitate steterint. cùm perpauci hac destituti in sepulcrum castimoniam deduxerint.

Et verò quicunque Religionis desertor audiuit, antè orationem proiecit & calcauit: à cuius neglectu, per contemptum adiurata Religionis signa deserenda, regia via descenditur.

CA-

CAPVT II.

Ariditas, & in oratione distractio.

QVA mens tanquam terra sibi relicta, nullo aut rore rigata, aut pluuia de cælo pasta, arescit, abitque in cinerem, ventis non multo pòst insurgentibusque tempestatibus futura ludibrium: vel quacunque etiam decidua cælesti nube fœcundata fuerit, quibuscunque mortificationis rastris ac vomere prosciissa; manet tamen in inerti sua sterilitate, nec nisi perpetua vigilique cura assurgit aliquando ex ignaua & infœcunda sua procubatione. Quod vt faciliùs dignoscatur, remediaque malo huic admoueantur, aridita-tis ac distractionum harum causæ examinandæ sunt. quare videndum,

Num ex innata quadam naturæ conditione, instabilitate ac leuitate, quæ certis adhæresce re nesciat, aut vni insistere, aut materiæ defectu, discursus inopia, aut adnata ariditate malum oriatur. quod frequens multis malum est, eoque maioribus remediis eget, quò cum natura illis pugnandum est: frequensque hoc vitium non tantùm in iis, qui omni studiorum adiumen-

iumento carent; sed doctis etiam, quibus innata quædam mentis inconstantia est, aut quibus impotens imaginationis vis dominatur, quaque violenter in alia rapiuntur, vt incogitantes ab omni oratione alieniſſimis immergantur. Crederes nauem validis irruentibus aquilonibus, nequidquam pugnante domino, ad inimica littora rapi. quo maior cura ac sollicitudo adhibenda, ac principiis omni studio occurrendum est, præscindendo omnes auocantium occasionum radices, nec veltenuibus parcendo ne exurgant in maius malum, habitumque induat qui patitur; & è leuibus his initiis innascantur, nonnisi violenta postmodum manu medicanda.

Num ex inordinato ad vitia affectu, siue à natura ingenito, siue vsu exercitationeque comparato: quæ res impedimenta adfert plurima, nec patitur mentem cælesti rore rigari: saxescit enim, ac quasi rupescit anima vitiorum habitu roborata, omnisque è cælesti nube imber proruens è rupeo hoc monte facilè dilabitur; aut sanè vt in profundam vitiorum arenaream congeriem decidens tam altè ariditate illius, exsuccoque solo imbibitur, vt nulla propè tantarum cælestium aquarum vestigia supersint. Euertendum proinde omne hoc

solum

ſolum frequenti potentiq́ue ſuſpiriorum ductu, tanquam raſtris; exſcindendæq́ue animorum illæ rupes violenta manu, ſerio conatu, frequenti lacrymarum fuſu. nec deſperandum aut intermittendus labor, donec cum radice excaudicemus malum. Maior omni malo animus ſit, & vincemus. Nihil inuictum audenti; ſuccedit ſperata victoria, ſi validè inſiſtamus operi. Terretur tiro clamoribus & minis, veterano etiam vulneribus creſcit animus. Idem conandum nobis, ab ipſa difficultate animus ſumendus. Vincet quiſquis vincere audebit.

Num ex occupationum multitudine, quibus ſpiritale ſemẽ ſuffocatur, animuſq́; ad externa rapitur potenti illorum dominatu totus poſſeſſus, ac quaſi in ſeruitutem redactus, aſſiduoq́ue illorum vſu adeò altè pertinctus, vt vix elui hic color poſſit, quacunque etiam cæleſti pluuia inẽbrietur.

Num ex cæleſtis influxus ſubtractione ariditas hæc proueniat. Cauſę hîc inueſtigandæ negati aut ſubtracti influxus, diuinarumq́ue gratiarum; noſtra ne culpa ſubtractio hæc euenerit, impedimentane à nobis iniecta ſint; repercuſſus cæleſtis influxus duritia cordis noſtri, delapſus frigore.

re ac tepore noſtro, protritus nimia adſæ-
cularia effuſione, excuſſus contemptu, ac
ingratitudine noſtra, repulſus peccatis
noſtris; proiectus, ac in fugam actus oc-
cultis vitiis noſtris, ſuperbia inprimis, mẽ-
te non caſta, detrahendi facilitate, mutuæ
charitatis diſperſione, obedientiæ ac pau-
pertatis neglectu, regularum ac conſtitu-
tionum tranſgreſſione, politici & ſæcula-
ris ac aulici ſpiritus proſecutione ac imi-
tatione? An verò nulla cauſa noſtra, ſed
vel innata quadam naturæ, tanquam pul-
uerulenti ſoli, ariditate. An ſolius Dei nu-
tu, idque aut in meritorum augmentum,
aut exercendæ virtutis ac roboris cauſa,
aut in exemplum denique & inſtructio-
nem aliorum.

Quibus omnibus ſeriò occurrendum,
cùm ferè ex hac ariditate ſpiritualium re-
rum nauſea enaſcatur, omniumque vir-
tutum faſtidium; cùm languorem ſuum
mens conſiderat, tædioque ac diffidentia
quadam ſperatæ emendationis, in deſpe-
rationem tandem melioris conſecutionis
labitur, indeque ad extrema malorum o-
mnium prorumpit, ad vocationis ſuæ lan-
guorem, neglectum, contemptum, deſer-
tionem, ad vitia denique omnia. Neque
quidquã tam graue aut immane eſt, quod

his

his initiis, tanquam è copioso fonte, fertiliq́ue vena non profluat, ac in apertum vitiorum omnium campum prosiliat. Vt meritò huic malo magnis remediis occurrendum sit, ne vniuersa animæ nostræ area cælesti imbre destituta, arescat tota, & in steriles soluatur arenas, aut in noxias degeneret miricas, in venenarios frutices, in cespites dominum fallentes, solaq́ue fuliginosa fauilla diuites, spemq́ue fœcundæ glebæ soliq́ue mentientes.

Validè nos monet Cyprianus: *Quæ segnitia est, alienari & capi ineptis cogitationibus & profanis, cùm Dominum deprecaris? quasi sit aliud quod magis debeas cogitare, quàm quòd cum Deo loquaris. quomodo te audiri à Deo postulas, cùm te ipse non audias? vis esse Deum memorem tui cùm rogas, quando ipse memor tui non sis?* bene insegnitiei detestationem, in verecundiæ prouocationem. audiri venimus: & dum preces fundimus, animus aliis distinetur. Simulationis hæc species est, & illudentis non deprecantis Dominum. nemo reus iudicis aduolutus pedibus incertus de exitu, inter mensarũ delicias animo lætus accumbit: nemo pauper eleëmosynam supplicibus deposcens votis, opes suas ostentat: nemo æger medicas in dubia valetudine deposcens *De Oration. Dom.*

manus ludit & ridet. nos tot criminum re omnium egeni, extremis malorum mo bis iactati, peccatorum vulneribus conci si quid exspectamus? remedia poscimu & tam ignauo frequenter pectore, vt o randi potiùs videamur veniſſe quàm ora turi. hinc illa increpantis Domini verb
Mat. 15. ſunt: *Hypocritæ, bene prophetauit de vobis Isa ias, dicens, Populus hic labiis me honorat, u autem eorum longè eſt à me.* Scio vix ſperan in humanis poſſe, vt ab omnibus aliarum rerum cogitationibus liberi vacuique, ſo li Deo inhæreamus, nec iactemur aut fe ramur ſæculi motibus; conatum tamen adhibebit Religioſus, totumque ſe diſpel lendis illis impendet, dolebitq; de impor tunis variarũ rerum procurſibus monito
Collat. 23. c. 7. re Caſſiano: *Quis tantum ſpiritus potuit un quam retinere feruorem, vt non interdũ lubrica cogitationibus, in ipſa quoque orationis inten tione tranſlatus repentè de cæleſtibus ad terre na corruerit? quæ licet omnia nonnullis qui ſunt craſſioribus vitiis inuoluti, leuia, atque à pecca to pænè aliena videantur; ſcientibus tamen per fectionis bonum, etiam minimarum rerum mul titudo grauiſſima eſt.* Sequatur proinde ma
1. Cor. 14. gno conatu Apoſtolum præeuntem: *Orabo ſpiritu, orabo & mente: pſallam ſpiritu, pſallam & mente.*

Reme-

Remedia.

PRimi generis iuuari poterunt, si frequentibus feruentibusque mentem animent pascantque iaculatoriis orationibus: memores Apostoli, *Orationi instate vigilantes in ea.* &, *Sine intermissione orate.* Frequenti etiam sed breui ferè, & interrupta piarum rerum lectione; ac si quando meditationi se dederint, propositæ meditationis primo pũcto perlecto, seriò de eodem aliquid cogitent, similitudinibus, aliisque à se inuentis materiam extendentes, claudantque breui aliqua oratione. Transeant deinde pari modo ad secundum, tertium, quartum, donec inueniant in quo animus magis conquiescat, in eoque persistant. *Coloss. 4. 1. Thess. 5.*

Secundi generis; si laborauerint, vt affectionum radices assidua cura, & particularis examinis studio euellant, sperare victoriam possunt, maximè si temporario & aduentitio malo tenentur: si adnato, & quod cum ipsa quasi natiuitate adoleuit; maiore diligentia & assiduitate opus erit, maiore etiam cautela & custodia sui; amico etiam aliquo monitore, maximeque spiritualium rerum Præfecto, qui vbi

dignum aliquid monitione obseruauerit, non parcat.

Tertij generis nulla videntur re magis iuuari posse, quàm frequenti per annum spiritualium exercitiorum repetitione: frequentatæ enim per exercitia meditationes facilè animum memorem sui, etiam in mediis occupationum turbis statuent, nec patientur superuacuè effundi. Audet in mediis occupationibus regius Propheta, *Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescit ignis.* &, *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo.* quid non poterit Religiosus si conatū adhibuerit? Iuuabit etiam ante occupationum aggressiones, animū cum Deo componere; illisque finitis, dicta factaque secum examinare. vnde illud Sapientis: *Ante orationem præpara animam tuam, & noli esse quasi homo qui tentat Deum.*

Psal. 38. Psalm. 140. Eccli 18

Quarti generis, animi submissione (*oratio humiliantis se nubes penetrat*) tolerantia, perseuerantia, spe meliorum, diuinorum decretorum conformatione iuuari poterunt: maximè si sibi persuaserint, aridita-

Eccli. 35

tem hanc, subtractionemque diuini influxus euenire ad gratiæ & gloriæ augmẽtum, ad amoris & ardoris excitationem; dum negata in amorem sui prouocant, for-

fortiusque accendunt, & alliciunt ad se animos, & tanquam calcaribus cogunt, parantque ad condolentiam in aliorum aridatibus: ad erudiendam deinde mentem, in aliorum instructionem; ad submissionis augmentum, & spiritalis superbiæ victoriam; ad virium etiam nonnunquam conseruationem, ne ex spiritualium consolationum & illustrationum affluxu contabescant; ad patientiæ denique exercitationem, imbecillitatisque suæ cognitionem, cùm vident, quàm nihil possunt, cùm solitariè sibi relinquuntur.

Nemo hîc dicat, Non possum. quanti omnium litterarum rudes, inculti, omnibus educationis probæ præsidiis destituti, moribus indomiti & efferi, & barbara gente nati, ad summum orationis apicem venerunt: si non desit animus, reliqua aderunt. nulli enim tam natura nouerca fuit, quæ illum orationis præsidio nudauerit. facile est protendere cælo manus, mentem, verba. &, si verum illud Sapientis est: *Apposuit tibi aquam & ignem: ad quod volueris porrige manum tuam. ante hominem vita & mors, bonum & malum: quod placuerit ei dabitur illi.* Eccli. 15. *quoniam multa sapientia Dei, & fortis in potentia, videns omnes sine intermissione. oculi Domini ad timentes eum, & ipse agnoscit omnẽ*

operam hominis. Nemini mandauit impiè agere; & nemini dedit spatium peccandi. quanto promptiùs faciliusque mentem per orationem coniunget Deo, Creatori, Domino, Regi, Iudici, Medico, Redemptori, Patri, animæ suæ Sponso? nulli occludit ostia Deus & Pater, cùm ipse vltrò prouocet: *Ecce sto ad ostium & pulso. si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, introbo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum.* Apoc. 3. & alibi: *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti?* Matt. 23. non repelle, admitte rogantem. aderit; nec solitarius. non solet nuda venire munificentia, sed cælestibus instructa gratuitis donis, quibus obsequétem, pasci & ornari desiderantem, cibat & beat animam. *deliciæ* enim illius, *esse cum filiis hominum*. Prou. 8. nulla hoc in re elucet magis, quàm in oratione: vt gaudere videas Deum, si potenti submissáque suorum oratione, prouocetur ad dona, ad familiares congressus, ad amicas mutuasque sermocinationes, vt exuisse illum arbitreris personam Dei, induisse hominis.

CA-

CAPVT III.

Neglectus lectionis spiritualium librorum.

EQuibus hauriuntur arma tutelaria aduersus hostes, quorum robore opprimimur, medicaminaque in spiritualium morborum, priusquam animum obsederint, præcautionem; vbi obsederint, depulsionem: discimusque ex his non magno negotio, quæ multorum sæpe annorum dubia non rarò pugna, & periculis non tantùm proximi, sed & immersi, & obruti etiam malis didicerunt viri magni: vt quasi vno oculi iactu & morborum & medicamentorum, pugnarum & victoriarum discamus genera. ita quod aliis sudoribus & sanguine stetit, nobis non magno labore parémus. Idem hîc accidit, quod aurum per immensa terrarum marisque spatia, inter vitæ mortisque spem metumque quærenti; quod alteri extra periculorum terrores laborumque molestias vltrò defertur.

Et ferè videmus eos qui piorum librorum lectionem negligunt, ad minùs probatos decurrere, è quibus non rarò nociturus

turas flammas hauriunt: & iam ardet fornax, & iaculatur in propinquo flammas, quorum antè pectus frigora & glacies constrinxerat.

Completur deinde homo totus vesani his ignibus, non multo pòst in alienum sexum erupturus; historiis etiam fallentibus & mentientibus, inaniumque litterarum scoria, vanissimarumque fabularum narrationibus. inde iam furit in tragœdia, amat in comœdia, liuet in satyra, ludit in epigrammate, adulatur in elegia, bellumque intonat in aliis, omnemque intus non rarò faciem induit noui alicuius lupanaris. & ferè harum rerum curiosiores gentilitatem cum his imbibunt, & cum illa animæ mortem.

Hinc colloquia nascuntur parum religiosa, modesta, casta, sæculum & aulam redolentia, alienissima ab omni pietate: & totus homo procurrit in historias aut veteres, aut nuperas, in narrationes nihil nisi vanitatem loquentes; vt in exilium pulsam credas omnem sermocinationem religiosam. sequuntur liberiores cachinni, immoderati risus, gestus solutior, vox clamosior, diffunditurque vniuersus homo in sæculi mores. Contrà quos piorum librorum frequentata lectio delectat, paria etiam

etiam colloquia, & cogitationes delectãt; vt in mediis etiam externarum rerum occupationibus, piis cogitationibus pascantur, facileque ad illas in quacunque etiam sæcularium consuetudine descendant, vtanturque pro re nata talibus magno solatio suo, magno aliorum fructu; monendis etiam, & ad optima quæque impellendis, copiosam in promptu supellectilem habeant, qua & solentur mœrentes, reprimant effusos, erigant deiectos, deprimant arrogantes, animent timidos, refrenent audaces, mitigent iracundos, excitent languentes, recreent afflictos; medicamentis denique ad omnem spiritalem morbum curandum abundent. Neque enim deesse his remedia possunt, è tot præstantissimis spiritualium rerum officinis deprompta.

Sed neque deesse materia potest in omni serio, aut familiari colloquio, proximorum saluti aptata: semper enim ex iis quæ à lectione reposuit assiduus spiritaliũ lector, ad manum habet plurima, quibus vtatur, ac tanquam è locuplete penu depromat vina, magnorum antea torcularibus & calamis protrita.

Et ferè optimum quemque Deoque coniunctissimum piorum lectionibus de-

lectari videmus; pluſq; ex illis ſolidæ haurire voluptatis, quàm quotquot ſæculo immerſi ex omni conuiuiorum apparatu, inaniumque lectionum & confabulationum ſerie: cùm & animi gaudia certiora, tutiora, puriora, potentiora omnibus corporis voluptatibus ſint, poſſeſſoremque ſuum via recta ad felicem æternorũ fruitionem ducant; corporis verò ad interitum, & miſerandam pœnarum flammarumque perrennitatem.

Et experiuntur illi, qui ſtudiis hiſce capiuntur, tanta frequenter animorum ſolatia, tamque valida, vt præ his non deligant orbis imperia; contemnantque quidquid hîc magnum, tanquam verrucam terræ adnatam, tanquam folium aquilone raptum, tanquam puluerem vento agitatum, tanquam bullam concha excuſſam; rideantque magnorum omnium conatũ in gloriam, in diademata & ſceptra, in purpuram & opes momẽto eripiendas, & vt plurimùm ignibus præmiandas.

Diſcet deinde ex his libris lector morbos ſæpe ſuos, quibus ignarus premebatur; ſimulque remedia diſcet; variarum etiam tentationum, & inimicarum fraudum circumuentiones, doloſaſque hoſtilium inſidiarum machinationes, vt cùm

dolos

dolos cognouerit, nouaculaſque ſpongia tectas, effugere ſciat pericula, & imminentia vitæ damna. totum denique ſeipſum, tanquã in ſpeculo intuetur, abditarumque ſæpe ægritudinum intima depaſcentia viſcera cauſas agnoſcit, mortemque è propinquo minitantem: de cuius vicinitate, aliorum docetur exemplis, viresque roburque induit, prudentibus Scriptorum conſiliis, tanquam clypeis, ferro & vallo cinctus; variamque breui ſapientiam colligit, cùm è ſingulis quod prudentiſſimum eſt haurit, ac tanquam in vnum faſciculum compoſitum ſibi ac occurrentibus neceſſitatibus ſeponit, vſurus vbi res ratioque poſtulauerit.

Iam cùm in humanis animus ſibi non ſufficiat, ſed à variis ferè profuturà mutuari cogatur, breuique ſcriptorum compendio, multorum ſudoribus vti poſſit; facilè videmus quantis deſtituantur auxiliis, qui aut aliorum, cùm poſſint, meſſes colligere negligunt, aut alienos labores contemnunt; nec horrea quidem ſua aperire dignantur, aut torcularia mutuare, alieno autumno grauidanda, aut alieno pecore ſtabula locupletanda.

Et ſanè ſtolidum videtur, quod ſine labore poſſis, ingenti ſudore, nec rarò non pro-

profuturo, parare velle: quasi ingratæ sint opes, quæ vltro obueniunt, ac, nisi sanguine sudoreque diu tingantur, displiceant. Docemur ab apibus, quæ à variis propinanda mella fugunt, etiam à venenatis quibusdã floribus; vt mente captum non immeritò dicas, qui vltro oblatam ab aliis scientiam, rerumque prudentiam contemnit; tanquam si inglorium sit, alienis noctibus & lampadibus erudiri, & sapientiam discere.

Remedia.

FRequens prouocatio sui in amorem librorum piorum, certumque in eorum lectione tempus diebus singulis seponere, quod nullis occupationibus elabi patiatur.

Examinis etiam particularis circa hanc rem institutio.

Communicatio cum aliquo spirituali viro circa ea quæ quis legit, & maximè cum Præfecto spiritus, aut illo non inferiore.

Pia quædam curiositas in variorum lectione excitata, desideriumque varia cognoscendi. Prudenter Hieronymus: *Vnum illud tibi nata Deo, præq; omnibus vnum prædicans*

Ad Demetriadem.

eans & repetens, iterumq; iterumq; monebo, vt animum tuum sacræ lectionis amore occupes, nec in bona terra pectoris tui, sementem lolij auenarumq; suscipias. & alibi: *Maximum ad iustitiam auxilium est, implere diuinis eloquiis animum, & quod opere exequi cupias semper corde meditari.* ibidem: *Præcipua tibi cura sit, legem noſse diuinam, per quam possis quasi præsentia cernere exempla Sanctorum, & quid faciendum sit, quidue vitandum, illius consilio discere.* Inuitat in hanc lectionem magnis nos sponsionibus Augustinus: *Sunt quædam deliciæ sanctæ in libris, sunt gaudia spiritalia ex diuinis eloquiis scrutatis & inuestigatis, ex dulcedine inuentionis, quam præcessit labor inquisitionis.*

Ad Celantiã.

In psal. 38.

CAPVT IV.

Examinis diurni neglectus, aut perfunctoria conscientiæ discussio.

QVÆ res maiora secum damna trahit, quàm prima fronte cuiquam videatur: nam cùm ex seria, & non perfunctoria sui discussione & mala retegantur, & malorum causæ; perfacile est ad eorum remedia deuenire, secareque ad radicem, aut cum semine ipso euellere. quod in leui-

uibus, ac à ſuperficie tantū tentatis mo-
borum diſcuſſionibus perdifficile eſt: in
quibus perrarò ad malorū fontes deſcen-
ditur; vt vel palliata tantùm ex illa naſca-
tur curatio, vel ignauo hoc neglectu, ta-
citè ſuccreſcat malum, vireſq; ſumat ma-
iores, quàm vt vis vlla poſtmodum aſſi-
duitaſque curaque domet & frangat: re-
peritque tandem homo animæ ſuæ hor-
tum cum certo interitu ſementis bonæ,
tribulis, ſentibus zizaniiſque tam denſæ
valideque conſitū, vt niſi ferrum & ignem
admoueat, deſperanda ſalus & fœcundi-
tas ſit. Ita quæ neglectu inualuere mala,
morâ ipſâ ingentia incrementa ſumunt,
cùm fœcundior ſemper fertiliorque noxi-
orum prouentus ſit. quod in accurata di-
urna excuſſione locum habere non poteſt,
cùm hac vna, quidquid noxium eſt in ſe-
mine, & à radice, tenero etiam tum caule
euellatur. neque enim patitur ſeria hæc
diurnaque cura mala ſuccreſcere, aut in
nocituros frutices arboreſque coaleſcere.

Naſcitur ex examinis diurni neglectu
ſpiritualis quidam tepor, ac totius homi-
nis languor: qui examinis vi excitari ſolet,
ac tanquam ſuppoſito igne exardeſcere,
& exurgere in flammas, quibus animi ge-
lu diſcuſſionis frigore concretum ſoluitur,

omniſ-

omnisque mentis torpor tanquam acrioribus suppositis aculeis pellitur, animique somnus vigili hac excubatione pulsatur.

Labitur etiam facilè ad sæculi mores, quicunque hanc sui discussionem segniùs obit. neque pronius quidquam est, quàm ad illos prolabi, cùm firmamenta tuendæ Religiosæ modestiæ desint; quæ à diurno examine petenda sunt. nam nisi continuo quasi freno mentem contineas, ad assueta, & naturæ adgenita dilabitur.

Spiritualibus etiam spoliatur armis negligens discussor sui. neque enim solet illius mentē Deus spiritualibus armare subsidiis, ac tanquam auxiliaribus copiis protegere: sed cælestibus destituit influxibus, quibus & se tueatur, & audenter in hostes eat. sed neque vlla re validiùs armatur pectus, quàm noxiorum depulsu, salutariumque accersione. vtrumq; solerti conscientiæ discussione consequimur.

Exuitur hinc etiam paullatim cognitione diuina, cùm enim ex huius neglectu, sui ignoratione tanquam densa nube integatur homo, fit vt in cæleste lumen aciem intendere non valeat. soletque Deus lucis suæ radios iis subtrahere qui & prioris vitæ noctem, & diurnas incursantes tenebras assidua cura non depellunt; sed

in

in alto negligentiæ cuiusdam somno inte pescunt perpetuis erroribus ac labyrinthis inerrantes: è quibus nunquam se explicabunt, cælesti sole subtracto.

Sed & nulla re alia à primæuo maiorum spiritu degenerare plerosq; videmus. nam cùm diligenti sui discussione & praua emendẽtur, & futuris prospiciatur damnis; fit vt illius neglectu & excrescant mala, ac tanquam habitũ quendam induant, eantque quasi in naturam, nec præcaueantur damna; sed cæco quodam impetu in illa proruamus, ac tanquam atra nube tecti in præcipitia voluamur. Et nulla certè respublica diu stare potest, quæ legum trãsgressoribus impunitatem concedit, & in qua cùm bonis negentur præmia, tum improbis condonantur pœnæ. idem in animo, & interiore mentis republica fieri consueuit: in qua nisi iudicem adhibueris qui delicta puniat, qui in omnem partem intentum oculum habeat, quique seria indagatione in transgressionem inuigilet; nihil exspectandum aliud, quàm quod in republica iudice destituta.

Magnam etiam homo ex hac diligenti discussione suiipsius cognitionem consequitur: qua destitutus, nulla propè spes reliqua bene prudenterque dirigendi salutis

lutis vias. neque enim fortuitò quis se suaque cognoscet. magnum studium assiduaq; diligentia necessaria est, vt quis tam abdita, totque inuiis vijs recondita, tot anfractibus implexa agnoscat. quod ferè solius examinis vsu euenire consueuit. discit deinde ex hoc quibus subiacet pericula.

Crescit è seria hac cogitationum, verborum factorumque disquisitione, prudentia. neque enim ille facilè cogitatione, verbo, aut reipsa labitur, qui sua omnia ad quotidianam incudem reuocat. quique quoties prolixiora cum externis habita colloquia, toties in se redit, audita dictaque discutit. maturitatem enim talis ac circumspectionẽ in omnibus induet, doctus tacere & loqui, neque facilè in pœnitenda aut erubescenda proruet.

Magnum etiam ex hac accrescit animo robur. cùm enim illa duce in noxiorum veniamus cognitionem, quorum detractione melior manet animi habitudo, fit vt huius vires solidentur: non secùs ac corpus corrupti sanguinis emissione roboratur, valetudinique suæ restituitur.

Continetur dehinc mens in perpetua quadam puritate ac castimonia. vt enim ex assidua zizaniorum eliminatione agro-

rum perſtat integritas, frequentiq́ue domus ac veſtium emundatione, nitor quidam ac mundities ſeruatur: ita frequenti ſeriaq́ue ſui diſcuſſione, mentis quidam nitor ſeruatur, ne aut ſordibus obtegatur, aut aliquid de ſplendore remittat, aut maculas contrahat; quibus improuida cuiuſque negligentia creſcentibus, omnis decor obfuſcatur. quod vbi euenerit, nihil familiarius, quàm nitoris, puritatis, caſtimoniæ loco, ſordes & impura vota ſubnaſci.

Ducit deinde hæc diſcuſſio ad contemptum ſui, magnamq́ue animi ſubmiſſionem, cùm in miſeriarum noſtrarum nos cognitionem deducat, milleq́ue ſubmiſſimę mentis cauſſas præbeat, ac quadam verecundia totum hominem perfundat. indeq́ue exurgit in admirationem laudeſq́ue protegentis, eleuantis ac miſerantis Domini: cùm & delictorum ſuorum frequentiam, & ignoſcentis Domini benignitatem contuetur: maximè cùm inter illa nouorum ſemper beneficiorum augmenta videat, meritarumq́ue toties pœnarum condonationem. quæ omnia non poſſunt non ad toties totq́ue nominibus debitarum gratiarum actionem hominem impellere: ſimulq́ue metum incutere, ne,

ſi

si negligentiores in hac fuerimus, benignam misericordemq; manum suam subtrahat, & ad immania præcipitia labamur.

Paternum ac benignum in aliorum lapsibus animum inducit, commiserationis viscera aperit. dum enim sua diligens scrutator delicta cognoscit, periculaque quæ sola potenti diuina manu euasit; facilis in aliorum culpis est, nec tam indignatione, quàm commiseratione impellente medicam ac paternam manum adhibet, conscius infirmitatum suarum.

Instruit etiam ac erudit, peritumque animarum medicum statuit. neque certior quisquã illo est, qui in se mala expertus est, quiq; ex se, aliis mederi didicit, præcauere damna, præsentia pellere, prouidere futuris. ille namque, & morborum magnitudinem, initia, incrementa, exitum, & medicamentorum vim expertus, facilius tutiusque in alio exercet, quod in se didicit. neque vlla certior scientia est quàm quæ experientia nascitur.

Magnam deinde spiritalis lætitiæ caussam præbet. cùm diligenti hac discussione, peccata ac imperfectiones mœrorum ac dolorum caussæ euellantur; ac tanquã validis frequentatisque ventis, noxiorum habituum nubes depellantur. hinc ingens

exurgit animo gaudium; innocentiæ nimirum suæ, diuinæq; protegentis se dexteræ: quod gaudium in illa mente esse non potest, quæ ingentium secum turbarum causas circumfert. nam cùm è negligenti sui discussione, vitia habituſque praui indies augmentum sumant, necesse etiam prauorum motuum ac turbarum causas crescere. cùm nullis aliis rebus, tam potentes insurgant animo tempestates, quæ illum continua iactatione tanquam decumanis fluctibus variè in omnem partem impellunt.

Denique ex hac sui sedula perueſtigatione, ingens delictorum pœnitudo, melioriſque vitæ seriò institutio exoritur. hic enim æternùm profuturæ fluunt lacrymæ, quibus tanquã flumine sordes eluũtur; exurgunt ab alto ducta suspiria, quibus tanquã pręualido fulmine cælos penetramus. Et sanè cùm è neglectu examinis huius, in densa ignoratione nostri versemur, fit vt paullatim grauissima etiam crimina ignoremus, obducto mentis oculo, frequentata scelerum congerie. cùm contrà, qui diurna hac sui disquisitione assueuit, non facilè in pœnitenda labatur; aut si labatur, remedia ad manum habeat, seipso pòst robustior & cautior. adeoque vix fieri potest,

vt

vt qui seria ac diligenti bis per diem discussione conscientiam perscrutatur, in grauius aliquod delictum corruat; maximè cùm in singulis discussionibus animum in delictorum, etiam minimorũ seriam pœnitudinem, ac emendationis propositum excitet, in præteritorũ lapsuum seuerum dolorem, ac in futurorum cautam prouidentiam.

In quam rem illud in primis proderit, si in singulis conscientiæ discussionibus, seriò, & non perfunctoriè particularis alicuius vitij, in quod frequentiùs labimur, rationem à nobis seriam poscamus, conferendo inter se præsentis hebdomadæ dies, dispiciendoque quos in propositi vitij victoria progressus fecerimus, cum forti validoque emendationis proposito. quæ res vel vna ad vitiorum extirpationem, rarioresque lapsus plurimùm potest.

Remedia.

MAgnorum in Ecclesia virorum in exactam examinis institutionẽ nos meritò mouere debent monita. Ephrem verba sunt: *Diebus singulis vesperi & manè diligenter considera quo pacto se habeat negotiatio tua, ac mercimonij ratio. & vesperi quidem ingressus cubiculum cordis tui, examina* Tom. 3. Serm. Ascet.

teipſum & dicito, Putáſne hodie in aliquo Deum exacerbaui? nunquid verba otioſa protuli? num per contemptum negligentiamq́, peccaui? num in re aliqua fratrem irritaui? num alicuius famam, detractionibus laceraui? Eadem matutino tempore præſcribit. eademq́; S. Dorotheus: *Veſperi ſedulò quiſque perquirat & inueſtiget, quomodo pertranſierit diem illum. rurſum manè examinet quomodo exegerit noctem illam.* & D. Bernardus: *Manè præteritæ noctis fac à temetipſo exactionem, & venturæ diei tu tibi indic cautionem. veſperi diei præteritæ rationem exige, & ſuperuenientis noctis fac indictionem. ſic districto nequaquam tibi laſciuire vacabit.*

Serm. 1.

Lib. de vita ſolit.

Bonorum, quæ à ſeria ac frequentata conſcientiæ diſquiſitione naſcuntur, recordatio; malorumque ac periculorum, quæ à diſquiſitionis neglectu proficiſcuntur, commemoratio. & ferè ſola frequens diligenſque diſquiſitio ſui ſatis erit ad omnia vitia ſuperanda. Sapienter Chryſoſtomus: *Hoc ſolum eſt quod à nobis expoſcitur, vt ſemper recordemur mala noſtra, & conſcientiam geſtorum noſtrorum habeamus ante oculos, vt pro his ſupplicemus Deo.*

De cõp. cordis.

Fortis, ac ſæpiùs iterata apud animum ſuum propoſitio, ſeriò in accuratam conſcientiæ examinationem incumbendi.

Quod

Quòd si quæ impedimenta intercurrerint, quæ dilationem suadeant, aut consuetum examinãdi tempus adimant; nullotamen casu, quantacunque necessitate occurrente, omittenda disquisitio hæc erit; sed primo quoque tempore à grauioribus vacuo, exequenda.

Proderit etiam vitæ mortisque incertitudinem sæpe sibi proponere, variorumque subitos casus, miserandos & inexpectatos exitus, momentaneosque excessus, & in summa non rarò valetudine, robore ac iuuenta, improuidos raptus: è quibus timorem similis in nobis exitus prouocemus, perque serias has conscientiarum disquisitiones, mentem ad subitas has & momentaneas mortes paremus. Ad quam rem iuuabit in primis, si quando aut grauius delictum, aut grauius periculum occurrerit, non expectare consueta disquisitionum tempora, sed subitam in se excitare pœnitudinem, prouocareque in se contritionis actum.

Consultum etiam fuerit, si quãdo negligentia nostra disquisitio hæc omissa fuerit, vltronea aliqua pœnitentia animum ad maiorem sui curam prouocare: vt hac quasi monitione teporem, ac ignauum à se neglectum pellat.

CAPVT V.

Tepiditas in iis quæ ſpiritum tangunt.

VT non immeritò tales lenta tabe, & febri hectica conſumi dixeris, quorum robur pedetentim emedullatur, vt nec ſentientes mala ſua corruant; quoque ruinæ propiores ſunt, eò minùs pericula ſua perſentiſcant.

Nec alteri rei commodiùs hæc tepiditas, animique languor comparari poteſt, quàm blattis & tineis, interiora validorum etiam lignorum rodentibus, vt ſi moram feceris, nudum corticem, exeſo robore reperias.

Rectè etiam aſſimilari tepidus poteſt hydrope aut aqua intercute laboranti, à qua paullatim opprimitur & ſuffocatur. Ignauus planè morbus, qui à paruis initiis ſerpendo, tibias ferè, indeque vniuerſum corpus occupat: ſuffocatque quidquid generoſorum ſpirituum toto ſparſum iacebat corpore, enecatq; quidquid magnum abditum latebat fibris, vertitque in limoſam quandã ſaniem quidquid venis claudebatur valetudinis bonæ.

Melancholicis etiam humoribus pregra-

uato

uato similis est tepidus: nauseabundo in omnibus stomacho. ad omnia varius & inconstans, sibi aliisque grauis, aliorum contemptor & sugillator, inuidiaque in prosperioribus aliorum successibus intumescens. cui cùm nihil placeat, displicent omnia. frigidos calentesque iuxtà auersatur. nec bonus haberi potest, nec malus vult. *Vult* nimirum *& non vult piger, anima autem operantium impinguabitur.* Prou. 13.

Sed & similis est limaci, ignauissimæ inambulationis pigra fœdaque vestigia relinquenti; cùm inerti volutatione corpus reptando trahit, signatq; ignauas circumductiones spurca colluuie, ingenti spectãtium calcantiumque fastidio. idem in tepido reperies, qui in omni actione, teporis sui lenta vestigia relinquit, nauseam ardentibus paritura. & sanè nihil ab illo exspectes, præter ignauas quasdam molitiones, pigro tepore signatas, vt aliquid voluisse illum potiùs, quàm fecisse deprehendas: adeoque nec voluisse quidem, nisi quæ propensioni suæ amica, amicum teporem fouent.

Vetus dictum & verum, Potior est exercitus ceruorum leone ductore, quàm leonum ceruo duce. vt videamus omni gentium sententia, quantum possit ardor,

animusque excelsus; quantum secum detrimenti damnique trahat mens vilis & tepore quodam cincta. leo nimirum vnus tot ceruos leones facit, ceruus vnus tot leones ceruos. Ita accensus ductoris animus in reliquos ardorem ignemq; diffundit; mens tepida ducis in omnes teporis languorisque sui virus iaculatur. Ad arduа sanè, & victura idoneus esse tepidus non potest; cùm quæ in posteritatem abitura sunt, calorem & ignem quendam exigant: sine quo nemo manum extendit ad victura. Ingens nimirum animus esse debet qui ad excelsa dexteram porrigat. hunc animum interior quidam æstus propellit. at in tepido languet omne pectus, caretque hoc magnarum cogitationum prouocamento. & sanè nisi amoris quidam æstus hominem protrudat, quid sperari magnũ potest? cùm ab vno amore meritorum magnorumque mensura nascatur. ab illo nemo excluditur. pares Reges diuitesque seruis pauperibusque sunt. nulla conditionum, genituræ, opum, honorum discrimina amor nouit. hunc amorem in tepido non reperies: ardoribus enim amor omnis fulcitur, ignorat frigora. Iam quam mercedem à Deo tepidus speret, mercedis mensura destitutus? neque enim ille tam dono-

donorum magnitudinem, quàm largientis ardorem intuetur. miſera alioqui futura pauperis conditio, qui ſola mente, magna magnis remuneranda præmiis donare poteſt. ita viduæ illius Euangelicæ laudatus animus, non minuta duo. & maiora hæc fuerunt magnorum theſauris, cùm ab ingenti animo duo venirent minuta, abitura in talenta, ſi opes animis pares fuiſſent.

Nec in vno primo poſſeſſore ſuo tepor hic manet, ſed noxiæ inſtar ſcabiei ac pruriginis contubernales occupat. arbitreris lepram latè ſe ſpargentem, ac in obuia quæque ſæuientem. ita ſerpit hoc malum, & ab vno capite totam propè non rarò familiam occupat. extinguiturque vnius exemplo ardor quidam mentis, ac quaſi iniecto flumine tepeſcit prior flamma. & qui ignis antè fuerat, nunc ſolo fumo, ignem aliquando fuiſſe oſtendit. pœnitet nimirum ignium quia pœnitet laborum: molliaque blandaque amplectimur, cùm domeſticum exemplum videmus. noxia enim potentia in exemplum & imitationem ſunt.

Ingens deinde teporem puſillanimitas comitatur, animus deiectus, varij metus ac timores plurimũ inanes, ſuſpicionumque

que integra nemora. quæ omnia potiendarum rerum desperatione clauduntur: qua malorum omnium extrema nascuntur. bonitatis diuinæ diffidentia, miserationis desperatio: ac denique cælestium non iam neglectus tantùm, sed & contemptus quidam. nam cùm labores fugiat, videatque se ad illa sine his peruenire non posse, in contemptum illorum deuoluitur: cùm carere cælestibus malit, quàm sudorem in illorum prosecutione fundere. ita carior illi cælestibus sudor est. vt similis sit illis qui apud Sapientem inclamant: *Extinctus cinis erit corpus nostrum, & spiritus diffundetur tanquam mollis aër, & transibit vita nostra tanquam vestigium nubis, & sicut nebula dissoluetur, quæ fugata est à radiis solis. Venite ergo & fruamur bonis, vino pretioso & vnguentis nos impleamus, & non prætereat nos flos temporis, coronemus nos rosis antequã marcescant: nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra.* cùm enim desperent cælestia quæ solis laboribus parantur, vertunt conatum suum mollem ad humana, omnemque in iis felicitatem ponunt, cùm non magnis sudoribus hæc parentur, vt quæ obuia sint, & vltrò etiam se ingerant, imò & non rarò etiam reluctantibus se obtrudant.

Sap. 2.

Et

Et verò nemo è nobili Religioso vertice, nisi per immania teporum prȩcipitia ad malorum profunda delapsus est: vt per tepiditatis incrementa, tanquam per præcipites gradus, aut decliuia montium, ad infelicia præcipitia labamur. nemo etiam Religiosam stationem signaque in quæ iurauerat desertor reliquit, qui non priùs à teporibus his proritatus ac delinitus, longa quasi manu ad turpem infortunatamque fugam deductus fuerit. nemoque spiritalis militiæ desertor audiuerit, qui excusso tepore, fortiter Religiosam semitam presserit.

Benè dictum à Sapiente: *Spuria vitulamina non dabunt altas radices, aut stabile firmamentum collocabunt. Et si in ramis in tempore germinauerint, infirmiter posita à vento commouebuntur, & à nimietate ventorum eradicabuntur. confringẽtur enim rami inconsummati, & fructus illorum inutiles & acerbi ad manducandum, & ad nihilum apti.* Spuria in Religione vitulamina, & torpore quodam desides sunt, remotissimi à germanorum Dei filiorum affectu. neque altas in ea radices tepor aget: neque debilius vllũ fundamentum tepore est. cui quidquid superstruitur, aduersis ingruentibus, radicitus euellitur: sed neque si excreuerit in arborem, Sap. 4.

rem, ramos fructuſque dabit perennat-
ros: ac ſi quos dederit, inſuaues, & in fa-
uillas aut quaſi in farinam cõmolendi
dabit. inſipida enim omnis operatio te-
pentium eſt, & ſtomachum motura. vnde
Apoc. 6. illud: *Vtinam frigidus eſſes, aut calidus: ſed*
quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo.
Nec mirum hoc videri debet. cùm tepidus
omnis inſtar tepentis ſit aquæ, vomitum
prouocantis. quid verò fœdius vomitu in
humanis? nauſeantis verò hîc ſtomachi
conſuetudo exprimitur, qui noxia à ſe va-
lido impulſu repellit, vt reliquo corpori
bene ſit: ne, ſi nocitura hæc contineat, ad
reliqua abeat hoc virus, & toti paullatim
corpori interitum paret. Hinc grauis et-
Iere. 48 iam illa interminatio, *Maledictus qui facit*
opus Dei negligenter. nec mirum, cùm in
tantæ maieſtatis oculis conſtitutus, ignaua
quadam ſocordia diuinas res exequitur,
tantis promiſſionibus locupletatas, tan-
quam ſi res ludicras pertractaret. ita dum
luditur in re ſalutis, infelici plurimùm exitu
luditur; & ſeriò deſtituitur à Domino, qui
non ſeriò tanti Dei res peregit.

Fortiter proinde per Sapiẽtem nos Do-
Prou. 6. minus ad labores inhortatur: *Vade ad for-*
micam, ô piger, & cõſidera vias eius, & diſce ſa-
pientiam: quæ cùm non habeat ducem, nec præ-
cepto-

ceptorem, nec principem, parat in æstate cibum sibi, & congregat in messe quod comedat. Vsquequò piger dormies? quando consurges è somno tuo? paullulum dormies, paullulum dormitabis, paullulum conseres manus tuas vt dormias, & veniet tibi quasi viator egestas, & pauperies quasi vir armatus. Si verò impiger fueris, veniet vt fons messis tua, & egestas longè fugiet. Erubescat tepidus doceri à formica. cælo natum doceri ab infima bestiarum, & prudentiam discere ac futurorum prouidentiam ab insensato animalculo. vt paret hic sibi quod æternùm prodesse queat: tepore nunquam parauerit. labore & sudoribus æterna veniunt. Nam quid aliud speret torpore marcescens, quàm vt ab egestate tanquam ab armato prematur, perennibus cęlorum diuitiis excluſus? *Egestatẽ enim operata est manus remissa: manus autem fortium diuitias parat.* Sapientis verba sunt & illa: *Qui operatur terram suam, satiabitur panibus: qui autem sectatur otium, stultissimus est.* Addit, *Qui mollis & dissolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis.* Et illud, *Pigredo immittit soporem, & anima dissoluta esuriet.* Egestatem anima remissa, fortium verò manus viriliter certantium, & de genu pugnantium, quibus à vulnere & sanguine crescit animus, opes parabunt æternas.

Prou. 10

Prou. 28

Pro. 13.

Pro. 18.

Hinc

Hinc meritò ſtolidiſſimi cenſendi ſunt otij ſectatores, quibus animæ panes cæleſtes gratiæ,& æterni fontes cæleſtium donorum negantur. hinc illa eſuries, & infelix tepentium ſitis, quæ à negato cæleſti cibo potuque naſcitur; atque hinc etiam promiſſorum diuinorum bonorum abdicatio. hæredes eramus. excludit nos tepor vt tam illuſtribus indignos. quæ ſola virtute, vigili cura, profuſis ſudoribus, indefeſſo labore parantur.

Eleganter torpentem deſcribit Sapiens:

Pro. 26. *Sicut oſtium vertitur in cardine ſuo, ita piger in lectulo ſuo. abſcondit piger manum ſub aſcella ſua,& laborat ſi ad os ſuum eam conuerterit.* Et tamen *ſapientior ſibi piger videtur ſeptem viris loquentibus ſententias.* Commoditatibus nimirum ſuis tanquam molli lectulo indormit piger, frigora metuens. hinc illa ignauia retractæ dexteræ, oriqne cibum negantis. negat ſubtrahitque hunc ſibi animę cibum tepidus, laborem faſtidiens, quo ſolo cibus ille paratur. nec pudet illum à puellis pueriſque vinci: quorũ non pauci contemptis calcatiſque mollibus, per dura & aſpera cæleſti cibo paſti ſunt: per vulnera nimirum & ſanguinem cælo inſcripti. &, quod ſtolidiſſimũ eſt, ſapiens ſibi piger videtur; quaſi prudenti circumſpectione

spectione & ignes & frigora fugiat, & inimica corpori deuitet: gaudet nimirum blandè ludentibus, & quadam dulcedine molliter dissuauiantibus: damnat quos duris & asperis calcatis, per ardua viam sibi ad æternitatem sternere videt, quasi naturæ aduersantia vltro auidi amplectantur: ignari, æterna illis præmia, torpentibus verò nullo æuo morituras pœnas parari. &, *Per agrum hominis pigri transiui, & per vineam viri stulti: & ecce totum repleuerant* Prou. 24. *vrticæ, & operuerant superficiem eius spinæ, & maceria lapidum destructa erat*. tepentibus enim dormientibusque nobis, ac tanquam de re salutis nimiùm securis, nocitura aduersarius semina inspargit, oppletque malarum cogitationum ac desiderio-rum zizaniis pectus, valido antè virtutum aratro subactum.

Hoc malum vbi inualuerit, ad ardua quæque ignauissimos reperies, sed neque facillima nisi placentia admittent. Vrges, & instas operi? negant se posse, inualetudinem causantur, onerisque muneris-que magnitudinem, impares vires.

Succedit his quædam spiritualium rerum nausea, horror paupertatis, obedientiæ & pœnitentiarum, omnisque omnino austeritatis; dum mollia captat animus,

& blandientibus se totum immergit, deferuescente spiritus ardore, ac vniuersim mutua refrigescente caritate.

Itur deinde regia via ad corporis commoda, ad prodigam in cibum, potum, somnum profusionem, ad voluptatem denique suaue ridentem, prouocantem, & ad se molles hosce spiritus allicientem.

Neque aliud sperari ab hoc tepore potest. nam vbi elanguit ardor spiritus, extabuitque pristinus æstus, ac quasi in fauillam cælestes antè flammæ abierunt, nihil nisi inanem fumum, leuemque aceuanidum vaporem sperare possumus.

Et certè abacto pristino ardore, animique calore emortuo ac consepulto, omnium spiritalium rerum mortem quandam ac interitum sequi necessum est: incipitque exinde viuere caro, cùm quantum illi spiritus decedit, tantum illi vitæ accedat; quantumque spiritui cura cælestis subtrahitur, tantum huic sæcularis auræ succrescat. è tepore proinde illius, ardor huius enascitur: ita namque in his comparatum est, vt quantum detrahitur vni, tantum addatur alteri, quantum decrescit vni, tantum alteri accrescat: vt vnius interitus, vita sit alterius.

Inuigilandum proinde ne noxius hic

tepor

tepor animum occupet. nam vbi illum semel possederit captiuumque duxerit, nequidquam ferè melioribus ignibus excites: tam alto sopore pectus illiditur, vt nec potentissimis quidem spiritalibus prouocamentis è profundo, quo tenetur, somno, ad se redeat, & nihil iam huic in omni vita serium. vt ludicra, & comœdiæ scenam grauissima quæque peragit: nec vt sua, sed vt aliena retractat: si dederis, accipiet, & vix aliquãdo vel offerenti manum porriget: quòd si vltro non iecceris, nec desiderabit quidem, multoque minùs sudorem effundet, aut laborem impendet: sed neque spe felicis æternitatis, aut infelicis æternitatis metu commouebitur: in gloria, aut inglorius vitam ducat, iuxtà habebit. propone vtriusque vitæ præmia, laboribus terretur: propone huius & alterius iudicia vitæ, tabescet ignauia; nec aut ad vnius gloriam, aut ad alterius prouocabitur tormenta. narra quæ æternitatẽ tangunt, fabulæ illi videntur; quæ Iudicem Deum, tragœdiæ fragmentum. Nec plurimùm magis præmiis pœnisque propositis mouebis, quàm cadauer minis: imple mẽtem terroribus, imple gaudiis, virtutis speciem propone, & quidquid in illa prouocat in sequelam, in admirationem, in

laudem, in animi tranquillitatem & pacem nullo calamo explicandam; adde cæleſtem amorem, & quidquid vnquam flammarum iaculatum eſt cælum, quidquid ignium infernus; emarcidum truncum arbitraberis: niſi quòd belluarũ more pronus rapiatur in corporis commoda, felicitatemq; in his ponat ſuam: quidquid verò ingenio, labore, induſtria aſſurgit ad magna, execratur.

Sed neque fidi huic quidquam poteſt, nec tutò aliquid committi, vnaque fere huic beatitudo eſt, in ignauo otio & fabulis conſeneſcere: niſi quòd, vt dixi, carnis plerumque vitia ſequantur hunc tepore m, eò maiora validioraque, quo languor hic maior eſt, altioreſque in homine radices egit. quod vbi euenit, nihil in eo, non dicam Religioſo, ſed nec Chriſtiano dignum reperies.

Remedia.

ORationum, meditationum vſus frequentior, piorum librorũ, vitarumque Sanctorum frequentata lectio: neque credi poteſt quantum exempla in imitationem poſſint. puerorum enim virginumque ignes calcantium, tormentis tanquã roſis

rosis inambulantiũ, pœnas tanquam mensarum delicias amplectentium, cogitationes, quem non teporem pellant? iam Christi Domini passio, calentes lacrymæ, fusus sudor, sparsus sanguis, immitia verbera, corona spinea, immania vulnera, claui, crux, lancea, quid non poterunt in religioso pectore, si seriò frequententur?

Mortificationum deinde, Sacramentorum, ac confessionis vsus solito maior: consultissimumque fuerit fortibus pœnitentiis tanquam immissis ignibus teporem pellere. validissima enim remedia sunt quæ à sensibus petuntur. magnus ille est, qui nusquam pepercit sibi: prudens, qui in se punit quod in alio displicet: fortis, qui pœnarum metu ad magna se cogit.

Spiritalium exercitiorum crebrior repetitio; frequens vsus piarum apud Deum aspirationum, maximeque earum, quæ aut in amorem illius, aut in laborem ex præmiorum aut pœnarum magnitudine impellunt, mentem que ad duriora ac diuina prouocant, auocant à suauibus & perituris. quæ si frequententur, tanquam perpetuis flammis inardescit animus, ac, tanquam suppositis ignibus æstuant præcordia Deo plena. quibus accensus non facilè intepescit animus.

Diligens examen orationum, ac meditationum factarum, seriaque negligentiarum distractionumque in illis disquisitio. Serium deinde emendationis propositũ excitationesque pellendæ tepiditati idoneæ. Neque satis fuerit in eo qui tepore hoc oppugnatur, si bis per diem examen instituat. iteret frequenter, post Sacrum, Horas, pias lectiones, conciones, catechizationes, prolixiora colloquia, studia. Incredibile est quantum breuia hæc examina, mentem sibi præsentem contineant, quantum animent; dum & lapsus suos & pericula intuetur, & fortibus se ipsum propositis ad magna exacuit.

Frequens consideratio diuinæ præsentiæ, magnitudinis illius, potentiæ, scientiæ. hæc qui propiùs considerabit, facilè teporem exuet inimicum Deo.

Iuuabit etiam in terrorem cogitatio iudicantis Dei, incertitudinis vitæ, æternarum pœnarum, paratorumque cælo præmiorum. vtriusque enim æternitas vehemens calcar est fortiter audẽdi & explẽdi.

Proderunt etiam frequentatæ per diem cogitationes, Omnem diem primum, omnem vltimum esse; illum in ardorem, hunc in terrorem. & magnorũ illud, Quare venisti? quis instituti finis?

Com-

Commodorum deinde incommodorumque discussio, quæ aut ex ardoribus, aut tepore nascuntur, non poterit non ingenti spe bonorum, malorumque metu, mentem accendere ac terrere, teporemque omnem excutere. verè Prosper: *Sicut corpori noxium est, corpoream escam non posse percipere; ita animo periculosum est, spiritales delicias fastidire.* Sent. 112.

Caussam denique teporis consultissimũ fuerit inuestigare, inuentãque valida manu euellere. neque sanè quidquam facilius quàm repertam pellere: qua etiam ignorata, nihil solidi sperandum est. cùm ab huius cognitione omnis victorię spes pendeat. & principiis maximè inuigilandum est. maximè cùm in hoc vitio à tenuissimis & quę propè sensum omnem fugiunt, quasi per insensiles gradus ad extrema ducamur, eorum more qui per præcipitia labuntur, qui non antè desinunt quàm ad ima variis infelicibusque volutionibus deuenerint. initiis proinde fortiter insistendum, ne in medio infortunatissimarum volutationum serò remedia cogitemus, cùm non teporẽ tantùm sed & nauseam ac spiritalium contemptum imbiberimus. Iam cùm hostibus vndique cingamur callidis audacibusque, non tepenti-

bus consiliis opus est. domesticam patimur carnem, quæ nullam oppugnationibus moram concedit: ambientem mundum, ludentem, blandientem, allicientẽ, multa promittentem: insurgentem crudeli, effera, subdolaque simul infestatione dęmonem, singula vigili cura obeuntem, ac in omnem momento omni perdendi occasionem intentum. quo magis tantis domi foriſque hostibus in æternis nocendi excubiis stantibus, ignauia teporeque pulso, inuigilandum quaqua parte saluti est. nusquam indormiendum. omnia etiam tuta circumspicienda, metuenda: nusquam, nunquam arma ponenda, ne hostili pateamus ferro, ne insidiis, ne inglorio tandem exitu tepentem pigramq; vitam signemus. Et sanè turpe est Religiosum, ab opum, honorum, voluptatumque amatoribus vinci: quos ingenti ardore alacritateque ad summa vitiorum tendere videmus, non sudoribus, non sanguini parcentes. & quid non audet auida humanarum fòrs hoc momento periturarum rerum sitis? quanto molimine in breui peritura insurgit; cùm audaci calcatu per contemptum etiam vitæ ad ruitura vota sua pergat? Turpissimum verò tantis illis æstibus in momentanea hæc insurgentibus, Religiosos

gioſos beata æternitate propoſita, ad cælorum non peritura præmia, ignauo protrudi potiùs quàm progredi greſſu. quid hic ſperet, niſi qualia ab ignauo pectore exſpectanda ſunt, poſt grauem nimirum cum euangelici talenti foſſore, Domini reprehenſionem, pœnarum æternitatem?

Teporis autem ferè hæ cauſſæ. I. Conſuetudo è ſæculo in Religionem deportata, quæ in naturam abiit. hæc valido frequentique conatu, ac quaſi flatu prouocatis ſopitis ignibus, & ſæcularium adhuc cogitationum cinere tectis, contrariiſque conſuetudinibus pellenda erit.

2. Naturalis quædam animi inconſtantia, qua nulli certæ rei inhærentes, ad varia ſemper manum protendimus, nouorum auidi, veterum pertæſi: omnia nimirum tentaſſe iuuat, cùm vna ferè veritas virtuſque gradiantur via; dubia ſemper error, ſui conſilii rumque ignarus.

3. Defectus bonæ voluntatis. quæ vna potentiſſima ſpiritualium omnium profectuum cauſſa eſt. excitanda illa erit Chriſti Sanctorumque exemplis, pœnis, præmiis, æternitatis vtriuſque.

4. Imprudens & ſupra vires feruor, violento molimine expreſſus; qui ferè in languorem degenerat, cùm indiſcreto cona-

tu robur omne paullatim exteritur, viresque vniuersim concidunt, totaq; valetudo eneruatur, nec se ad magna potest extendere, intempestiuis ardorum laboribus fracta. prudentia corrigendum hoc malum, & sapiente Superiorum ductu.

5. Domesticæ disciplinæ neglectus. cùm teporis languorisque omnis, conniuentia excessuum, mater sit: qui Superiorum vigili cura emendandus. vetus enim illud verum, Vbi rigor, ibi vigor. si prudenti Superioris manu ducatur, ne nimius rigor in seueritatem labatur, inde in animorum alienationem, & odia.

6. Laboris fuga, otij amor. vellemus nimirum, sed labore terremur. extimulanda proinde voluntas erit potentibus timoris Dei, & infelicis æternitatis stimulis.

7. Institutionis, & boni exempli in Superiore defectus. doceat; plus tamen rebus, quàm verbo, & imitatores habebit. nam vel solo rubore sequentur præeuntem.

8. Insurgentium difficultatum metus. qui ad infima abiicit, terret à magnis. expellendus ille, propositis fortibus in vtroque sexu in prima iuuentute exemplis, præmiorumque magnitudine.

9. Pusillanimitas. quæ è diuinæ protectionis

ctionis & auxilij diffidentia nascitur. hæc ingentibus Christi sponsionibus, omniumque ætate testatissimis exemplis depellenda erit. animusque ad æterna & magna erigendus, ingentique in Deum fiducia excitandus.

10. Neglectus minimorum. sunt enim hæc tanquam flabra ignem prouocantia, tanquam ligna flammarum & calorum materies, tanquam pulueres qui densati prospectum adimunt, tanquam raræ nubeculæ, quæ compactæ noctem inducũt, lumen adimunt.

11. Profusa passim loquendi licentia. qua ferè hauriuntur quę internum æstum minuũt, profunditurque omnis animi calor. in cuius locum tepor succedit, & generosi antè pectoris languor.

12. Nimia ad externa effusio. restringẽda hęc erunt, & excitandus solitudinis cælestiumque amor, vitæ breuitate æternitateque proposita. quòd si obedientię imperio implicamur externis; frequentibus repetitisque per diem piis aspirationibus, mens indissociabili quasi quodam nexu, iungenda Deo: temporaliaque negotia, diuinorum incentiuis farcienda erunt. ne his destitutus animus, diffluat in pulue-

rem.

Quo-

Quoties denique deuotionis feruor intepuerit, consultum fuerit illud B. Bernardi grata memoria repetere: *Non sunt condignæ passiones huius temporis ad culpam præteritam quæ remittitur, ad gratiam præsentem quæ immittitur, ad inferni pœnam quæ euaditur, & ad gloriam futuram quæ repromittitur.*

Bern. de conuers. ad clericos, cap. 30.

CAPVT VI.

Mortificationis neglectus.

EQuo simul omnia propè mala nasci videmus. Neque cum immortificata hac affectuum ratione, castitatis, paupertatis, obedientiæ obseruatio, aut solida aliqua virtus consistere, aut in vocatione constantia sperari prudenter potest. diu fortè in alta permittitur pace, nec bella sentit, aut inimicas experitur acies; continebit se intra modestiæ, ac quasi virtutis limites: at vbi insurrexerit hostis, nec minis tamen, sed conserto fortiter pede, armis & ferro inassuetum malis pectus aggressus fuerit; cadent animi, labascent genua, & ferè antè succumbet, quàm verbera senserit, adeoque ad solas etiam hostiles expallescet minas, & victorem agnoscet, cuius non expertus est dexteram.

Ti-

Tironibus hoc euenire solet, quos solus hostilium armorum fulgor terret, & in fugam vertit. Veteranus, cui cum pugna & lucta, dandisque accipiendisque vulneribus quædam quasi amicitia intercessit, quique non vno pugno disculptum pectus habet; animos à sanguine induet, assuetus post vulnera victoriarum.

Perpetuam deinde mentis inquietudinem sequi necessum est, internæque pacis turbationem. neque enim quies sperari potest, vbi perpetua turbarum causa est: cumque vniuersa spiritalis vita, fructusque à benè mortificatis affectibus pendeat, tanquam à benè subacta & proscissa terra, semineque mortuo simillimo sperati agrarij fructus; fit vt mortuo similior dici possit, in quo crudi adhuc dominantur affectus, à quorum fœcunda malignitate nihil nisi agro Dominico nocitura proueniant: neque enim è scrupeo hoc agro, loliis ac zizaniis obsito, magna expectari possunt. nam vt non improba terra sit, ruderibus tamen, ac miricis innascentibus, quidquid est seminis boni suffocatur, ac quasi inimico pede proteritur, vt magno licet se conatu in herbam nonnunquam erigat, spem tamen raritate sua fallat, nec ad maturitatem deueniat; cùm ferè in medio

dio ſperati fructus noxiorū pondere corruat, aut exareſcat.

Sequitur deinde domeſtica vniuerſim turbatio, dum ab huiuſmodi malè mortificatorum affectuum inquietudine, domeſtica pax turbatur, commouentur animi, & ab vnius ſæpe malè ſubacta mente multorum ſequuntur commotiones, & quædam quaſi tempeſtates; dum his tanquam flabris, iuniorum inprimis, minuſque ſolidorum animi grauiùs commouentur, excitanturque in paria exemplo, ac in imitationem prouocantur; dum ferè ad peſſimorum imitationem natura feramur, nihilque pronius ſit, quàm præeunte aliquo tanquam duce, reliquos ſequi, à quibus vniuerſa domeſtica pax ſcinditur, ac quaſi imis ſedibus concuſſo mari, tranquillitas in tempeſtatem vertitur; cùm neque iam quiſquam alteri cedere, nemo inſurgentium quorundam impetus declinare, nemo durioribus interdū irruentibus, molliora, ac veluti ſaxis puluillos obiicere, nemo procurrentibus locum, ſpatiumque curſui concedat. quod vbi fit, & aſpera duraque paribus incurrunt & illiduntur, quid niſi fragmenta & ignes expectes? Vnde poſtmodum animorum alienationes, acerbioreſque indignationes naſcuntur,

per-

perpetuisque propè hisce mentium æstibus vniuersa familia iactatur, periculisque plena sunt omnia; dum singuli immortificatis impacatisque motibus præcipitio, quàm certę stationi viciniores sunt. neque fieri potest, vt à malè subactis animis, non ingentes insurgant fluctus, qui pacata etiam aliorum littora conturbent ac quatiant; vt totum iam domesticum elementum in non consuetos exurgat motus naufragiis proximos.

Sed neque quidquam magni ab his expectari potest, cùm in perpetuo non vano metu Superior sit, ne in pertractandarum rerum decursu, si quid non placiturum occurrat, aut minùs iudicio illorum conforme, erumpant è cruda hac affectuum compositione, in vniuerso corpore pœnitenda / neque committi illis quidquam potest, à quo Religioni decus sperari, aut damna timeri possint: semper enim iustus ille metus, Superiorum insidet animis, ne qua parte elabantur, ne qua in erubescenda erumpant.

Quòd si iusto hoc Superiores metu ducti, non credant honoratiora, periculum est ne in graues & nocituras indignationes insurgant, & dum se contemptos arbitrãtur, in saluti suæ Religionique nocitura

tura prorumpant; vt ad quamcunque se Superior partem flexerit, non effugiat pericula. Quare nescio an aliquid grauius euenire possit, cùm neque si fidat, neque si diffidat Superior, immortificatæ huius mentis scopulos euitare possit. vt autem inter hæc turbati pectoris, tanquam turbidi maris breuia, tam certò clauum dirigat, vt in neutram partem illidat nauem; ingens omnino industria, longaque experientia, & prudentia necessaria est: ac nec in summa illa quidem semper effugere naufragia poterit.

Remedia.

AB ipso Religionis ingressu peti debent: nam & suauiùs & tutiùs peruincuntur mala, ac quasi in semine suo præfocantur in primo illo quiduis ferendi æstu, quàm cùm mora inualuerunt, calorque ille victoriæ suiipsius elanguit & deferbuit.

Non ab omnibus simul inchoandares est, vniquè rei primò admouenda manus, & à facilioribus, minusque radicatis initia ducenda sunt, vt assuescat paulatim animus vincere, audeatque etiam maiora tentare.

Pro-

Proderit in primis adhæc particularis examinis seria institutio, frequensq; commodorum incommodorumque ex hoc neglectu nasci solitorum in vtramque partem, exemplorumque tam veterum, quàm recentium commemoratio.

Prudenter Leo monet: *Toties peccatis morimur, quoties in nobis peccata moriuntur. & pretiosa in conspectu Domini etiam ista mors Sanctorum est, vbi homo occiditur mundo, non terminatione sensuum, sed fine vitiorum.* & Augustinus: *Moriatur homo, ne moriatur; mutetur ne damnetur.* optanda mors, qua vna viuimus, qua spoliati morimur. prudens delectus, mori vt viuas: non viuere, ne moriaris. bene viuit qui moritur. felix mors qua vna viuimus: infortunata vita qua morimur. Habemus in hanc rem illud Domini: *Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus.* & apud Ioannem: *Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam aeternã custodit eam.* Eleganter in hæc verba Augustinus: *Magna & mira sententia, quemadmodum sit hominis in animam suam amor vt pereat, odium ne pereat. Si malè amaueris, tunc odisti: si bene oderis, tunc amasti. felices qui oderunt*

In sermon. de natali 7. Machab.

Epist. 114. ad Sophiã.

Luc. 14.

Ioan. 12

Trac. 51 in Ioan.

runt custodiendo, ne perdant amando. & Chry-
Homil. 66. in Ioan. sostomus: *Aenigmati simile hoc dictum vide-tur: non tamen ita est, imò verò præcipuæ sa-pientiæ plenum. Et quomodo qui amat animam suam, perdet eam? qui absurdis eius cupiditati-bus obtemperat, qui præter debitum ei indulget quemadmodum è contrario, qui odit eam in hoc mundo, custodit eam: hoc est qui non paret ei cùm noxia iubet.* Facit hoc Religiosus omnis, qui se salutemque suam amat. mortis hu-ius non tantùm oblatas fortiter amplecti-tur causas, sed vltro quærit, tanto futuro Deo gratior, quanto pluribus mortibus nobilitatus. fœcunda mors, qua centupla fœneratione in vitam exurgimus æter-nam. eo magis quòd interminantē habea-
Ioan. 12. mus Dominum: *Nisi granum frumenti ca-dens in terram mortuum fuerit, ipsum solum*
Rom. 8. *manet.* & Apostolum: *Si secundùm carnem vixeritis, moriemini; si autem spiritu facta car-nis mortificaueritis, viuetis.* & de se propheta
Psal. 43. Regius: *Propter te mortificamur tota die, æ-stimati sumus sicut oues occisionis.* monetque
Colos. 3. Apostolus: *Mortificate membra vestra quæ sunt super terram.*

CA-

CAPVT VII.

Regularum etiam minimarum neglectus.

DE quo illud dici potest, *Qui spernit modica, paulatim decidet.* & ferè à minimorum neglectu & transgressione itur ad maiora; vt hæc minima, gradus quasi quidam sint ad ingentia præcipitia. neque facilè quisquã primo quasi saltu ad deterrima descendit. à paruis ferè initiis ad summa exurgimus, & maxima quæque mala à tenuissimis profluxere principiis; quę neglecta, nulla postmodum arte reparanda damna attulerunt. Nec mirum à tam leuibus subnasci maxima: serpunt enim mala, & dormientibus nobis, ignauoque quodam somno illisis, succrescunt tenerrimi frutices in arbores ingentes, quæ superbo postmodùm vertice de robore suo gloriantur, despectantque infra se posita. Eccli. 19

Nec inter parua hæc numeranda, à quibus ad maxima decurritur, ad immania vocationum præcipitia, ad carnem & sanguinem, & omni ordini erubescenda. ita tenuis nubecula, solis prospectum adimit: & parua paruis innexa animum densa caligine cingunt, prospectumque vt meliorum,

rum, ita & periculorum adimunt. Sanè à scintilla neglecta ad humilem arenam nobilissimæ prostratæ iacent ciuitates, è leui vulnere & morbo, frequentes magnorum mortes. & non gutta cauat lapidem? tam mollis elementi pars minima saxa & rupes. & stillicidia rara tectorum, ferrum & chalybem, & durissima quæque marmora, ferro non rarò imperuia, exedunt.

Iam quàm magna è minimis prostrata iacent? à tineis & blattis emedullantur robora. & minimum animal, fluctuum rabiem, ventorum sæuitiam, & nauium ludit magnitudinem. à cuniculis & formicis vrbes euersas legimus. crocodilum ichneumon interimit, basiliscum mustela, buso nem araneus, & ab imbelli populo & sudibus armato ingentia armata agmina interneciõe deleta sunt. Eua in vno serpentis alloquio perit, Adam in Euæ? inde in omnem posteritatem vnius pomi improbitas transit: & pereunt tot millia quæ totius paradisi nec cespitem nouerãt. in vno mulieris aspectu cadit Dauid, leones & vrsos & Goliadas assuetus sternere; in Dalila Philistæorũ terror victorque Samson, in variis Salomon. pietas, fortitudo, prudentia, qualia nulla ætate, in femina iacẽt. & non nobilissimi ductoris felicitatem

vna Iudith ſtitit? & quantula res mulierculæ aſpectus vnus, familiarior fermocinatio vna, curioſior non caſti penicilli intuitus vnus, impurior calamus, laſciuior cantus, mollia verba? & tamen in omnem ex his ętatem bella retulit non vnus, & intulit ſepulcro vulnera, ab vno curioſiore oculorum iactu, vna in omnem vitam pœnitenda laſciuiore lectione, vno leui infeliciąue contactu. Dictum verè: *Nil tutò in hoſte deſpicitur: quem ſpreueris, valentiorem negligentia facies.* Curt. lib. 6. Quantæ deinde, ac quàm validæ res è minimis exſurgunt? è tenui lino ingentia licia, è minimo ſemine ingens arbor exoritur, è zizaniorum vna aut altera plantula neglecta totus filueſcit ager. & quid inualidius ſtramine & ſerico? adnecte, & nullis viribus confringes. è minimis arenis ac lapillis quanti ſurgunt montes, vaſtiſſima palatia, ſuperbiſſimæ moles, celſiſſimæ turres? quę iiſdem quibus ſteterant artibus euertes. minimorum aggeſtione ſteterunt, minimorum ablatione corruent. & quàm tenuibus initiis ad ſummam erigimur eruditionem? è minimis elementis, è mutis inanimatiſq; voculis. è paruis etiam opibus ad auri talenta, è plebeio ſago ad orbis imperia.

Tepeſcit in his paulatim Religionis ac

instituti sui amor, dum ea negligunt quæ proprij instituti sunt, & per quæ magis etiam, quàm à maximis, ab aliis distinguimur. Votorum namque obseruationes & violationes, cõmunes omnibus reperies, si votorum vim roburque spectes. minora reliqua licet sint, tamen ab his discriminibus & ornamentis, reliquorum discrimina nascuntur. Et ferè qui vocatione deserta, sæculum petierunt, à minimorũ neglectu ac contemptu inceperunt, à quibus pedetentim ad extrema venerunt. Vetus dictum: Nemo repentè factus est pessimus. nec solet humani generis hostis ad immania quędam scelera Religiosum primo impulsu propellere: paulatim, ac quasi non sentientem ducit ad præcipitia; è quibus sera sæpe pœnitudine vetera respectanté ad malorum profunda deturbat.

Tepescit perfectionis desiderium. incredibile enim est quantum leuiora hæc profectum ornatumque secum trahant; vt si quis in veste aureas hinc inde licet minutas stellulas interspergat, venustiorem longè dabit, vt credas aliam ab illa priore: ita in Religioso, minimorum obseruatio magnum decus splendorémque adfert, vt toto cælo alium horum obseruatorem putes ab eorum violatore, & tanquam alienę militiæ,

militiæ, ductorumque diuersorum stipendiarios.

Tenebrescit deinde paulatim his quasi nubibus, obtegiturque mentis nostræ lumen, & obscurantur animorum radij, quibus ductoribus ad virtutum summa ducebamur, collustrabamurque in perfectionis semita.

Labascit etiam amor Dei, diuinarumque rerum, dum paulatim abducimur à perfectionis studio; tædet laboris, minora errata, leuioresque offensiones nihil facimus. Non sunt amantis signa solis mortem inferentibus terreri, & auocari ab amati offensione: signa sunt in amore languentis ac tepentis. Nam quis hic amor, promiscuè non tantùm offendere amatum, sed prona voluntate ferri in has offensiones? Sanè nemo negare potest, diminutiones hîc esse amorũ, tantoque plures, quanto in pluribus transgredimur, & deflectimus ab iis, quæ illi amica & accepta sunt. Quisquis enim amat, si verè amat, minimam amati vitabit offensionem, & sæuiorem morte omnem amati offensam æstimabit: adeoque ferrum antè & secures patietur, ac in medios etiam deuolabit ignes. mites flammæ sunt, dulce ferrum est, si in eum locum deductum se viderit,

vt aut offendendus amatus, aut illa eligenda sint; oculosque suos in amati oculos defert, in illis habitat; illis testibus, iudicibus, premiatoribus res omnes peragit; displicere si quid senserit, mortem antè deliget, omni offensa mitiorem.

Quare quicunque Religiosus vero fertur in Deum amore, eum vocationis suæ auctorem ac ducem, etiam in infimis quæret in quo placeat, fugiet in quo displiceat. ac instituti solius amore, si verè amat, nihil patietur negligentia sua effugere, nihil intepescere: ac quadam illius quasi zelotypia tactus, minima maxima arbitrabitur, & ab illis deflexisse, à magnis aberrasse putabit.

Nec diabolus Religiosum primo aggressu in magnis petit: scit se repellendum. à minimis paullatim ad ingentia præcipitia ducit, sera in lapsu pœnitentia. suadet Eremitæ pascere gallinas, inde gallum, tertiò ancillam quæ nutriat, tandem in illa lapsum. Sed neque quisquam à Religione cecidit, è tam nobili celsoque vertice ad profunda vallium, qui non per minima delapsus sit. nec præcipitia timuit qui in minimis stetit. & vt nemo repentè fit optimus, ita nec pessimus. gradatim & per minima ad illa exurgitur, ad hæc descenditur.

ditur. ita rapidissimi torrentes, vastaque flumina, à lentis minimisque fontibus, ingentia maria à non magnis fluminibus enascuntur. vt verum sit illud Gregorij: *Hoc agit sentina latenter excrescens, quod patēter procella sæuiens. & minuta sunt quæ erumpunt in membris per scabiem vulnera, sed cùm multitudo illorum innumerabiliter occupat, sic vitam corporis, sicut vnum graue inflictum pectori vulnus necat.* In Past. par. 3.

Remedia.

CVM natura sua facillima curatio minimorum sit, neglectus tamen difficillimam illam facit. fit enim vt, cùm minimis indormiamus, ac extra metum in illis versemur, à neglectu tanta incrementa sumant, vt antè perimant quàm metum incutiant. & licet non rarò à tepore spiritusque quodam languore neglectus hic proficiscatur; à superbia tamen frequenter originem trahit. quasi indignum sit virum doctrina ac prudentia clarum, talibus alligari. quæ res cùm ad præsumptionis præcipitia ducat, ingentium causa malorum est. Sanè non sunt parua quæ ad interitum ducunt, quæ diuinum amorem, vocationisque minuunt, quæque à perfectio-

ctionis ſtudio deducunt, quæ ad ingentia non longa manu præcipitia ducunt, & ad nullis poſtea votis lacrymiſque emendanda mala præcipitant.

Cogitet neglectum hunc minimorum paullatim ire ad plures, abireque in poſteritatem. principiis proinde obſiſtendum monent prudentes. nec contenti ſumma cacumina reſecaſſe; ad radices manus ſecureſque admouendæ ſunt. niſi enim ad viuum reſcindantur, ac in ſemine ſuo euellantur; cum fœnore repullulaſcent mala, & agrum alioqui fœcundum, tanquam iniecta manu occupabunt. Nemo igitur prudens malorum initiis ignoſcet, ſecutura verebitur, & ventura mala in radice conſcindet. tutò hoc fit, nec magno molimine, cùm tenero adhuc frutice leui manu ſpurium germen euellitur, in quo, vbi adoleuerit, expugnando ignibus & ſecuri opus eſt.

Cogitet deinde de omni verbo otioſo reddendam rationem. grauis omnino res cùm minimorū tranſgreſſio reuocanda ad iudicium Dei eſt. iam vt damnatio in violatoribus, ita præmiatio in obſeruatoribus conſideranda. præmiatur enim Deus, non quanta, ſed ex quanto res proueniant in-

Mat. 25 tuetur. Hinc illud: *Euge ſerue bone & fidelis,*

quia

quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam. & illud Lucæ: *Quia in modico fuisti fidelis, eris potestatem habens super decem ciuitates.* Magna paruorum merces; vt ingens in transgressore paruorũ pœna. cùm qui talentum domini suffoderat pœnarũ metu, audit: *Inutilem seruum eijcite in tenebras exteriores: illic erit fletus & stridor dentium.* Luc.19. Mat.25

Seria hîc adhibeantur minimorum examina, vt capiamus *vulpes paruulas quæ demoliuntur vineas*. in magnis enim vix opus monitore. à subdolis & ex insidiis irruentibus cauendum. & sanè non facilè labetur in magnis, qui parũa studiosè vitat. quid? quòd qui parua vitat cauetque ne in his offendat Deum, ne Ordinum statuta transgrediatur, ingentem & Dei vocationis amorem ostendat. Et sanè nemo filius in oculis piæ matris patrisque, nemo seruus in oculis domini & regis, nemo reus in oculis iudicis, etiam in paruis delinquit: nos in oculis magni Patris, Domini, Regis, Iudicis, Dei, quid facere deceat? Cant.2.

Seriæ etiam Superiorum monitiones, & pœnitentiæ; ita tamen vt ne nimiùm frequententur, ne quasi in consuetudinem vertantur, ac tandem in contemptum: rariora proinde in hoc genere placent magis,

gis, sed quæ pondere suo premant. secre-
seriaque adhibeatur monitio: periculo-
rum malorumque impendentium me-
exemplisque aliorum, qui ab his principi-
ad extrema deuenerunt, terreantur: de-
decore etiam proposito, cùm indignum
sit illum qui sæculo opibusque contem-
ptis, calcata carne, dignitates spreuit, à
his minimis vinci, dextramque, ac victo-
riæ signum tam leuibus præbere: quæ cùm
in virum, vereque Religiosum inciderint;
non magis illum lædere, quàm illisa tecti
grando consueuit. & ferè qui in paruis se
virum ostendit, is non tam animum quàm
maiorum sibi materiam ostendit defuisse.
maioribus etiam animis ad hæc procur-
surus; vt à quibus scenam mercedemque
sperabit ampliorem.

Vtamur iisdem artibus quibus ad lapsum
diabolus. è minimis ad maxima ducit, ad
immania scelera; è minimis nos etiam ab-
ducamur ab illis, ducamur ad virtutem.
certè minimorum cura & studium ab im-
minenti non rarò nos exitio tueri solet.
ita summa libidinum proritamenta, mini-
marum recularum cogitationibus propel-
luntur. nec alia re certiùs tutiusque; aut ten-
tatio fugatur, aut inflammatio tanquam
iniecto flumine extinguitur, aut commo-
tio

tio quantumuis valida sedatur, quàm variarum minimarum rerum ab illis remotarum seria cogitatione; vt obiectorum fortuitò capillorum, asserum, tignorum, fenestrarum, similiumque rerum leui ac transcursoria enumeratione.

CAPVT VIII.

Silentij transgressio.

QVANTA è loquacitate, liberaque quiduis quouis loco effutiendi licētia, mala vereri debeamus, nemo ignorare potest; cùm paulatim ex hac silentij transgressione, à vanis ad nocitura decurramus; minusque iam circumspecti negligentioresque verborum nostrorum obseruatores, facilè etiam apud externos in pœnitenda labamur. Neque enim modum adhibere currenti, ac per præcipitia prolabenti facile est: nescit enim finem sui, qui labitur, donec per infelices circumuolutiones deponitur potiùs, quàm conquiescat. Idem in hoc linguarum procursu reperies. faciliùs vniuersim sistitur, quàm vt in medio prolapsu reprimatur. assuesce silentio, etiam cum voluptate taciturnitatem coles: assuesce fabulis, cum mœro-

re

re linguam continebis. tantum in vtram que partem assuetudo valet.

Ac vbi paulatim inter domesticos creuerit hoc malum, nihil tam sanctum est quod in sociorum sinum non diffundatur: nascitur quiduis effutiendi libertas, secretum res postulet, an secùs; damna ex euulgatione secutura sint, an bona, iuxtà habetur: dixisse enim, terminus est, vt quæ voluuntur corporum, iacuisse.

Assuetus deinde animus quiduis profundendi libertate, nihil, nec externus quidem clàm facit; amici illi, an inimici sint, pro eodem habet: neque enim personam intuetur, sed effutiendi quod concreditum illi erat, libidinem. Scitè sapiens:

Prou. 25 *Sicut vrbs patens, & absque murorum ambitu, ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum: quia enim murum silentij non habet, patet inimici iaculis ciuitas mentis: & cùm se per verba extra semetipsam eijcit, apertam se aduersario ostendit. quam tanto ille sine labore superat, quanto & ipsa quæ vincitur, contra semetipsam per multiloquium pugnat.*

Greg. Past. p. 3 cap. 15.

Itur deinde ad mulierculas, & huic tam prodigo omnis secreti sexui domestica committuntur, ac cogitata etiam propè scelera; plusque illis iam creditur quàm Superiori, quàm Parenti: quibus tacuisse, crimen

crimen est; maximè dum inter socias mutuo prouocamento quidquid reconditum erat, produnt in amicitiæ quoddã pignus, nouiq́ fœderis testationem.

Sequitur deinde ex hac prona locutione noxia in omnium mores vitamq́ curiositas, cùm mens confabulationibus assueta, destituta propriis, aliena quæ narret quærit. si obuia desint, intima scrutatur, & nunc per ambages, nunc dolis & astu, nunc aperto cælo profunda rimatur: nec quidquam tam abditum, quod horum oculos aureſq́ fugiat: & dum gloriam quandam à nouarum rerum narrationibus venantur, nihil ne in amicissimo quidem intactum relinquunt: & cùm vera desint, ad vanum suspicionum suarum campum decurrunt, & in alieno agro, etiam hyeme media, quod dolosa metant falce reperiunt; mendaciis, cùm veris destituantur, diuites. inde plenis iam plaustris, aliorum fama prostituitur, & ille ingeniosissimus habetur, qui de suo quàm plurima in alieno reperit, & mendacio, tanquã peregrina veste eiusdem contubernij socios induit; fitq́ue dicendi quodam vsu ac consuetudine, vt falsa pro veris habeant; non dicta, non facta vspiam pro indubitatis testatisq́ue narrent, nec mendacium sen-

sentiant mendacij auctores. abiit nimirum in naturam, & laudem etiam sperant ab ingeniosa criminatione. ita in aliena fama & sanguine natant hæ linguæ, postquam silentij semel frænis laxatis, vicinas proterunt pascua, proculcant nemora improba linguarum falce, flore sæpè medio, spem annorum multorum demetunt. ter impij, in Deum, in socios, in Religionem ac in salutem etiam proximorum, quam barbara hac libertate euertunt, dum fidem nomenque eis adimunt, à quorum æstimationis integritate plurimorum salus pendebat.

Variarum etiam in oratione distractionum occasio sequitur; cùm mens tam variis onerata, ægrè se ad orationis quietem componere potest. occurrunt audita, narrataque; & quidquid imbibit curiosa in alienos mores inuestigatione, non supremis tantùm natat labris, sed suprema cordis occupauit: vt dum mens orationem meditatur, importuna hæc suggestione aliò eam vocent, & ad se trahant. nec potest facilè animus tot dictorum auditorumq; lusus speciebus, ad meliora se conuertere, aut supra hæc sese erigere, tanta illorum mole oppressus. Contingitq; non rarò, vt nullo fæcundiùs tempore narran-

da

da nascantur. fertilis nimirum in talibus area est orationum tempus: hîc suggeruntur, quæ alibi ignorantur: hîc inueniuntur abdita, & sociorum effodiuntur thesauri, imis sæpe defossi pectoribus, densissimisq; tecti ac damnati tenebris. tantum potest inimicus homo, & consuetudine improbitas firmata.

Denique Religiosus, à quo meritò perpetuam cum Deo coniunctionem exigas, totus ab illa auertitur, & in vana, ac non profutura, noxiaque etiam profunditur. Nescit mens inhærere Deo, sui Deique per fabulas prodiga. ignorat cum Deo coniunctionē, quæ solitudinis amica non est, cùm illa in omnia se profundat temerario ausu: neque potest coniungi Deo, quæ tanta vanarum narrationum congerie disiungitur, neque tanta vanarum rerum varietate cincta, erigere caput potest; aut cælestibus inhærere, quam narratarum auditarumq; rerum maria oppressêrunt, absorbuerunt fluctus. Non fert æmulum Deus; aut amari solus vult, aut amari non vult. quantumque coniungeris aliis, tantum ab illo disiungeris. vis illi coniungi, pelle quidquid te disiungit, quidquid alteri iungit. Inter potentissima, quæ te coniungunt alteri, loquendi quædam

prodigalitas est, & narrandarum rerum curiosa inuestigatio: amat enim hæc, quicunque studiosiùs his incumbit; quantumque hæc amat, tantum ab amore illius decedit; quantum accedit Deo, tantum ab illis recedit: nec alias, quã diuinas narrationes nouit, quisque Deum amat.

Quemcunque ergo videris propensum in aliarum rerum narrationes, cogita non illas amare, Deum non amare: nam si amaret, plenus diuinis esset narrationibus. profunditur enim quisque in ea quæ amat, vt animo, sic ore: non profundi, non amare est. & ea amantur, in quæ quis profunditur. Nescit amor mentiri, vt nec tegi. prodit se ignis, & amorẽ suum loquitur.

Sed neque magni quidquam sperari ab eo potest qui pronus in hoc vitium est, nec quidquam Religioso dignum. vt meritò dicat Apostolus: *Si quis autem putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio.* Comitatur enim hoc vitium detractio, secretorum violatio, muliebris inconstantia, sæculi mores, imprudentia magna. vt meritò Sapiens: *In multis sermonibus inuenietur stultitia.* & alibi: *Vidisti hominem velocem ad loquendum, stultitia magis speranda est, quàm illius correptio.* sed neq; diu immunis à peccato

Iac. 1.

Eccli. 5.

Prou. 29.

cato talis esse potest: *In multiloquio enim non deest peccatum, qui autem moderabitur labra, prudentissimus est. argentum electum lingua iusti, cor autem impiorum pro nihilo.* Et, *Qui multis vtitur verbis, lædet animam suam.* hinc illa monita: *Indisciplinatæ loquelæ non assuescat os tuum, est enim in illa verbum peccati.* & alibi: *Omni custodia serua cor tuum, quia ex ipso vita procedit: remoue à te os prauum, & detrahentia labia sint procul à te.* atque hinc illæ etiam preces: *Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labiis meis.* & alterius: *Quis dabit ori meo custodiam, & super labia mea signaculum certum, vt non cadam ab ipsis, & lingua mea perdat me?* magni Regis magnum votum, vt meritò inclamet: *Beatus vir qui non est lapsus verbo ex ore suo, & non est stimulatus in tristitia delicti. qui* enim *custodit os suum, & linguam suam, custodit ab angustiis animam suam.* neque hoc mirum videri debet, cùm *mors & vita in manu linguæ* sint; *inquietum* omnino *malum, plena veneno mortifero.* & verbis pauciſſimis omnia complexus mala est: *Lingua ignis est, vniuersitas iniquitatis.*

Prou. 11
Eccli. 20.
Eccli. 3.
Prou. 4.
Psalm. 140.
Eccli. 22.
Eccli. 14.
Prou. 21
Prou. 18
Iac. 3.

Remedia.

POenitentiæ transgressoribus imponitur. In inueterata verò libertate loquendi qui longiùs progressi sunt, remoueantur, etiam à communi recreatione; vt vel hac pœna discant moderari linguam.

Cura in Superioribus, vt recreationes religiosè transigantur.

Aliquorum, etiam primorum, maximeque spiritualium excitatio, qui reliquos in religiosa recreatione præeant, ducesque sint ad linguarum moderationem, moneantque etiam, maximè exemplo, si quis ad alia deflexerit, minusque religiosa miscuerit, præscindendo omnem eiusmodi narrationem, aliamque magis instituto consentaneam substituendo.

Seria in conscientiæ examinibus inuestigatio causæ erroris huius, periculaque ac incommoda recensendo, præcauendo, cum firmo seriæ emendationis proposito, cum profunda, & non perfunctoria diuinorum verborum discussione: *Omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij.* Addantur in omni hominum genere, damna ex hoc vi-

Mat. 12

tio-

tio nata: quorum frequenti commemoratione reprimat effusam hanc libertatem, quam sola sæpe pœnitentia sequitur; cùm emendari tam calidè effusa, ac in extremis labris, non in corde fabricata, non possint. neque enim retrahi dicta possunt, aut indicta dicta semel haberi. & manet non rarò offensio æterna, ex improuida paucorum verborum effusione nata. Accedit ferè in hac quiduis effutiendi libertate, quidquid in meditationibus orationibusque magno studio collectum erat spiritus boni, effundi ac euanescere. vt meritò vir Religiosus omnem expellendo hoc vitio conatũ adhibere debeat, certus magnam silentio prudentiæ opinionem colligi, magnam in humanisq; diuinisque prouidentiam, raros in pœnitenda lapsus, rarissimas aliorum offensiones, magnam modestiæ famam, magnam cum Deo coniunctionem, altam internam pacem, omniumque virtutum vberem fœcundamque per omnia messem.

CAPVT IX.

Aberratio ab instituto in rebus pijs.

GRAVIS error, eoque maior, quo sub pietatis prætextu fallit insequentem, ducitque Religiosum sub boni specie ad instituti sui alieniſſima: neque enim quia in se bona, ideo omnibus amplectenda sunt. quanta medicamenta multis fuerunt noxia? Et quis potest grauior error in humanis esse, quàm omnes ad eadem cogere, ijsdem fouere & pascere, iisdem mederi velle, eadem munia & onera, remedia eadem præscribere? Nullum propè vitæ genus est, in quo non reperies aliqua laudanda; non tamen ideo imitanda omnibus. Nullum Religiosum institutum, in quo non plurima videas admiratione decusque merentia: non tamen omnia ad omne institutum traducenda. Nam cùm discrimina necesse sit esse Religionum variarum; confundit ille decorem, quem in hac varietate grata memoria decurrimus, quicunque omnia ad omnes transferre conatur. Suos cuique limites præscripsit dictauitque Spiritus sanctus, suis iussit moribus contineri. non transgrediamur hæc cælo

cælo data in primis Religionis parentibus monita, ne plus aliquid, & ſupra cæli prudentiam ſapere videamur. Hinc illa Sapientis monita: *Ne tranſgrediaris terminos antiquos, quos poſuerunt patres tui.* Prou. 22.

Nobile inſtitutum eſt SS. Auguſtini, Benedicti, Bernardi, Norberti, Dominici, Franciſci; ſed ſua cuique ſtat gloria, ornamenta ſua: quæ ſi quis in agrum ſuum transferat, erret. neque enim eadem fert omnia tellus. alia atque alia pro regionum terrarumque conditione, ſpera. omnia ſi omni loco cogites, falleris: vt iam è locorum varietate rerum diſcrimina enaſcantur; illa calido, illa tepenti, frigido etiam non pauca, humido plurima; ſunt quæ ſicco gaudent ſolo. Eadem propè reperies in variorum Ordinum ſitu vario, Spiritu ſancto ſeminatore, rigatore, fotore & altore.

Quare vt grauiſſimus ſæpè error eſſet, ex aliena republica in ſuam leges velle transferre, cùm alias atque alias diuerſi hominum mores, ingenia, loci conditio, aliaque id genus poſtulent; ita grauior etiam error foret, ex aliena Religioſa familia decerpere ea velle, quæ in tuam transferas: cùm ferè ita inter ſe connexa ſint omnia, vt qui vnum loco mouerit, plurima mouere cogatur, magnamque illius partem

tem veteri decore ſuo ſpoliare. Quòd ſi noua aliunde euocata ac mutuata inſe ruerit, in vno cõſiſtere non poterit; ſed ad magnam receptarum antè, longaque annorum experientia probatarum rerum mutationem compelletur. quo fit, vt alia iam reſpublica videri meritò poſſit, priore forma mutuatitio hoc colore deuenuſta: imò monſtrum è differentibus coagmentatum; vt ſi quis è variarum gentium veſtibus moribuſque veſtem vnam, rempublicam vnam ſtatuat; ſi quis è variis animantibus animal vnum, equino capite, bubulo pectore, ceruinis pedibus, elephãtis proboſcide.

Et perſuadere ſibi quiſque debet, quidquid à primigenio ſpiritu degenerat, ruinæ proximum eſſe. tranſit enim quaſi in aliam familiam, ad aliena caſtra, ad alienas aquilas, alteriuſque ducis imperia, quiſquis moribus alios profitetur, alieniſque induitur armis; vt non immeritò militem credas, alieno ſacramento obſtrictum. Sanè aurigæ fortiter orbitæ inſiſtunt. nam vt vicinior planicies ſit ac planior, fòrs tamen ea ducet ad ſaxa, ad dubios exitus, ad inuia. prudentiſſimus tutiſſimis notiſque inhæret; temerarius incerta amplectitur, & perignota decurrit. ſapiens trita incedit ſemi-

semita; per inuia viam sibi sternit imprudens.

Nec minor illorum error est, qui non ex alieno agro, sed è cerebro suo nouè inuenta, quia pia, quia ad salutem aliorum, traducunt ad vitæ genus suum, degenerantes à maiorum placitis, & non pauca attexentes nobili Religionis suæ vertici, quæ nulla retro nouit ætas. Non sunt hæc viri prudentis, & instituti sui amantis: sunt proprio iudicio fidentis, & de suo cerebro nouum institutum fabricantis. tales enim cùm paulatim suos à maiorum moribus abducant, adducantque ad suos, ad aliud vitæ genus suum, non maiorum transferunt; vt ignari propè rerum, aliam omnino à maioribus faciem paulatim introductam ingemiscamus: quam eò difficiliùs eluimus, quò quæ sub pietatis prætextu immissa sunt, altiùs resederunt.

Et sanè tales aut ignorantia rerum suarum labi necesse est, aut ambitioso nominis sui fastigio, aut quadam proprij iudicij pertinacia, aut denique imprudenti spiritualis profectus zelo. quidquid dixerimus, non leuis culpa est. Nam siue tam ignarus rerum sit, vt quæ stabiliendæ Religioni necessaria sunt, ignoret; siue veteris pertæsus nominis, ad nouum nouo fastu co-

gitationes flectat; siue nimia sui fiducia longiùs quàm par est in nouarum rerum delectu prouehatur; siue fatuo denique zelo feratur in aliena, domestica fastidiens. lata vbique culpa est, nec excusationi locus.

Dæmonũ ferè fraudibus obnoxij sunt qui suo fidentes iudicio, noua sibi placita commentantur, facti sibi ipsis legislatores ac magistri. quibus ferè contingit quod a groto, peritissimorũ medicorum manum negligenti, deque suo cerebro medicamenta sibi in interitum commentanti quodque secundo prosperoque vento nauiganti, sed aliò vela vertenti, factus sibi ventus & infelix exitus. Et sanè periculi pleniſſima res, à maiorũ placitis tot lacrymis rigatis, tot sanctissimorum virorum moribus comprobatis, recedere; aut de suo illis post tot magnorum testata exempla, addere aliquid aut demere. magna sanè in hac re circumspectione opus est. Solet enim diabolus illos imitari qui lapidissimis quibusque rebus venena miscent, quo faciliùs incautos in errorem & interitum trahant: vt sub bonarum rerum prætextu, ac perfectionis studio, in immania præcipitia trahat. neque enim quæ apertam malignitatẽ improbitatemque continent

tinent timentibus Dominum propinabit; scit enim se repellendum. nec quisquam palàm porrecta venena prudens haurit. sed electissimis interspersa inscius transmittit: vt dum auidus in cibum fertur, mortem celeriùs accersat.

Remedia.

OCcurrendum proinde est huic malo ingenti conatu, & ad viuum resecandæ malorum radices, ne pullulent in interitum sementis bonæ. Cautè etiam prudenterque inuigilandum huic malo, ne grandi paulatim auctu occupet & depascat intima; eoque maiori prouidentia opus est, quo sub prætextu ac specie boni trahimur in nocitura, & interitum de propinquo sub amica specie iaculantia.

Accedat frequens lectio eorum quæ instituti propria sunt. plurima enim ab instituti ignoratione nascuntur ab eo aliena.

Amoris instituti sui prouocatio. neque facilè ab eo aberrabit, qui illius affectum altè in animum immisit: hîc ille, antè propositis ignibus, in illos insiliet, quàm ab instituto deflectat.

Nihil nouè instituere, sine seria & repetita in arduis deliberatione, ac ne in tenuiori-

oribus quidem, quidquam è voluntate su aliis inconsultis statuere: nec minùs su specta habere diuersa à maiorum & instituti moribus, quàm vestem Ordinis & instituti alieni.

Suspectissima omnia habere, quæ alioquin ab instituto deflectunt, aut à maiorum semita recedunt: etiam in optimis, quæque magni speciem præ se boni ferunt, si peregrina sunt, neque domi nostræ nata, nec Religioni consueta, timidè ac lente procedere, ac non nisi matura grauique non vna præuia deliberatione, idque cum iis qui & intelligentes, & instituti amantes sunt: sæpe apud animum suum voluendo, quò hæc tendant, quò ducant euntem; quid sperari ex his, quid timeri possit; à quo spiritu nata: subita, & tanquam à musto è torculari adhuc spumantia, aut ab igne calentia sint; an verò à matura seriaque meditatione, maiorumque placitis promanantia.

Iuuabit in primis nihil, quod nouitatem quoquomodo redolet, aggredi inconsulto Præfecto spiritus, multaque ad Deum prece, & sacrificiis præmissis.

Frequens etiam consideratio finis ad quem vocati sumus: à quo aberrasse, ab omnibus aberrasse est. qui verò à mediis ad illum

illum ducentibus aberrauit, à fine deceſſiſſe arbitrandus eſt. facit hoc quiſquis à præſcriptis in Religione mediis recedit.

CAPVT X.

Auerſio aut vniuerſim ab inſtituto, aut aliquibus inſtituti propriis.

QVÆres extremæ ruinæ proxima, & periculi pleniſſima eſt, & ferè à ſuperbia nata; cùm quis iudicium ſuum auctoris inſtituti, totque magnorum in Religione virorum, decretiſq; Pontificiis præferat: aut certè à deſideriis commodorum corporis proficiſcitur.

Hinc videmus eos qui aut carne, aut nominis ſui gloria pulſantur, cùm deſperauerint ea in Religione conſequi, paulatim ad inſtituti derogationem deſcendere; vt hoc quaſi pallio vitia ſua tegant. Sanè vbi inceperit animus ſe his irretire, ſingulaque inſtitutionis ſuæ, humano ſenſu ſuo, non maiorum placitis, non tantorum annorum confirmationibus, non maximorum Deoque gratiſſimorum virorum comprobationibus diſcutere; non multũ ab extremo periculo abeſſe poteſt.

Deſi-

Desipit deinde huic, non prima fronte tota vniuersim instituti ratio, sed vna alterâue constitutio, regula, Superioris ordinatio; inde serpit hoc malum ad plura, ac deinde corporis totius iugulum petit.

Nascitur deinde in hoc ab omnibus imperatis animi quædam alienatio, & tanquam febri detentis, occupato semel palato ab humore febrili acido, dulcissima amarissima videntur: ita hominis illius obsessa semel mente ab instituti auersione, acescunt omnia. & quæ antè mollia & suauia, rationique ac diuinis consiliis ac placitis consona videbantur; ea nunc dura & aspera, & à diuinæ voluntatis decretis remotissima censentur.

Plena deinde hæc res periculi est, cùm ferè eiusmodi quærant aliquem ingenij sui, cui paulatim instillent hæc venena; serpitque hæc res non magno negotio per plures, viresque acquirit vniuersæ Religioni noxias. & ferè magis coalescunt ingenia hac similitudine tacta, mutuoque se firmant & exacuunt, quàm probatissimorum quorumcumque mentes. ita ad oppugnationem, quàm ad tuitionem natura proniores sumus, & pessima quæque, maximeque noxia impetu feruntur maiore, miscenturq; tanquam fatua quadam circum-

cumuolutione, ſecumque trahunt, quidquid ſolidiore fundamento caret. ſi quid radice tenuiore fœcundo Religionis ſolo inſertum, ſiquid opimæ illius arbori leuiùs inculcatum, ſi quid trunco ſuperficiem tantùm radat, id omne non magno impulſu corruere neceſſum eſt. Quare ſi quem hi deprehenderint aut commodis ſuis ſtudentem, aut obedientiæ iugum reiectantem, aut potui ciboque potentiùs addictum, aut carnis illecebris proritatum, aut in mulierum familiaritatem propenſiorē, aut laudis gloriæque ſuæ ſectatorem, aut magnorum familiaritatibus inhiantem, aut orationis ſtudium faſtidientem; perfacilè in ſententiam ſuam pelliciunt, & ab his initiis ad vniuerſum inſtitutum conuellendum pertrahunt. Nec difficile eſt tales inuenire, qui in aliquod vitiorum horum proniores ſint, repertoſque in omnem partem flectere, maximè ſi accedat accuratior regularumque obſeruantior Superior, qui non parcat, nec impunita in illis delicta tranſeat. hinc enim animorum commotiones, exacerbationes, querimoniæ, oblocutiones naſcūtur. Cōmodum proinde turbandæ rei tempus nacti priores illi in ſæuas propellunt tempeſtates hæc maria, arentibuſque his lignis flam-

flammas igneſque ſubiiciunt. & à minimi
ſæpe ſcintillis ardet domus tota: à non p
tenti flatu, non in iras tantùm minaſque
ſed in furores inſurgunt hi fluctus, ſecum
que non rarò in interitum trahunt do
mum totam.

Euitabit has flammas, venena, peſtes
quiſquis Deum, quiſquis Religionẽ amat
fugietque tanquam inſanos ſcopulos mul
torum in Religione mortibus nobilitatos

Remedia.

CAuſæ inueſtigandæ, è qua nimirum
radice germina hæc pullulent: illa
enim ſemel retecta & euulſa, reliqua nul
lo impellente corruent.

Fiducia etiam in illis excitanda, vt fi
denter ſe Superiori aperiant. Beneuolen
tiis etiam, ac quibuſdam confidentiæ de
monſtrationibus in fiduciam excitandi,
vbi ſe aperuerint, paternè iuuandi.

Veterum etiam, aliarumque Religio
num exemplis, rationeque ſingula confir
manda, dubia excutienda & diſſoluenda:
in quibus omnibus magna neceſſum eſt
Superiorem vti patientia; audire luben
ter, operam ſuam vltro ſpondere, nullum
illis aditum ad ſe negare; rem modò leua
re,

re, modò periculorum votorumque quibus se obstrinxit, magnitudinem ostendere, prout prudens charitas, & patientis constitutio suaserit.

Spiritualibus deinde exercitiis, piorumque librorum lectionibus talis iuuandus.

Proderit etiam per spiritus Præfectum, aut per alium virum cordatum, cui æger plus fidat, medicamenta malo huic propinare, maximè si quando aliquid alienationis ab ipso Superiore intercurrat; quod ferè talibus euenire solet.

Dispiciendum deinde, an per alium Superiorem æger noster, aut loci mutatione iuuari leuarique possit: nec quidquam omittendum quod ad latentis huius mali venenum vtile futurum sit. Neque enim malo huic indormiendum, cùm ferè magno impetu incrementa sumat, vbi primũ hominem occupauerit. Quare nullis hîc laboribus parcendum, frequenter, & in omnem partem versandus æger, nullaque non medicamenta tentanda sunt.

Iuuerit etiam piarum occupationũ varietas, à quibus minùs abhorret. Familiaritas etiam illorum, qui in virtutibus magna incrementa fecerunt, & à quibus nullum in hoc hominum genere periculum.

Auocatio etiam conuersationis illorum qui faciles ad hæc mala sunt, minoresque in instituti amore progressus fecerunt. Communes denique preces, ipsiusque in primis Superioris, cui vt pastori, hæc cura magis incumbit.

CAPVT XI.

Æmulationes, etiam in rebus piis, & instituti propriis.

VT euenire frequenter solet in lectionibus, concionibus, confessionibus, catechizationibus, externorum familiaritatibus, aliisque generis eiusdem; cùm paria, aut plerumque superiora etiam cogitemus, quæ cùm ingenio, naturęque dotibus assequi non possimus, decurrimus ferè ad alienorum dictorum factorumque improbationes, depressiones, criminationes, tanquam si his alienæ famæ derogationibus, viam ad gloriam nobis sternamus.

Neque res alia Religiosum ad alienarum virtutum, nominisque boni detractionem faciliùs deducit. vt non errauerit, qui exitialem hanc Religionum pestem dixerit: nam & virtutibus derogat alio-

aliorum, & propria deuenustat ac eneruat: nec quicquam iam illi placet, semperque reperit aliquid quod reprehendat, acin omni re magna tantum miscet acoris ac toxici, vt vniuersam massam venenet, laudeque sua, meritoque decore defraudet. Ingenioſa nimirum omnis æmulatio est, nec vnquam ei, quod reprehendat, deest: fœcunda damnationis mater, vt si rem non possit eleuare vniuersam, maximam tamen laudum partem detrahat, & ad apertè decurrat falsa, ad manifestas criminationes: & cùm vbique talis dictorum factorumque alienorum vituperator ac damnator sit, tum suorum ingens laudator est. Quæ res etiam in rebus magnis fidem ei detrahit. assueti namque auditores narrationum excessibus. nec cùm vera quidem narrat, fidem inuenit. Habet hoc nimius laudator sui, vt fide etiam in verissimis careat.

Sed neque diu latere hæc studia possunt, produnt se & vulgatione sui, animorum primùm alienationes, inde etiam odia concitant, contrariaque studia, quacunque via, proba an improba adiuuanda. Ita æmulatio omnis, quæ superbiæ inititur, cùm virtutum media & adiumenta desint, à vitiis auxilia mutuatur, imme-

mor mutuæ caritatis, instituti, & Dei. Acutè & verè in hac materia D. Augustinus *Tract. 32. in Ioan.* *Tolle inuidiam, & tuum est quod habeo: tolle inuidiam, & meum est quod habes. liuor separat, caritas iungit.*

Nec inter domesticos parietes se malum hoc continet, decurrit ad externos; in proditor affectus sui, fit æmulator omnis causamque præbet cur & externi descendant in partes ac factiones denique: ingentesque aliorum animis dissensionum suspiciones ingenerat, quæ ad vniuersi corporis subuersiones tendunt. Neque Deo, aut gloriæ illius, sed sibi nominique suo æmulus omnis studet; paulatimque ab instituti & animarum zelo degenerans, ad laudes suas commodaque labitur, vt laborum sudorumque suorum finem seipsum sibi statuat.

Videt in alio, auditque laudanda? indignatur ringiturque, & aut improbat, aut minuit laudem, semperque aliquid solers inuidentia, etiam in laudatissima re quod vituperet inuenit: sæpiusque lubentiusque in externorum, quàm domesticorum procurrit laudes. etiam in hostium religionis ac hæreticorum scriptis, quod obseruatum non semel, inueniet quod probet; in domesticorum verò quod vituperet; quasi

si domesticis laudibus aliquid detractum eat suis. contingitque non rarò, vt quæ externi summa in aliquo & admirantur & prædicant, ea nos ingenti conatu deprimamus, stupentibus illis, & admiratione quadam attonitis, cùm in suos exurgere vident viros religiosos, inuidiaque odioque grauidum pectus æmula prodant verba: indeque iam prosiliunt famæ nominisque dedecorationes; fitque vt quos Religio laudatores sperabat, vituperatores inueniat. Insurgunt nimirum in matrem filij, cùm filiorum vituperationes eant in matrem, magno non infrequenter totius Religionis damno; cùm iudicia hæc plurimùm integra regna peruadant, arbitrenturque quorundam hanc sententiam, vniuersæ Religionis sensum esse.

Bene in re nostra Gregorius Magnus: *Quid istis infelicius, quos dum conspecta felicitas afficit, pœna nequiores reddit? aliorum verò bona quæ habere non possunt, si diligerent, sua facerent. sic quippe sunt vniuersi consistentes in fide, sicut multa membra vno continentur in corpore; quæ per officium quidem diuersa sunt, sed eo quo sibi vicissim congruunt, vnum fiunt. vnde fit vt pes per oculum videat, & per pedes oculi gradiantur, ori auditus aurium seruiat, & ad vsum suum auribus oris lingua concurrat,* Past. p. 3 c. 11.

ſuffragetur venter manibus, ventri operenti manus. In ipſa igitur corporis poſitione accipimus, quod in actione ſeruemus. nimis igitur turpe eſt non imitari quod ſumus. noſtra ſunt mirum, quæ etſi imitari non poſſumus, amamus in aliis, & amantium fiunt quæ amantur in nobis. Hinc ergo penſent inuidi, caritas quanta virtutis eſt, quæ alieni quoque laboris opera noſtra facit ſine labore. Dicendum itaque eſt invidis, quia dum ſe à liuore minimè cuſtodiunt, in antiquam verſuti hoſtis nequitiam demergantur. Admonẽdi ſunt inuidi, vt cognoſcant quantis lapſibus ſuccreſcentis ruinæ ſubiaceant, qui dum liuorem à corde non proiiciunt, ad aperta operum nequitias deuoluuntur. niſi enim Cain inuidiſſet fratris acceptam hoſtiam, minimè peruenisſet ad extinguendam vitam. liuor itaque ſacrificij fratricidij ſeminarium fuit. Dicendum inuidis, quia dum ſe iſta intrinſecus peſte conſumunt, etiam quidquid in ſe aliud boni habere

Prou. 14. *videntur, interimunt. vnde ſcriptum eſt, Vita carnium ſanitas cordis, putredo oſſium inuidia. quia per liuoris vitium ante Dei oculos pereunt etiam quæ humanis oculis fortia videntur. oſſa quippe per inuidiam putreſcere, eſt quædam etiam robuſta deperire.*

Remedia.

DEVM in omnibus quærere, illumque vnum sibi laboribusque suis proponere: nec aliud in his, quàm & illius gloriam, & animarum salutem intueri. quod qui consecutus fuerit, non facilè per æmulationum præcipitia labetur, prudens in solido pedem figere, in solius nimirum diuini nominis propagatione.

Proderit etiam meminisse damnorũ ex æmulationibus nascẽtium, cùm ferè nunquam illæ sine alterius, aut vtriusque etiam partis interitu, aut sine graui damno finiantur, maximè vbi se illæ prodiderint: tunc enim in apertam itur dissensionem. non desunt auctores alendis his ignibus idonei, donec erumpant in apertas flammas, in incendia & cineres: nec antè ferè finem faciunt, quàm lata partium tegantur ruina, quæ corpus simul vniuersum in periculorũ & damnorum partem trahit.

Iuuabit etiam frequens cogitatio præmiorum à Deo repositorum iis omnibus, qui totis animis illi, cui omnia debemus, non sibi nominique suo laborant.

Et sanè miserum est à sola populari laude præmia sperare, quæ aut cum vita, & plerumque ante illam, finiantur; qualia

euenire ab æmulo hoc liuore consueuerunt. Prudens ille est, qui pulso hoc monstro illi vni sudat, à quo æterna sperat, omnemque aliam cogitationem aliorsum ducentem contemnit & calcat, tanquam cælo speratorum præmiorum blattam attineam.

CAPVT XII.

Amor sui.

HINC nasci videmus non leuia mala, murmurationes, impatientiam, parendi difficultatem, cùm imperantur quæ minùs placent, minusque ex honore suo esse iudicauerit qui hoc malo tenetur; indignationes etiam & alienationes, grauesque animorum mœrores consequi solent: contemptus deinde aliorum, censuræ graues, detractionis studium, quo quidquid in aliis magnum, deprimunt, vt sua extollant; delectus etiam rerum, muniumque ad honorem spectantium; familiaritas cum viris magnis principibusque quæsita; contemptus plebeiorum, operumque vilium; captatæ confessiones primorum primarumque quarumcunque, neglectus infimorum: singularitates denique, ac

præ-

prerogatiuę in rebus honoratioribus concessiones. Sequitur pœnitẽtiarum & asperitatum, omnisque mortificationis fuga, iudiciique sui tenax in omnibus sequela, primarumque vbique partium postulatio: ingens denique inquietudo mentis, si quid sentiant detractũ gloriæ, si quid non concessum, si frustrata vota, nec expleta in omnibus desideria, quæcunque ea demum fuerint.

Concedit Superior quę aut honori tales suo, aut commodis idonea arbitrantur? nullus rogandi finis: neque enim modum sibi amor sui statuit, delabiturque in dies ad noua; vt vnius rei concessio gradus sit ad aliam. accenditurque hoc exemplo reliquis animus ad paria audenda & petenda; vt qui antè nec cogitationes quidem harum rerum admittebant, nunc exemplo moti, tanquam valido vento plenis velis ad similia ferantur; & imitari nunc palàm delectet, quod priùs vt tentationem taciti auersabantur.

Quòd si neget Superior, & abnuat rogata, exurgunt ad indignationes, decurruntque ad dolos & subdolas machinationes, ad intercessores etiam externos: & quasi vltrò oblata ab illis, quæ nostris impulsoribus donata sunt, non illubentiùs

quàm audacius accipimus. Ita paulatim & paupertatis,& obedientię ornamenta detrahuntur; & parte maxima priſtini roboris ſpoliantur ac nudantur.

Eſt & illud in hac re in primis perniciosum, quòd ferè huius generis homines laborem omnem fugiant,ſectentur otia:arduа ne attingunt quidem, aut ſi tangunt, leui decurrunt manu, & ſuperficiem potiùs radunt,quàm inlatentia petant.Nihil proinde magni ab his ſperari poteſt, quæ ferè innumeris difficultatibus, tanquam vepribus, ac denſis vndique ſpinis obſeſſa ſunt. nam vt primùm aſperiora ſenſerint, manum retrahunt, & ad mollia flectunt, deliguntque in ignaua potiùs commoditate ſordeſcere, quàm per ardua viam ad magna ſternere: aut ſi quando ad difficilia dexteram porrigant, non extendunt conatum ad maiora, quàm quò eos honoris ac dignationis propriæ libido impellit: vt nunquam,aut nuſquam eos Dei ſolius, aut Religionis gloria, aut animarum ſalus,ſed proprium decus ad auguſta protrudat.

Quæ res cum veræ Religionis affectu diu ſtare non poteſt, atque ita præterquam quòd meritum omne corruat, domeſticæ mutuęque Religionis amor diu conſiſtere non poteſt,aut locum, quem debebat, tenere.

nere. Vnde minor iam vocationis amor, auersio etiam, & vniuersim ab illa subductio & fuga, ac tandem odia nascuntur, & alterius vitæ cogitationes, nausea præsentis, & ingens fastidium.

Atque hinc gratiam venantur externorum, amicos sibi parantes in extremam hanc fortunam, & plurimùm deteriorem sexum sibi conciliant, apud quem domesticas etiam querimonias deponunt: quòd sexus ille facilior in commiserationem sit, & laxiores affectui habenas concedat, maximè si paribus excitetur. quæ res à periculo longiùs abesse non potest; accenditur enim vtrimque animus, ac tanquam ignes duo, mutuis se exacuunt flammis, celeriùs perituri, & in cineres dilabendi.

Et nihil in his dein sanctum aut sacrum est, quod non faciles lubentesq; prodant, nihilque adeò reconditum, etiam cum alterius, ac non rarò cum Superioris ipsius dedecore coniunctum, quod non vltrò profundant, & denuntient illis, quæ nihil arcanum norunt, nisi quod ignorant; quibusque adeò etiam ignorata pro certis vulgantur; neque diutiùs silent, quàm socia aut auditrice destituuntur.

Nec quisquam Superior voluntati talium faciet satis, aut explebit cupiditatem:

tem: semper enim in quocunque Superiore quod desiderent aut damnent, reperient, etiam in beneuolentissimo viro. omnia enim concedere, impossibile est; pauca verò, imò vnum illis negasse, omnia negasse est: immemoresque beneficiorum præteritorum, ad sola præsentia mentem conuertunt, reliquorum obliti. adeò eos commodorum suorum vota cæcarunt, vt nisi omnia concesseris, omnia negasse videaris: ferunturque in hunc, tanquam in suratum commodorum suorum hostem.

Sed neque serias vllas monitiones admittunt, non molles ac lenes: ita dum peccare impunè volunt, puniri nolunt: vt nihil reliqui amor sui fecerit, spe propè omni emendationis adempta, quàm extrema quædam salutis ac vocationis præcipitia.

Sequitur indiuiduo quodam nexu amorem sui, ingens ignoratio sui; vt in rebus suis in perpetuis tenebris ac densa vbique nocte ambulent. accidit que his qui hoc vitio tenentur quod phrenesi laborantibus, qui quo propinquiores morti sunt, eo se valentiores arbitrantur, pereuntq; dum in summa valetudinis bonę opinione sunt. E quo deinde errore stolidissima sequuntur consilia, audent viribus non imparia tan-

tantùm, sed & sibi & Religioni noxia. nec remedia sperari possunt, cùm & graui teneantur ignoratione morborum suorum, nec monentes admittant. sibi nimirum illi sapiunt, reliquis fidem abrogant: vt omni planè spe careant valetudinis bonæ.

Cumque cæci in suis sint, oculatissimi in alienis sunt. monstro similes. domestica & è propinquo sua non vident, remotissima aliena vsque ad ossium medullas, scrutantur. quin etiam vident in alio quæ nusquã sunt: cùm solis suspicionibus in aliorum vitiis oculos habeant, in quorum tamen laudibus oculis carent. si quid lucis in aliis, nihil vident; si quid tenebrarum, vident. noctemque non rarò in alieno cælo reperiunt in quo plenissima lux est, diemque in densissima nocte sua vident. ita in nocte diem, noctem in die reperiunt; prodigioso vbique errore. tantum cæcus potest amor sui. minima illi in alio vitia maxima sunt, verruca mons est, pilæ surgentes cælo rupes, festuca trabes, risus fulmina cælo iaculata: in se ingentia criminum saxa nulla sunt, montesque & superstantes nubibus rupes, nullæ sunt. quid? quòd vitia etiam sua virtutes arbitrentur, infantiam eloquentiam, imperitiam scientiam, fatuitatem prudentiam, morositatem lenitatem, aspe-

asperitatem suauitatem. quo fit vt in grauissimos errores labantur. nemo mirabitur qui cogitauerit oculos illos habere toxico saginatos, ac in alienis inuidia ac odio, in suis amore sui grauidos: febri deinde illos maligna teneri. quo fit vt suauia illis amara, mella fella videantur: amorisque sui veneno farti ac saginati, nil præter venena in aliis vident, & vt cum improbitate ingeniosus hic amor est, si quid inter ingentes aliorum virtutes non laudandum latet, aranearum more exugit, optima intacta relinquit.

Succrescit deinde ex hac improba radice amoris sui, Dei diuinarumque rerum densissima ignoratio. cùm enim in omnibus se solum, commoda, honoremq; suum intueatur qui hoc malo tenetur, fit vt longissimè absit à diuinorum consideratione cognitioneque. quòd si quæ cælestia intueatur, non videt ea nisi qua parte commodis illa suis subseruire posse arbitratur. & sanè tegitur spissa quadam nebula quicunque hoc vitio laborat, vt cælestis solis radios intueri non possit: aut si quos intueatur, facit eorum more qui per obscuram nebulam, vestigia quædam cælestis luminis intuetur.

Cùm verò fiducia sui ab amore sui nata casti-

castimoniæ sit hostis, fit vt mille se pudicitiæ periculis induat, quicunque plus æquo prudentiæ suæ innititur : & antè labatur infelix quàm damna senserit. cumq; commodis suis impensè studeat, delectatur mollibus, & corpori amica auidus amplectitur: effundit se proinde facilè in cibum & potum, castitati inimica. accedūt excusationes in omnibus sui, spretaque prudentium monita. quo fit vt cùm in præcipitio steterit, præcipitia ignoret, & antè per inuia infortunatissimo lapsu deuoluatur quā periculum adire se sciret.

Scinditur exindè vniuersæ familiæ caritas mutuaque animorum coniunctio, qua vna Religiones firmantur, ac tanquam inenodabili vinculo connectuntur. cùm enim singuli paullatim horum exemplo rebus suis studeant, fieri non potest vt coalescant animi, dum singuli se suaque, commoda, honores, reliquaque præferri volunt aliis: quæ cùm mutuò se iugulent permantque, necessum amorem interire, amicitiamque penitus omnem ab illa domo exulare. nam nisi omnia probes quæ cæcus amor sui ambit, amicitia collabascit. omnia probare in tanta iudiciorum diuersitate impossibile est, nisi adulatio rebus misceatur, quæ cum germano amore

stare

ſtare non poteſt. accedit, eos qui hoc malo tenentur, ſibi amicos eſſe, aliis eſſe non poſſe, cùm ſolis rebus ſuis ſtudeant, aliorum commoda laudeſque ignorent.

Ingrediuntur verò huius loco doli & fraudes, omni candore ac ſinceritate pulſa: nam cùm regia via ad optata peruenire non liceat, quæruntur anfractus, ſubdolæque ſemitæ, & per obſcura viarum ad præfinitum animo tendimus. quod ſi minùs voto ſucceſſerit, nec cogitationibus res reſponderint; ſuboriuntur mœrores, graueſque inſurgũt melancholiæ, ac non vltima puſillanimitas, timoreſque, ac ingentes vndique curæ: indeque extremus quidam languor, orationum ſalutiſque proximorum neglectus, ac vniuerſæ vocationis contemptus. nam cùm quæ validè animo propoſuit, his non conſequatur vir, ad alia principia vitæque genera amori ſuo congrua, ſe, cogitationes, ſtudiaque ſua, toto conatu conuertit.

Remedia.

EXercitatio ſui in rebus humilioribus, maximeque in iis, à quibus potiſſimũ horremus, delectuſque eorum, quæ in primis auerſamur: animo priùs per varias hu-

ius

ius generis meditationes exculto, & ad viliora ac duriora excitato; propoſita ſibi humilitatis pulchritudine, vtilitate, neceſſitate, præmiiſque virtuti huic à Domino æternùm conceſſis: ſuperbiæ verò fœditate, damnis, miniſque ac pœnis à Deo intentatis: cælum in Lucifero, & Angelis illius; paradiſum in primis parentibus; orbem, in infelici ferè ſuperborum exitu; infernum, in miſerando æternùm arrogantium cruciatu conſiderando.

Mutuæ deinde caritatis per beneficia inuitatio: mutui honoris, maximè in ijs, à quibus alieniores ſumus, præuentio: honoratiorum operum, & quæ plus externi ſplendoris habent, aliis conceſſio: difficiliorum, minuſque in ſpeciem illuſtrium arrogatio.

Contemptus in ſe ſui, dictorumque factorumque ſuorum præteritorumque criminum memoria.

Sanctorum hîc, magnorũque, ac Chriſti ante omnia exempla proderunt, ſi noſtra cum illis compoſuerimus: ſi quanta Deo, creationis, conſeruationis, redemptionis, innumeriſque penè aliis titulis debemus, præmiorúmque cælo repoſitorum magnitudinem frequenter conſideraue-rimus.

Proderit in primis frequens cogitatio
Ioan.12. verborum Domini: *Qui amat animam suam perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.* qui odit, prauas animi propensiones frangit ac domat: qui amat, assensum illis præbet, obsequitur. ille demetit tanquam falce luxuriantes noxias herbas, nusquã parcit, ferro & ignibus sæuit in insurgentem amorem, hoc vno pius, quòd impius sit amori, nec quidquam largitur petenti.

Iuuabit etiam odio quodam ferri in hoc vitium, propositis sibi illis quæ ex hoc nasci consueuerunt. maximè quòd nec humana nec diuina, vbi inualuerit, pensi habeat amor sui. nihil apud hunc sanctum, nullum secretum, nisi qua parte commodis hæc suis seruiunt pugnant cum amore sui? violabit omnia, quò amori suo consulat. Ingens deinde cæcitas amoris socia terrere nos debet. cæcus ad æterna præmia, ad ignes æternos est. nec mortem videt imminentem fòrs cras, fòrs hodie. sed neque finem suum consequitur hic amor sui. laudem quærunt? damnationem referunt. commodis suis studet? ferè iis frustrantur. honores venantur? ignominiam referunt. cùm gloria fugientem sequatur, prosequentem destituat.

Ma-

Magnum deinde calcar ad victoriam sui, cogitatio seria iudicij extremi, in quo occultissima quæq; nostra retegenda sunt orbe inspectore; mortisque momento omni dubia incertitudo. & quò mihi in illa hora gloria, opes, eruditio, scriptio, eloquentia, commoda? quis tunc sensus humanarum laudum, quæ vtilitas?

Vtile etiam fuerit sæpiùs animo voluere, quanti nos orbe toto vicerint robore, forma, eloquentia, opibus, honore, commodis, prudentia, variaque eruditione, æternis nunc ignibus materies æterna. quòd si humanas laudes spectemus, quanti nos laudant? quàm pauci norunt orbe toto? & vicesimúsne quisque è notis laudat? certum plures damnare. iam quò laus absentium ignorata mihi? præsentium verò laudes, adulationes sunt, laudes non sunt. cùm ergo absentium de te laudes ignores, præsentium adulationes habendæ sint, quid certi in humanis est quo extollimur?

Necessaria in omni hoc vitio frequens seriaque conscientiæ per diem discussio: validum in eo propositum victoriæ sui: omniaque amori huic amica generosè ac constanter pellere; illiusque loco contemptum sui, diuinumque in se amorem his similibusque verbis excitare, *Dilectus meus*

mihi, & ego illi; qui pascitur inter lilia. Deus meus, amor meus, & omnia. A te quid volui super terram? Pars mea & hereditas mea Dominus. Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te, Deus. Trahe me post te, curremus in odorem unguentorum tuorum. Exultabimus & lætabimur in te, memores uberum tuorum super vinum. Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi inter ubera mea commorabitur. Botrus cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi. Sub umbra illius quem desideraui sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Quis mihi det te fratrem meum sugentem ubera matris meæ, vt inueniam te foris, & deosculer te, & iam me nemo despiciat? Pone me vt signaculum super cor tuum, vt signaculum super brachium tuum, quia fortis est vt mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio: lampades eius, lampades ignis atque flammarum. Aquæ multæ non poterunt extinguere caritatem, nec flumina obruent illam. Hæc aliaque generis huius, quæ cuique sua pietas, & amoris diuini auctor Deus suggeret, ad illius amorē nos excitabunt. beneficiorum etiam commemoratio diuinorum, gratáque recordatio, præmiorum deinde cælo repositorum, ac passionum Domini potentissima hæc incentiua veri amoris sunt.

Ora-

Orationis denique ſtudium plurimùm in hac re poterit. in quo mens cæleſtibus colluſtratur, diſcutitque cæleſti lumine errorem ſuum, agnoſcit tenebras exuitque, melioribus cognitionis amoriſque diuini radiis perfuſa.

CAPVT XIII.

Dictorum factorumque ſuorum commendatio, reliquorum damnatio.

EST hæc innata quibuſdam conditio, conſuetudine deinde aucta & roborata, ſua vt laudent ſola, aliena aut damnent, aut ſilentio tranſeant; laudes ſuas etiam ab imperitis auidè excipiant; aliorum, deiecto vultu, fronte, oculis hauriant; & cùm improbare non poſſint, nunquam tamen probent. Dolent potiùs aliorum præclaris dictis factiſque, ac mœrorem ſi quando verbis obtegãt, vultu tamen produnt; ad ſua, etiam minima, & quæ laudem nullam merentur, ſi quis laudator accedat, totis animis vt ad tubas & tympana militiæ amatores, exiliunt. nec continere pruritum hunc poſſunt, os genęque gaudium teſtantur; vt ille iam illis amico-

rum primus maximusque sit, qui primus maximusque laudator est.

Quò te vertas in hac vanorum hominum prurigine? laudabis omnia? non est viri Deum timentis; neque enim possibile est, non profluere ab homine quędam non laudanda. damnabis? pro hoste habeberis. tacebis? non laudasse, damnasse apud hos est. quin adeò eò crescit hæc quorundam scabies, vt in vno non laudasse, aut improbasse, in omnibus damnasse sit. Nescit modum aut frenum sibi imponere laudum hæc libido: sed neque vulgari contenta laude est, etiam infima in summa reponi laude desiderat. ferendum quoquo modo esset, nisi meritò improbanda non rarò, summè etiam laudari vellent; vt, ni feceris, contracta ac corrugata fronte, dejectisq; genis ac supercilijs mœrorem testentur, & amicitiæ renuncient. cùm enim amasse in illis, laudasse; non probasse, damnasse sit, fit vt amorem & odia, sola laude & improbatione metiantur.

Et sunt plerumque hi molesti grauesque omnibus: nulla enim propè illorum colloquia sine dictorum factorumq; laude reperies. velis proinde, nolis, laudes audias necessum est: & ingerunt has nulla sæpe temporum, locorum, personarum ha-

habita ratione ad omnium fastidium; nec immunem quemquam ab importunissima laudum suarum narratione abire permittunt, veriti ne, si vnus ignorauerit, damnati, aut non satis laudati videantur. non facerent si memores essent monitorum Sapientis: *Laudet te alienus, & non os tuum: extraneus, & non labia tua.* Prou. 27.

Nec inter domesticos tantùm, apud quos facilior venia esset, sed inter externos, & mulierculas etiam ingentibus verbis decantant sua: quæ nisi plenæ abeant cõmendationibus, nullum sibi dictorum factorumque suorum fructum retulisse videntur; futuræ nimirum apud socias aut æmulas, laudum præcones confessariorũ suorum; narranturque sæpe dicta factaque, nec dicta, nec facta vnquam: imò vniuersæ aliorum Superiorumque laudes in illos commigrãt: ab horum scilicet consiliis, si quid in domo vñiuersa est, quod laudem mereatur, profectum est; sin aliquid infelici euentu præter spem successit, his monitoribus meliora euenissent. aliud suaserunt, auditi non sunt; hinc damna accepta: auditi fuissent, & alia longè rerum facies esset, & pro damnis emolumenta nata forent.

Noxium ante omnia hoc hominum ge-

nus in Religione est, multorumque æmulationibus & inuidiæ obiectum, mutuarum dissensionum & alienationum caussa. Et nati hi non Religioni, non Deo, famæ tantùm suæ sunt: nam si Deo & Religioni, gauderent vtriusque nominis propagatione, quam aliorum dictis factisque ingentia vident incrementa sumere. Non gaudere, non laudare, cùm meritò possis, damnare est. Et cùm de tuis minimis prodigè in omnem lætitiam profundaris; in aliorumque etiam maximis, doloris potiùs quàm lætitiæ signa prodas; non hoc est de Domini Religionisque gloria, quæ talibus augescit, crescitque in maius, dolere? quæ quibus innitantur principiis, nemo non videt; superbiæ nimirum & inuidentiæ fundamentis, quibus hæ suorum laudationes, alienorum damnationes inædificatæ sunt.

Et sanè non minùs pernicioſus est, qui alienas laudes alto silentio premit, quàm qui eleuat, aut damnat facta. quid? quòd silentio suo grauiùs sæpe ille feriat, quàm apertus hic improbator: nam cùm primus ferè moderatioris ingenij habeatur, vt qui affectus suos tegat, fit vt silentium illius pro aperta damnatione habeatur. Non laudasse enim cùm possit, qui modestiæ opi-

opinionem habet, vituperasse est. & ille qui apertè laudandà damnat, criminatoris potiùs nomen obtinet, & verbis ipsis, improbandique modo alienationẽ ostendit, incompositumque minusque ordinatum affectum, vt hoc ipso fide careat. at ille alter modesto seuerogue silentio fidem reperit, vulneraque infligit, altiùs penetratura, quo à profundiore mente infliguntur & veniunt.

Et tales ferè, qui alto silentio laudanda in aliis premunt, ingentes sub modesta fronte arrogantiæ montes tegunt. neque enim aliunde prouenit parca hęc alienarũ virtutum laudatio, quàm ab animo laudis suæ auido: qui cùm aliorum commendationibus suis detractum iri veretur, seriò cauet ne quid elabatur in alio laudandũ. apertè damnare conscientia terret, & exterioris cuiusdam moderationis opinio captata: silere posse arbitratur, nec vlla lege ad alienas laudes vulgandas teneri. qui si cogitaret plus sæpe morosо se obesse suo silentio, quàm apertum criminatorem effutiendi quidlibet licentia; non tam parcus laudator esset.

Et sanè vt homines fugiat, Deum latêre mens illa æmulationibus grauida non potest. videt illam propriarum laudum bal-

neo, tanquam oceano innatantem, aliorumque encomiis liuidam: nec crimen effugere potest interni fastus, à quo vnico hæc silentia imperantur.

Et sanè nisi ingenti vndique cingeretur possideretur que rerum suarum arrogantia, vt nullo non loco ac tempore auidè laudes suas venetur, non tam seuero silentio aliorum prœconia premeret: quæ cùm veluti soles arbitretur officere tenuissimis lucernarum suarum luminibus, omni conatu dies illos supprimit, magnaque eos silentij sui nebula, densaque liuoris nube tegit; qui si altiùs pectoris sui latebras excuteret, perfacilè fundamenta taciturnitatis huius erueret, & in abditæ arrogantiæ suæ profundum nullo negotio veniret.

Quamquã palàm ac quasi aperto marte dicta factaque aliorum damnare, maioris cuiusdam impudentiæ sit: neque tales aliud expectare debent, quàm vt pari licentia feriantur. ferè enim hæc diuinæ cuiusdam vindictæ remuneratio quædam est, vt damnari sua ab omnibus sentiant, qui omnium damnant; ita talionis pœna ferit hos Deus, aut permittit ea, qua ipsi reliquos, mensura donari: acciditque illis, vt cùm dicendi licentia in omnes se profundant, omnium etiam patiantur linguas,

guas, calamiſque omnium percutiantur, qui nulli parcere didicerunt: & vt nihil illis rectum bonumque, quod ab alio patre natum eſt, ita nihil horum, probum aliis laudeque dignum videtur, aut quod nomen decúſque mereatur.

Graues deinde tales omnibus eſſe conſueuerunt, inuiſi paribus, duri inferioribus, niſi quos perpetuos laudum ſuarum præcones nacti fuerint: Superioribus moleſti. cùm enim mutuam pacem turbent, amicitias ac neceſſitudines diſſoluant, non Superioribus, non æqualibus, non inferioribus parcentes, fit vt omnium in ſe animos prouocent, omniumque indignationem extimulent: vnde etiam fit, vt omnes horum familiaritatem fugiant, conſuetudinem auerſentur, vt à qua nihil expectare poſſint, præter graues cenſuras, ſeueraſq; accuſationes, eo moleſtiores, quo neminem propè illæſum prætereunt, damnant omnes, teſtes facti ac iudices omnium, maximéque magnorum virorum; in quibus ob auguſtam aliquam nominis amplitudinem, proniùs inuidia & æmulatione ſtimulante incurrunt.

Reme-

Remedia.

A Malorum, quibus laudator sui agitur, extirpatione petenda sunt: innatam quandam hîc superbiam inuidiamque nemo non videt, quibus agitatur, & alienis contabescit, ac suis pascitur laudibus. Quare ad superbiæ ac inuidentiæ radices securis admouenda est, contrariisq; submissionis & amoris remediis animorum hæc venena pellenda sunt.

Assuescat proinde quicunq; hic est, aliena laudare etiam minima, illa mirari, prædicare & publicare; sua tegere, deprimere & extenuare: fugiat suorum laudatores: cogitetque ferè eos nos pati grauissimos in absentia censores, quos præsentes profusissimos sensimus laudatores.

Cogitet illa nobis speranda ab aliis, quę nos impendimus aliis, paribusque dicta factáque nostra commendationibus, aut vituperationibus metienda.

In aliis denique, qui simili vitio tenentur, tanquam in speculo seipsum intueatur, & in aliena fœditate suam deuitet; alieno exemplo vitia emendet sua. displicent in aliis? fugiat in se displicentiora. odit domesticæ pacis turbatores, amatque

socias

ſocias dextras neceſſitudinis fraternæ? exequatur in ſe quod amat in aliis: fugiat quod odit in illis, factus iam aliis magiſter & ductor mutuæ caritatis, æternitatis memor vitæ alterius, breuitatis huius; pœnarum & præmiorum illius, incertitudinis huius.

CAPVT XIV.

Ambitio. ſpecioſorum munium proſecutio: viliorum fuga & contemptus.

MALORVM omnium in Religione ſummum, & è quo tanquam oceano & fontibus, reliquorum ferè vitiorum flumina naſcuntur. Quid enim ſperari ab illo poteſt, ſiue in ſalutem proximorum, ſiue in Religionis augmentum, ſiue in diuini nominis propagationem, cui honor dignitaſque propria pro propoſito ſibi fine eſt? quique cogitationes ſuas omnes in præfixum ſibi dignitatum ſuarum ſcopum iaculatur? Quid non timeri? Diuini illi nominis gloria, ſalus proximorum, Religionis progreſſus, tamdiu cordi erunt, quamdiu hęc idoneam ambitioni ſuæ materiam iudicauerit: vbi ſenſerit auxilio ſibi ad quæ ſperabat, non eſſe, repellet & auerſabitur,

vt

vt votis, expectationi, conatibusque suis inimica; adeoque in depressionem ac euersionem illorum studia sua conuertet, si per calcatam Dei Religionisque gloriam, proximorumque salutem, viam sibi ad honores stratam viderit.

Cæca omnis ambitio est. nihil videt præter conceptam semel animo gloriam, qua tanquam densa circumfusus nebula, nullos aliorum prospectibus habet oculos. sol luceat, sideráque micent; nihil videt oculus obscura dignitatum suarum nube circumuallatus. nubem suam videt, ad reliqua cæcutit. Non patet illi aditus nisi per scelera ad prætensum decus? per scelera in illud ibit. clausa illi semita est ad munus quod ambit, nec aditum videt, nisi per diminutionem famæ alterius? miscebit falsa veris, & in optimo quoque comminiscetur pessima; nec persequendi finem faciet, donec detractionibus, tanquam validis harpagonibus, innocentem à munere deturbauerit, vt optato potiatur. obstat fortior illius studiis? adulationibus expugnare conabitur. irriti hi cadunt doli? adaperta se conuertet odia, vt importunitate ac improbitate vincat, quem non potuit fraudibus.

Hinc ingentes domi animorum nascun-

ſcuntur conturbationes, dum mente ambitioſus inquieta, iactatione ſua commouet reliquos: vt pro pacato ęquore, tempeſtuoſa in Religioſa domo reperias maria; ſorbendus cum non vno, ſi propiùs acceſſeris, & inter hortorum pratorumque hæc quondam amœna, fornaces inuenias, ambitionum ignibus accenſas, amburendus ſi admoueris pedem.

Miſera Religionis conditio, quæ ambitioni patefecit oſtia. reliqua enim cum illa admiſit vitia: neque enim ſola venit, ingenti ſcelerum omnium ſtipata comitatu eſt. nec vllum iam illi ſcelus, ſi fruatur optatis. etiam in matrem ſæuiet, & per calcatum Religionis vterum ad propoſitum ſibi decus aduolabit interrita, crudelis in genitricem.

Sed neque, ſi ſperata conſecutus ambitioſus fuerit, quieſcet, noua meditabitur: perpetuo namque tanquam rotatu per aſpera, mollia, plana, præcipitia, voluitur infelix. nec vlli minùs quàm ſibi placet. intus inuidentia depaſcitur, foris aduerſarios patitur; nulli amicus, inimicus omniũ; contemptor omnium, omniũ percutitur linguis; pari menſura feriendus, qua prior ille reliquos ferit. alienæ virtutis hoſtis; nulli benignus, crudelis in omnes.

omnes. nullius etiam beneuolẽtia donandus. laudat neminem, damnat omnes, etiam quos ſibi iunxit. nam ſi eos viderit vilioribus contentos, inter inglorios & ignauos numerat: ſi ad maiora exemplo ſuo contendentes, pro hoſtibus & gloriæ ſuæ obſtructoribus habet. ſed neque facilè fidem adhibet vlli, ſuo ſemper ingenio reliquos metiens. ſuſpectiſſima deinde illi omnia, dum ſingula metuit, & ingenioſa ſolertia, è vanis, nec cogitatis principiis miras conſecutiones nectit. & ferè cogitabundum talem reperies, multa machinantem, melancholia etiam oppreſſum, nuſquam explicatum, dum vel amittendi muneris torquetur metu, vel mœret de repulſa, vel in obtinendo etiamnum laborat, & aduerſarios circumſpicit.

Infelix planè ambientium in Religione conditio, qui nec noctes patiuntur quietas, dum perpetuis æſtibus iactantur. nulla iam illis oratio. vota pro oratione ſunt. exulat pietas, & pro pietate ſperatum illis decus inhæret animo; pro Dei præſentia, expectata gloria. quid? quòd vileſcant animis, dum ſingulorum, quos commodos ſibi arbitrantur, captant gratiam, etiam viliſſimorũ; ad quorum ſe genua abiicient, ſi idoneos arbitrabuntur ſini propoſito.

Hu-

Humilis contrà, ſorte ſua contentus quanta in pace degit? nec mirum in pace eſſe qui nihil ambiat, nulli abblandiatur, nihil à quoquam ſperet. quare nec quemquam veretur, aut ſollicitè & anxiè colit. erecta illi verba, animus celſus, nulliuſque, præterquam Dei indigus. verba plana, nec ad gratiam compoſita, nec ad ſimulandum formata, aut ad fallendum delecta. inimicus nulli, amicus omnibus; moleſtus grauiſque nulli, carus omnibus, in alta quiete, omniumque admiratione & laude vitam ducens, vitamque finiens rara poſteritatis gratáque memoria. Superioribus obſequens, inferioribus carus, paribus acceptus, omnium ore laudatus. familiaritatem illius ambiunt omnes, delectantur conſuetudine, paſcuntur colloquiis. Superiores concedi hunc ſibi poſtulant, prehenſant inferiores, pareſque gratulantur ſibi. qui quo maiore ſubmiſſione repellit à ſe magna, hoc maiori impetu confluunt ad illum magna. poſtrema deligit, prima omnes vltrò obtrudunt. viliſſima ambit, ſumma nolenti ingeruntur. quoque maior ſui contemptor, hoc validiore aliorum conatu extollitur. Hæc ſunt debita virtuti præmia, quibus omnis ambitioſus caret. vt bene Auguſtinus: *In humili* *Serm. 1. de vita Cleric.*

mili loco ſalus, in alto periculum. & elegantèr Magnus Gregorius, ad ambitionis contemptum, metum, horrorem, humilitatis amorem & amplexum: *Audiant humiles*

Paſt. par. 3. cap. 18. *quàm ſunt æterna quæ appetunt, quàm tranſitoria quæ contemnunt: audiant elati, quàm ſunt tranſitoria quæ ambiunt, quàm æterna quæ perdunt. audiant humiles ex magiſtra voce veri-*

Luc. 18. *tatis, Omnis qui ſe humiliat, exaltabitur: audiãt elati, Omnis qui ſe exaltat, humiliabitur. audiant*

Prou. 15 *humiles, Gloriam præcedet humilitas: audiant elati, Ante ruinam exaltatur ſpiritus. audiant*

Iſaiæ 66. *humiles, Ad quem autem reſpiciã, niſi ad humilem & quietum & trementem ſermones meos? audiant elati, Quid ſuperbis terra & cinis? audiant humiles, Deus humilia reſpicit: audiant elati, Et alta à longè cognoſcit. audiant humiles,*

Matth. 20. *Filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare: audiant elati, Initium omnis peccati ſu-*

Eccl. 10 Phil 2. *perbia. audiant humiles, Quia redemptor noſter humiliauit ſemetipſum factus obediens Patri vſque ad mortem: audiant elati quid de eorum capite diabolo ſcriptum eſt, Ipſe eſt lex ſuper omnes filios ſuperbiæ. Occaſio ergo perditionis noſtræ facta eſt ſuperbia diaboli, & argumentum redemptionis noſtræ inuenta eſt humilitas Dei.*

Remē-

Remedia.

AB humilitate petenda sunt. ambit aliquis magna, in vilissimis continendus est, ad ignobilissima loca relegandus, minimisque destinandus: vt talium assuetudine aut se vincat, conterátque altiores spiritus, ac sub iugo contineat; aut impatientia victus, Religionem à metu liberet. cõsultius enim fuerit talibus carere, quàm tot domi turbarum causam alere. monendus tamen seriò, per confessarium, aut Prę-fectum spiritus, aliosque viros magnos. pœnitentiis etiam stimulandus: quæ si irrito cadunt conatu, & perstat ille in fastu; forti Superiorũ robore & constantia continendus in humilibus erit. aut enim se vincet, animosque domabit, magno Superiorum aliorumque gaudio; aut submissionis impatiens, in apertam prorumpet defectionem, Religionémque metu liberabit.

Proderit in primis, si omnis illi materia gloriæ adimatur. obseruetur diligenter à variis, ac sicubi deliquerit, non parcatur. si quid vituperatione dignum egerit, non fileatur: si quid laude, silentio prematur. à magnorum clarorumque virorum, ma-

tronarúmque confessionibus & consuetudine auocetur, adimatúrque illi vniuersim quidquid ad laudem facit aut ducit.

Forti sententia terret ambitiosos Origines: *Omnis adeundi honoris Ecclesiastici abscinderetur ambitio, si se iudicandos potiùs, quàm iudicaturos, hi qui præesse volunt populis, cogitarent.* Ambitionem verò ipsam scitè Bernardus describit: *Ambitio futile malum, secretorum virus, pestis occulta, doli artifex, mater hypocrisis, liuoris parens, vitiorum origo, tinea sanctitatis, excæcatrix cordium, ex remediis morbos creans, ex medicina languorem generans.*

Super epist. ad Rom.

In Sermon. quadrages.

Nobile remedium à Diuo Gregorio habemus: *Plerumq. elatos vtiliùs corripimus, si eorum correptionibus quædam laudũ fomenta misceamus. inferenda namque sunt illis aut talia bona quæ in ipsis sunt, aut dicendum certè quæ poterant esse si non sunt: & tunc demum resecanda sunt mala quæ nobis displicent, cùm priùs ad audiendum eorum placabilem mentem fecerint præmissa bona quæ placent. nam & equos indomitos blanda priùs manu tangimus, vt eos nobis pleniùs postmodum etiam per flagella subigamus; & amaro pigmentorum poculo mellis dulcedo adiungitur, ne ea quæ saluti profutura est, in ipso gustu aspera amaritudo sentiatur: & dum gustus per dulcedinem fallitur, humor*

Past. par. 3. cap. 18.

mor mortiferus per amaritudinem vacuatur. Ipsa ergo in elatis inuectionis exordia permista sunt laude temperanda, vt dum admittunt fauores quos diligunt, etiam correptiones recipiant quas oderunt.

CAPVT XV.

Delectus munium, locorum.

FALLIT plurimùm Superiores hic delectus, nec respondet votis, plusque ferè siue temporalis, siue spiritalis auxilij ab aliis consequitur. quòd maior in his fiducia in Deum eluceat, plus in illis prudentiæ humanæ: quo fit, iusto Dei iudicio, vt spe ferè sua Superiores frustrentur, cùm sæpe etiam tales patiantur aduersarios, graueſque obseruatores ac censores, quos precibus impetrarunt. Monitorum deinde ac si qua necessitas id postulet, iniungendarum pœnitentiarum libertas tollitur, cùm offensionem Superiores vereantur; & qui se vocatos sciunt, liberiùs offendant, euocationis suæ spe freti, facileſque ad murmurationes sint, si minùs placentia imponantur. Nec quidquam in his promptius, quàm ad minimarum rerum displicentiam illud inculcare, Cur euocauit

uit bene constitutum? meliùs mihi erat alibi. Nascitur inde non loci modò, & muneris, sed & omnium propè displicentia, & murmurationes, inde animi inquietudines, cùm nunquam explentur desideria, & præteritorum memoria præsentia displicent.

Quòd si in Superiorem minùs fortem, aut robore destitutum delectus ceciderit, sequitur facilis & ingens noxiorum iuxtà ac bonorum permistio; cùm indulgentiores ferè simus in eos quos vltro vocatos meminimus: & nullus propè querelarum locus apud eos, qui mederi possent, ne delectum nostrum damnare videamur, aut imprudentiam accusare; neúe consuetum illud audiamus, Habes quem petisti; obsecutus sum voluntati tuæ. antè cogitasse oportuit. bene illi alibi erat. vt omnis iam culpa in euocatorem eat. atque hinc graues sæpe multorum offensiones nascuntur, cùm Superiores delectus sui sibi conscij, ne aut offendant, aut mœrore afficiant, aut minùs commodos tales experiantur, non cõcedenda concedant. quod vbi fit, abit res in exemplum, & paria sperare reliqui non verentur, paria etiam audere: è quibus vniuersa paulatim domestica disciplina delabitur: quæ vbi refrixit ac

corruit;

corruit, à sola ferè sectione remedia expectanda sunt; mutandi nimirum plerique omnes, & ad Superiores disciplinæ arctioris, variáque amandandi loca sunt, cùm à sola propè mutuę cohabitationis separatione salus sperari possit: ac disciplinæ amantiores in illorum locum substituendi erunt; aut sanè Superior ipso loco mutandus, & robustior illo subrogandus.

Eadem incommoda in inferioribus reperias, qui precibus locorum mutationẽ impetrarunt. sequitur enim plerumque pœnitudo, cùm non omnia votis respondeant; & damnamus preces nostras, & queri erubescimus, ne consilia ipsi nostra accusemus, & audiamus inconstantes: inde mœrores, ac tacitæ interni roboris emedullationes, cùm interiores animi vires exeduntur, & aperire pudet, & ad vincendum robore destituuntur. ad locorum enim nouas descendere mutationes rubor vetat; & locorum tamen, sociorum, Superiorúmue ferre conditiones imbellis animus negat, aut innata quædam menti aliena, pugnanſque cum aliis, ac quasi hostilis & inimica conditio. ita cùm hinc verecundia terreat, isthinc molestia crescat; contabescit animus, aut in apertas prorumpit factiones, & causas aliquas com-

miniſcitur, quibus inconſtantiam ſuam tegat. has ſi veriſimiles reperiat, laxat delationibus habenas; ſin minùs, comminiſcitur etiam falſas, dummodo potiatur optatis, ſubducatque quaſi è ſeruitute ceruices nunquam ſatis domitas, nec ſuaui obedientiæ iugo in ſolidum ſubmiſſas.

Proſiliunt ex his initiis omnia malorum genera; nec quidquam tam à Religione alienum, quod non audeat. ſemel enim pudore depoſito in omnia ſe profundit mala, & quæ antè damnauerat, probat vt ſequenda: ita qui febribus tenentur, inimica antea guſtui laudant, & auidiùs hauriunt, profutura damnant.

Accedit, quòd rarò diuina bonitas felices huic delectui ſucceſſus tribuat, vt qui reſignatæ obedientiæ repugnet, pluſque adferat iudicij noſtri, quàm in Deum fiduciæ: quaſi enim de Domini in nos prouidentia diffidentes, recurrimus ad hunc ſeu perſonarum, ſeu locorum delectum, cui pœnitentia perpetua & indiuidua comes eſt. quod innumeris propè aliorum exemplis diſcimus: quorum infelix exitus meritò terrere omnes, & auertere ab his conſiliis debeat.

Iam cùm ferè in inferioribus delectus [illegible] antur ex amore ſui, cùm huic aër ſit craſſior,

crassior, illi tenuior; huic minùs amœnum cælum, illi nimis sudum; alteri plebeiæ nimiùm occupationes, minùs splendidæ, minus è dignitate, eruditionis opinione, vulgares, rariores, frequentiores, intempestiuæ, subitæ: aut Superior durior, tenacior, morosior, oculatior, maturior, retractior, ad suspiciones pronior, regularum obseruantior; aut alius suauior, liberalior, mollior, facilior, hilarior, laxior, ad omnem concessionem profusior, indulgentior; fit vt in ingentia se plerumque animarum discrimina conijciant: cùm ferè ignorent quanta domi foriſq; pericula immineant. intus nimirum latet malum, quod nisi excusserint, nulla locorum mutatione pellent: cùm ferè tales libertatis amor, disciplinæ Religiosæ fuga, commoditatū corporis studium, adnatus animo tepor, grauiorum metus & horror, ad hæc consilia adigant; vnde fit vt speratæ apud Deum mercedis non postrema, aut omni etiam parte spolientur, cùm delecti muneris aut habitationis concessio mercedis illis loco sit.

Remedia.

INdifferentiæ ſtudium, frequens excitatio in Deum fiduciæ. cui maior cura de nobis, quàm nobis ipſis incumbit.

Incommodorum delectui huic colligatorum memoria, recordatioque illorum, quibus non rarò cum interitu delectus hic coniunctus fuit.

Nihil deinde in omni Religione certius pacatiuſque, quàm vniuerſam ſui curam Deo cõmittere; ne quid videamur detraxiſſe de ingenti in illum fiducia, pluſque prudentiæ noſtræ, quàm illius prouidentiæ fidiſſe. Ille ſecurus viuit, qui totum ſe diuinæ gubernationi commiſit. quàm fortiter monemur, quàm certò: *Conſiderate lilia agri, quomodo creſcant, non laborant, neque nent. Si autem fœnum agri, quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit; quanto magis vos modicæ fidei? Nolite ergo ſollicitiſ eſſe, dicentes, Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? hæc enim omnia Gentes inquirunt. Scit enim Pater veſter, quia his omnibus indigetis. quærite ergo primùm regnum Dei, & iuſtitiam eius: & hæc omnia adiicientur vobis.* Quòd ſi pergat delectus hic animum pulſare, conſultum erit cum Præfe-

Matt. 6

cto

cto spiritus, aut si quis alius in domo vir prudens, rerum experientia edoctus, consultare; nec quidquam aggredi, nisi non tantùm consulto sæpe Domino, sed aliorum iudicio præquisito, quorum potiùs sententiis, quàm nostris stemus.

Proderit etiam aliquando cum iudicio confessarij voto se aliquo temporario obstringere, omnemque hanc delectus cogitationem negligere ac respuere, vt inimicam Deo, aut saltem vt minùs ei placentem gratamque, vt obedientiæ repugnantem, adeóque vt omnis perfectionis hostem, omnisque inquietudinis matrem.

Moueant nos exempla Christi, totum se parentis obedientiæ cõmittentis: *Meus cibus est vt faciam voluntatem eius, qui me misit, vt perficiam opus eius.* & post illam lacrymarum, sudorum, sanguinum luctam, omnium quas vlla sæcula viderunt grauissimã, *Non quod ego volo, sed quod tu*; & apud Matthæum, *Non sicut ego volo, sed sicut tu.* sequamur ducem milites, & cuius præferimus nomen, imitemur facta. Ioan. 4. Mar. 14 Mat. 26

Magnum victoriæ genus hîc est contraria propensioni ambire, voluntatemque valido conatu ad illa propellere, magnorum in omni Religione exemplis. nunquã saltem quidquam poscere, & in re firmare ani-

animum tutissimum est. versanturque tales in altissima quadam pace, quidquid euenerit, diuinæ prouidentiæ committentes, securi se non ambiuisse: in quo vno solari se possunt, & audenter cum Prophe-
Psal. 90 ta dicere: *Qui habitat in adiutorio Altissimi, in*
Psal. 22 *protectione Dei cæli commorabitur. Nam & si ambulauero in medio vmbræ mortis, non time-*
Psal. 24 *bo mala: quoniam tu mecum es.* &, *Non erube-*
Psal. 25. *scam quoniam speraui in te.* &, *In Domino spe-*
Psal. 17. *rans non infirmabor. protector* enim *est omnium sperantium in se.* memores monentis Apo-
1. Pet. 5. stoli, *Omnem sollicitudinem vestram proiicientes in eum, quoniam ipsi est cura de vobis.* cùm contra petitores interno externoque solatio destituantur. intus habent conscientiam redarguentem, extrà reliquorum destituuntur auxilio, bis infelices, bis miseri.

CAPVT XVI.

Nimia in vnam alteramue nationem propensio.

DE beata felicique diuersarum nationum in vno spirituali corpore indiscriminata coniunctione, benè Hilarius:
Psalm. 132. *Populo Dei congruit sub vno patre fratres, & sub vno capite vnius corporis membra esse. non*

enim

enim oculus aurem odit, nec nares os execrantur, nec manus pedem spernit. hæc enim vt officiis mutuis sibi, ita & amore distracta sunt. hoc iucundum & bonum habitare fratres in vnum, in eodem esse, idem esse, nec congregatione fieri, nec amore diuersos. Propiùs etiam ad rem nostram S. Basilius: *Quid eo beatius dici? quid hac coniunctione, vnitate ac necessitate aptius excogitari? quid mutua inter se morum animorumq; contemperatione gratius fingi? homines ex diuersis nationibus profectos, per exactam morum ac disciplinæ similitudinẽ adeò in vnum veluti coaluisse, vt in pluribus corporibus vnus modò animus esse videatur: vicissimq; plura corpora mentis vnius instrumẽta cernãtur.* Hanc variarũ gentium tanquam variarum vuarum in vnum torcular amicam commistionem, aut variorum marmorũ in vnius ecclesiæ ornatum coalitionem, quicunque sustulerit; & nobilitate & decore suo vniuersum corpus nudabit, & in miserandam ridendamque solitudinem, omni robore augustaque maiestate spoliatam disperget. scinditur enim hac nationũ gentiumque discriminatione vniuersum Religionis corpus, quod sola animorum coniunctio tuetur, descenditurque in validas partes; neque iam in vno, aut altero, sed totis concurritur castris, pronique in vniuersæ

Const. mon. c. 19.

uersæ Religionis perniciem & interitum, laxatis habenis deuoluimur.

Nam vbi semel hic morbus occupauit animos, nullis iam propè consiliis, aut rationi locus est. exulat enim cum veritate ratio, cùm non tam rerum momentis, quàm nationum pondere ducimur.

Et quid sperari potest, quid non timeri, cùm ad fugam, aut sequelã satis est, hanc illámue gentem ita censuisse, aut damnasse? in quo non tam rationum momenta, quàm gentium placita discutiuntur, vt satis iam sit ad damnationem, alterius à nostra natione mentem hanc esse; satis ad probationem, gentis nostræ sensum hunc esse. & veritatem ipsam non rarò manu tangimus, repellimus interim cùm ab alia gente prognatam scimus, gaudemusque deterioribus domi nostræ natis, ne meliora videamur ab aliis mutuati. Desunt nostræ viri magni qui præsint, quique saluti proximorum incumbant, vti deterioribus placet domesticis, ne ab externis meliores videamur deposcere. tantum nationum studia possunt, vt destituti nostris, carere in solidum velimus melioribus, ne ab alieno solo nata nobis salus, aut petita videatur. & iam ad impugnationem damnationemque satis est, ab alia, quàm nostra gente

te veniſſe conſilia. etiam ſolem negaturi in meridie, ſi ab alieno in noſtrum illuxerit agrum.

Denique ad aperta vniuerſim deſcendimus odia, & perire prauis noſtrorum conſiliis, quàm bonis ſalutaribuſque aliorum florere præeligimus. ac tandem eò diſſentientiũ animorum acerbitas venit, vt ſi ignorata gens ſit, probemus & ſequamur conſilia; at vbi primùm innotuit alienæ gentis auctor, reſiliamus à probatis, nouaſque impugnandi cauſſas reperiamus; priora conſilia noſtra, ex auctoris ignoratione prognata, damnantes. grande malum, & non iam turbandæ, ſed euertendæ Religioni natum. nam cùm è variis nationibus omnium propè Religionũ, tanquam validiſſimi exercitus robur conflatum ſit, nec alia re magis virtus illius potentiaque quàm animorum coniunctione contineatur; nemo non videt, diſiunctionibus hiſce, animorumque diſſenſionibus, vniuerſum robur, quod vna validaq; connexione firmabatur, labaſcere, hoſtibuſque ludibrium fieri, inimicorumque deprædationibus exponi; & quæ terrori primùm acies erat, inuictaque mutua coalitione ſtabat, ſolis domeſticis diſſenſionibus, nulla externa inimica manu impellente ruere.

Huc

Huc accedit, quòd hæc gentium ſtudia etiam ad externos decurrant: & inuoluimur iam Principum, rerumque publicarum pœnitendis, & in capita noſtra caſuris negotiis. tantum poteſt efferueſcens hic gentium amor: vt cùm æmulationes odiaque abeant in vniuerſam gentem, in vniuerſam etiam eant conſilia machinationeſque, exigua cura tuitionis famæ ſalutiſque noſtræ: ita dum fortiùs quàm prudentiùs aduerſarios inſequimur, vulneribus locum damus, & antè ſæpe ipſi cadimus, quàm hoſtem feriamus, aut aſſequamur.

Et ſanè totum paulatim genuinæ Religionis ſpiritum peſtifera hac nationũ diſcretione collabaſcere neceſſum eſt. neque enim inter has inuidias, æmulationes, partiumque ſtudia charitas habere locum poteſt, vnicum Religionum Ordinumque vinculum ac firmamentum. neque venenario hoc partium gentiumq; ſtudio commaculata Religio valetudinem diu tueri ſuam poteſt. ibit non multo pòſt in perimentes morbos potenti hoc toxico inebriata. & quam nulla externa mouere poterant arma, domeſtico hoc cadet malo. ſtetit interrita & inuicta ſtante charitate? cadet pauida labante charitate, quæ nulla

in

in re potentiùs, quàm in diuersarum nationum coniunctione illucescit.

Certè tales degeneres à Christi disciplinatu sunt. ignorat nationum discrimina Christi sanguis, quo vno arctiùs quàm omnibus patriæ vinculis colligamur. non imitamur magistrum discipuli, ducem milites, parentem filij si aliud sapimus, si non pariamur inter nos amore, quos lacrymis, sudore, sanguine, ac vocationis prærogatiua pariauit Christus. nec Apostolos in vnam gentem, sed in omnes misit. & ferè omnium gentium conuersiones ab exteris nationibus profectæ sunt, quo magis in illis diuina luceret potentia: ne quis illarum ad fidem conuersionẽ sanguinis propinquitati, linguarum cognitioni, amicorum opibus, similibusque tribueret.

Quot propè amoris proprij incommoda, tot huius sunt, cùm ex amore proprio nationum hæc propensio nascatur. commodior nimirum ab vberibus frequentata lingua, cibus, vestes, socij, amicus, cælum. ignaui militis signa hæc sunt. ardua poscit generosus, in quibus virtutẽ ostendat; gaudet asperis, in quæ magnos animos effundat. sanguinemque aut dare aut haurire pulcrum, ne inglorius, aut sicco hostili sanguine baltheo cadat: hæc prima illi

cura. ab arduis gloriam laudemque venatur. à quibus solis ingentia & viro digna decora nasci arbitratur. facit idem verus Religiosus, qui vocationis ac Christi ducis sui memor, indignatur animos patria sua claudi. angusti hi termini sunt virtuti. vniuersum contuetur orbem. semel renuntiauit patri, matri, fratribus, sororibus, amicis, patriæ, renuntiauit æternùm. aut si retro flexit oculos, indignus Christi sui militia, indignus regno est.

Remedia.

ESuperiorum ferè vigili studio sperenda ac petenda sunt. initia proinde, seminaque mali huius validâ secanda & excaudicanda manu sunt.

Quòd si publicis priuatisque monitis non cesserit malum, ad pœnitentias decurrendum erit, etiam publicas in publicis delictis.

Quòd si neque hîc steterit malum, seriò de dissensionum harum auctoribus à Religione tota rescindendis deliberandũ erit. Clementia est sæuire in paucos, vt vniuersi corporis valetudini consulatur.

Nec inutile fòrs fuerit misceri nationes, vt mutuo hoc conspectu conuictuq; coa-

coalescãt animi. plurimũ enim ad coniunctionem contubernia faciunt, maximè si à prima ætate mutuo assuescant conuictu. non quòd frequentem in linguarum varietate & imperitia, mistionem probem, aliquam tamen probo, & paucorum à prima adolescentia consuetudo, mirum quantum ad variarum gentium coniunctionem valeat.

Neque quenquam in quacunque gente excludendum putem à muneribus, etiam Superiorum, modò reliqua functionibus eiusmodi necessaria adsint. Nam vniuersam aliquam gentem à talibus excludere, magnam & dissensionum, adeoque & odiorum causam præbet. Nam quæ se seclusam videt, paria in aliis tentabit. atque hinc iam partium & nationum contraria & aduersantia prosiliunt studia.

Et licet inter genuinos, vereque Religiosos, fuga potiùs horrorque, quàm dignitatum aut munerum prosecutio, aut vota esse debeant; nescio tamen quis sensus à negatis functionibus pectus animũque feriat. præscidisse, ac in solidum negasse, quasi in vota impulisse est. offer, fastidient. nega, propendebunt. crescit à negatis amor, à concessis fastidium. vt ad expletionem satis sit potuisse: ad desiderij

prouocationem, negatum fuisse. Et vniuersim gentis alicuius exclusio validissimum alienationum ac odiorum prouocamentum est. quis enim nesciat, ex omni gente viros enasci magnos, & sæpe vnam destitui, aliam abundare? ita vno non rarò sæculo & ætate plurimi in vna republica duces imperatoresque, ac in omni scientiarum genere exurgunt magni, cùm insequenti sæculo nullum bellica, aut literaria gloria clarum reperias. mutuare proinde ab aliis, cùm propriis destitueris, prudentiæ est: magis etiam in Religione; in qua non à nationum varietate, sed à dignatione, ac meritis munia distribuenda sunt. quæ res valido illam in primis vinculo colligat, & non nisi stolidissimi ingenij est, nolle ad externa circumspicere auxilia, cùm domesticis destituaris. Sanè potentissimos ferè summorum imperatorũ exercitus è varia gente videbis; vt mutuis æmulationibus crescerent animi, dum pro gentis suæ gloria in posteritatem itura quisque pugnaret. primasq; ferè orbe toto victorias à misto variarum gentium robore relatas legimus.

Proderit incommoda secum considerare, quæ è nationum discrimine nascuntur, beneque de aliarum gentium moribus

bus sentire & loqui, semperque in illis inuenire quod laudem mereatur; quæ verò meritis reprehensionibus obnoxia sunt, alto silentio premere: humaniter illos benigneque excipere, ac impensiùs etiam in salutem illorum incumbere: operamque suam prolixè spondere, prolixiùs etiam rebus exequi, peculiarem etiam familiaritatem cum illis induere, sæpiusque oportunitate data colloqui, aliquid etiam quãdo Religio patitur, propẽsionibus illorum indulgere: hilari etiam vultu excipere à moribus nostris aliena, si nihil contineant Religioni aduersum: ac facillimum esse in delictis illorum ignoscendis: parcissimè cum laude de gente sua loqui, prolixè de aliena: si quæ misceantur de gente tua minùs proba, aut damnanda etiam, cum risu ac modestia excipere; quædam fateri, quędam suauiter excutere, alioque sermonẽ flectere, ad laudem nimirum gentis alterius, aut quamcumque rem aliam.

CAPVT XVII.

Nimiæ cum vno alteroúe familiaritates.

AEmulationum hîc magnus aperitur campus. paulatim enim illæ excrescunt in alienationes, adeoque in odia, & frequētes oblocutiones, murmurationes, detractiones etiam; quoque magis hæ familiaritates crescunt, eo magis etiam crescit obloquendi facilitas. quod quò promptiùs fiat, causæ improbandi has priuatas familiaritates & disquiruntur, & non magno conatu ab aliis reperiuntur. itur deinde ad talium mores, cùm aut fastum, & reliquorum contemptū singuli interpretentur aliorum vitationem & fugam; singulorum vitia, tanquam coalitionis causa singulis imputātur. nec famæ hîc parcitur aut gloriæ. tantum possunt conceptæ è familiaritatibus hisce indignationes ac æmulationes.

Sequitur deinde in aliis fuga consuetudinis talium, vt omnes alieniores tandem reperiant, & diffidentia plenos. quicunque enim se neglectum videt, contemptum etiam arbitratur, & ab innata paucorum superbia nasci hæc putat, aut à studio reliquis se præferendi. quod vbi semel aliorum

rum animos peruasit, omni ope qua dictis, qua factis deprimere tales conantur, quos per priuatarum familiaritatum studium ad maiora conniti suspicantur.

Nascitur etiam plerumque è priuata hac tanto studio parata consuetudine, vt mutua facilè vitia imbibant, adeoque sequantur, æmula quadam morum similitudine, tanto nimirum futuri coniunctiores, quanto mutuis vitiis propinquiores. Coniunctio enim, à morum ferè similitudine, initia & incrementa sumit: hinc vt placeamus amico, aut cuius amicitiam venamur, mores effingimus; probi illi aut improbi fuerint, minima ac postrema cura: maxima, placuisse, & ingenio ac moribus se alienis conformasse est. Vincit nimirum familiaritas, quem vitium vincere non potuit: imò quos valido tentationum procursu vincere non potuit diabolus, vincunt familiaritates. dum aut offendere nolumus, aut mœrorem ingenerare, aut placere lubet, aut imitari etiam iuuat, delectatque similem amico fieri: vt quos arctior quædam necessitudo coniunxit, connectat delictorum paritas, ne nimirum ruborem incutiat amico, si imitari vitia erubescat: quasi amicitia corruat, nisi scelerum connexio statuatur.

E mutua hac etiam familiaritate, mutuas necessum exurgere adulationes. cùm enim mutuam deuitent offensionem, mutuas decantant laudes, mutuoque se scabie hac capti perfricant: probant omnia, improbant nihil, veriti ne quid alienationis enascatur.

Discindimur his familiaritatibus, imusque in partium studia, ac aduersarias molitiones: nec iam vniuersim caritas, aut amicitia stat, sed in vno aut altero capite. quæ res noxia in primis Religioni est, exponitque corpus totum iniuriarum oppugnationibus, cùm nudet latera, viribusque quæ totius corporis coniunctione continentur, spoliet, exuatque omni robore, quod mutuo vniuersim amore firmatur.

Maiora etiam ab his amicis mala quàm ab inimicis metuenda sunt. nam cùm ab his sibi quisque caueat, neque facilè quidquam illis committat, quod ruborem iniicere possit, non habent metuendi causam. cùm enim quisque se suaque sciat ab inimicis obseruari, insidias verbis rebusque tendi, nemo prudens pœnitenda elabi permittit. accedit, hostium quæcunque consilia, beneuolentiæ signa muneraque, ac iuratas etiam sponsiones suspectissima meritò esse; vt in perpetuis verborum fa-

cto-

ctorumque suorum versetur excubiis quisquis hostes patitur. at ab amico aut perfamiliari quis se tueatur? quis non intima referat familiariori sibi, siue consilij, siue solatij, siue leuandi mœroris caussa? è quibus ingentia deinde pericula damnaque metuenda sunt, ab offenso nimirum familiarioris illius animo. offensionem verò nasci è minimis etiam rebus experientia docemur.

Et fallaces ferè has familiaritates, dolosoque cinere amicitias ex his natas tegi indies discimus. neque enim diutiùs perstat, quàm sperata partis cuiusque emolumenta ferent. vbi illa corruunt, collabascit omnis amicitia, quam ferè quisque commodo suo metitur. excidit spe sua, & frustrata est illum opinio, dilabitur omnis familiaritas. ita qui nihil sperat, cùm nihil metuat, non facilè aliorum venabitur amicitias, quas quisque bono suo venatur.

Ingens deinde hę familiaritates, diuinæ familiaritati impedimentū iniiciunt. credas ingentia flumina flammæ extinguendæ iniecta. Et sanè quantum ferè amicitię hæ crescunt, tantum diuinæ decrescunt. quantum enim prioribus concesseris, tantum diuinis ademisse videris. occuparunt priores animū? occuparunt totum, Deumque

que excluſiſti, cùm illi locum nullum reliquum feceris, qui omnem prioribus conceſſiſti.

Demum in carne ferè conſummantur hæ familiaritates, deſinuntque in mutuorum commodorum, honorum, ſimiliumque rerum connexionem. cùm enim in talibus, non Dei maior gloria, non boni communis amor, aut proximorum ſalus, ſed ſuum cuique emolumentum propoſitum ſit; fit vt ab his paullatim quàm longiſſimè recedamus, ac in ſenſuales plurimùm familiaritates dilabamur. ſemel enim ſepoſito Deo, alioque nobis fine propoſito, toti per priuatorum commodorum præcipitia ad carnem ſanguinemque diuoluimur.

Remedia.

HVmanum amorem noſtrum diuino amore metiri, nec ab alio, quàm à diuino principia illius petere, aut ducere: hinc fiet, vt cùm in omnibus pares diuini amoris cauſas reperimus, pari omnes amore complectamur, parique familiaritate ac beneuolẽtia, quæ amoris famulæ quædam ſunt, in omnes feramur. Hæc certa, & falli neſcia regula eſt, à qua quantum per priuatas

uatas amicitias deflectimus, tantum à veritate aberramus, mendacio iungimur.

Frequens in nobis deteſtatio omnium quæ Religionis propugnacula roboraque diſſoluunt: cùm verò inter prima priuata illa priuatarum familiaritatum ſtudia ſint; perfacile erit viro Religioſo intelligere, quo loco illa habere debeat, qua cura ac ſollicitudine vitare.

Aliquoties in anno meditationes hac de re inſtituere, cogitareque apud ſe ſæpiùs, religioſam familiam nobili muſicæ harmoniæ meritò comparari poſſe; in qua vnius diſſonantia vniuerſam concentus ſuauitatem turbat & euertit, & ridendam aliorum auribus muſicam propinat. facit hoc, quicunque harmoniacum hunc Religionis concentum priuatis familiaritatibus turbat.

Iuuabit etiam non aſſueſcere paucis, ſed promiſcuè omnibus, maximè recreationis temporibus, eumque arripere, quem primum fortuna obuium dederit.

Proderit vetus illud ſæpiùs ſecum reuollere, Sic ama tanquam oſurus, ſic odi tanquam amaturus. quod in magna familiaritate locum non habet. amamus enim in illa tanquam ſemper amaturi; hinc committimus varia tanquam ſemper celanda, tan-

tanquam ſemper amico. fallimur. nullæ propè in humanis æternæ amicitiæ ſunt, quas leuiſſimus aliquando flatus diſpellit, tanquam nubeculam coalitam validiores venti. Sanè nemo in erubeſcenda corruet, qui amauerit tanquam oſurus. neque enim tali pœnitenda committet, aut ad quorum propalationem erubeſcat.

CAPVT XVIII.

Familiaritas, & gratia quæſita externorum Principumque virorum.

SPECIE plerumque hanc ambimus animas lucrandi, & Religioni conciliandi, maximè viros magnos: reuera plurimùm ad ea amore proprio impellente trahimur, magna ferè multorum offenſione, æmulatione, odio, emolumẽto propè nullo, errorum & lapſuum periculo magno, vt tam carè familiaritas hæc parari non debeat, Religionis nõ rarò damno ingenti, nominiſque illius fœda deuenuſtatione. Neque enim quidquam procliuius eſt, quàm inter Magnorum quæſitas familiaritates verbo aut facto labi: quod vbi contigerit, vno non tantùm lapſu, bona laboreſque omnes ſepeliuntur, vt illorum memoria

moria iam nulla sit, quasi vna potenti spongia deleta, aut tanquam falce recisa sint; sed grauis insurgit indignatio, quæ in vniuersum etiam corpus transit, & tanquam à Babylonia fornace, vicina, & latè etiam posita amburit. vnius enim error abit in omnes, & delicto vnius plectuntur omnes, ab vnoque indignatio nata totum corpus amburit.

Et sanè tot in omni Religione, omnium retro sæculorum docemur exemplis, vt nullo alio magistro opus sit in terrorem & cautelam: neque vigesimus quisque intactus ab hac aulica flamma pedem retulit. Ita amburitur quisquis propiùs accesserit, vt vix cineres referat, vel ignium vestigia, sæpiusque in fauillas abeat, quàm in lenem vstulationem.

Et experientia tot iam ætatibus docemur, perraros omnino, ea aut virtutis opinione, aut integritatis fama, aut pietatis sensu, à Magnorum familiaritate ad Religionem rediisse, qua egressi fuerant: plurimos etiam aulicam consuetudinem miserando vocationis naufragio nobilitasse; vt vix iam trigesimus charybdim hanc tabula enatarit, fortuita potiùs, quàm præprouida felicitate; reliqui irrespirabili hoc profundo absorpti sunt.

Nec

Nec facilè quemquam reperies aulicis hisce Magnorum moribus assuetum, qui non ea retulerit, quæ vix annorum plurimorum deleri spongia potuerunt. Ita semel Magnorum consuetudine delinitus & assuetus Religiosus, vix affectum hunc nisi cum vita aut infamia deponit. Iam vbi invaluit illa nobilitatis prurigo, vilescit quidquid humilitatem, & instituti tenuitatem sapit: atque hinc vocationis quidam contemptus nascitur, omniaq; displicent quæ probata priùs; dulcia nimirum in amaritudinem, mella in fella, medicamenta in venena versa sunt; & quæ antè adamabat anima, in horrorem mutata sunt: exulat candor, & pristinæ religionis simplicitas, euanuit pulsa synceritas, veritas abacta est; & pro his aulici mores, politica agendi ratio, mentiendi libido, doli & simulationes subintrarunt. Nec mirum ea adhærescere quæ inter aulicas consuetudines in dies teruntur manibus.

Fugiet hanc familiaritatem, quicunque vocationem amat, qui præcipitia veretur infelici, in omni quà patet orbis Religione, exitu funestata: quique nullos ab illa meliores, omnes propè deteriores exiuisse videbit; pauciſſimos integra nominis, quam intulerant, æstimatione; omnes ferè in-

ingenti eiusdem decoloratione. præterquam quòd ea res in Religione, magna non vltimarum æmulationum mater sit. nam cùm vident reliqui ambitioso aliquẽ conatu Magnorum familiaritatibus se implicare, domesticorumque consuetudini subtrahere, quasi viliorem sociorum consuetudinem ac conditionem auersetur; in auersiones etiam ipsi, adeoque & in odia decedunt, carpuntque iam etiam optima, cùm æmulatio inuidentiaque è captata magnitudine nata, religiosum alioqui pectus occupauit: contingitque plurimùm, vt, qui aliena sectatur, domestico excidat amore, ac Magnorum interim beneuolentia careat, vtrisque inuisus, aut sanè neutris probatus. E qua re mœror exurgit, & animo non satis Deo, aut cælestibus dedito melancholia exoritur, vniuersum internæ mentis robur emedullans, & quidquid est spiritus boni, radicitus excaudicans. Hinc languor, & spiritalium rerum omnium fastidiũ ac nausea: sibique, aliisque demum grauis, miseram vitam trahit, finitque etiam miseriorem.

Sequuntur externorum æmulationes inuidentiæque; qui non ferunt Religiosos tanta Magnorum vti familiaritate. nec res ferè magis vlla in oculos incurrit, aut citatiora

tiora certioraque odia prouocat. tritum namque est, quæ consequi ipsi diffidimus, aliis inuidere. hinc illæ in æmulationibus euertēdi molitiones: quasi leniendo mœrori medicamentum sit alios deturbasse; mitiusque damna feramus, si socios nacti fuerimus. Huc accedit, Principum plurimùm delicta familiarioribus ascribi. prudenter beneque se habet Princeps, Principis ingenio naturæque illius benignitati tribuimus; aberrat à probitatis regula, in familiarē illi Religiosum omnis culpa reijcitur. non monuisse etiam aut dissimulasse in his, feciſſe est.

Sequuntur & reliquorum in Religione non minùs noxiæ æmulationes, imitandi nimirū hæc studia. hinc mille excogitantur viæ, non tritæ priùs Religioni, mille inueniuntur maioribus ignoti modi. cumque per nos, perque domesticos ad optata peruenire non possumus, externos in consilium adhibemus pudendæ ambitionis nostræ. quòd si nec hac succesſerit via, vertimur in indignationes, in detractiones, in euersionē conatuum alienorū. tantum potest æmulationi iuncta ambitio, nulli parcit, & in maximum, in optimum quemque citatiore fertur passu. nam in aliis æmulationum materia deest. nescit enim

enim æmulum paruo contenta humilitas, inmagnis inuenit quod ambiat, quod æmuletur.

Ferè etiam ingentibus aulica hæc captata familiaritas adulationibus plena est: dum enim placere ſtudemus, diſplicere nolumus, amorem venamur, offenſionem fugimus. purpuræ proinde & gratiæ ſeruiendum eſt. quare placitura dicimus, facimus, & ad omnem Principis voluntatem vela vertimus. cùmque vnicum ſtudium gratiam parare, partam conſeruare; modis ad hanc rem idoneis vtimur. quod cùm fieri non poſſit, niſi pleraque ad gratiam eant, liberum adulationibus campum aperimus, laxamuſque indomito huic vitio liberrimas in omnem partem habenas: plùs laxaturi ſi plùs placuerimus. quæ res ad quàm indigna Religioſos propellat, nemo non videt. certè generoſi ſpiritus hæc eſſe non poſſunt, non cælum ſuſpirantis, non æterna cogitantis, non Dei ſui gratiam ambientis.

Omnis deinde in hac familiaritate, monendi libertas perit. quòd ſi in Principis confeſſarium Religioſus talis aſcitus fuerit, quantis ſe induit conſcientiæ laqueis Religioſa libertate depoſita? dum monere timet cuius gratiam venatur, cuius in-

dignationem veretur. & tamen ferè non monuisse hîc, deliquisse est, & Principis sui error in doctorem cadit. monuisse verò, non rarò excidisse gratia est. quid faciet? monebit? parata offensio est. tacebit? Deum habet iudicem. ita dum amittere gratiam veretur, silentio cauenda premit. grauius etiam est, dum, ne offendat, assentitur roganti, & laudat damnanda.

Periclitatur in his frequenter castitas, cùm inter aulicas sermocinationes ferè minùs pudica, & castis indigna mentibus intercurrant. Paupertatis etiam amor flaccescit, cùm plerumq; aliquid opum, commodorum, dignitatumque, etiam non cogitanti, affricetur. assuetudine enim ac quadam vitiorum familiaritate ac consuetudine, etiam quasi nolenti, aliquid adhærescere solemne est; quo magis ambienti, & vltrò se in illa coniicienti? Obedientiæ etiam vis vel vniuersim tollitur, vel magna sui parte minuitur; cùm vix talibus imperare Superioribus liceat, ne fòrsin offenso subdito, offendant Principem, exurgantque patrociniorum ac intercessionum molitiones: quæ vbi inualuerint, prostrata iacet obedientia, non facilè caput erectura.

Mon. const. c. 12. Addit S. Basilius: *Qui maiorem in modum sacu-*

sæcularium hominum amicitia delectatur, eaq; re assiduè cum illis esse in colloquio cupit; is ex frequenti cum illis sermone, prauas eorum affectiones in animum facilè insinuauerit, & mente rursum cogitationibus mundanis completa, à præclara illa, quam erat ingressus instantia operis desciscet, & à se deinceps proscripta vitæ spiritualis stabilitate, quem ex animo effuderat vitæ prioris vomitum resorbebit, atque adeò saucius tandem concidet, miserè confixus ab hoste. Et B. Ephræm: *Qui conuersationibus gaudet mundanis, sæculum nondum se odisse ostendit. nam sicut qui ignem excitat flammam suscitat: ita & mundana colloquia, passiones & affectiones prauas in corde monachi commouent.* Et Dauid ab Augusta, Ordinis Minorum: *Sæpe experti sumus, tam in nobis quàm in aliis, quòd frequens exitus & conuersatio cum sæculo, & occupatio nimia negotiorum externorum, deuotionem mentis extinguit, feruorem spiritus tepefacit, forte propositum virtutis emollit, cor dissoluit, studium proficiendi debilitat, delicias docet amare, tempus sine fructu expendere, verba otiosa multiplicare, iocis & trufis intendere, orationes prætermittere.* Et fortiter in terrorē B. Laurentius Iustinian. *O quot tēporibus nostris fuerunt, qui tanquam ardentes lampades & mundi luminaria lucebant coram hominibus, paullatim ex con-*

Tom. 2. paran. 46.

Lib de disc. cap 22.

uersatione sæcularium, & confabulatione tepefacti, ad pristina opera sæcularis vitæ miserabiliter redierunt! Et docemur à Seneca, vt non pigeat Religiosos imitari Stoicum factum ex se magistrum: *Nunquam mores quos extuli refero. aliquid ex eo quod composui, turbatur: aliquid ex his quæ fugaui, redit.* Epist. 7.

Signa verò animi in hac familiaritatis venatione non Religiosi esse possunt: si quis eo in illam affectu rapiatur, vt graviter molesteque ferat, si ab iis retrahatur; si maiore cura & sollicitudine illorum negotia, quàm quæ Religionis propria sunt, suscipiat; si insciis Superioribus, negotia illorum amplectatur, doleatque sibi eorum tractationē à Superioribus inhiberi; si maiori conatu & studio viros magnos, Principesque sibi, quàm Religioni conciliet; si Religionis ministeria minùs speciosa contemnat, & indigna putet quibus se tradat, & implicetur; si paupertatē & obedientiam incipiat fastidire, commodisque suis hinc inde quæsitis studeat; si Superiorum monita minùs æquo ferat animo, simpliciumque consuetudinē aspernetur.

Reme-

Remedia.

AMouendi ab hac familiaritate quoſcunque pronos in eam Superiores deprehẽderint; aliiſque occupandi & diſtinendi muneribus, minùs quidem ſpecioſis, ſed tutioribus minorique periculo obnoxiis : demum loco etiam mouendi, alioque ablegandi.

Proderit etiam aliquem è domeſticis maximè ſpiritualem excitare, qui vltrò amicitiam illius ambiat: quò ſecuriùs eum poſtea, maioreque fructu monere poſſit.

Magna etiam cura in hunc inuigilandum erit Præfecto ſpiritus, qui ratione crediti ſibi muneris, maiore auctoritate & pondere monere ac terrere poteſt, magnorum maximè exemplis, qui propè omnes à quæſita hac familiaritate ad ſæculum & Ægypti ollas tranſierunt, infortunatoque ferè exitu vitam finierunt.

Nec erit inutile, retrahendi tales conatum, Principi magniſque viris eluceſcere: vt, ſi quid erroris poſtmodum intercurrerit, videant non fruſtra Superiores motos fuiſſe, & in illius auocatione laboraſſe, erroreſque non iam Religioni, ſed homini adſcribantur.

Malorum quæ ex hac familiaritate nasci consueuerunt seria recordatio non parum proderit: ingentia pericula, damnaque accepta, finem deinde vocationis suæ proponere alium omnino ab aulica consuetudine. Deum denique sæpe sibi oculos proponere, cuius seruitio Religiosus mancipatus, & à quo filiorum prærogatiua donatus est. vt indignum sit tanti Imperatoris sacramento addictum, minoris se obsequio addicere, & ad inferiora dimittere.

Pulcrum in imitationem apud Augustinum exemplū habemus de suo Nebridio.

Lib. 8. Confes. cap. 6. *Agebat illud prudentissimè, cauens innotescere personis, secundùm hoc sæculum maioribus, deuitans in eis omnem inquietudinē animi, quem volebat habere liberum, & quàm multis posset horis feriatum ad quærendum aliquid, vel legendum, vel audiendum de sapientia.*

CAPVT XIX.

Affectus in parentes, in sanguine iunctos.

NEc postremum, nec contemnendum in Religione malum. damna namque à nimis prodigo in suos affectu, & varia

ria & magna sequi necessum est. fauemus propinquorum opibus ac dignitatibus, prosperioriſque fortunæ successibus. inde etiam operam nostram aut rogati impendimus, aut vltrò etiam pollicemur: & negotiis iam sæcularibus, quibus antè renunciauimus, induimur & implicamur.

Accedunt non rarò ex infelici euentu, pœnitendæ, & ruborem incutientes commendationes; fitque vt qui sæculo semel ac parentibus nuntium miserunt, plus illis, quàm extra Religionem immergantur, magna sæpe aliorum inuidia, qui Religiosorum studio operaque parentibus se illorum postpositos vident; & inimicos illos non priuati tantùm, sed Religio patitur: ac non infrequenter ex amicissimis hostes parantur, cùm se priuatis Religiosorum propinquitatibus posthabitos sentiunt.

Crescit deinde obligatio apud eos, quorum operâ parentibus impetrata dignitas, aut quæcunque res alia: transitque hæc obligatio in Religionem, quam tanquam collato beneficio obstrictã sibi arbitrãtur.

Et ferè videmus prodigum hunc in parentes amicosque affectum, totum in sæculi affectum ruere, exuto spirituali domesticorum, ipsiusque adeò Religionis affectu: vt omnis Religiosæ coniunctio-

nis æstus hac propinquorum alluuione, tanquam vastissimi fluminis prolapsu, extinguatur. neque enim affectus hic propinquis tantùm adhæret, transit ad opes & dignitates, ad eaque omnia, ad quæ studia illa cogitationesq; feruntur. Frequentatæ enim res sæculi, affectuum in parentes materia, nescio qua Religiosam mentem fuligine aspergant, ac tanquam sepia tingant. nam cùm frequenter illa menti obuersentur, manibus etiam tangantur, non leuia sui relinquere vestigia, nemo prudentior mirabitur: imbibimusq; paulatim pro Religioso, sęculi spiritum & mores, tanquam lana imbrem, valida nube fusum: etiam amare incipimus, quod procurare non pudet, ambire etiam, &, vocatione sæpe deserta, ad sæculi dignitates commodaque cogitationes flectere ac transferre.

Præeunt deinde tales exemplo suo reliquis, prouocantq; ad par in suos studium, & ad æmulationes Religioso indignas, ad alienationes etiam animorum; dum indignantur reliqui, improbantque has commendationes, effusumq; in suos affectum; cùm semel mundo suiisque mortui, saluti incumbere animarum, non suorum indulgere deberent amori.

Eni-

Enimio deinde propinquorum affectu, ferè in carnem & sanguinẽ Religiosi prolabuntur: vt affectus ille suorum de propinquo carnis affectum iaculetur, accendatque recludatque tot annorum cineribus reconditum impuritatis ignem; & plurimũ ex his initiis ad illicita quęque ruunt, cùm aut sororis, aut neptis, aut alicuius sanguine iunctæ, femineis ac mollioribus assuescunt colloquiis, liberioribusque prospectibus. dum enim non timent mala in propinquo sanguine, minùs cautè prouideque versantur: caduntq; non rarò propinquis hisce insidiis, aut sanè causam illæ præbent, pulso priore metu, puritatis custode, familiarioris cum aliis similis sexus consuetudinis: è qua celeri procursu reliqua postmodum mala mortem allatura promanant.

Sequitur & aliud malum Religioni in primis noxium. facit enim frequentata hæc cum propinquis consuetudo, vt multa iam liberiùs in sinum illum Religiosi profundant; domestica dicta, facta consiliaque retegant: nec quidquam tam reconditum sanctumque, quod tantis affectibus claudatur. narrantur aliorum imperfectiones, animorum in hæc aut illa vitia propensiones; & hæc ferè innata quadam

dam naturæ propensione in maius tolluntur, virtutes deprimuntur: si quid dignum laude, extenuatur: siquid reprehensione, immensùm augetur. atque hæc mulierculis sæpe committuntur, à quibus propero cursu, non sine insigni augmento abit ad alios.

E qua re & mala nascuntur plurima, quæ cuique obuium est videre: & tanquam iniecto fræno, aut compede, sperata reprimuntur bona: Religionis nomen minuitur: salutisque proximorum propagatio arctatur, dum illorum virtuti detrahitur, à quorum singulari industria, nominisque æstimatione magna salutis proximorum pars pendebat.

Et vt reliqua non terreant, terrere nos
Luc.14. meritò debeant verba Domini: *Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus.* Seuera omnino sententia. cuius erit, si non fuerit Domini discipulus?
Luc.16. *Nemo seruus potest duobus dominis seruire; aut enim vnum odiet, & alterum diliget; aut vni adhærebit, & alterum contemnet: non potestis Deo seruire & mammonæ.* Hinc illa sponsi ad fidelem animam desponsandam
Psal.44 sibi verba: *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam:*

tuam: & obliuiſcere populum tuum, & domum patris tui. Et concupiſcet rex decorem tuum: quoniam ipſe eſt Dominus Deus tuus. Magna prærogatiua animæ obliuiſcentis domum patris ſui, vt concupiſcat Rex decorem eius, deducatque illam in cubiculum genitricis ſuæ, fiatque illi ſponſus, atque inter vbera illius commoretur, dignetur illam aſſociatam iam ſibi reginam & ſponſam oſculo oris ſui.

Et verò quid ſperari de Religioſo poteſt, cui adhuc patriæ affectus inhæret infixus animo? non compatiuntur ſe mutuo patrię amor, & Deus ſponſus. illam ſi amas, deſtituendus ſponſus eſt; hunc ſi vis ſponſum, deſerenda patria eſt. Acutè Hugo Victorinus: *Delicatus ille eſt adhuc, cui patria dulcis eſt: fortis autẽ, cui omne ſolum patria eſt: perfectus verò, cui totus mundus exilium eſt. Ille mundo amorem fixit, iſte ſparſit, hic extinxit.* *Lib 3. Did. ernd. cap. 20.*

Remedia.

VT qui propenſiores in propinquos ſunt, non permittantur ſoli cum illis verſari, ſed adiungatur ſocius, linguæ & rerum intelligens, & ſpiritus boni.

Rarior omnino permittatur collocutio.

Interdicatur ſeuerè commendatio omnis,

mnis, & si qua deprehensa, non permittatur impunita.

Mittantur ad ea loca, in quibus nulla commendationum harum commoditas esse possit.

Moneantur Superiores, vt diligenter dispiciant, ne quas aut ad suos scribere patiantur litteras, aut ab iis accipiant negotiorum administras.

Ipsi Superiores exemplo suis præeant, caueantque ab omni omnino propensionis in suos ostentatione; idque adeò prouidè ac seriò, vt nec verbo in hoc genere labantur: fugiantque, quacumque mentione iniecta, omnem harum rerum materiam, & apertè à se repellant.

Magnorum in Religione virorum exempla proponantur, qui omnem hunc affectum fortiter calcarunt, ac in se aliisque damnarunt, & ferè patria domo egressi remotissimè ab omni cognatione vitam duxerunt.

Iuuabit etiam pericula damnaque ab affectu hoc in non vltimis virorum nata proponere, vt horum exemplo propensiores terreantur.

CA-

CAPVT XX.

Commendationes ad Ecclesiasticas, aut sæculares dignitates

INnumeris permistæ periculis.

Quia dubiæ in impetratione. quòd si non succedant rogata, in nos plurimùm cadit indignatio; cùm arbitrantur per nos stetisse, quo minùs consecuti fuerint. ita ferè euenire solet, cùm omnia nobis ab vno pollicemur, cùm aut potentiæ, aut gratiæ fidimus, conatum licet omnem explicauerit; si frustrati spe sumus, in illum ipsum indignationem vertimus, & negatæ, aut non consecutæ rei causam in patroni negligentiam coniicimus: è qua ferè opinione, nullo licet plurimùm fundamento nitatur, animorum nascuntur alienationes, & amicitiæ in odia commutantur.

Quia incertæ in euentu, & impetrati muneris administratione; vnde grauia timeri aliquando reipublicæ pericula possunt. quid, si se aperiant improbi, qui latebant mores? quid, si læsæ maiestatis crimina? quanti conscientiæ exurgunt remorsus, verecundia? quanta pericula auctori & promotori? Ferè enim promoti à se delictis

lictis inuoluitur: ac licet magna innocentia tegatur, semper tamen in probatissimo vestigium aliquod liuoris aut vulneris manet: neque facilè clientis à se notam patronus eluet, maximè in iis, quæ Principem, aut rempublicam tangunt, in quibus tanquam indomitis furentibusque fluctibus, aut tanquam insanis montibus, rupibusue, sedibus ab imo diuulsis, non vicini tantùm, sed & longè positi vna ruina consepeliuntur.

Ferè aduersarios iusto Dei iudicio, commendatione nostra prouectos experimur. quod plurimis in vtraque dignitate Ecclesiastica & sæculari exemplis doceri potest eo magis, quo plus sæpe operæ studijque impendimus. Nec mirũ, viro hoc Religioso euenire, cùm se extra modestiæ & regularum suarum limites extulerit. nam & illi ipsi, qui patrocinia nostra poscunt, licet patrocinia hæc probent; Religiosos tamen patronos non probant, cùm non ignorent, longissimè à Religioso instituto sæcularia patrocinia abesse debere. vtuntur tamen ijs vt proditoribus reges; non amant, non colunt: timent magis, & potentiam hanc in alieno solo metuunt; amaturi, si in sæcularibus reflideret: in Religioso, cuius omne studium salus propria & proximorum esse de-

debeat, oderunt veriùs quàm amant ridentque tacitè secum, tanquam frænos aureos, iubamque leoninam in ouino vertice.

Offensio dein nascitur omnium illorum, qui se neglectos à nobis arbitrantur. Hinc pro vnius dubia sperata beneuolentia, plures inimicos paramus; quorum odia longè Religioni perniciosiora sunt vnius commendati fauoribus, ijsque plerumque incertis ac dubijs, ac in perniciem potiùs quàm subsidium tendentibus.

Graue etiam Religioni accrescit onus, cùm pluribus eadem præstanda veniunt, maximè sanguine iunctis, amicis, aut qui tales videri volunt, beneficis, alijsque huius generis non paucis; vt tota iam Religio in negotiationis quandam curiam, aut patrocinantium atrium vertatur: nam cùm nemo ferè in illa sit, qui non aliquem habeat clientem, aut amicum cuius commodis studeat, perfacile videre est, quanta immineat moles à Religioso instituto alieniſſima. Vnde fit vt crescẽtibus paulatim commendationibus, quæ innumeram secum negotiorum turbam trahunt, elanguescat spiritus, dilabaturque primæuus ille rigor; & qui ad Deum, animorum salutem, Religionis augmentum ducebat, ad sęculi mo-

res

res & imitationem deducat.

Grauia dein damna metuenda vniuersæ Religioni, cùm vnius factum errorque toti Ordini adscribitur. ita ferè euenire solet, vnius delicto plectuntur omnes: arbitreris tanquam è paradisi traduce, crimina transire in socios; & quos sociauit amor, imprudentiæ colligari nexu, tanquam si vnius insipientiæ, temeritatis, arrogantiæ, vanitatis nota signentur omnes. virtutes nimirum singulorum, vitia omnium sunt. quare nemo alterius virtute coronatur; vitio vnius damnantur omnes. quo maior cura adhibenda est, vt ab omnibus, quæ quoquo modo in vniuersum redundant corpus, abstineant singuli.

Ingeneratur etiam plurimorum animis politicismi opinio, cùm pluribus eandem dignitatem ambientibus, operam nostram addicimus: qui enim se vident frustratos, & vni de facto operam nostram impẽsam, veniunt in non immeritam politicismi de nobis suspicionem: peritque omnis conceptæ æstimationis opinio, cùm tales iam non in Religiosorum, sed in aulicorum numerum referant; tantam in posterum verbis fidem adhibituri, quantam operę compererint. Vnde nec in salutis negotio certa iam stat fiducia, cùm exemplo vno edocti, aliud

aliud arbitrentur verbis exprimi, aliud mente contineri. quæ res vniuersam salutis animarum spem euertit & eludit, tanquam si aut vna falce quidquid erat messis futuræ demetas, aut vnis frigorum ardoribusomnem torcularis spem fallas, aut vna denique nouacula omnem bonorum operum spem præscindas.

Accedit demum non leuis obligatio apud eos, quorum in commendationibus operâ vsi sumus; qui beneficium hoc non in vnum hominem, sed in totam Religionem collatum arbitrantur. Quare obstrictam se hanc putant habere, paria aut maiora expectantes, & cùm tempus aut ambitio suadent, suo quasi iure poscentes: quibus si neges, cùm beneficia acceperis, durum. nam & gratitudo quædam obstrictos nos tenet, & impensus in nos labor, fauorque iure suo paria deposcunt; aut si rogati operam negamus, præter ingratitudinis notam, animorum alienationes, odia quoque expectanda sunt, quæ in vniuersum Ordinem transfundantur.

Remedia.

OMnium vbique commendationum interdictio: nam si vel tenuem rimã, quocunque demum prętextu, illis aperue-

rimus, integra postmodum pandentur ostia: serpit enim hoc studium, vbi inchoaueris, ac instar cancri aut scabiei, ex vngue ac capillo vno vniuersum occupat hominem. dulce venenum, quod magnos etiam viros à leuibus initijs, tanquam riuulis, in ipsa commendationum maria impulit, è quibus salua rate nunquam enatarunt: sed neque subducere eam, cùm vellent, potuerunt: in altum enim prouecti, medios inter procellosos fluctus, nequidquam littora portumque spectarunt.

Seuera in transgressores punitio, vt & ipsi desuescant, & alij terreantur, ne paria audeant: quos enim pariauit delictum, puniare & pœna debet; imò grauiori pœna post primi punitionem, secundi transgressores puniendi sunt. nam primo exemplum deerat, vt aliquid excusationis videretur posse prætexere, secundis nulla excusatio reliqua est.

Exemplorum in infortunato ac infelici euentu frequens commemoratio, qualia in terrorem & fugam, siue domestica, siue externa nunquam deesse possunt. obruimur enim multitudine, nec quisquam vlla memoria se illis miscuit, cuius non hisce flammis ambustæ pennæ timenda posteris dederunt exempla, pœnitendaque

que reliquerunt vestigia.

Damna periculaque Religioni è varia commendatione nata recensita iuuabunt.

Fuga etiam sæcularium negotiorum, ac inter Religiosos limites certa rigidaque arctatio: in id solùm intenti, operamque laboremque pollicentes, quod in salutem tendit animarũ. quod vnum veri Religiosi est, reliqua tantum ab hoc spiritu absunt, quantum à proximorum salute recedunt.

Nulla cuiuscunque negotij etiam pij susceptio inscio Superiore; quem tamẽ ne nolentem in suam trahat sententiam inferior, curandum est: nam vbi precibus, tanquam armatâ dextrâ, res extorquetur, magna simplicis obedientiæ pars deperit, raroque felici successu, res peraguntur: quin imò infortunato ferè exitu domum funestant.

CAPVT XXI.

Paupertatis neglectus.

CVM immemor quasi votorum suorum, quæ distinxerunt labia sua, ad opes & perieurarũ se rerum studium conuertit, incipiuntque placere, quę generoso ausu contẽpsit priùs, admirari etiam & vo-

uere atque insectari, quę forti calcatu protriuerat antè, factus ex hoste amator & laudator opum. miserrima planè conditio, dum, quæ reipsa pondera excussit, repetit, & sub pusillo ingemiscere delectat, qui vno iactu exonerauerat humeros sub immani mole fatiscentes: eoque miserior, quo minoribus implagatus detinetur, qui vniuersa perfregerat retia, tanquam si passerum laqueis teneatur, qui leonum plagas excusserat.

Et sanè post ingentes sæpe thesauros nō semel calcatos, indignis viro reculis irretiri, cōmiseratione dignissima reseſt: breuiario tenetur elegantiori, icuncula capitur formosiore; veste delectatur hic laxiori, ille strictiore, comptiore alius: vt meritò in admirationem rapiantur quotquot viderint valentem antè & robore plenum implexum inhęrere minimis, qui maxima diffluerat tanquam plumas vento raptas, aut festucas fluctibus illisas.

Magis etiam mirandum cùm magnus ille diuitiarum cōtemptor, qui per iocum & lusum magno impetu adlabentes, & vndique afflatas opes repercussérat, postremis inhæserit reculis; post Philistæa nimirum agmina æreasque diffractas portas, Dalilæ fascijs, fæminea implexis manu,

Turpe

Turpe viro, magis etiam Religioso, maximè cùm repudiata repetit, & amare incipit, quæ odisse didicerat. Infelix omnino infortunataque vicissitudo, è sæculi totius regnorum imperiorumque etiam cõemptore, amatorem nasci spretarum rerum, & adrepere ad ea, quæ valido antea impulsu, magna omnium laude, sæculo regnisque maior, vt Religioso cæloque indigna protriuerat.

Varia ex his sequuntur mala, dum ambire & amare Religiosus audet, quę neglexerat priùs, & sæpe veteranus commodis inhiare, quæ spreuerat tiro. hinc enim inquietudo nascitur animorum, nec quies menti vlla, donec optatis fruatur. Sed neque in consecutis statur. semel enim habendi admissa auiditas ad noua deuoluitur; vt è minimis tanquam è semine ingentes succrescere arbores videas, latissimis postmodum ramis vicina quæque sterili sua vmbra obtegẽtes. nam & in exemplum & imitationem res hæc reliquos trahit, dũ noxia ęmulatione priuatis quibusdã commodis suis student, amantque quæ oderunt antè: inde iam secreta prosiliunt consilia, & ab externis mutuamur, ad quorum nomen exhorrescebamus antè.

Decurritur deinde ad priuatorum com-

modorum ſtudium, & dum ab amicis aut pœnitentibus reculas emendicamus; libertatem proijcimus, pro pulmento nimirum primogenita vendentes. ingensexinde ex amiſſarum aut Superiorũ voluntate ſubductarũ rerum priuatione mœror naſcitur, crederes regno exutum regem, aut ampliſſimis poſſeſſionibus ſæculi poſſeſſorem. Proſiliunt ex his initijs integra murmurationũ plauſtra, & maiora iam audet animus, tegitque neceſſitatis quodam prętextu, tanquam pulchro velamine fœdam proprietatum ſentinam. ingenioſa nimirum ad vitiorum ſuorum tuitionem auiditas, amorque proprius eſt: & qui antea ad priuatarum rerum poſſeſſionem expauescebat, nunc illam etiam tuetur, & ſubdola ratiocinatione propugnat. & plurimùm auidam hanc proprietatis famem, priuatorum honorum ſitis comitatur, incipitque Religioſus hac titillari & exaſperari: & qui vltrò pleno ſe ſinu expandentem gloriam repulerat, obuijs etiam fugientę proſequitur vlnis; nec erubeſcit ad proſecutionem, qui priùs erubeſcebat ad vltroneam oblationẽ. indiuiduo enim ferè nexu opes & honor iunguntur; vt qui illas amet & ambiat, honore delectetur.

Omnia deinde paulatim corporis commoda

moda irrepunt, amorque rerum harum totum occupat hominem: incipiunt displicere duriora, & quidquid seueriorem veramque religiosam disciplinam sapit. Accedit ciborum & potus auiditas, vnoque impetu tanquam ruptis aggeribus omnia corporis commoda inuolant: cibus proinde parcior potusque moderatior virtutum propè reliquarum vehiculum, pro minùs ingenua parcimonia ac pro sordescente etiã auaritia habetur; prodigalitas & liberior in escam potumque profusio virtutis nomen sortitur: & auarus iam audit, quisquis mensas religiosa moderatione circumscribit, quisquis libidinum fomitem excludit, quisquis ignibus materiam subtrahit; liberalis verò quisquis prodigit parcenda, & animorum in saginato corpore flammas nutrit.

Accedit quòd omnis paulatim pietas in talibus refrigescat, omnis Religionis amor congelascat, omnis disciplinæ rigor consepeliatur. nam cùm in paupertate tanquã in fundamẽto omnis religiosi ædificij structura formetur; illa collabente, omnem necessum est reliquam structuram collabascere, nec rimas tãtùm ducere, sed vniuersim corruere; cũ primus omnino gradus lapisque angularis, cui reliqua Reli-

gioſa domus innititur, ab auri opumque contemptu originem trahat.

Iam cùm Beati pauperes ſpiritu à Domino dicantur, non infelices erunt paupertatis ſupra omnes opes à Domino amatæ contemptores, deſertores, oſores? & quàm infelices, illius in Religione poſtſacrata Deo vota, tranſgreſſores? vt merito quidam dicat: *De radice peculiaritatis, vel amore pecuniæ gignuntur vitia hæc: inobedientia, ſuperbia, auaritia, contumelia, vana gloria, extollentia, voracitas, mendacium, luxuria.* &, *Turbat pacem cum proximo, ſubiicit hominem diabolo, auertit animam à Deo, vt nuſquam feratur affectus quàm de conſeruando peculio, iuxta illud, Vbi eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum.* & pergit, *Rarò ſalutis remedia admittit proprietarius, à paruis ad maiora practatur, ſub ſpecie boni & neceſſitatis. è conquiſtis bonis oritur diſplicentia ſui ſtatus, murmurat, detrahit, iudicat omnes, transferre ſe cogitat ad tutiorem locum, ſub colore profectus. viaticum putat ſuæ apoſtaſiæ inſolenter reſpondere Superiori, quærit cauſſas diſceſſus, alios nititur deprauare.* & antè: *Inter fratres concors & amica perſtat conſonantia fraternæ caritatis, cùm nihil habet vnus, quod non omnes. inter proprietarios rixæ ſunt, diſcordiæ, diuiſiones. Res communes non ſunt materia litis, ſed cùm quis*

Matt. 6

quis vult sibi appropriare, surgunt inquietatiua pacis, iuxta illud, Conturbat domum suam qui sectatur auaritiam. Ob hoc vitium Cyprianus Diaconum suum sepultura Ecclesiæ priuauit, & patres sepultura asini tumulandos voluerunt. quanto ergo magis punietur in inferno, qui sic punitur in mundo? Prou 15

Paupertatis verò neglectores, propriorumque commodorum amatores vir magnus fures vocat, & Achan, Ananiæ & Saphiræ comparat: latrones, quòd plurimos exemplo suo iugulēt: sacrilegos, cùm Deo in pauperibus data prodigant: proditores, cùm domesticos defraudent bonis: apostatas, cùm abiiciant repellantq; à se paupertatem, cui arctiori vinculo, quàm vestibus locoque religioso astringuntur: idololatras, cū auaritia, Apostolo teste, sit idolorum seruitus: mendaces & hypocritas, Spiritui sancto ad Ananiæ imitationem mentientes: plenos dolo & diabolo.

Remedia.

A Christi primorumque Sanctorum exemplis petēda sunt: quorum si aliquando gloriæ participes esse velimus, etiam opum contemptu pariari debemus. Christi sanè in Propheta suo verba sunt:

Psal. 87 *Pauper sum ego, & in laboribus à iuuentute mea.*
Psal. 39. &, *Ego mendicus sum & pauper.*

A recordatione seueriſſimæ dictæ in Epulone ac diuitiarum sectatoribus sententiæ. & apud Lucam quanta interminatione insurgit? *Qui non renuntiat omnibus*
Luc. 14. *quæ possidet, non potest meus esse discipulus.* &
1. Tim. 6. Apostolus: *Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. radix enim omnium malorum est cupiditas: quam quidam appetentes, errauerunt à fide, & inseruerũt se doloribus multis.* & Dominus: *Amen*
Mat. 19 *dico vobis, quia diues difficilè intrabit in regnum cælorum. & iterum dico vobis, Facilius est camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum cælorum.*

A frequenti opum ac cæleſtium thesaurorum, centuplæque redhibitionis &
Matt. 5. sponsionis recordatione. hinc illud, *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum*
Iac. 2. *cælorũ.* & Iacobus: *Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites in fide, & heredes regni, quod repromisit Deus diligentibus se?* & auxi-
Isaiæ 25 lium apud Isaiam pauperi habemus: *Factus es fortitudo pauperi, fortitudo egeno in tribulatione sua, spes à turbine, vmbraculum ab æstu.* vt ingenti fiducia pleni, certam in vnum Deum

Deum ſpem coniiciamus, certi impoſſibile eſſe deſtitui ſperantem in Domino, cuius hæc verba ſunt, *Ego pars & hereditas tua.* Num. 18.

A damnis paſſim omni propè Religioni datis & acceptis à poſſeſſionum opumque coaceruatione.

Danda Superioribus hîc opera, nequid ad honeſtam religioſamque ſuſtentationem deſit, ne neceſſariis Religioſi deſtituti, ad paranda ſibi illa animos ſtudiumque conuertant. meminerint huius: *Liberalis & bona prouiſio Prælati, omnium neceſſariorum: vnicuique neceſſaria dentur ſine exceptione perſonarum. vt quemadmodum ſibi prouidere deſiderat, ita & ſubditis: nam ex indigentia neceſſitatis, ex mala prouiſione, ex tenacitate Prælati ſæpe oritur hoc vitium.* Caueant proinde *Prælati, ne ſubditis occaſionem proprietatis ſubminiſtrent, vel neceſſaria ſubtrahendo, vel ſuperflua admittendo.*

Plurimùm in hac, vt in omni alia re, Superiorum exempla proderunt; ne non neceſſarijs abundent, ne ſuperfluis ſtipentur, ne ad delectationem aut ornatum aut priuatum commodũ rebus vtantur, communibuſq; contenti, ſingularia deuitent.

Ea demum res ingens reliquis ad veræ paupertatis amorem irritamentum eſt: neque enim Superiore præeunte, quidquam facile

facile cuiquam graue videbitur: & sola sæpe erubescentia deterrebit subditos, pudorque è Superioris in paupertatem affectu collectus, ne ad maiora commodioraque manum porrigamus: neue ad sæculi opes commodaque, sæculi desertores circumspiciamus.

CAPVT XXII.

Singularia in cibo, potu, vestitu, reliquisque corporis commodis.

AEmulationum & murmurationum in Religione causa, ac dissensionum seminarium. nam si Superior hoc malo laborat, perpetuam fugillandi materiam præbet, eò magis quò omnium in illum oculi intenti; eoque nocentiùs, quò illius exemplum transit ad plures, seminaque in posteritatem spargit, prouocatq; reliquos, viamque secuturis sternit ad paria aut maiora etiam audenda. sæpe enim, quòd exempla desint, à noxiis abstinemus; at vbi pręuiis maiorũ factis reseratus est aditus, proni ad libertatem commodaque decurrimus: nec imitari pudet, ad cuius initia erubescimus; & cùm pudeat audire primum, in imitatione gloriamur.

Eoque

Eoque grauius hoc malum est, quòd non se intra primi transgressoris terminos cõtineat, sed singuli ferè aliquid adiiciant noui, hic in cubiculo, ille in vestibus, alius in cibo & potu, non nemo in omnibus; ac tandem in delicias & luxum, sæculumque totum res abeat. è quibus infelicibus initiis paupertas Religionis murus corruit, nudaturq; vniuersa Religio propugnaculo, exuiturque suis viribus, robore destituta.

Accedit ciborum hunc reliquorumque commodorum delectum, ipsis plerumque Superioribus grauem adgenerare molestiarum causam. nam cùm in plerisque Religionibus perpetui non sint, fit vt munere defuncti, ægrè consuetis commodis careant; patianturque non postremas in illorum defraudatione difficultates, multorum exin fabula facti, & acerbiorum irrisionum materies.

Si inferior malo hoc tenetur, sociorum in se æmulationes excitat, oblocutiones etiam, percutiturque ferè tot linguis ac iudiciis, quot capita in vna domo sociata habet. Iam exemplo suo ad paria prærogatiua reliquos prouocat, maximè eos qui meritis, laboribus functionibusque superiores, pares, aut non inferiores sunt. adolescentioresque etiam ad paria aliquando auden-

audenda incitat: neque enim quidquam in vtramque partem, vitiorum ac virtutum, maiorum exemplo potentius est.

Graues deinde tales Superioribus sunt, & plerumq; illorum conuictum auersantur, subterfugiunt oblatos, ac cum mœrore quodam patiuntur domesticos; dum aut negare non audent ne offendãt, aut concedere non audent ne reliquos ad paria prouocent.

Quòd si Superiorum vnum beneuolum nacti fuerint, reliquos patiuntur aduersos; ita vt quod aut naturali quadam munificentia, aut priuato affectu cõcesserit vnus, negaturi sint alij. quæ negatio durissima in consuetis est. prosiliuntque exinde omnium propè generum tentationes, tristitiæ ac mœrores, cor exedentes, ac murmurationum integra plaustra. quòd si fortiter in sententia steterint Superiores, non rarò tabescunt tales, ac quasi emedullatis ossibus decinerescunt; si grauiorum metu aliquid à constantia remiserint, fastidiosos patiuntur, ac vniuersæ familiæ pacem euertunt.

Iam quotquot commodis suis auidè, & supra quàm Religiosam modestiam, ac paupertatem decet inhiantes vides, eos ferè in carnem & sanguinem labi compe-

ries,

ries, ac in inchoatæ tandem vocationis desertionem. cùm tepescat primò in his omnis Religionis spiritus, qui fomentis hisce tanquam iniectis puluinaribus suffocatur. neque aliud ferè certius signum est, languentis in vocatione, ac à primo feruore degenerantis animi. vnde ingens spiritualis nausea nascitur; à qua ferè vehemens flamma carni iniicitur.

Repugnat etiam hæc singularitas mutuo amori: qui paritate roboratur & crescit, imparitate subuertitur. ignorant filiorum discrimina vbera necessitati nata, vniusque patris filij prærogatiuam degeneratione nesciunt. nimirum quos vterus vberaque pariarunt, pariare debet amor. quẽ minuit quisquis de prærogatiua censeri desiderat; quisquis sub eodem patre matreque Religione, potiora sibi arrogat, aut concedi desiderat.

Illud verò mali huius magnitudinem auget, quòd superbiæ tanquam fundamento inædificetur. qui enim præ reliquis singularia ambit, plus sibi deberi quã aliis censet: si consequatur, plus sibi merito suo cõcessum quàm aliis gaudet. singularis esse voluit Lucifer, dum pariari Deo studuit: si in ordine reliquorum angelorum stetisset, æternùm stetisset. prærogatiua

tiua illum vota æternaturis flammis addixerunt.

Remedia.

A Superioris exemplo petenda, quisi fortiter intra consuetos se Religionis terminos teneat; vel solo rubore reliquos continebit, terrebitque ab hoc parum Religioso conatu. Sanè si fortem in hoc genere se præbuerit, commodorumque contemptorem; non difficulter reliquos ab hac spe excludet, terrebitque ab illorum petitione. memor proinde sit illius Sapientis: *Rectorem posuerunt te, esto inter illos, sicut vnus ex illis.* vt *nihil habeat, vel dubigat pomposum, mundanum aut vanum, sed omnia quæ habet, Ecclesiasticam personam & statum suum deceant, & humilitatem ostendant: nihil in omnibus appareat, quod iactantiam vel curiositatem sapiat. non est enim humilis cordis indicium, curiosa quærere, pretiosa affectare, excelsa ambire.* Et sanè indignum viro est cælestia cogitanti, ad quæ natus, ad vilia hæc se abiicere, & primogenita cum Esau pultibus commutare.

Bon. de 6. alis, c. 6.

Exempla hîc deinde omnium ætatum in omni Religione magnorum virorum valent: qui per calcata corporis commoda, ad magna claraque in terris cæloque no-

nomina deuenerunt. exempla etiam generosorum militum, qui vltrò assuescunt duris, auersantur mollia, quibus vt corpora, ita & animi effeminantur. nescit mens ad magna se erigere, quæ vilioribus deprimitur.

Terrendi denique multorum magnorum lapsibus erunt, quicunque ad hæc auidè aspirant. & *admonendi gulæ dediti, ne in eo quod escarum delectationi incumbunt, luxuriæ se mucrone transfigant, & quanta sibi per esum loquacitas, quanta mentis leuitas insidietur, aspiciant: ne dum ventri molliter seruiunt, vitiorum laqueis crudeliter astringantur. tanto enim longiùs à secundo parente receditur, quanto per immoderatum vsum dum manus ad cibum tenditur, parentis primi lapsus iteratur.* Greg. in Pastor. p 3 c. 20

Incommoda etiam frequenter ob oculos ponenda, quæ ex hoc singularium delectu sequi nata sunt: idque in publicis exhortationibus, conferentiis, ac priuatis etiam Superiorum aliorumque monitis.

Remediorum verò potentissimum est nihil vlli præ reliquis indulgere. præscindenda proinde omnis sub initium occasio est, ne serò remedia cogites postquam inualuere mala. in scintilla nimirum sua extinguendum incendium est.

CAPVT XXIII.

Neglectus munditiei & modestiæ religiosæ.

LICET mundities in omni exteriore cultu non sit Anachoretis, & ab hominum consuetudine ac familiaritate remotis necessaria; illis tamen qui proximorum saluti promouendæ student, perquam necessaria videtur. ne dum è sordium conspectu & odoratu in personarũ fastidium veniunt, doctrinam etiam institutionemque contemnant. ferè enim certa sperati fructus spes est, placuisse. quicunque proinde ex instituti ratione ad aliorum salutem vocantur, munditiei studeant.

Nolo curiosiores vestium compositores, nolo capillorum structores, nolo sæcularem ambitum, moresque ad aulam compositos, ad externam beneuolentiam captandam figulatos, ac quasi è capsa & acu prodeuntes, nolo ornatum luxus ac deliciarum indicem: munditiem volo grauitatis & interioris nitoris ac munditiei testem. nolo sordes. neque enim sanctimoniæ aut solidæ pietatis hæ signa sunt: pluſque non rarò fastus ac arrogantiæ in exte-

tremo quodam vestium corporisque neglectu, quàm in curiosiore delectu est. mediocritatem tenuisse viri & virtutis est. non splendeat proinde, nec sordeat vestis, vt sine cultu culta sit, & dum paupertatem Religiosus amat, non amet sordes quibus fastidium nauseamque prouocet. sed neque exquisitiore compositione vanitatem signet. Sanè nec affectatæ sordes, nec exquisitus cultus Religiosum decent: hic delicias, illæ animum neglectum ac remissum, aut inanis gloriæ studium designant. nam cùm ferè habitus hominem suum loquatur, fit vt exterior constitutio interioris animi indicium sit, tanquam si quis è vestibulo de domo sententiam ferat, è fronte oculisque mentem designet, è verbis pectus cuiusque recludat. non quòd hæc falli nesciant, sed quòd plurimùm externi mores ingenium cuiusque prodant.

Qui ergo aliorum sibi salutem proposuit, vitiorum extirpationem, virtutum insitionem; nec fastum præ se ferat nec contemptum, ne suadelæ ostia claudat, ne sordibus terreat, horrore exanimet, mollioreue cultu aliquid de probitatis opinione amittat. virilem habitum moresque virtus deposcit, maturos, graues. Non

loquatur veſtis feminam, ſed neque ſordes aut agreſtem & inhumanam negligẽtiam aut barbariem aliorum oculis ingerat. nemo è ſpeculo & crinali acu ad vitiorum odia, virtutumque amorem potens prudenſque perſuaſor prodiit; nemoque facilè in quæ voluit animos flexit benevolentia deſtitutus. cùm ergo horrorem ſordes, accuratiorque compoſitio mollitiem teſtentur; vtrumque prudens animarum auceps fugiet, media ſectabitur, extrema deſeret: nec fœda à ſe illuuie reliquos terrebit, nec munditiem tantùm colet; ſed vbi nitore in familiaritatem pellexerit, in virtutis amorem pertrahet.

Tota etiam domus nitorem præ ſe ferret, magis etiam ſingulorũ cubicula: quorum concinna aut neglecta compoſitio, inhabitantis ferè animum moreſque deſignant, compoſitos, incompoſitos. & incredibile propè eſt, quantum domus totius apta concinnitas externorum animos in admirationẽ & amorem trahat, quantumque ſordes deterreant, ac in contemptum ducant: vt plerique è domeſtica compoſitione de incolentiũ moribus ſtatuant. magis etiam in Religione: in qua in minimo deflexiſſe magnum videtur, maximè cùm ea innata omnibus opinio ſit,

sit, ab interna animorum constitutione externa profluere, talemque cuiusque mentem esse, qualem mores factaque testantur, nec aliam. proditor interiorum mores sunt. neque certior internorum index reperiri potest, vt frons, oculi, verba, vultus, corporis iactatio, lentitas celeritasque incessus, modesta aut sordida, cultior aut neglectior habitudo totum hominem suum loquatur. etiam ipse odor nescio quid virtutum vitiorumque spiret. tetrum omnes auersantur, nimiam vestium fragrantiam, impurioris molliorisq; animi signum designare arbitrãtur. Quid? quòd inter prima tuendæ valetudinis adiumenta munditia sit.

Dici deinde non potest quantum siue ad imitationem, siue ad persuadendum religiosa morum compositio valeat, vultus totius modestia ac maturitas, decens membrorum omnium compositio, frons serenior, oculi modicè deiecti, & verecundiam signantes, os genæque pudorem testantes, manuum totiusque corporis seria maturitas. vt vel hæc sola ingentia non semel incitamenta fuerint vitæ melioris. potentiora nimirum ad suadelam facta verbis sunt, plusque potest muta morum locutio, quàm fœcundissima verborum

flumina, diuite quocunque fonte manantia. ita non rarò plus Superioris aspectus ad seueritatem compositus quàm acerbiora verba potuerunt: vt lasciuior etiam quisque si in seueram maturamque vultus compositionem inciderit, comprimat meditatos ignes, ac tanquam fulmine percussus cogitata recondat, & audaciæ suæ cursum pudoris freno retrahat: vt solasæpe vultus castimonia satis sit ad validè procursantes flammas restinguendas. credas integra superfundi ignibus flumina, ita momento sistitur omnis æstus, cùm inverecundos seueroſque maturoſque mores incurrerit.

Iam ipsa oculorum casta maturitas, verecunda deiectio, quantas peccatorum occasiones tanquam falce secat? quantis contrà liberior illorum procursatio ostia referat hostibus? quanti deinde omni ætate vno licentiore oculorum intuitu ceciderunt? quanti starent si stetissent oculi littoribus suis cõtenti? quantos verò vnius mulierculæ curiosior circumspectio sub iugum misit? quot captiuas animas vna audacior oculorum iactatio in triumphum duxit? quanti æternis pascuntur ignibus, viuerent cælorum gaudiis, si proditor oculus non prodidisset animas? quanti denique mutuis

mutuis oculorum propudiosis ignibus decinerati in inglorias fauillas abierũt? adeò vt vel semel aliquid vidisse minùs castum multorum annorum materiam suggerat. quid, quòd in omnem etiam ætatem? tantum potest prouida arctiorque oculorum cohibitio, tantum licentiosior peregrinatio. Idem de reliquo corpore dici potest, ore, auditu, tactu, incessu. quæ omnia si ad religiosam modestię regulam componantur, ingenti decore Religionem illustrant, magnámque sui admirationem amoremque prouocant: cùm contrà lasciuior liberiorque ostentatio dedecus inurat, auctoritatem minuat, probitatis opinionem tollat, speratamq; animarum messem fallat.

Remedia.

A Superiorum in primis vigili, ac in omnem partem intenta cura petenda sunt, crebris monitionibus, cubiculorum singulorum totiusque domus frequentibus lustrationibus.

Anouitiorum seria institutione magna harum rerum pars pendet. ferè enim in omnem ætatem adhæret quod primis illis annis imbiberunt. seriò proinde ab ipso Religionis exordio excitandi erunt

ad munditiei cultum & amorem, ad modestiæ admirationem & studium. quę vna Bernardo teste, *ceruicem submittit, ponit supercilia, componit vultum, ligat oculos; cachinnos cohibet, moderatur linguam, gulam frenat, iram sedat, firmat incessum,* omnemque corporis motum ad exterioris etiam cuiusdam elegantiæ normam, religiosamque compositionem fingit.

Epist. 113. ad Soph.

Pœnitentijs deinde à sordibus deterrendi, præmijsque laudibusque ad munditiem, decentemque corporis compositionem impellendi sunt.

Commodorum etiam è nitore, incommodorumque è sordido neglectu nascentium consideratione iuuari singuli poterunt.

Excitandum denique in singulis vehemens salutis proximorum desiderium, quę res ad nitorem impellet, cùm beneuolentia ante omnia captanda sit illorum quorum saluti studemus: quam nemo sordidiore neglectu ac cultu, & externo squalore nauseam prouocaturo parabit. honestatis enim pulcritudine ferè omnes capiuntur, munditia, maturaque morum consuetudine gaudent, & lubentes horum monita admittunt.

CA-

CAPVT XXIV.

Sæculares mores, risus, ioci, minusve religiosæ recreationes.

QVÆ paulatim animos ad se rapiunt, auocant ab instituti & perfectionis amore. Irrepunt hæc mala à leuibus primùm initiis ad summa, vt nihil iam præter nomen & togam in Religioso videas: mores sæculum non redolent, sed exprimunt. Et sanè qualem externo conuictu & conuersatione Religiosum videris, talem interiùs cogita. respondent interioribus externa, cùm hæc ab illis proficiscantur; vt meritò mentiri habitu Religiosum dixeris, qui sæculum moribus, veste Religiosum præfert.

Sed neque consistere vocationis amor cum sæculi moribus potest: exprimunt amorem mores. sæculum loquuntur? à sæculi amore nascuntur. amarent vocationem? amorem hunc mores referrēt. aliud ostentant? aliud amant. Neque certior index interni affectus est. nescit amor mentiri. prodit affectum, flammasque spargit, quibus intus ardet. vt omne iudicium constitutionis internæ, ab externis moribus

sumendum sit: neque enim alios testes habemus, non certiores, minusque fraudibus expositos. Deum quis loquitur? possedit animum Deus. vana inaniaque loquitur? possedit animum mundus. nemo è vase odorato vino pleno venena promit: nemo ex impuro fonte aquam puram. nimirum, *non potest arbor bona malos fructus facere: nec arbor mala bonos fructus facere.* &, *Bonus homo de bono thesauro profert bona: & malus homo de malo thesauro profert mala.* nec quisquam colligit *de spinis vuas, aut de tribulis ficus.*

Matt. 7
Mat. 12
Matt. 7

Sequuntur ex his multorum offensiones, animorumque alienationes, conceptæque de Religione opinionis ingens diminutio. neque enim cum his moribus integra stare opinio potest, nec prudens de interno homine aliud iudiciũ ferri, quàm quod mores exprimunt.

Atque hinc illud sequitur, vt collapsa semel sanctimoniæ aut sanctitatis opinione, exigua in sanioribus intercurrentibus monitis, fides resideat, fructus aut admodum tenuis aut nullus, totaque spiritualis emolumenti spes corruat: nemo illis paulo circumspectior arcana credat, neque facilè animam cõmittat; nemo prudentior ad virtutem magistros hos deligat, quos

ad

ad ſęculum moribus præire potiùs, quàm ad cæleſtia videt, naſciturque inde vetus illud, Exemplo præeat, qui docere volet: &, Talem te finge, qualem alios deſideras: Res monitis præluceant, facta dictionem ducant: Illudque in alio ſpera, non quod animo foues, quod verbis exornas; ſed quod rebus factiſque exprimis, memor grauiſſimę cenſurę D. Bernardi, *Inter ſæculares nugæ, nugæ ſunt: in ore Sacerdotis blaſphemiæ.* *Lib. 2. de Conſider.*

Exemplo etiam talium in paria trahuntur reliqui, maximè iuniores; in quibus necdum ad viuum & radices, domita & exciſa ſæculi vanitas, leui hoc exemplorum flabello exurgit in arborem, vetereſque inanium vanitatum fructus: & ferè quoſcunque in moribus deprehendimus effuſiores, & ſæculum ſuum loquentes, illos poſtmodum vidimus, ab his infelicibus initiis, in carne prolapſos. præludunt enim illa carni & ſanguini, viamque inſternunt perituræ animæ.

Illud etiam ex his malum naſcitur, vt tales plerumque domeſticam turbent pacem, vniuerſam diſciplinã euertant, exemploque ſuo regularũ inducant neglectum, ac inſtituti denique totius contemptum: à cuius vniuerſim placitis morum vanita-

te

te recedunt, cùm nihil aliud quàm sæculum sapiant, sæculum loquantur. nam vt nihil minùs cogitent; fit tamen vt vsu quodam, ac sæcularium morum consuetudine, tantum ab omni religiosa modestia ac disciplina recedant, quantum ad sæculi mores accedunt; tantumque religiosarum rerum neglectum inducant, quantum sæcularium morum adducunt. dum enim hos imitari discunt, amare etiam assuescunt, & in deliciis habere; vnde fit, vt religiosæ modestiæ mores fastidio incipiant esse, nauseamque pariant animo sæculi moribus imbuto: maximè si à frequentatione, vt fit, altiùs insederint, & quasi in naturam abierint.

Iniuriam deinde Deo non leuem irrogare videtur qui linguam ipsi sacratam iocis verbisque non satis castis polluit tanquam si quis nobilissimam gemmam sterquilinio contegat. cumque viuum Spiritus sancti templum Religiosus omnis sit, peculiari illi voto sacratum, quid arbitramur facturum, cùm dicata sibi membra ad sæculi mores transferri viderit? Angelos sanè super vno peccatore pœnitentiam agente gaudere docemur. quid facient super degenere à maiorum institutis Religioso, sæculi moribus implicito? magno pro-

profectò aduersarius, qui circuit quærens quem deuoret, gaudio repletur, qui sciat viam per hæc ad quæcunque crimina sterni, soletque se colloquiis hisce medium miscere, cùm piis cordatisque se misceat Deus. vbi enim duo congregati sunt in nomine Domini, ibi ductor ipse auctorque colloquiorum horum est.

Signum verò hęc colloquia sunt tepentis & languentis in amore Dei. nam quis amans non vltrò lubensque prorumpit in amatum? imò omnis amans perpetuus in amantis laudibus est. nam cùm ille pectus vniuersum occupauerit, non potest non verbis effundere igneum amorem suum corde clausum. in illo eloquens est, in aliis infans; verborum in reliquis inops, hîc dues est; parcus in aliis, in his prodigus. quanto verò ardentiùs amat, tanto promptior in illius laude frequentiorque est. neque vnquam amanti materia deficit. mare magnum amor est: nauigat illud quicunque amat. deesse nauiganti aqua non potest, nec amanti laudes: vt non laudasse, non amasse; adeoque de amato siluisse, non amasse sit. Certè sola ego illũ veste Religiosum arbitror, qui parcus in Dei, prodigus in sæculi moribus ac laudibus est. parcus non esset si amaret, & Religio-

ligiosus esset si amaret. quare cùm parcus in illis sit, nec amat, nec Religiosus est. iam cùm verba sæculum loquantur, vestę Religiosus, animo non est. cùm hunc alium verba prodant. dictum olim: *Ex verbis tuis iustificaberis, ex verbis tuis damnaberis*. nec potest animus religiosus esse in ore non religioso.

Matth. 12.

Et ferè quicunque in sæculi mores verbaque effusiores fuerunt, exuta tandem Religione, totum sæculum induerunt nec mirum. induerant antè animo. nec poterat non totum se aliquando effundere animus talis, neque diu habitu solo mentiri Religionem. quòd si qua necessitate commodisque suadentibus in Religione perstet, monstrum non Religiosus est, tanquam si quis capiti equino hominis adnectat pectus; Religiosæ nimirum vesti animum, verba, moresque sæculares.

Remedia.

EX intenta Superiorum in omnium mores vigilantia peti debent, vt in semine suo occidantur hi mores, cùm nulla re maiora incrementa sumant, quàm Superiorum incuria & neglectu. Seriò in accuratam regularũ omnium obseruationẽ in-

incumbat, qua vel sola mores componuntur, domesticamque disciplinam fortiter tueatur. Describit eam Bernardus: *Disciplina virtus est, quæ corporis & mentis habitum componit, ceruicem submittit, ponit supercilia, componit vultum, ligat oculos; cachinnos cohibet, moderatur linguam, gulam frenat, iram sedat, format incessum.* Accuratè Religiosum instruit Hugo: *Temperanda est etiam facies, & modificanda in gestu suo, ita vt nec proteruè exasperetur, nec molliter dissoluatur. Sed semper habeat rigidam dulcedinem, dulcemq; rigorem, secundùm illud Ecclesiastici, Ex visu cognoscitur vir, & ab occursu faciei cognoscitur sensatus. Motus corporis, & risus dentium, & incessus hominis enuntiant de illo qualis sit. quia per illud quod foris, siue bene, siue malè agitur, interior animi qualitas intuentium oculis patēter indicatur.* Idem: *Disciplina honestæ conuersationis ex quatuor perpendi potest, ex gestu, motu, affatu & conuictu. gestus autem reprehensibilis est, si est aut mollis, aut dissolutus, aut tardus, aut incitatus. mollis significat lasciuum, dissolutus negligentem, tardus pigrum, citatus siue impetuosus inconstantem.*

Epist. 113. ad Sophiã.

De disciplin. Monachorum

Iuuabit in primis, si Præfectus spiritus fortiter insistat componendis suorum moribus ad modestiæ regulam.

Proderit etiam, si iunioribus, & ad sæcula-

cularem profusionem propensioribus, misceantur in recreationibus potissimùm viri graues; nec permittantur iuuenes à seniorum se conspectu proripere. habeant semper quem obseruent, cuius oculum vereantur, cuius exemplo ad modestiam componantur, cuius, quando necessum, monitis comprimantur.

Quòd si quis post varia antè nequidquá tentata, maiore remedio eguerit, semouendus ille ad tempus à reliquorum recreationibus ac consuetudine fuerit, vt assuescat modestiæ, alijque hac seueritate mores temperent. Neque enim amor tantùm, sed verecundia & metus magnum in Religione momentum afferunt.

Spiritualibus etiam exercitijs extra consuetum tempus assumptis & imperatis inuari talis poterit, vt sæpiùs ea etiam per annum peragat, donec se reducat ad eam morum maturitatem, quam iure suo Religio postulat.

Proderit vehementer, ante omnem recreationem fortiter animo Religioso dignam recreationem proponere, post singulas verò breuissimè eas animo percur-
Mat. 12 rere, cogitareque illud, *Omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij.* Simul etiam tacitum secum

secum cogitare altam animi pacem tranquillitatemque post religiosè transactam recreationem, inquietudinem verò à vana recreatione insurgentem, malaque plurima quæ ferè recreationes has sequuntur; illudque magnorum virorum, Verbum leue in Religiosi ore blasphemiam esse, non quòd talis sit, sed quòd paullatim eò Religiosum ducat.

Vtile etiam fuerit, præsentem nobis Deum proponere, inspectorem, iudicem, præmiatorem. eoque modo recreationes omnes peragere, quo non illo solùm, sed & externis spectatoribus peractas vellemus.

Denique consultissimum fuerit semper aliquem è maturioribus domus iuniorum recreationibus interesse: ipsumque adeò Superiorem, quãtum occupationes ferũt, eoloco esse, è quo moderari illas possit.

CAPVT XXV.

Conuiuiorum frequentatio.

SIVE illa domi nostræ, siue apud externos instituantur, noxia in primis sunt. intepescit enim his paulatim Religionis spiritus, qui cibi potusque magnam moderationem exigit, & ferè ieiuniis pascitur.

Ita omni sæculo, quotquot arctiùs se Deo deuouerunt, ab insigni victus potusque moderatione initia duxerunt: quotquot verò laxata maiorum institutione, ad lautiores se mensas profuderunt, spiritum, quem ciborum continentia imbiberant, exuerunt, & ad malorum demum extrema delapsi sunt.

Et ferè pari, quo frequentantur conuiuia ardore, pari spiritus, aut tanquam flammis exeditur, aut tanquam flumine aut spongia eluitur; vt quantum accessit creuitque mensarum, tantum decesserit decreueritque genuini spiritus. ita augmenta decrementaque à cibo potuque, spiritus iam inde à primordio mutuatur. neque vnquam in benè pasto saginatoque corpore, & escis vndique stipato, religiosam mentem, & solius Dei cupidam reperies. Nõ possunt simul stabulare Deus & mensæ. quantum concesseris vni, tantum necesse detrahas alteri. quare si quẽ videris in mensas proniorem, eum in spiritu comperies retractiorem: quoque plùs quisque cibo potuque maduerit, hoc plùs spiritu exaruit. vt delicijs emedullari ac eneruari spiritale robur deprehẽdamus. Nam cùm ciborum potusque copia, tanquam oleo libidinum crescant flammæ; perfacilè qui-

uis

uis videat, restingui his ęstibus internarum fluenta gratiarum. neque alia potentior libidinum materia, quàm saginatum fartumque cibis corpus. vt validissima voluptatum incentiua à cibo potuque nascantur. Et ferè videmus eos qui victus moderatione spiritu inceperunt, eiusdem liberiore consuetudine carne consummasse: & vt nullus lapsus sequatur, minùs tamen castæ narrationes, quales inter pocula nasci procliue est, potentibus tentationibus materiam in omnem ætatem suggerere solęt: vt taceam ad illecebras femineum compositum ornatum, mollia verba, lasciuientes oculos, quarum vel in medijs orationibus recordatio ingentes animo parit molestias.

Sequitur hunc ciborum affectum, laborum fuga, otij amor. langueścit enim ad labores corpus cibo fatigatum. colloquia deinde venatur & fabulas, risus, iocos, lusus, & quidquid sæculum de mensarum ac conuiuiorum apparatu promittere solet. sterniturque his via ad mutuas detractiones, quas ferè ex otio tanquam è fonte flumina promanare videmus. prosiliuntque tandem ex his liberiores locutiones, carnem & sanguinem redolentes, castitatis omnisque puritatis hostes. inde etiam mi-

nùs prouida oculorum cuſtodia, blandiorque proſpectus, quàm religioſam caſtimoniam, maturamq́, ſeueritatem deceat. itur demum ad verba libidine natantia, parumque caſtas libertates, ac demum ad malorum profunda. Nec mirum ſi duobus his ignibus ſubſtructum corpus accendatur, & appetere diſcat quod ignorabat. neque ſanè quidquam promptius quàm duabus his potentibus flammis inardeſcere.

Plenas etiam ex his videas Religioſas domus ęmulationibus, dum paria concedi ſibi quiſque contendit. &, vt ingenioſa cupiditas eſt, modi excogitãtur & inueniuntur, quibus impetremus quod volumus. quòd ſi præcluſa via eſt, murmurationes naſcuntur. cùm enim quæ prona hæc cupiditas implacabili auiditate poſcit, negantur, aut minùs quàm vellent prodigè largiuntur; exurgunt querimoniæ & obloquutiones, in quas reliquos etiam facilè propellunt, eoſque maximè, qui non inferiore propenſione in cibum potumque feruntur. plena etiam conuiuia reperias detractionibus, cùm familiare ſit inter menſas poculaq́; in alios incurrere, liberiuſque effutire ſilenda, aliorumque mores carpere, dicta factaque improbare, damnanda lau-

laudare, laudanda damnare. à quibus si Religiosus sibi temperet, domum tamen ea refert quæ aliis narret: nec crimẽ agnoscitur quod palàm inter pocula acceptum. nihil deinde tam sanctum tamque reconditum quod non deuomat vinum, impatiens secretorum: publicanturque persæpe ea à quibus fama vitaque pendet. nesciunt secretum vina: adeoque publicasse illis gloria est, & candidi pectoris symbolum. etiam domestica suaque retegere mala, pulcrum.

Offensiones deinde externorum sequi procliue est: qui si Religiosos videant in hæc promiores, & supra religiosam continentiam in cibum potumque effusiores; non immeritò offenduntur, contemnuntque non delinquentes tantùm, sed vniuersam Religionem, cùm ex paucorum horum affectu reliquos metiantur. magis etiam, cùm liberiora, minusque religiosa insonuerint verba, moresque sæculum potiùs quàm pietatem loquentes viderint. quod ferè inter pocula, in omni mensali deliciarumq; profusione vsu venire videmus, vt immemores sui, religiosæque modestiæ, cibo potuque impellente, plus longè de mundi vanitate, quàm de religiosa referant maturitate. quæ res & scanda-

lum parit, & nominis æstimationem minuit, & proximorum in primis saluti aduersatur. Et sanè prodigium sit in tãta prouocantium ciborum copia, vinoque prodigè propinato, modum statuere, ac se intra modestiæ ac continentiæ limites continere. dum prouocati veremur ne neglexisse videamur, aut honori detraxisse, aut amicitiæ minus concessisse, aut denique non satis affectui indulsisse.

Estque hoc huic vitio inditum, vt nulla moderatione exsatietur, maioraque semper concupiscat: nec expleatur, donec insigni aliquo lapsu se nomenque suum dehonestauerit. sed neque hîc finis: vt oculis priuatos arbitrere, ita nec mala quidē licet grauia, in quæ inciderunt, vident, rapiunturque in dies ad deteriora. adeò difficile est modum in his statuere, vt etiam post præcipitia nouam quærant ruinæ materiam. Periclitatur deinde in his vehementer paupertas, cùm in tanta rerum varietate, immemores illius, multa profundimus veriùs quàm vtamur, & appetere discimus religiosæ tenuitati ignorata, despiuntque domestica, & religiosæ mensæ quibus antè delectabamur fastidium pariunt. gustata nimirum copia inopiam detestatur, nauseatque iam animus super tenui

tenui cibo, qui per conuiuia lautioribus assuescit.

Neque domesticæ in hoc genere mensæ, minùs quàm externorum noxiæ sunt, maximè cùm ad eas vocantur externi. nam cùm dignitatū illorum rationem habere volumus, fit plurimùm vt religiosos transgrediamur limites, pulso modestiæ rigore, effundimurque in apparatum sæculo magis, quàm Religione dignum. nec hoc non rarò cum offensione etiam conuiuarum.

Accedit talibus alios ad paria excitari, & Superiorum exemplo ambire his similia, & imitari. Inde frequentantur domi conuiuia, & repetuntur mensæ ab instituto alienæ. dumque his externorū gratiam venamur, fit iusto Dei iudicio, vt illa excidamus: neque enim per conuiuia beneuolentiam captare religiosum est.

Disciplina deinde domestica soluitur, dum protrahuntur mensæ, Religiosique his occupationibus distinentur. Iam dum inassueti talibus indulgent, & valetudinem lædunt, & religiosæ obliuiscuntur modestiæ, & inlatentes ignes excitant, vitiaque aliquando eruptura, lateque crescente consuetudine damna datura.

Illud etiam in his non caret incommodo, quòd lautiùs habiti externi, domesti-

cis exin ſuis, aliiſque menſarum apparatum referant, augeant etiam: ac præſe nonnunquam liberaliorem tractationem vultu voceque referant. quæ res & Religione indigna, & meritam offenſionis materiam præbet, & plurimum æſtimationis detrahit, & proximorum ſaluti, ac diuinæ gloriæ propagationi non leui impedimento eſſe ſolet.

Neque in vno alteróue ſtare hæc conuiuia poſſunt: nam cùm plurimi ſint, quibus aut obſtringimur beneficiis, aut quorum opera noue ſemper egemus; multi quidignitate, opibus, nobilitate, amicitia pares videri velint, pares etiam inuitatione eſſe volunt. Concedis omnibus? quid non iure metuendum? negas vni, concedis alteri? ſequitur de prærogatiua hac indignatio, quæ etiam ad odia tranſit: vt aut omnibus concedendum, aut negandum ſit omnibus. omnibus concedere, indignum Religioſo. omnibus ergo negãdum. & ſanè quocunque te vertas, vix reperiri temperamentum poteſt. vnum enim admittere, altero neglecto non poſſimus. frequentanda proinde ac repetenda conuiuia erunt. verùm quis finis euntibus in orbem amicis, beneficiis, conuiuiis? creſcentibus etenim illis, hæc etiam creſcere ne-

neceſſum eſt. quæ res incommoda quanta ſecum trahat, nemo paullò prudentior non videat: cùm & vniuerſam domeſticam ſoluat diſciplinam, modeſtiæque ac religioſæ caſtimoniæ mores, in vanos ſæculareſque vertat; vt non iam vltrà religioſam, ſed externam domum præferat.

Tolliturque ex his pars maxima, in monendo ac ſuadendo, libertas. nam cùm deuinctum te teneat conuiuator tuus, fit vt non parum de libertate decedat. veremur enim offendere cuius beneficio obſtricti tenemur. diſplicere nimirum nolumus à quo menſale beneficiū accepimus, & erubeſcimus etiam in delictis monere, cuius munificentiam experti ſumus. Miſera conditio, pro tam vilibus libertatem vendere, imò pro tam leuibus æterna proijcere. nam cùm ferè conuiuia remunerationis ac quaſi mercedis cuiuſdam loco inſtituantur, meritam hîc mercedem accepiſſe videbimur priuandi æterna. & plurimùm conuiuiolo vno omnem ſe gratitudinis obligationē exſoluiſſe ſæculares arbitrantur. noui nos Eſau facti, pro pulmento primogenita vendentes. vt meritò ab Apoſtolo moneamur, *Sobrij eſtote & vigilate, quia aduerſarius veſter diabolus tanquam leo rugiens, circuit, quærens quem deuoret.* 1. Pet. 5. Sanè

inter vina ac lautiores mensas perfacile illi est exarmatum aduersarium ferire. ita cadit Amnon, Simon, Holofernes etiam muliebri manu: quo magis nos armata inferorum dextera. Et quam tentationem superabit qui deliciis succumbit? qui tam mollibus frangitur prosterniturque, quomodo inter rugientes leones & hostiles facies stabit interritus? Indignum viro, magis etiam Religioso, vinci à vino; à tam molli, generosum pectus Christi toties sanguine delibutum, sanguine pastum. & terret nos Sapiens: *Cui væ? cuius patri væ? cui rixæ? cui foueæ? cui sine caussa vulnera? cui suffusio oculorum? nónne his qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis? ne intuearis vinum quando flaueſcit, cùm splenduerit in vitro color eius: ingreditur blandè, sed in nouissimo mordebit vt coluber, & sicut regulus venena diffundet.*

Prou 23

Remedia.

MOderanda conuiuia erunt, & tanquam iniecto fræno reprimenda, vi etiam coërcenda. sæpiusq; versetur animo, quare te Religioni dederis, sacraueris Deo. & illud Hieronymi: *Facilè contemnitur clericus, qui sæpe vocatus ad prandium, ire non recusat. Consolatores nos potiùs in mœroribus sui,*

Epist. ad Nepotian.

ſuis, quàm conuiuas in proſperis nouerint homines.

In ſolidum ſi conuiuia amoueantur, tutiſſimum erit. nam moderationem ægrè reperies, neque facilè ad mediocritatem deduces: inexplebilis enim quædam conuiuiorum ſitis mentem occupat, quæ ſemel ſe ei dederit. Nec ſatiatur hęc auiditas conceſſis, nec expletur modicis. & tanquam ſphærica corpora, quæ ſupernè labuntur, non antè finem voluendi, quàm præcipitij faciunt: ita animus ſemel hoc malo poſſeſſus, nullum pronitati ſuæ finẽ ſtatuit, donec ad extrema deuenerit, vt finis illi ſit, cecidiſſe.

Seriis pœnitentiis, monitiſque grauioribus delinquentes auocandi ſunt. Superiores etiam à functionibus amouendi, quorum exempla eo nocentiora ſunt, quo ſingula eorum facta, domeſticis poſteriſque non rarò documenta & prouocamẽta in imitationem ſunt.

Proderit, exemplis eorum qui omni ſæculo à conuiuandi pronitate ad grauia delapſi ſunt, reliquos deterrere. nec exempla deeſſe poterunt in omni Religioſorum Ordine, domeſtica tamen plus ad motum & terrorẽ poterunt, quanquam & externa in hoc genere iuuabunt.

Iuua-

Iuuabit considerare sæpiùs, quàm paucis natura contenta sit, quàm modico satietur. quanto etiam paratiores è tenui mensa ad magna surgamus, ad studia, consilia danda, imperia, virtutum exercitia, cælestium cogitationes, tentationum victoriam, hostium proculcationem. Bene Hieronym. *Grădis exultatio animi est, cùm paruo contentus fueris mundum habere sub pedibus, & omnem eius potentiam, epulas, libidines, propter quæ diuitiæ comparantur, vilibus mutare cibis, & crassiore tunica compensare: citò* enim *expletur naturæ necessitas. frigus & fames, simplici vestitu & cibo expelli potest.* addit: *Sapientiæ operam dare non possumus, si abundantiam mensæ cogitemus, quæ laborem mio & cura indiget.* & monemur à Sapiente: *Melius est ire ad domum luctus quàm ad domum conuiuij.* causam addit: *In illa enim finis cunctorum admonetur hominum, & viuens cogitat quid futurum sit.*

Lib. 2. in Iouinian.

Eccles. 7.

CAPVT XXVI.

Munerum acceptatio, largitio.

NON magna hæc res cuipiam videatur, maximè in rebus non magnis; grande tamen malum est, eoque nocentius,

tius, quo sub amoris ac beneuolentiæ testatione molliùs animo illabitur. antè nimirum venenum præcordia occupauit, quàm bibisse nos sciamus: neque enim ad animorum obstrictionem potentius quidquam in humanis reperias; vt vinculis iam tanquã validissimis compedibus constrictum teneas, quem muneribus quasi retibus implagast. Et verò certiùs etiam beneficiis hostem, quàm armis fregeris, faciliusque inimicam mentem muneribus sub fugum, quàm ferro miseris. Ingens omnino vis munerum est; quæ seueriſſimos etiam iudices, nulliusque minis, purpura, ac ne propinquo quidem sanguine à recto bonoque flectendos, ab innata seueritate & æquitate dimouit. vt munus in iudice accepisse, propè vicisse sit. expugnauit nimirum arcem quamuis prævalido præsidio insessam, qui aurum immisit; perdidit, qui acccepit. hinc illud Sapientis: *Conturbat domum suam, qui sectatur auaritiã; qui autem odit munera, viuet.* & illud: *Xenia & donaria excæcant oculos iudicum, & quasi mutus in ore auertit correptionem.* Prou. 15 Eccli 20

Et exemplis docemur omnium sæculorum, vt nesciam an validius aliud ad expugnationem in omni hominum genere reperiri possit. hoc prudẽtes sapiẽtia exuuntur,

tur, prouidi circumspectione spoliantur, docti eruditione destituuntur, continentes castimonia nudantur, fidentes spe sua frustrantur; amicitia labascit, deferuescit zelus, intepescit pietas, succidit fiducia, exarmatur exercitus, emedullantur robora, & quidquid terris magnum est, ad humilem descendit arenam. Ita quidquid in vnaquaque re summum est, si accesserint munera, defloresçit, vt exaruisse virtutem omnium credas ab horũ tactu. quid? quòd longè etiam posita improbo quodam afflatu venenent, vt vel vidisse noxium sit. bene Cassianus: *Oblatio muneris, tinea est regiminis.*

Si à Superioribus hæc nascuntur, nescio quo modo in mores vitamque illius nos trahant, vt etiam damnanda laudemus, imitemur.

Si ab inferioribus, credas tanquam falce præcisos disciplinæ neruos: ita intepescit rigor, & correctionis succiduntur genua. succedit simulatio, dum offendere nolumus, quorum beneficiis tenemur, aut à quibus maiora speramus.

Si à paribus, mutua marcescit correctio, dum indignum censemus Superiori in benefico socio nocitura prodere. quid? quòd perfacilè etiam in illorum mores eamus, ne

ne videamur à benefactoribus degenerare? aulicos referūt mores? imitamur. obloquūtur? addimus aliquid de noſtro. detrahunt? probamus. in cibum potumque feruntur? iungimur ſocij. in riſum, & ſæculares iocos ſoluuntur? reddimus paria. liberiora, minuſque caſta proferunt? arridemus. nimirum ne ſilentio noſtro dicta factaque illorum improbare videamur, decurrimus ad paria vitia: neue diſpliceamus quorum beneficiis irretiti tenemur, mores reſtringimus, & induimur ijſdem malis, vt dictorum factorumque ſimilitudine placeamus.

Si ab externis beneficia accipimus, perit in monendo, conſulendo, corripiendo libertatis pars maxima: nam & pretio illam benefactor emit, & nos vendidimus. minuit deinde veneratio auctoritatem, offenſioniſque timor magnam libertatis partem adimit, dum veremur ne monitione noſtra elangueſcat benefica manus, & exareſcat donorum fons, monitis tanquam æſtibus repreſſus.

Quid? quòd ab eodem offenſionis timore, & placendi ſtudio, non rarò improbanda probemus, probaque reſpuamus; vitia ſi non laudamus, extenuamus, placituraque etiam in ſceleribus conſilia damus.

mus. nimirum displicere nolumus, ne beneficiorum spe excidamus.

Quòd si à femina veniant munera, in priuatum maximè vsum vertenda, maius etiam periculũ est. quoq́ue hic sexus mollior teneriorq́ue est, hoc maiora etiam damna metuenda sunt, & nescio quid etiam seuerissimis ac castissimis mentibus afflent tenerioris affectus. solaq́ue non rarò muliebrium donorum memoria, valentissimi ac religiosissimi viri pectus tanquã molli, sed potenti tamen iaculo transadigit. & dum munera placent, incipit placere donatrix. Ludit deinde in muneribus, tanquam in amoris quodã symbolo, mollior affectus. & illa antè mens, multorum sæpe annorum spiritalibus exercitationibus roborata, ac quasi in ferrum chalybemq́ue versa, muliebriũ donorum malleis concussa, fatiscit, succiditq́ue paulatim, donec suauioris huius elementi frequenti stillicidio exesa & euigorata, in vagum puluerem cineremq́ue dilabatur: & quæ nullis antè minis territa, non armis fracta, inuicta mundo & inferis steterat, mollissimis hisce femineis vinculis, omni ferrea compede firmiùs tenetur. credas Samsonis capillum vniuersi roboris germen, muliebri manu demessum.

Huc

Huc accedit, non vna nos experientia doctos, aliquid aliquando in his muneribus diabolicæ latitasse fraudis; nec antè animo quieuisse qui acceperant, quàm à se dona propulsassent, tamque diu tanquam immanissimis sęuissimisque iactatos æstibus, ac quadam quasi flamma ac fornacibus inæstuasse, atque adeò arsisse totos, quamdiu muliebria hæc munera circumferrent: quibus vt primùm sese exuerant, resedisse tempestates, restinctas flammas, & ad pristinam animorum rediisse malaciam & tranquillitatem.

Accedit, munera hæc familiaritatis ac fiduciæ cuiusdam maioris prænuntia quędam esse, nec pudet præeuntem sequi, neque ad colloquia iam illius erubescimus, cuius donis inhiamus. transitque iam talis aut in matrem si senior, aut in filiam si iunior est. inde licentior exurgit cõsuetudo, nec peccatum in tanta propinquitate veremur. liberiora hinc exuto pudore nascuntur imperia: neque ea dicere nunc veremur, ad quorum antè memoriam erubescebamus. Benè Hieronym. *Crebra munuscula, & sudariola, & fasciolas, & vestes ori applicatas, & oblatos ac degustatos cibos, blandasq; & dulces litterulas sanctus amor non habet. Hæc sunt incitamenta vel amoris retinacula.* *Epist. ad Nepotiam.*

Exurgunt denique ex his domesticorum æmulationes, externorum offensiones, vtrorumque obloquia & murmurationes: & imitari delectat, quod damnari non videmus. trahimur enim commodorum spe, & rapimur in nocitura exempla, nec præcipitia sentimus, nisi in ipsis, serò in medio lapsu tutiora cogitãtes. antè oportuit.

Ingens prærogatiua apud Isaiam munera detestantiũ meritò mouere nos debeat, & calcar addere, ad seriam illorum detestationem: *Qui ambulat in iustitiis, & loquitur veritatem, & proiicit auaritiam ex calumnia, & excutit manum suam ab omni munere; iste in excelsis habitabit, regem in decore suo videbit.* Armemus pectus hoc robore. quò sub his spongiis ferrum, sub hoc fauo inlatentia venena vitemus. mollia licet ta cula sint, & feminea sæpe dextera missa, tincta perimente toxico sunt: vt tetigisse in mortem satis sit. Et sanè vel sola diuesilla Prophetæ sponsio meritò mouere nos debeat, *Habitabit in excelsis, regem in decore suo videbit.* quid vel sperari aut vueri poterat maius? alterius sæculi felicitatem omnem complexus est. habitatio æternitatem designat, visio in decore diuinam fruitionem. vt omnia consecutus fuerit qui munera excusserit.

Isaiæ 33

Remit

Remedia.

REsecanda omnia hæc munera priuatis collata, maximè à mulieribus & pœnitentibus: quæ non vni noxia fuisse, experientia edocti sumus. dandaque opera, vt pœnitentes intelligant religiosis moribus vetita hæc munera esse, ac si quę dederint, Superiorum iudicio pro cuiusque necessitate distribuenda. consultumque fuerit, alteri potiùs, quàm confessario hæc concedi. vt si materia ad vestes, similiaque corpori necessaria donantur, ea alterius necessitatibus impendatur. confessario verò, si eguerit, aliunde prospiciatur. ingentes alioqui hæc res, præter recensita pericula, excitabit æmulationes, & ad paria à suis impetranda dona prouocabit alios. vel sanè abundabunt hi, egebunt alij; quæ ingens materia dissensionum est, & à paupertate, quam Religiosi profitentur, aliena, cuius nitorem non parum obfuscat.

Iuuabit non infrequẽter secum reuoluere verba D. Hieronymi: *Nescio quomodo etiam ipse qui deprecatur vt tribuat, cùm acceperis, viliorem te iudicat: & mirum in modum se cum rogantem contempseris, plùs te postea veneratur.* d. A Marcell.

Proderit in primis si Superiores exemplo suo reliquis præeant, excludantque à se quantum fieri poterit, omnem omnino munerum largitionem, aut in priuatum vsum acceptationem.

Pœnitentiis etiam proniores in hanc rem terrendi, si quando in horum aliquo peccauerint: nec parcendum hîc ætati, nec concessio eat in exemplum.

CAPVT XXVIII.

Adulatio.

INdignum in Religioso vitium, cuius omnes cogitationes debent esse cælestes, omne studium placendi vni Deo. degeneres sanè à vera Religione animos ostendit, quicunque se ad humana studiosius quàm par est conuertit. facit hoc omnis adulator, qui in aliorum se effundit beneuolentiam, quam vt consequatur in omnē se vertit formam. virtute non potest: virtutem mentitur. satis enim illi placuisse est. adeò si vitiis placeat, vitia induet: & totum se in illa immerget, si natasse in illis, placuisse sit.

Quo magis vitandum malum Religioso est qui aliquid Christiani ac virilis animi

mi pectore clausum tenet. quid enim tam indignum Christiano ac Religioso quàm mentiri, sine quo nulla diu stare adulatio potest? cùm omnis illa mẽdacio vestiatur. detrahe vestes, mendacium & informis apparebit nuditas, ridenda non admiranda. neque enim aliud est adulatio quàm perpetuis propè oratio vestita mendaciis. aut enim infra aut supra fidem adulantis verba sunt. dum enim placere studet, si laudibus aliquem capi videat, auget illas longè etiam supra verum, vt placeat magis. si nihil quod laudem mereatur reperit, è suo cerebro noua comminiscitur. quid? quòd non rarò, cùm nihil præter vitia repererit, etiam illa ipsa in laude ponat, & damnanda probet. quo fit vt in maiora impellat scelera. laudasse enim hæc, ad paria aut maiora impulisse est.

Ingens vitium, quando in Principes & Superiores incurrit: quorum crimina improbamque vitam moresque laudasse, ad similia calcar addidisse est, & natura aut educatione ad illa properantes, grauiùs etiam propulisse est. tanquam si quem præcipitio vicinum iniecta manu protrudas, quò facilior proniorque lapsus sit. vt dictũ verè, Tolle laudatores & magnam scelerum materiam sustuleris. neque quisquam

facilè improbata omnibus aut aggredituꝰ aut iterat. laudem & propugnatorem crimina poſcunt vt repetantur. tolle hæc fomenta, ligna ignibus ; & partem longe maximam ademeris. Vera nimiùm Magni Gregorij verba ſunt: *Inceſſanter creſcit culpa fauoribus nutrita. curari autem vulnus negligitur, quod dignum præmio laudis videtur. vnde bene per Salomonem dicitur, Fili mi, ſi lactauerint peccatores, ne acquieſcas eis. peccatores enim lactant, cùm vel perpetranda mala blandimentis inferunt, vel perpetrata fauoribus extollunt. an non lactatur de quo per Pſalmiſtam dicitur, Quoniam laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & cùm iniqua egerit iniquus, benedicunt ?*

4. Mor. cap. 25.

Prou. 1.

Suſpectum proinde omni viro probo hoc hominum genus eſſe debet: neque enim illi tam animi ſui ſenſus exprimunt, quàm voluntatibus aliorum ſubſeruiunt ac obſecundantur . mores ingeniumque cuiuſque obſeruant, & quod cuique auditu iucundum referunt. vera an falſa proeodem habent: ſatis illis dixiſſe, placuiſſe. quin adeò, ferè aliud ſentiũt, dicunt aliud: vt probaſſe adulatoris improbaſſe, laudaſſe damnaſſe ſit. ſi quem proinde videris in os laudantem, mente damnare cogita. aliud nimirum recluſum habet anima, aliud de-

depromit ore. ac sanè malè de te sentit quisquis coràm laudat; arbitratur enim te gloriæ nominisque quadam scabie teneri. profundit proinde laudes, eo copiosiores, quo maiori te harum prurigine titillari arbitratur. non faceret si te virum putaret, si res diuino iudicio metientem, si æterna cogitantē, si reposita cælo præmia, si non ab humano doloso ore, fallaci dictione, sed ab omnium conscio Deo falliqúe ignaro mercedem sperantem videret. Laudat? mollem censet, & ad præconia insurgentem, aqueum nimirum, facilem in bullam, in ventum, & ad omnem flatum vela pandentem. ludit proinde inter hæc amica ac votiua carbasa, & in omnem partem molli Fauonio impellit hanc ratem ignaram sui, discriminumque suorum. quæ eo periculis propior est, quo securior indormit his ventis, ludibrium paullò pòst futura fluctibus sera pœnitentia.

Comparari deinde meritò assentator omnis proditori potest, qui blandis & ad dolum compositis verbis, diuite sponsione, in insidias & fraudes improuidos impellit: medico etiam qui inani & falsa spe ægrum lactat, plusque bonarum valetudinum spargit, quo vicinior morti est. Facit omnis assentator, ementitis incautos laudibus

dibus in verarum virtutum opinionē trahit, damna tegit, pericula minuit, aut vniuersim tollit, eoque magis cautiusque, quo viciniores illis sunt. Magnus Gregorius *Moral. 31.c.20.* adulatorū linguas locustis cōparat, quòd omnem virtutum virorem adulatione sua corrumpant. Augustinus verò duo ait esse *In psal. 59.* genera persecutorum, vituperantium & laudantium; plùs tamen persequi adulatorum linguam quàm persequentiū manum.

Plenis etiam faucibus politicismū adulator cōbibit, quem in eos maximè deuomit, quorum gratiam venatur. cùm enim virtutibus destitutus, factorū claritate nomen parare non possit, decurrit ad fraudes cōmune improborū subsidiū, vt quod probitate desperat, dolis cōsequatur. cùm enim beneuolentiā alicuius sibi suisq; rebus persuaserit cōmodam aut necessariam esse, quacunq; illam via parare studet. veris nudatur? protrudet falsa. satis illi si optata consecutus fuerit, quocumque demum flumine deducatur ad hunc portum.

Noxium in primis Religioni genus, cùm Superiores eos deliberationibus admouent, consiliorumque ac secretorum participes faciunt. cùm enim ferè non è mente sua, sed è Superiorum voluntate sententiam dicant, fit vt non pro veritate, sed pro-

proponentium affectu consilia explicent, in eam partem prolabendi, in quam Superiorem viderint propensum. ita fit vt dum captandæ illorum beneuolentiæ insudant, sola placitura depromant. vnde fit vt malis remedia nulla admoueantur, ac nec nocitura quidem & in interitum ductura, Superioribus indicentur, displicendi metu. Hinc paullatim zizaniorum more serpunt neglecta mala, & mora vires sumunt, donec sera eradicationis spe terram latè occupent.

Accedit, plurimùm tales quę hîc laudarunt, alibi damnare; quæ apud hos probarunt, apud illos improbare, siue innata quadam naturæ inconstantia, siue omnibus placendi studio. vnde fit vt nihil stabile firmumque sperari ab his possit, nihil illis tutò credi: proditurі commissa quæcunque si è re sua futurum arbitrentur. nulli deinde ex vero amici, sed fortunæ cuiusque sunt, omnium se successibus expandentes, omnium subseruientes: tam faciles in proditionem, quàm faciles in assensum, vt nulla illis fides adhiberi, nulla verbis fiducia possit.

Remedia.

COnsultum erit suspectos assentatores omnes, ac pro hostibus ex insidiis in-

ſurgentibus habere, familiaritate ſua excludere, conſuetudinem fugere. ſi inferiores ſunt, pœnitentiis monitiſque frequentibus ab hoc vitio, indignitate ac fœditate huius propoſita, arcere: per domeſticum etiam confeſſarium, alioſque viros cordatos ab irreligioſa hac conſuetudine auocare. quę omnia ſi concurrant, non magno negotio euelletur hoc malum. vbi enim viderint ſerios vbique Superiores, qui aſſentationem omnem improbent, qui candorem ament, adulationem auerſentur, qui ſinceros & regia inambulantes via, familiaritate ſibi aſtringant, reliquos negligant; facilè ſe ad illorum mores component. quòd ſi deſeri ſe à reliquis viderint, optimorumque quorumcumque familiaritate deſtitui, alia longè conſilia moreſque induent.

Iuuabit etiam tales ſi ſubditi fuerint loco mouere, & iis Superioribus ſubdere, qui ab omni aſſentatione alieniſſimi ſunt: ſi Superiores ſunt, à gubernatione amouēdi, & aliis occupandi erunt. ne horum mores reliqui imitentur, & incipiat placere quod in capite ac ductore ſuo vident, & pro virtute vitium habeatur.

Proderit etiam frequens cogitatio incommodorū quæ ex hoc vitio naſci conſue-

sueuerunt. Frequentata deinde cælestium cogitatio, vnicumque studium placendi Deo. sic enim vilescent humana, nec gratiam aut beneuolentiam captabimus hominum, solius Dei contenti.

CAPVT XXVIII.

Politica agendi ratio.

QVæ res ingentem diffidentiam parit, mutuæque alienationis vel inter primas causa est; maximè vbi hæc ratio innotescit, quam diu celare in tam varijs dictorumque factorumque obseruatoribus impossibile est. atque hinc perpetua quædam nascitur diffidentia, vt in illo quasi iusto metu, dum seu Superiores, seu inferiores detinentur, nihil sperari possit boni.

Nam si Superior hoc malo laborat, frustra genuinam conscientiæ rationem sperabit. nemo ad hunc vt ad patrem & medicum recurret. omnes vt minùs sincerũ, & cui fidi non possit, aut secretiora credi, auersabuntur. contingitque illis, vt dum affectu plano sinceroque res tractant, fidem tamen non inueniant: quòd retecta semel politica agendi ratio perpetuam ingeneret suspicionem nulla arte eluendam. Agit seuerè? seueritate sua displicet. molliter & benignè? seueritatem his tegi arbi-

tran-

trantur, animumque alieniorem, & fraudibus doliſque vicinum. tegitur nimirum hoc cinere ignis, paulò pòſt in flammas & incendia erupturus; integunturque pulchro hoc velamine nocitura venena, ſi quis propiùs tangat.

Iam adulationibus omnia plena videas, exulat candor, & è politico Superiorum ingenio, reliquorum finguntur mores: vt ſecularis iam Principis aulam, alieniſſimâ à religioſa familia reperias.

Atque hinc in Superioribus imperia naſcuntur ſæcularia; in inferioribus ſeruilis obſequentia. dolis interim fraudibuſque plena ſunt omnia; & ille iam prudentiſſimus habetur, qui ſolertiſſimè ſocium circumuenit. veris falſiſue rebus, aut calumnijs etiam ac criminationibus, iuxtà habetur; res modò votis reſpondeat. ſolertia proinde, ac quadam ſæculari agendarum rerum dexteritate, ſimulataque beneuolentia, ac ementita ſæpiùs pietate tota Religio continetur. verba amorem præferũt, intus aluntur odia. externa beneuolentia animorum diſſenſiones, improbaſque & Religioſis indignas æmulationes tegunt, dum ſuis ſinguli commodis ſtudent, & per aliorum emendicatas extrinſecus amicitias, gradum ſibi ad optata ſtruunt. inanibus

bus plurimos pollicitationibus, vanaque ſpe ludentes; ſolis ferè verbis diuites, niſi qua parte aliorum promotiones votis cogitationibuſque ſuis ſubſeruiunt. Habes in hanc rem illud Gregorii: *Eſt ſpeciale duplicium malum, quia dum peruerſa & duplici actione cæteros fallunt, quaſi præſtantiùs cæteris prudentes ſe eſſe gloriantur: & quia diſtrictionem retributionis non conſiderant, de damnis ſuis miſerè exultant. audiant quomodo ſuper illos propheta Sophonias vim diuinæ animaduerſionis intendat dicens, Ecce dies Domini venit magnus & horribilis, dies illa, dies iræ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis, dies tubæ & clangoris ſuper omnes ciuitates munitas, & ſuper omnes angulos excelſos. Quid enim per ciuitates munitas exprimitur niſi ſuſpectæ mentes, & fallaci ſemper defenſione circundatæ? Et quid per excelſos angulos, niſi duplicitas mentis intelligitur? Dies igitur Domini, vindictæ atque animaduerſionis plena, ſuper ciuitates munitas & ſuper excelſos angulos venit, quia ira extremi iudicij humana corda defenſionibus contra veritatem clauſa deſtruit, & duplicitatibus inuoluta diſſoluit.* Paſt. par. 3. cap. 12.

Si inferior vitio hoc tenetur, omni apud Superiorem fide caret. nihil illi tutò certoque credet. verebitur omnia, nec vera dicenti fidem adhibebit, omniaque eius dicta

dicta factaque, licet à virtute profecta, in deteriorem partem interpretabitur.

Quòd si vtrumque malum hoc possederit, nusquam fides, dolis verò mutuisque adulationibus pleniſſima reperias, conſpirationibus etiam, fallacibusque in optimos non rarò machinationibus, quæ ad euertendos maximos etiam viros ſufficiant. Neque interim inter eos qui politico hoc ſpiritu aguntur, certa aut fides, aut animorum coniunctio conſiſtere poteſt: cùm enim è ſuo iudicio metiantur alios, timoribus referta ſunt omnia. verentur dolos quales animo ſe ſuo fouere ſciunt, neque diutiùs externæ huic coniunctioni inhærent, quàm commodis eam ſuis vtilem ſibi fore perſuaſerint: quæ vbi conſecuti fuerint, in aperta mentitus hic amor abit odia.

Signa in his vides animi, ſibi ac virtuti diffidentis. qui ſi virtute excultus foret, nõ deſcenderet ad has fraudes artificiaque: cùm ſat multa domi ſuæ nata ornamenta ad maiora haberet. quibus dum ſe deſtitutum videt, confugit ad hæc externa, & à ſæcularibus mutuatur, quò ſe conſiliaque ſua tueatur. quo fit vt ſola iam veſtis Religionem, reliqua ſæculum loquantur. exulat exinde omnis candor ſinceritaſque reli-

religiosa, charitatis custos : succedunt fucata, pulsaque veritate è perpetuis mendacijs intertexta verba. laudant, assentiuntur, ampla promittunt; alia omnia cogitanda sunt, & sponsionibus aduersantia: vt laudasse, damnasse; spopondisse, negasse sit.

Iam quid indignius viro Christiano, Religioso, (cuius vniuersa professio habitusque simplicitatem candoremque loquitur) quàm continuis contexta oratio mendacijs? parui hæc animi sunt, sibique virtutique suæ diffidentis. generosa mens antè vitam ponit, quàm illam mẽdacio commaculet. nescit magni animus mentiri, pusilli & muliebris pectoris mendacia sunt.

Et meticulosos ferè hos, immites ac crudeles reperies, vbi rerum potiti fuerint. neque in vllos magis insurgunt ac sæuiunt, quàm quos paribus fallacijs ad maiora conniti vident, conscij fallaciarum animique sui, veriti ne paribus aliorum dolis circumueniantur & corruant, quibus ipsi iam antè non vnum in fraudulenta præcipitia impulerunt.

Scinditur hinc vniuersim mutua charitas: qua vna Religio omnis stare consueuit. nam vbi fiducia, candor, veritas exulãt, mutuam etiam charitatem exulare necessum

sum est. Hinc dura illa Sapientis imprecatio: *Susurro & bilinguis maledictus: multos enim turbat pacem habentes.* Eccli. 28.

Nascuntur demum partium studia, & dum politico magis spiritu, quã Religionis amore feruntur, solerti singuli prudentia illis adhærent & abblandiuntur, quos conatibus suis vtiles fore arbitrantur: reliquos negligunt ac contemnunt. è quorum neglectu ac cõtemptu parem in aliis neglectum, ac contemptum sequi proclive ac quasi necessum est: vt iam in partes toti descendant, in mutuas animorum alienationes, mutuorum consiliorum ac conatuum subuersiones, in sociarum amicarumque sibi partium promotiones, alienarum depressiones. denique tanquam in aduersaria ac inimica acie pro se quisque pugnat, ferturque in alios tanquam iniuratos conatuum suorum hostes; ex insidiis tamen plurimùm, quod proprium atque adnatum huic spiritui est: quæ si non successerint, ad aperta etiam arma odiaque decurritur. nec iam vltrà Religio, sed inimica stant in vna domo, ac sub eiusdem Religionis signis agmina, eo nocentiora, quo magis domestica. nam ab extraneis non magno fòrs se quis negotio conatuque tueatur, à domestico hoste difficile, ac propè

propè impossibile est: cùm mutuus conuictus, mutua colloquia, nihil propè tectum patiantur, mutuaque consilia priuati retegant parietes; vt omnia, etiam tutissima suspectissima sint, secretissima periculis plena, vt vix iam sibi ipsi quis credat. oculata arbitrantur omnia, ac in cubiculi sui pariete thalamoque aduersarios verentur oculos. Sanè in vultu, mutuoque prospectu profutura, aut nocitura legunt. tantum in omnem indagandorum consiliorũ partem solertissima hæc valet improbitas: *Verba nimirum bilinguis quasi simplicia, & ipsa perueniunt vsque ad interiora ventris.* Prou. 18.

Misera planè Religionis conditio, cùm spiritu hoc semel imbuta, ac quasi possessa, veteri pulsa charitate, simplicitate, candore, politicis hisce flatibus, tanquam fluctibus in profundum, ac interitum sui rapitur. quo magis fugienda ac detestanda hæc pestis est, ingentibusque animis in hęc mala insurgendum. nec supersedendum labori, donec stirpitus grande hoc malum euellatur, vt ne vestigia quidem spiritus huius remaneant quòd si euellendi initior clementiorque desit via, ferro etiam sæuiendum, & partium sectionibus. ingens pietas est secare & vrere, nec noxiæ parti parcere, vt vniuerso periclitanti corpori

ſuccurras: noxiaque è contra & crudelis clementia eſt, perituræ & noxiæ parcere, qua reliquum pereat corpus.

Exurgit demum ex his ambitio: nam vbi ſemel à politico hoc ſpiritu genuinus & primogenius ſubactus ac depreſſus ſpiritus eſt, ac tanquam in languido quodam ſopore conſepultus iacet; nil reliquum eſt, quàm vt ſinguli ad prima quæque magiſque illuſtria in Religione munia contendant: ad quæ vt aliquando pertingant, captanda eorum gratia eſt, quorum fauor operaque vtilis ad propoſitum ſibi finem eſſe queat. quæ res ad indigniſſima quæque tales impellit, dum ſe variorum moribus ingeniiſque & à Religione alienis accommodare coguntur, plurimaque ſeruilis planè ingenij munia obire, voluntatibuſque etiam aliorum non rarò parum religioſis morem gerere, ne nimirum alienos aduerſarioſque patiantur, quorum opera ſtudioque in votorum ſuorum deſideriorumque conſecutionibus egere ſe arbitrantur.

Inconſtans omnis politicus eſt, nulli certæ perſonæ aut rei inhærens. ſi commoda ferant, ad contraria prioribus vita propelletur, damnabit probata, iterumque damnata damnabit. idque in æterno quodam

metu

metu. *Possedit* enim *timor hypocritas*. cùm iisdem artibus circumueniri metuat, quibus alios in fraudem impulit. Accedit perpetuus timor, ne fòrs in apertum doli erumpant, quos in tanta mutuo conuiuẽtium sibi ingeniorum varietate & solertia, diu tegere impossibile est. Et iusto sanè Dei iudicio, suis ferè politici capiũtur artibus, retibus implagantur suis, politicismis suis, tanquam veneno, ense, fune suo. neque diu tales in alta pace esse possunt. *Gaudium* enim *hypocritæ adinstar puncti*. nec potest ibi solidum esse gaudiũ, vbi perpetuis ventis fluctibusque perpetuæ coguntur tempestates. *Isaiæ 53* *Iob 20.*

Similes politici sunt purpurissa & stibio formam mentientium. ementita enim verborum beneuolentia humanitatem amicitiamque mentiuntur, quibus crudelitatẽ & infidos tegunt animos: vt meritò quis dicat sepulcra dealbata, monumenta marmore tecta. retege, intus latent sordes, quæ pedore suo vicina remotaque compleant. Hinc grauis illa Sapientis interminatio: *Væ duplici corde, & labiis scelestis.* Scelesta sanè politicorum labia sunt, quæ sub melle & saccaro venena tegunt, sub molli spongia nouaculam premunt, sub roseo ore & labris virus iaculantur, sub lilio & *Eccl. 2.*

viola toxica recondunt. à quorum ore cadunt barbara illa verba, Si violanda fides regnandi caussa violanda est. Et sanè nihil tam sanctum, quod mens politicis imbuta opinionibus non violet, si proposito sibi fini aduersari putauerit. suus enim cuique politico honor, emolumentũ suũ, pro summo bono est: minusque veretur offensam magni Dei, quàm propositæ sibi rei frustrationem. vt iure detestetur hos Sapiens:

Prou. 8. *Arrogantem & superbum & os bilingue detestor.* quæ ergo poterit esse spes hypocritæ?

Iob 27. *Nunquid Deus audiet clamorem eius, cùm venerit super eum angustia? aut poterit in Omnipotente delectari, & inuocare Deum omni tempore?*

Sap. 1. Fortiter Sapiens: *Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum.* neque habitare in eo pectore sapientia potest, à quo sapientiæ mater veritas exulat; neque Religionis in eo spiritus, à quo Religionis abest candor,

Eccli. 3. veri amoris symbolum. & verum illud: *Cor ingrediẽs duas vias, non habebit successus.* Grauissima in omnem politicum comminatio Prophetæ est:

Ierem. 17. *Maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnẽ brachium suum, & à Domino recedit cor eius. Erit enim quasi myricæ in deserto, & non videbit cùm venerit bonum: sed habitabit in siccitate in deserto, in terra salsuginis, & inhabitabili. Benedictus vi-*

qui

qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia eius. Et erit quasi lignum quod transplantatur super aquas, quod ad humorem mittit radices suas: & non timebit cùm venerit æstus. Et erit folium eius viride, & in tempore siccitatis non erit sollicitum, nec aliquando desinet facere fructum. Prauum est cor hominum & inscrutabile: quis cognoscet illud? ego Dominus scrutans cor, & probans renes: qui do vnicuique iuxta viam suam, & iuxta fructum adinuentionum suarum. Quis ponit carnē brachium suum, nisi qui prudentiæ solertiæque suæ fidens, remedia à diuina fiducia non mutuatur, sed à rebus prouidè callideque à se excogitatis: quibus innixus blandoque linguæ ac oculorum lusu, reliquos in suam sententiam subdola inescatione pertrahendos arbitratur? cùm ipse ferè iisdem artibus cadat, à diuina manu temperatis: neque enim permittet Deus altas illum radices agere. *Spes* namque *hypocritæ peribit*, & *cogitatio illius sterilis: & si in ramis in tempore germinauerint, infirmiter posita à vento commouebuntur, & à nimietate ventorum eradicabuntur. confringentur enim rami inconsummati, & fructus illorum inutiles, & acerbi ad manducandum, & ad nihilum apti.* Iob 8. Iob 15. Sap. 4.

Remedia.

NIhil in humanis sperare, nihil veren
hinc probamus & laudamus passim
quæ vel placent vel displicent ijs, quorum
aut potentiam veremur, aut beneficia spe-
ramus.

Nullius gratiam ambire, ne placendi
studio à vero rectoque deflectamus.

Deum, & vocationis suæ bonum, ani-
marumque salutem in omnibus dictis fa-
ctisque præ oculis habere: reliqua contem-
nere, hæc qui fecerit, stabit interritus,
nec ceruices linguamue gratiæ flectet nec
à vero bonoque minis aut purpura terre-
bitur, aut præmio trahetur. Cogitet, ma-
iorem se esse Christi sanguine, hereditate, præmio, quàm vt tam illustrem ani-
mam assimilatam Deo, aliorum compla-
centiæ mancipet. à Deo solo mercedem
speret æternitate commensurandam, ta-
lem se esse qualis illo iudice censetur, nec
alium. nihilque ad demeriti meritiq; men-
suram humanam censuram addere.

Iuuerit in primis harum rerum studio-
sos ab omni nobilium consuetudine arce-
re. quòd horum ferè familiaritate crescat
malum: & ad ea loca muniaque destinare.

in quibus talium materia negata est. nec parcendum si quando in hoc vitio deprehensi fuerint. omnisque omnino talium familiaritas vitanda est. & ab ipsa adeò Religione tanquam pestes resecandi, quotquot huic vitio obnoxij sunt. si Superiores fuerint, remouendi in solidum ab omni munere erunt, & aliis minùs noxiis occupandi.

Proderit recordatio monentis & interminantis Sapientis omnem duplici corde: *Ne fueris hypocrita in conspectu hominum, & non scandalizeris in labiis tuis: attende in illis, ne fortè cadas, & adducas animæ tuæ inhonorationem, & reuelet Deus absconsa tua, & in medio synagogæ elidat te: quoniam cor tuum plenum est dolo & fallacia.* Eccles. 1. Et imprecatio magni Regis: *Dissperdat Dominus vniuersa labia dolosa, & linguam magniloquam.* Psal. 11. addit minas: *Dilexisti omnia verba præcipitationis, lingua dolosa. propterea Deus destruet te in finem, euellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo: & radicem tuam de terra viuentium.* Psal. 51. Monetque omnes Apostolus: *Qui vult vitam diligere, & dies videre bonos, coërceat linguam suam à malo, & labia eius ne loquantur dolum.* 1. Pet. 3.

Admonendos vult Gregorius Magnus: *Vt quàm grauis sit, quem cum culpa sustinent, duplicitatis laborem agnoscant. dum enim de-* Past. par. 3. cap. 12.

prehendi metuunt, semper improbas defensiones quærunt, semper pauidis suspicionibus agitantur. Nihil autem est ad defendendum, veritate tutius, nihil ad dicendum veritate facilius. nam dum falsitatem suam tueri conatur, dura cor labore fatigatur. hinc namque scriptum est, Labor labiorũ suorum operiet eos. hinc per Ieremiam dicitur, Docuerunt linguam suam loqui mendacium, vt iniquè agerent, laborauerũt. audiant quod scriptũ est, Qui ambulat simpliciter ambulat confidenter. fiducia enim magnæ securitatis, est simplicitas actionis. audiãt quod Scriptura testatur, Cum simplicibus sermocinatio eius. Deo enim sermocinari, est per illustrationem suæ præsentiæ humanis mentibus arcana reuelare. Cum simplicibus igitur sermocinari dicitur: quia de supernis mysteriis illorum mentes radio suæ visitationis illuminat, quos nulla umbra duplicitatis obscurat.

CAPVT XXIX.

Aulici mores.

DVLCE Religionis venenum. Influunt hi ciuilitatis & vrbanitatis prætextu, vt inurbani inciuilesque iam habeantur, ac rusticis moribus, qui aulica illa aspergine non sunt tincti, Religionis nimirum toxi-

toxico, quo quidquid est genuini ac primigenij Religionis spiritus, suffocatur. Hinc illæ aulicæ compellationes, salutationes, scriptiones, relegatâ in vniuersum, ac quasi in exilium pulsâ religiosâ maiorum simplicitate, candore, veritate: in quorum locum succedunt simulationes, fraudes, politica agendi ratio, & è meris contexta oratio mendaciis, ad gratiam verba composita, putidisque narrationibus confertæ narrationes. præsentes laudamus, mordemus absentes; venientibus magna beneuolentiæ ostentatione occurrimus, amplexamur, stringimus, ad genua decrescimus, intus æmulationibus, inuidentia, odio natamus. rogati non tantùm, sed vltro spondemus; nos nostraq; omnia aliorum obsequiis deuouemus, ac tantùm non in seruos & mancipia sacramus, cùm animus liuore stipatus, alia omnia cogitet, hostilitatemque magis dolosque damnaque, quàm obsequia meditetur, aut vt quàm mitissimè, nihil eorum quæ dicit cogitet: officiosis nimirum hisce mendaciis aures aliorum locupletamus. quæ res, cùm hominem dedeceant, cui vultum erectum, verba mentem exprimentia natura dedit; tum minùs Christianũ decent, qui Christi nomine insignitus, etiam verba

illius moresque nominis professione imitandos sibi proposuit, longissimè ab aulica oratione dissentientes; minimeque in Religiosum cadere illa debent, qui habitu reliquoque vitæ genere candorem ac veri studium profitetur.

Hosce mores siue Superior, siue inferior induat, grande malum est; nisi quòd in Superiore grauius: facilius enim ad alios delabitur, & trahitur in exemplum. Inde diffidentia nascitur: nam quis fidat hisce moribus imbuto, cuius omnia propè verba aliud volunt, quàm oratione promittunt? quis illi conscientiam vulneraque retegat? quis decurrat vt ad patrem, quem verba resque aulicum loquuntur, non patrem? quis volens lubensque obsequetur imperanti, cuius imperia non à Religionis amore, sed à despotica aulicaque ratione nata videt, ac in eiusdem finem tendere?

Si inferior his moribus tenetur, caret omni apud Superiorem fide, nec quidquam tutò illi credet.

Si vterque, mutuis fraudibus adulationibusque plena sunt omnia. nec iam vltrà Religiosa domus, sed mendaciorum officina exurgit; omnisq; omnino Religionis spiritus aulica hac spongia vniuersim deletur; nec quicquam iam illius, præter habitum

bitum reperies rebus inanem: ac demum, pulsis virtutibus, aulica succedunt vitia; ambitio, adulatio, doli, detractiones, aliorum contemptus, odia, commodorum & dignitatum procuratio, otij amor, laborum fuga, vltimumque malorum caro & sanguis: neque illum diu castitas tutabitur, quem aulici possederunt mores, castimoniæ hostes, omnisque libidinis administri.

Et vbi semel religiosus spiritus non elanguit, sed aulicis hisce moribus pulsus, ac tanquam flumine extinctus est; quid nisi caro, & quæ illi coniuncta timenda sunt? nec potest in illo pectore diutiùs religiosæ puritatis institutique sui amor residere, quod aulici occuparunt mores, castis piisque Religionum moribus è diametro pugnantes. Quos *rectè sepulcra dealbata speciosa exteriùs, sed mortuorum ossibus plena interiùs Veritas vocat. quia vitiorum mala intus contegunt, humanis verò oculis quorundam demonstratione operum de solo foris iustitiæ colore blandiuntur. admonendi sunt vt considerẽt, quia dum prauos se in occultis exhibent, sed tamen exempla de se publicè in bonis operibus præbent, ostendunt sequenda quæ fugiunt, clamant amanda quæ oderunt; viuunt postremò aliis, sibi moriuntur.* Greg. Pas. p. 3. cap. 36.

Tota deinde conceptæ probitatis opinio

pe.it.

perit. neque hi mores latere diu possunt: in oculos incurrunt omniũ iudiciis feriendi. Et quis iam externorum talibus se familiarem, liberos, conscientiamque suam credat? quis Principum, nobilium, aulicorumque virorum, se suaque committet illis, cùm è suis moribus metientur hos Religiosos? è sua fide illos? vt omnis omnino speratus animarum fructus depereat, cùm similes sibi arbitrentur animo, quos oratione moribusque similes perspexerint.

Remedia.

INter prima, aulæ aulicorumque fuga est. neque enim fieri potest, quin exassidua illorum frequentatione non plurimum etiam aulici adhæreat pulueris: nam & non cogitantibus aliquid aspergitur, & nolentibus quædam ex continuo vsu adrepunt. tantum familiaritas potest. Idem accidit in venenis. tange, & damna expecta. in vitiis omnibus idem reperies. ne vita, & obrepent quasi dormienti, magis etiam si frequentaueris, aut lateri illorum diu latus adiunxeris.

Si natura aliquem trahat ad aulam, imperio arcendus erit, pœnitentiis etiam, & seueriore disciplina, si contrauenerit. acri emen-

emendatio acceſſerit, ad remotiſſima ab aulis loca deſtinandus, omneque illi litterarum cum aulicis commercium interdicendum erit.

Si Superior fuerit, nec poſt frequentata monita deſtiterit, functione ſua exuendus erit, & ad ea loca ablegandus, in quibus nulla nec ipſi, nec ipſius exemplo aliis aulica damna timeri poſſunt.

Exemplis terrendi eorum, quibus aulæ aulicorumque conſuetudo moreſque omni propè ſæculo exitio fuerunt, latamq; ruinæ cauſam dederunt; vt vix quinquageſimus quiſque eum in Religionem retulerit ſpiritum, quem in aulam attulerat, domoque extulerat. quod in omni Religioſorum hominum genere reperies.

Exemplis etiam magnorum orbe toto virorum, qui aulam omnem, vt certam Religionis peſtem, totis conatibus animiſque auerſati ſunt. quòd ſi illos neceſſitas ad aulicorum frequentationē aliquando coëgit, ſubduxeruntſe tamen, & aulicis hiſce fluctibus eripuerunt ratem, non ignari in ementita hac malacia, tempeſtatum. Nec mirum: ſciebāt enim vbi primū pedum alterum aulæ intuliſſent, præcipitio alterum proximum eſſe. vt mirum ſit, tot magnorum exemplis edoctos, venari tamen

tamen Religioſos aulas, aulicorumq; imitari mores. Prudenter quicunq; hac prurigine titillatur, dum aulam cogitat, precipitia indiuiduo illi nexu coniuncta meditatur; dum mores prouocant, damna proſpicit; dum externæ inuitãt veneratiões, animos intuetur liuore & odio graues, & in ſociorum ruinam paratos. Principum allicit fauor? ſcit dictum verè, Si beneſeceris, leuior pluma eſt gratia: verbo ſi deliqueris, plumbeas iras gerunt. vt ſemel excidiſſe, æternum ſit; & plurimùm ſanguine, aut ingenti dedecore error lauandus eſt.

Denique quicunque Religioſus aulicis hiſce moribus tangitur, pulſaturque in ſequelam, ſecum familiæ ſuæ non poſtremos viros recenſeat, qui ſe aulicorũ conſuetudini moribuſque dederunt; videatque an vigeſimus quiſque integra ſalute, nominiſque æſtimatione pedem retulerit: memorque illius, Quia me veſtigia terrẽt, perhorreſcat ad aulæ nomen, fugiatque illius mores, vt enſem iugulo inhærentem, vt præcipitia lapſabunda pedi, vt venena propinata labris, vt infelici propè omniũ exitu ſignatos.

Proderitque magnorum ruinas recreationum tempore frequenter recenſere, qui

qui ab aulicis moribus, ad calamitatum extrema deuenerunt, & inglorij vitam finiuerunt, vocatione plurimùm deserta, in exemplum miserando ferè exitu posteritati dati.

CAPVT XXX.

Clancularia agendi ratio.

QVÆ vbi innotuit, vt eiusmodi res diu latere non possunt, ingentem in Superiore ingenerant diffidentiam, suspicioneſque præbent in omni genere varias, adeò vt nec in apertis quidem, & quæ nulla fraude teguntur, fidem adhibeat. Hinc animorum insequuntur alienationes, cùm etiam subditus obseruat Superiorem hac diffidentia laborare.

Iam qui assuescunt talibus, non procul à ruina sunt: crescit enim hoc studium celandi res omnes Superiorẽ, & à leuibus initiis, & ab vnius generis rebus itur ad magna, & omnia: atque hinc machinationes clancularıæ, subdolaq; consilia sua tegendi ac explicandi rationes; & vt Superiorum oculos fugimus, ita paulatim etiam sociorum, à quorum conspectu nos nostraque subducimus. quæ res plurimùm infelici exitu finiuntur.

Neque

Neque ferè quidquam aut Superioribus, aut ſociis magis ingratum euenire ſolet, quàm callidæ hæ circumuentiones, ac ſimulatæ agendi rationes, fraudibuſque tanquam nebula intectæ, cùm alia omnia, quàm agimus, ſimulamus.

Nec quiſquam facilè cum eo coaleſcit, quem deprehendit occultis molitionibus inhærere; vt non iam Superioribus tantùm, ſed omnibus omnino incipiat talis eſſe grauis, fugiantque huius familiariorē conſuetudinem: cùm ferè tales quo magis conſilia ſua tegant, eo in aliorum vitam moreſque diligentiores ſcrutatores, grauioreſque cenſores ſint. omnibus proinde ingrati, ſibi etiam cum perpetua hac tegendi ſollicitudine graues, periculiſque innumeris expoſiti, quid expectent, niſi inter hæc diſcrimina infauſtum exitum?

Neque vlli maioribus aut fraudibus, aut periculis obnoxij ſunt, quàm qui conſilia reſque ſuas tanto ſtudio ac molimine Superiores celant. Nec erit hoc difficile in omni rerum genere oſtendere, maximè vbi variæ tentationes animum pulſauerint, & non leuia à talibus vulnera aut expectentur, aut data acceptaque fuerint; nec Superiori tanquam parenti & medico morbū retegimus. Quid enim

hîc

hîc timeri aliud poteſt, quàm è proximo interitus? Et tales ferè fidentiùs cùm externis, quàm cum Superioribus agunt; conſilia ſua aperiunt illis, celant Superiores, ac proinde magis iuncti ſæcularibus, plus etiam referunt ſæcularis quàm religioſi ſpiritus.

Accedit, ſtudium hoc vnum eſſe diaboli, qui in id vires, quas habet, exerit, vt celentur nocitura, morbus tegatur, vulnera non explicentur, diſcrimina, & quidquid meritò timeri malorum poteſt, alto prematur ſilentio. Illud nimirum illi ſæuiendi commodiſſimum tempus eſt, cùm quaſi alto ſomno conſopitis cuſtodibus, nudata iacent caſtra, propugnatoribus viduata: quod fit, cùm Superiores fiducia pleni, periculorum, ſubditorum ſibi, ignari, malis indormiunt.

Et ſanè Superiorum etiam vigilantiam fallere perfacile eſt humani generis hoſti, quando inferiorem ad noxiam taciturnitatem, priuataque conſilia induxerit. quæ res in vnius capitis diſcrimine non conſiſtit: quærunt enim ferè tales, & inueniunt eos, qui paribus tenentur malis; creſcitque exinde è communicato noxio conſilio morbi malignitas, ac in manifeſtam tandem erumpit peſtem: ſe-

quunturque toti nonnunquã Ordini erubescenda. Ita à non magnis initiis ad maxima damna decurritur, & ad machinationes in instituti euersionem natas descenditur.

Signum verò celandi hoc studium, inglorij & vilis animi est, cùm per fraudes quærimus quod per virtutem qua caremus negatũ est. sequitur familiare vitium, virtutibus suis diffidentium, mendacium, viro indignum; quo magis Religioso: ingens deinde inconstantia, iuxta illud Apo-
Iac. 1. stoli: *Vir duplex animo inconstans est in omnibus viis suis.* qualem necesse est esse omnẽ illum qui per occultas machinationes res suas stabilire cogitat, serpentum more, qui se priùs in latebras condunt, quàm cogitatum virus explicent. Fugiet hæc vir
Eccli. 5. Religiosus, metuens illud Sapientis: *Detioratio pessima super bilinguem.* vt meritò talis destituatur à Domino, & in peccati pœnam, in interitum relinquatur. cumque infelici euentu callida consilia sua claudi viderit, mœroribus obrutus contabescat, miserrimamque per ærumnas vitam trahat. Et certè quicunq; hoc vitio tenetur, eum necesse est, aut pertinacissimi ingenij esse, aut de virtute sua præsidentis, aut de aliorũ prudẽtia integritateque

que diffidentis, aut insigni fastu & arrogantia, aut aliquid machinari improbandum, quod latere vult alios, & in quo testem erubescat. quare & in perpetuo versatur metu, continuaque pulsatur sollicitudine, ne consilia prodantur, ne prosiliāt in apertum fraudes, ne retegantur doli. Sanè non nisi à Diabolo occultatio hæc consiliorum venit: tenebrarum ille & anfractuum auctor est, vt in fraudem incautos ignarosque malorum trahat: Dei consilia in luce versantur, noctem oderunt, diei amica, inimica tenebrarum sunt. amabit hęc quicunque Deum amat; certus abillo nihil posse in fraudem & interitum nasci: fugiet illa quicunque salutem amat, certus à Diabolo nil posse in salutem proficisci, nihil sperari.

Remedia.

SEria in omnem partem excubatione in Superiore opus est vt si quid deprehenderit clancularię molitionis, ad radices exscindat, quin adeò cum semine illas ipsas euellat. si quæ etiam secreta frequentiaque colloquia, & ab aliis semota, aut intempestiuis horis & locis habita; resecet vt noxia, mutuæque animorum coniun-

ctioni aduersantia; eliminetque è domo sua quidquid clandestinas conuentiones sapit, quidquid àpublico candore abducit.

Frequens cogitatio incommodorum, quæ ex hoc vitio nascuntur, maximè cum exempla nobis proponimus illorum, quibus hæc agendi ratio infeliciter successit.

Ex nostro dein iudicio si metiamur aliorum, facilis victoria erit, cùm ob oculos posuerimus aliquem hoc malo tactum, damnabimus indubiè, fugiemusque illam consuetudinem perpetuas veriti fraudes. idem proinde nobis euenturum si cogitemus, facilè ab hisce semitis pedem retrahemus. magis etiam iuuabit infelices horum exitus cogitare, damnaque ingentia ex hoc malo nata.

Iam si considerauerimus, quantis discriminibus hæc res obnoxia sit, cùm propriis consiliis fidentes, vias decurrimus minùs tritas, & Religioni aduersas, obedientiæ inimicas; non magno negotio malum hoc vitabimus. Neque enim in humanis quidquam ad fugam, vitationem & horrorem certius est, periculorum & incommodorum commemoratione. Quid enim grauius Religioso, quàm semper in metu esse, ne consilia, quæ tecta desiderat, innotescant aliis, aut Superiori? quod vbi euenerit,

rit, ingens diffidentia in omnibus enascitur, quæ nulla pòst arte, aut candore eximi potest. Semel enim concepta huius rei opinio, propè perpetua est: vt ferè necesse sit loci mutationẽ cogitare, vnicumque adeò propè remedium hoc est, quod à Superiorum, locorumq; sociorumq; mutatione sumendum est.

Fortibus deinde pœnitentiis insistendum erit Superiori, vt & delinquentes iuuentur, & reliqui à similibus terreantur.

Cogitandum deinde sæpe, quid sperari ex hac re possit, quid timeri. minimarum rerum spes, ingentium timor est. tutiora certioraque prudens eliget.

CAPVT XXXI.

Simulatæ amicitiæ. Occulta odia.

SApientis verba sunt: *Homo qui blandis fictisq; sermonibus loquitur amico suo, rete expandit gressibus eius.* Indignum homine, ac multò etiam magis Religioso vitium hoc est, & aulicis moribus adnatum, nec aliud, quàm proditorium nomen meretur. execrandum omnibus, ac in vltimas terras ablegandum. neque enim parcit vlli, ac ne parenti quidem, quem hæc humanæ asso- *Prou. 29.*

ciationis fœderisque pestis occupauit. indignissimus Christiano nomine, dignissimus quem omnes præsentissimis venenis nocentiorem detestentur ac fugiant. nam quis huius fidei se suaúe credat? & optatior hostis est, qui aperta bella mouet, à cuius ferro tutare te potes. arma namque armis contineas, & ensem ense reprimas. à domestici hostis insidijs quis nos defensabit? maximè dum sub amico vultu hostilem tegit animum, sella vino miscens, & electibilibus quibusque cibis venena temperans. Cuius tanta prudentia est, vt in explicata benignaque fronte, ore ridẽte, blandè ludentibus oculis, inimicam mentem videat? Etiam sapientissimus capietur his lachrymis, nec effugiet insidias mentientis amici. & vita hæc longè omnium miserrima est, cùm nescias cui fidas. plena hinc omnia suspicionibus. nusquam exporrectus animus, & regia gradiens via. timoribus natant pectora perpetua anxietate grauida. nam aut inimicum præferunt ora verbaque & iusta timoris causa est: aut loquuntur amicum, & terrent te hostiles animi, amico velamine tecti. ita dum nusquam fides, in æterno versamur metu: pendula semper dubiaque mente, vnde mœrores & melancholia quædam enascitur.

tur. Fraudibus deinde replentur omnia, mutuiſque cadimus inſidiis. euaneſcit vniuersùm Religionis ſpiritus, cãdidus & ſimplex, & in aperto ad lucem habitans: ſuccedunt doli, aulici mores, incerta conſilia, nebulæ vbique & denſæ noctes, & nouacula ſpongiâ tecta. Et ſanè veriſſimum illud Sapiẽtis eſt: *Meliora ſunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oſcula odientis.* illa in ſalutem, hæc in mortem eunt. Prou. 27.

Si inferior morbo hoc laborat, præcipitia ſibi, damna Religioni parat: neque enim talis ægritudinem ſuam explicabit Superiori, aut ægram reteget mentem ruinæ proximam. vnde fiet, vt imperaturus ſit illi Superior, in interitum illius, & in Religionis totius dedecus itura. quòd ſi in latẽtium ſub benigno vultu odiorum cognitionem Superior venerit; ingens animorum naſcitur alienatio, auerſaturque hunc vt familiæ peſtem, vt Religionis portentum, vt domeſticæ pacis turbatorem, alienæ virtutis oſorem.

Si Superiorem malum hoc occupauerit, miſera inferiorum conditio eſt. non tutò illi quidquam, aut tanquam patri committi poteſt. & quis ſua credet hoſti? ſuſpecta deinde illius verba, conſilia, imperia, dictaque factaque ſunt omnia. conſequi-

turque vt ne quidem cùm verum dicat, sinceroque patrioque suos prosequatur affectu, fidem inueniat; cùm semper vereantur, ne verborum blanditijs odia, & hostiles integantur animi.

Plurima deinde mala ex hac simulata & ementita amicitia prosiliunt: mutuorum hinc dictorum factorumque nascuntur obseruatores, graueſque censores, occulti nominis boni famæque detractores, secretorum violatores, domesticæ quietis turbatores, odiorum seminatores, infidarum mentium auctores, oblocutionum & in Superiores conspirationum propugnatores, duceſque ad illa, alienæ virtutis improbi æmulatores, ingratitudinis principes & ductores. Inde fit, vt omnium à se animos alienent, odia prouocent; nec minùs hos quàm certam Religionis pestem & venena auersentur; fugiant vt mutuæ charitatis hostes iuratos, vt amicitiæ proditores, vt violatæ coniunctionis incentores, inuidentiæ impulsores, vt Religiosi roboris fallaces substructores & euersores, omniumque propè malorum causam.

Prou. 3. Grauiter in hos insurgit Sapiens: *Ne moliaris amico tuo malum, cùm ille in te habeat fiduciam: quia abominatio Domini est omnis illusor, & cum simplicibus sermocinatio eius.* Fortiter

ter in hoc vitium quod Israëlem occupauerat insurgit Ieremias: *Vnusquisque se à proximo suo custodiat, & in omni fratre suo non habebit fiduciam: quia omnis frater supplantans supplãtabit, & omnis amicus fraudulenter incedet, & vir fratrem suum deridebit, & veritatem non loquentur. docuerunt enim linguam suam loqui mendacium, vt iniquè agerent, laborauerunt. habitatio eius in medio doli. sagitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta est in ore suo: pacem cum amico suo loquitur, & occultè ponit ei insidias. nunquid super illis non visitabo, dicit Dominus, aut in gente huiusmodi non vlciscetur anima mea?* Cap. 9.

Remedia.

ASeuera in tales punitione petenda sunt. Nihil hîc parcendum. functionibus omnibus excludendi, vilissimis occupandi; seriò monendi, proposita delicti huius fœditate. ablegandi ad probationis domum, vt nouum à Tironibus spiritum hauriant. A familiaritate illorum reliqui deterrendi, iuniores maximè, quorum molliores animi facilè hac contagione capiuntur: dandaque opera ne quis illis familiariùs adhæreat. irrepunt suauiter, nec antè venena sua iaculantur, quàm alterius

terius obstrictam sibi mentem teneant. initiis proinde resistendum, & præscinenda omnis consuetudo est.

Qui verò malum hoc ab alio patitur, si decurrat cum magno Iob ad Dominum, sequaturque in omnibus consilium illius, errare non poterit. habet enim magnum ex se doctorem: *Qui deridetur ab amico suo sicut ego, inuocabit Deum, & exaudiet eum: deridetur enim iusti simplicitas.* Iob 12.

Iuuabit priuatis monitis proniores in hoc malum seriò seuereque monere; minis etiam adhibitis, grauibusque in transgressores pœnitentiis, quò & emendentur præuaricatores, & reliqui terreantur.

Quòd si eruperit malum, & in reliquorum domesticorum cognitionem venerit, arcendi ab aliorum familiaritate erunt, excludendique à reliquorum consuetudine. palamque grauiter in hoc vitium insurgendum, damnis propositis.

CAPVT XXXII.

Secretorum violatio.

INimica hæc omni bonæ gubernationi est, ad quam necessaria est tenacissima secretorum obseruatio: cuius violatione

ne res ferè maximæ, regnaque perierunt integra: vt meritò quis dixerit, euertendis imperiis rebusque natum malum. Ita hostilium consiliorum cognitio inter prima feliciter imperandi documenta meritò ponitur. hinc etiam secretorum violatio inter maximè imperiis noxia, & inter læsæ maiestatis crimina adnumeratur.

Neque potest diu feliciter gubernatio consistere, nec fortunato terminari exitu, quæ tacenda prodit: planè vt nihil sit tam inimicum bonæ gubernationi, tam pestilens, quàm silenda vulgare; cùm vna sæpe agendarum rerum prosperitas à silendorum tenacitate dependeat. Vulgasti? periit benè gerendi rei occasio; & elapsa non rarò manibus præda est, verbo vno aut altero intempestiuè prolato: imperiaque non postrema iacent, ad cineres in ludibrium magnorum improuida secretorum violatione deducta.

Neque vllo modo ad gubernacula admouendus, qui femineo hoc vitio laborat. Viri est frænos linguæ iniicere, laxare mulieris. & antè vitam ponere, quàm concredita retegere, viri est imperio nati: effutire commissa, muliebris ingenij est, & ad colũ & acum nati. Nam quid ab eo speres, cui nihil tutò credi potest? qui cõsilia in fronte,

te & manibus ferat? parêre fòrs poterit, imperare non poterit. Verum nimis illud Sapientis est: *Sicut vrbs patens, & absque murorum ambitu, ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum.* Prou. 25.

Nulla deinde sincera reddendæ conscientiæ ratio sperari potest: à qua tamen vna, magna pars bonæ gubernationis pendet, vt sine qua prudens tutaque gubernatio non diu consistere possit.

Nemo deinde cuiquam tutò quidquam credet, nemo vulnera, pericula, morbos, malaque sua aperiet: nam quis arcana credat, animique vulgãdos morbos? quis quæ sæpe pudor vel cogitare erubescat, vt quorum vel memoria sine rubore non transeat, euulgatori committat? vt iam in omnium oculis versetur, quod proprios etiam oculos pertimescebat. & imprudens meritò habeatur, qui abdita mentis pectorisque illi credat, de cuius silentio merita suboriri dubitatio potest.

Sed neque solida vlla amicitia stabit, nullus amor vitio hoc imperante: cùm omnẽ mutuæ beneuolentiæ fiduciam tollat, cui amor omnis innititur.

Occasio deinde non vltima, secreti violatio est, politicè agendi, aliudque verbis, aliud incluſum pectore tenendi: cùm violatio-

lationis huius metus aliorsum verba cogat flectere: nam quæ sinceritas sperari potest, vbi perpetuus retectionis adstat timor?

Grauis etiam hinc turbarum causa, cùm sæpe ob noua aliqua enata, aut minùs antè prouisa, minusque nota, cogantur Superiores sententiam mutare. quod, vbi res prodita, aut non sine vitio quodam inconstantiæ, aut cum aliorum ingenti turbatione necessum est fieri: aut sanè necessitas quædam Superiori imponitur in minùs tuta prolabendi, ne aut externos aut suos offendat, aut animorum in se alienationes prouocet.

Accedit, tales vsu quodam & quæuis effutiendi consuetudine, externis etiam intima quæque domus aperire. hic pœnitēti sibi mulierculæ, ille familiari sibi viro; quæ domos denique peruagantur & oppida: quin & defectus animorumque variæ propensiones, delicta vitiaque, si quæ sunt, seu vero, seu falso non rarò adscripta, Superiorum decreta, monita, & quidquid demum priuatis æternùm claudendum parietibus erat, ostiatim ac plateatim decurrit. tantum potest praua consuetudo; vt quæ vel sanguine firmanda forent, spargamus ac propalemus primi; ac tanquam semen Chanaan, & deteriores etiam filij.

dede-

dedecorantes matrem, prospectandam ridendamque præbemus aliis. quæ res eo grauior est, quo minima etiam Religionis, maxima apud externos habentur: eò magis, quòd in immensum res illæ crescant, nec per vnius ora, sine insigni aliquo augmento transeant.

Sequuntur deinde ex hoc capite detractiones plurimæ, nulla postea pœnitentia aut lacrymis eluendæ; adhærentque adeò constanter firmiterque, vt nullis virtutibus eruere conceptam semel de se opinionem queant, qui passi sunt hæc linguæ mala. Nimirum vt videamur fidere externis, vt amari se sentiant, vt in mutuam illos fiduciam affectumque impellamus, vt sentiant se hac narratarum rerum prærogatiua donari, effundimus etiam in virgines & matronas beneficas domestica propè omnia, mores omnium. ea interim fiducia sumus, vt celanda hæc arbitremur. fallimur, nulla est, quæ non vnam pluresque amicas habeat, in cuius sinum muliebri more profundat omnia, vel hoc etiam solo nomine, vt sentiant aliæ, quo apud confessarium loco sint, quibus domestica omnia tanquam domesticis credantur. Sanè quisquis prudenter vitam instituit, certò sibi persuadeat, nihil adeò grande &

per-

perenni silentio premendum, etiam in ipsa confessione, cuicunq; committi mulieri, quod non aliquando vulgandum sit. vt ille prudens sit, qui nihil illis credit, ne in secretiore quidem sanctissimæ confessionis tribunali, quacunque prȩcautione sponsionibusque firmatum, quod non certò sibi persuadeat, tanquam tympanis ac tubis decantandum aliquando in foro & compitis. Illa proinde dicet vir prudens, ad quorum propalationẽ non erubescat: neque enim talis facilè labetur in pœnitẽda, aut se nomenque suum animumque periculis exponet grauioris mali, aut committet quæ vel leui quadam indignatione, vel innata naturæ inconstantia, vel alterius solertia, vel noua veteriue amicitia & familiaritate pellecta mulier profundet: quæ nec mala quidem sua delictaque diu premere didicit, maximè si ab alia paribus fiduciæ narrationibus prouocetur.

Remedia.

GRauis punitio illorum, qui in hoc muliebre vitium cadunt: qualis est, remotio ab omni munere, nulla consiliorũ agẽdarumque rerum communicatio, ablegatio etiam ad alia loca minùs cogni-

tioni

tioni commoda, ac proinde minùs etiam secretorum violationi obnoxia.

Seriæ pœnitentię, etiam publicæ, quando res in aliorum cognitionem venit, publicæque reprehensiones acres.

Frequentia & seria monita, quotiescunque vel in minimo peccatum est: ita vt nunquam in hoc vitio parcatur, aut dissimulatione delictum prætereatur. Sciat se obseruari qui hoc malo laborat, & nunc amore, nunc pœnis, nunc propositæ rei indignitate terreatur.

Consultum fuerit, si alij horum consuetudinem fugiant, sentiantq; hoc qui huic se vitio dederunt. pudor & verecundia magnum incitamentū victoriæ est. Sciant hoc malū latere non posse. prodit se ipsum, & propalatione sui improbitatem aut imprudentiam ostendit. Monemur hîc à Sa-

Prou. 12 piente: *Qui ambulat fraudulenter, reuelat arcana: qui autem fidelis est, celat amici commissum.* vt arcanorum reuelatio, à fraudulenta & infida plurimùm mente proficiscatur: fidelis enim commissa concreditaque sibi alto premit silentio: qua enim fide ab amico rem accepit, eadem seruat. credit ille, & in huius sinum reposuit? non fallet si amat, si committentis affectui respondeat. si prodit, amicus non est. fallit. infidus est.

nihil

nihil illi proinde credendum. nam vt inimicus non sit, ingenti laborat imprudentia, pertuso simili vasi. quis sapiens vina sua huic committat? quis consilia proditori? proditor omnis commissorum violator est.

CAPVT XXXIII.

Infidus animus. Alieni explorator, & delator.

VIcinum Superioribus vitium, & ferè à placendi studio natum. deterius est, quando à nocendi libidine nascitur. primùm ab amico aut patrono gratificandi desiderio prouenit. cùm enim vident aliquid inter amicum & alium æmulationum, aut mutuarum suspicionum intercedere, idque è muneris siue iam parti, siue sperati quadam corriualitate; miscent se hi medios, amicitiam simulant, gratiam venantur. inde vbi se in illam sinuauerint, partis maximè oppositæ delatione, gratisque quibusdam detractionum relationibus, perfacilè ab animo verborum his aculeis exulcerato extorquent ea quæ non iucundum sæpe audire est priori illi amico aut patrono; maximè si consilia proposi-

toſque menti fines ſubdola hac beneuolentiæ oſtentatione intellexerint, aut ſi quid in alium dictum ſcriptumúe acerbius. quarum rerum omnium explorator ille & dux & auctor fuit, fallaci quadam maledicentia, ſimulataque calumniatione alterum in paria prouocans; maximè ſi patroni illius ſui in hunc criminationes falsò licet recenſitas, & à ſe excogitatas retulerit. quo tanquam ſtimulo in indignationem primùm illum impellit, inde etiam in conuitia, ſimulata ſemper inimici in altero, amici verò in hoc perſona.

Et ferè vſu venit, vt deteriora referant, plurimaque de ſuo miſceant, ad prioris illius pectus potentiùs exacerbandum. validam odiorum cauſam ſubminiſtrantes, conceptaſque priùs animis ſcintillas, in ingentes ignes noxiis his infidiſſimi oris flabris excitantes.

Sin non tam placendi vni, quàm nocendi alteri ſtudio hæc retia tendantur, deteſtandi etiam magis ſunt, vt quos ſolum odium ad has fraudes impulerit. quod non tam humanæ mentis, quàm diabolicæ crudelitatis vitium eſt; maximè cùm in innocentem, nullaque illius hoſtilitate prouocati, effera nocendi libidine, in aliena damna rapimur, idque beneuolentiæ quodam

dam mantello tecti ; tanquam saporato pulmento toxica miscentes. ad quæ proiectissima scelera nemo Religiosus venit, nisi omnem antè Religionis spiritum exuerit, vindicisque Dei timorem excusserit, factus sibi ipsi improbitatis dux & magister.

Sequuntur ex his initiis mala innumera. ac inter prima lethale Religionibus omnibus detractionis vitium, non fortuitò, aut linguæ quadam incontinentia, aut à prauo habitu natum, aut aliorum narrationibus prouocatū; sed ab insigni maleuolentia & præcogitatione, ac præmeditata improbitate profectū. quæ res veniam nullam meretur, nec sat graui pœna puniri potest: soluit enim omne humanæ coniunctionis commercium, omne mutuæ charitatis vinculum, omnem fraterni affectus necessitudinem, omnem Religiosæ domus tranquillitatem, omnem spiritualis amoris nexum, omne fiduciæ robur.

Succeduntque illorum loco nullo ingenio, aut arte reparanda damna : in verbis factisque pulsa securitate trepidatio: in omni etiam familiari collocutione, candore fugato, fraudum anxia sollicitudo; ac tanquam inter inimicas acies versanti, attonitus quidam timor : quaqua parte insidiis septo, hostilis quidam metus. nulla hîc

læta dies, nullum gaudium explicatum; ponderantur tanquam in trutina verba ſingula, & in omni oratione retia & compedes circumſpectamus. iam & inceſſus ipſe & inambulationes neſcio quid metuendum contineant. dumque omnis fiducia fideſque exulat, taciti contabeſcunt animi, ac quaſi in ſaxa ac rupes congelaſcunt.

Miſera omnino vita, & non hoſtium acerrimis vouenda: vt extrema præligẽda pauperies, vincula ſint & carceres inter lætum hilaremq; panem & aquam, quàm inter orbis delicias ac diademata ad omnẽ congreſſum verbaque mens attonita, dubia, inſidiis beneuolentiam mentientium circumſepta, perpetuiſque ſuſpicionum æſtibus, tanquam decumanis fluctibus iactata, vt infeliciſſima in continuis tempeſtatum harum circumuolutionibus omnique acerbior morte cenſeri vita debeat. Tales ſunt quorum meminit Eccleſiaſticus: *In labiis ſuis indulcat inimicus, & in corde ſuo inſidiatur vt ſubuertat te in foueã. In oculis ſuis lacrymatur inimicus: & ſi inuenerit tempus, non ſatiabitur ſanguine: & ſi incurrerint mala, inuenies eum illic priorem. In oculis ſuis lacrymatur inimicus, & quaſi adiuuans ſuffodit plantas tuas. Caput ſuum mouebit, & plaudet ma-*

Eccli. 12

manu. De inimico amicitiã simulante hæc verba. cuius cùm distillent labia fauum, mellaque fundant, lacrymæque amorem testentur, hostilitatem facta loquuntur. de quo illud verè: *Dens putridus, & pes lassus, qui sperat super infideli in die angustiæ, & amittit pallium in die frigoris.* Prou. 25 *Sicut enim æramentum æruginat nequitia illius: & si humiliatus vadat curuus, adijce animum tuum, & custodi te ab illo. Non statuas illum penes te, nec sedeat ad dexteram tuam: ne fortè conuersus in locum tuum, inquirat cathedram tuam.* Eccli. 12. talis etenim *est amicus secundùm tempus suum, & non permanebit in die tribulationis: est amicus qui conuertitur ad inimicitiã: & est amicus, qui odium & rixam & conuitia denudabit: est amicus socius mensæ, & non permanebit in die necessitatis.* Eccli. 6. Excitabit etiam tribulationes, nec parcet animæ mœrenti, nec iacentis sanguini. impinguatur namque aduersis, & ridebit in interitu aliorum, omni bellua crudelior. *Lætat amicum suum, & ducit eum per viam non bonam,* Prou. 16 viam insidiarum & mortis. & dum amicum simulat, hostilia in incauto exequitur. bis sceleratus, simulatione & fine. *Et sicut noxius est qui mittit sagittas & lanceas in mortem: ita vir qui fraudulenter nocet amico suo: & cùm fuerit deprehensus, dicit, Ludens feci.* Prou. 6. nimirũ ludit in amico sanguine.

guine. hoc ſolo iudicio ſuo infelix, quòd cogitata ad optatum animo ſuo exitum deducere non potuerit. nec finem tamen improbitati, niſi in ſuo aut alieno ſanguine ſtatuet. Hic exitus infidæ mentis. perit, aut perimit: & miſerando exitu amici, aut infelici ſuo, infidum animum ſignat, Deo hominibuſque iuxtà inuiſus. de quo illud Iſaiæ 29 Prophetæ dici poteſt: *Væ qui profundi eſtis corde, vt à Domino abſcondatis conſilium: quorum ſunt in tenebris opera, & dicunt, Quis videt nos, & quis nouit nos? peruerſa eſt hæc veſtra cogitatio. quaſi ſi lutum contra figulum cogitet, & dicat opus factori ſuo, Non feciſti me; & figmentum dicat fictori ſuo, No intelligis.* Profundi cordis omnis infidus eſt alieni obſeruator & ſubſtructor. ac licet fraudulenta conſilia ſua apud homines tegat, Deum habet cordium ſcrutatorem, qui educet è tenebris inſidias in proximorum perniciem ſtructas. quem ſi cogitarent inſpectorem & vindicem, non deſcenderent ad noxias has fraudes, tanquam ſi machinationum harum nullum aliquando habituri eſſent diſcuſſorem, nullum iudicem. audiant Sapientem: Sap. 1. *Benignus eſt enim ſpiritus ſapientiæ, & non liberabit maledicum à labiis ſuis: quoniã renum illius teſtis eſt Deus, & cordis illius ſcrutator eſt verus, & linguæ eius auditor. quoniam ſpiri-*

ſpiritus Domini repleuit orbem terrarum: propter hoc qui loquitur iniqua, non poteſt latere, nec prætériet illum corripiens iudicium. In cogitationibus enim impij interrogatio erit: ſermonum autem illius auditio ad Deum veniet, ad correptionẽ iniquitatum illius. Cuſtodite ergo vos à murmuratione, quæ nihil prodeſt, & à detractione parcite linguæ. quoniam ſermo obſcurus in vacuum non ibit. os autem quod mentitur, occidit animam.

Remedia.

AVitij huius fœditate & grauitate petenda: quam à communi mortalium omnium ſententia mutuare poſſumus. qui licet proditiones non rarò bono ſuo venentur & probent, & pretio etiam parent, proditores tamen execrantur: quorum infame omni retrò ætate apud omnes nationes, omniq́ue ſæculorum memoria nomen eſt. quoq́ue vnaquæque generoſior gens eſt, hoc proditoris nomen maiore in horrore habet. venalia nimirum alieni honoris, gloriæ & commodorum mancipia, indigna quæ hominis nomine cenſeantur, quo magis ab omni Religione eliminanda. Monemur ſic à Sapiente: *Noli conſiliari cum eo qui tibi inſidiatur, & à zelanti-* Eccli. 37.

Prou. 20. *bus te absconde consilium.* &, *Ei qui reuelat mysteria, & ambulat fraudulentur, & dilatat labia sua, ne commiscearis.*

Fouendus contrà fidus animus, qui nec proposita morte alieni proditor fiet. talem quicunque nactus fuerit, inter verticis sui gemmas primam statuat, colatque vt cælo datum, obseruet vt oculi pupillã, benefaciat vt animæ suæ, intimaque sibi familiaritate iungat. rarissimus enim horum vsus, ac inter millia vnus aliquando, aut alter. quo studiosiùs quærendi, fouendi, tutandi sunt. vt videant qui contrario virtuti huic tenentur vitio, quanta sit fidi pectoris prærogatiua. omnibus hoc opibus regnisque præstat: parari enim hæc industria laboreque possunt; animus fidus, secreti tenax, nulla mercede aut tormentis vincendus, à solo cælo sperari debet. amicus fuit in prosperis? magis etiam erit in aduersis. stetit inter secunda? non cadet inter aduersantia: quin fortiùs firmabit gradum, & ostendet se non purpuræ aut fortunę, sed amico natum, cum quo per aduersantia lætior ibit, quàm sine illo in gloria. Serpens nimirum, sitis, ardor, arenæ, dulcia amori sunt. propone diademata: contemnet, si prodendus amicus est. opes & honores: ridebit, si alieni explo-

plorator delatorq̃ue esse iubeatur. sponde plena manu voluptates: nulla illi maior voluptas est, quàm pro fidei firmitate ac tuitione vitam proiicere. deiice functionibus omnibus, exue muneribus, ad extrema terrarum populorumque relega, indue compedibus: gaudebit, si pro fide, & negata proditione patiatur, & dulce ducet pro tam bona caussa pati: imò si destituatur ab amico, & hostem patiatur ex amico; stabit tamen in gradu, nec semel datam fallet fidem; & hostilitatem hanc errori tribuet, commiserabiturque amico tanquam è febribus phrenetico & mente capto: morboque inimicum hunc ex amico animum, tribuet, non homini. ac nec iniuriis quidem damnisque prouocatus, aliud quàm commiserationem reponet, qualem solemus mania laborantibus. Beatus qui hũc nactus fuerit: non enim quidquam in hac vita vouerì aut concedi potest optatius aut maius, quàm si nactus aliquem fueris, in cuius sinum tutò reponas quidquid animo habes malè, quidquid benè, securus de fide, certusque de custodia. Bene Sapiens: *Amicus fidelis, protectio fortis: qui autem inuenit illum, inuenit thesaurum. Amico fideli nulla est comparatio: & non est digna ponderatio auri & argenti contra* Eccli. 6.

bonitatem fidei illius. amicus fidelis medicamentum vitæ & immortalitatis. qui metuit Dominum, inueniet illum.

CAPVT XXXIV.

Ingratus animus, beneficiorum immemor.

DEo hominibuſque inuiſum malum: quod cùm in omni hominum genere deteſtandum ſit, tum multò maximè in Religioſo, & mitior longè aperta hoſtilitas eſt. Nam quid magis cum ratione pugnat, quàm cui benefeceris, pati inimicum? & omni hoſte acerbior, ingratus eſt. nam inimicum æmulum ſuum auerſari nihil nouum; odio etiam proſequi, cùm mutua ſæpe damna data & accepta, ſat ampla odiorum cauſa intercurrant, nemo miretur. at poſt beneficia accepta dataque, in beneficum largitorem inſurgere, & pro beneficijs odia detractioneſque reponere, belluæ verius, quàm hominis eſt.

Ingratitudinem verò vitia plurimùm reliqua ſequi, experientia nos docet. neque enim illa intra ſolius nudæque ingratitudinis limites ſe continet: proſilit ferè ad odia, famæque ac bonæ æſtimationis dimi-

diminutionem, dictorum factorumque fugillationes. Semel enim verecundia exuta, ne ingratitudinis ab alijs damnemur, decurrimus ad acceptorum beneficiorum extenuationem. inde etiam damnamus donatorem, merita nostra extollimus, dona deprimimus. quòd si magnitudine sua celari dona & beneficia non possunt, aliò donatoris mentem torquemus, & suis illum commodis, non nostris dona contulisse contendimus: vt cùm rem nõ possumus, mentem damnemus. ita sagaci ingratitudine inuolamus in amicos. Inde iam in apertas dilabimur detractiones ac hostilitates: ac primò apud vnum alterumúe, tandemque pudore exuto palàm in omnium oculis.

Fœdum in Religione vitium. & ferè reperies pari hos ingratitudine ab alijs percuti, qua in Superiores benefactoresúe suos sæuierunt: plerumque etiam mœroribus opprimi, ac melãcholia quadam exedi & extingui. nam cùm benefactores à se auerterint, nec quisquam se illis suaque credat, fidat nemo, imò quisque consuetudinem familiaritatemque fugiat; fit vt contabescant malis, sibi aliisque graues.

Qui si Superiores sint, non facilè suorum animos possidebũt: neque quisquam tali

tali duce ad pericula decurret, nemo vltro labores ſuſcipiet, nemo gaudens ſudorem fundet, quem ſcit ingratitudine munerandum. nulli ad ardua mens ſtabit, aut ad generoſa manum porriget, quam didicit non vacuam tantùm remittendam, & nullo dignandam præmio, ſed inſigni aliqua ingrati animi teſtatione feriendam. hinc pro laudibus, & beneuolentiæ ſignis, ſicciora inferior pumice, ſatyroque quodam dente pronunciata verba referet, aut indignantem etiam orationem, factaque, clara & illuſtria licet, deprimentem. quibus modis etiam probiſſimorum, & ad labores promptiſſimorum animos exaſperant. Ingrato enim benefacere durum, ſudoremque ingratitudine ſiccanti ac detergenti profundere graue eſt. inuitos proinde ac reluctantes ſuos ad ardua quæque reperiunt.

Si inferiores hoc malo tenentur, omniũ à ſe Superiorum animos auertunt, alieniſſimoſque experiuntur, ac diffidentia plenos, nec quidquam laude aut gloria dignum magnumue committentes: nullorum etiam conſiliorũ participes faciunt, nullaque familiaritate dignantur: nulla præmiorum munerumque prærogatiua condecorant. nam quis ingrato aut ſe, aut

ſua

sua credat, aut beneficiis obstringat, quem nulla munificentia vincit, nulla liberalitas mollit? obduruit nimirum frons illius, & durior ferro beneficia repellit, & in auctorem pro munere conuitia retorquet.

Nulla deinde apud ingratum secreti firmitas. abditissima quæque propalabit. nihilque tam sanctum, à quo veneratione tactus abstineat. gaudebit etiam concreditorum sibi retectione, & inuidia duce, ad recondita quæque protendet manum, felicemque se æstimabit, si quid muneratoris sui erubescēdum vulgauerit. hostem credas in inuidiæ scelere lætabundum, ac tanquam parta ex inimico victoria triumphantem. vt, si delectus detur, hostem longè præ ingrato diligas. nam vt ille acerbissimus sit, sanguinisque tui sitientissimus, beneficijs tamen vinces. nec vlla re magis crudeles inimicasque mentes, damnisque & odio efferatas, quàm beneficijs mitigabis & mollies. pergit illa exasperata furere? perge benefacere. repellit ab hostili manu munera? duplica, & vinces, sedabisque tandem sanguineam hanc sitim, frangesq; inimicos animos furore licet ebrios, deducesque ad placidam quietem; inde in admirationem, in factorum suorum detestationem, tandemque in laudem & amorem.

rem. & cùm nolit beneficijs vinci, paria conatur reponere. quiq́ue generosa mente inimicitias fouit, odiaq́ue sparsit; eadem mentis generositate victus, beneficia tanquam missilia iaculabitur.

Ingrato verò quanto plus benefeceris, tanto magis exasperaueris. beneficia enim illi materies odiorum sunt, non secùs ac ligna oleumq́ue flammarum materia. Nec domandi hoc pectus remedium vllum. subtrahe beneficia, liuore & mœroribus quidquid interni in illo roboris est, emedullabis; cõfer, insurget in benefactorem; tanquam si arma furenti præbeas; nega, in se sæuiet, nulli, ac ne sibi quidem amicus.

Contrà verò animo grato, ac beneficiorum memore nihil cuiquam iucundius gratiusq́ue euenire potest. Pulchrum sanè, & cælo dignum certamen, animi grati cum munifici largitoris beneficentia: cùm nec gratitudine hic se vinci patitur, nec beneficijs ille. gaudet benefacere generosus animus, & beneficium existimat, dona posse conferre grato. & prouocat quasi nolentes in beneficia gratus. cui etiam renuenti plena manu generosior omnis munera largitur. Ingenti deinde fiducia in talem fertur quisquis animo erecto est, ambitq́ue vltro amicitias, & felicem se consuetudine

ſuetudine illius arbitratur. nec quidquam tam magnum eſt, quod non in gratiam illius lubens profundat, vitam etiam poſiturus, ſi qua grauior neceſſitas poſtulauerit. Nec minor in animo grato magnitudo eſt; ſe ſuaque ſanguinemque lætus profundet in benefactoris ſui cauſſa, nec fortunam huius, ſed animum ſequetur, ac in aduerſis, iuxtà ac ſecundis fidem tenebit. Ingruunt tempeſtates? vltrò ſe illis pro benefactore inuoluet. petitur huius pectus? latus opponet ſuum. audit detrahentes? laudes opponet. delicta videt? excuſabit, ſi poteſt, aut certè mitigabit verbis. ſi lenimen rei grauitas non patitur, ingenti animi ſenſu miſerabitur benefactoris ſui, & ad preces apud Deum, lacrymaſque decurret; gratâque interim memoriâ in quacunque fortuna benefactorem ſuum proſequetur: &, vbi ſe occaſio dederit, virtutes enarrabit, delicta humanæ fragilitati tribuet.

Remedia.

FVge ingratos animos, conſuetudinem deuita, contubernio repelle, nihil crede, ne te obſtrictum teneant.

Nihil quod laudem mereatur committe, vilioribus deſtina, magnorum familiaritatibus

ritatibus ſubtrahe, à publicis functionibus exclude.

Frequentatis ſæpe per annum ſpiritualibus exercitiis, piorum librorum aſſiduis lectionibus, fortibus Præfecti ſpiritus monitis, adiuuandus erit.

Proderit etiam ſi inualetudinis tempore pronam in ſe paternamque ſenſerit Superioris mentem. quæ res ſi ingratum illius animum non flectat, à ſolo Deo remedia poſcenda & ſperanda ſunt. cuius ſunt non aliena abs hac re apud Lucam verba:

Luc. 6. *Diligite inimicos veſtros. benefacite, & mutuum date. & eritis filij Altiſſimi: quia ipſe benignus eſt ſuper ingratos & malos.*

Vitij etiam huius magnitudine terreri quiſque meritò debeat. deſcribit eam

Serm. 51 in Cät. paucis ſed fortibus verbis D. Bernardus: *Ingratitudo ventus eſt vrens, ſiccans ſibi fontem pietatis, rorem miſericordiæ, fluenta gratiæ.* &

Sap. 16. de ingrato Sapiens: *Ingrati ſpes tanquam hibernalis glacies tabeſcet, & diſperiet tanquam aqua ſuperuacua.* & monet Auguſtinus: *Gratiſimus ex eo quod habemus, vt addatur quod non habemus, & non perdamus quod habemus.*

De verbis Apoſt. Serm. 16

Solet enim Deus eadem ingratis animis inferre, quæ ſeruo nequam ſuffodienti talentum domini ſui: *Tollite ab eo talentum, & date ei qui habet decem talenta. omni enim habenti*

Mat. 25

benti dabitur, & abundabit: ei autem qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo. & inutilem seruum eijcite in tenebras exteriores: illic erit fletus, & stridor dentium.

CAPVT XXXV.

Nimia ad externa diffusio.

SIue illa à quadam naturæ inquietudine, & necdum in plenum domito sæcularium affectu proueniat, siue ex tædio ariditatis interioris, dum in externis mens solatia quærit, quibus interiùs caret; non leue vtrobique malum est. Euenire enim solet, vt, dum se totum animus in externa profundit, adhærescat etiam non cogitanti non parum sæcularis & mundani pulueris, quibus obtenebratur spiritualis oculus, ne ea deprehendat, quæ & ipsi & Religioni noxia sunt, quæque illum paulatim à genuino & primæuo vocationis spiritu abducunt. ita à tam paruis initiis mens tota obtegitur: minimarum nimirum arenarum congestio crescit in montem, fertilesque etiam agros infæcunditate & sterilitate sua contegit. *Cùm enim propter temporis breuitatem, & diei malitiam vix necessariis sufficiamus disponendis, si superuacuis &* Bonau. de 6. alis c. 7.

alienis volumus occupari negotijs, negligimus vtiliora & meliora: cùm distractus animus ad plura, fit minor ad singula prouidè peragenda. Inde fit aliquoties, cùm Prælati & Ecclesiastici nimis se exterioribus occupationibus implicant, ædificiorum, agrorum & vinearum & similium, quibus fructuosiùs carerent, vt non solùm meliora interim negligant, sed etiam conscientiam sæpiùs inquinent, & ex vsu exteriorum tenebrescat mentis oculus ad contemplationem spiritalium & internorũ, & tepescat ad desiderium supernorum. Sicut enim humores noxij affluunt, vbi fuerit in corpore læsio, nisi cautè remoueantur, ne fiat ibi tumor vel vlcus: ita & negotia crescunt ad extinctionem spiritus, qui se iis acquieuerit occupari. Super omnia verò debet semetipsum rector circumspicere, ne alijs prouidens, seipsum negligat, neúe alios saluans, seipsum in periculum demergat. quid enim prodest ho-
Mat. 16 *mini, si vniuersum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur?*

Desipiunt etiam in dies magis magisque interna, dum delectamur externis, nec potest animus his obsessus, cęlestia sine pugna admittere. Multis deinde, licet magna cautela & circumspectione vtatur, necessum est se homo implicet, quæ aut minùs vocationi consona, aut ab illa etiam aliena: labiturque aliquando in pœniten-

nitenda, corporiqúe vniuerſo nocitura.

Et incredibile eſt, ad quanta damna è leuibus initiis decurratur. Guttę nimirum & ſtillicidia tenui licet filo deſudata excauant rupes. à tam molli raroque lapſu vincuntur multorum ſæculorum opera, & quæ decumanos vicerunt fregeruntque fluctus, guttatim depluente lympha ſedibus pelluntur. Idem vſu venire videmus in Religioſo. ſteterat quaqua parte irruentibus tentationibus, dum ſe domeſticis contineret parietibus, & ſuperior etiam omnibus inferorum conatibus ſtabat interritus; vt primùm veteres egreſſus limites, pluſculùm ſe in ſæculum diffudit, cœpit labaſcere, & diſſimilis iam eſſe ſui. Nec mirum. cùm enim Religionis clauderetur terminis, perpetua quadam interni ſpiritus paſcebatur alimonia, tanquam cæleſti manna, firmabaturque domeſtico orationis propugnaculo aduerſus procurſantes hoſtiles acies; at poſtquam deſtitutus his præſidiis, nudum expoſuit latus inimico ferro, quid niſi vulnera expectet cædemque?

Nec peſſima quæque primo ingruunt prolapſu. pedetentim ad præcipitia ducimur, eo ferè paſſu, quo ad externa diffundimur. à minimis ſcilicet initiis, ad latiſſi-

ma damna descenditur. Et trahimur primò agendi quadam cupiditate: & videri Religiosus amat, quisquis sæcularibus se rebus immiscet. aut sanè è leui quadam fastidientis animi nausea, ac spiritualium lassitudine, profundit se ad externa, tanquam nauseæ aut inualetudini suę remedium aut solatium quæsiturus. Interrumpendus nimirum spiritualium ille cursus erat, ne aut contentione frangeretur animus, aut eiusdem spiritalis cibi fastidio teneretur. infelici commutatione à cęlestibus ad sæcularia decurritur, quasi in medicinam ac solatium. Ex quo fit, vt quo mens profundiùs perituris illis immergitur, hoc potentiùs eripiatur æternis: pari ferè passu, vt quantum illis accessit, tantum his decedat.

Neque diu tales Deo coniunctos videas, cùm disiungantur per externa. patiunturque difficultates maximas, vt ad stata orationum tempora se recipiant. & vt conatum adhibeant, effunditur statim omnis in iis collectus fructus, quasi si demessam messem dispergas in ventos. inde arescunt animi, spolianturque ac nudantur opibus internis omnibus, vt nec suæ, nec propagandæ proximorum saluti aut Dei gloriæ idonei sint. contingitque illis, quod validis

dis fluctibus ac tempestatibus iactatis, vt stomachi patiantur fastidia, nauseentque super omni spiritali cibo, viribus destituti. transeunt deinde ad carnem & corporis commoda, illisque vicina. cumque narrationibus impleantur ingentiũ passim detractionum, facilè in easdem domi forisque effunduntur. assurgunt exinde animi. & quo pluribus miscentur, maioremque externarum rerum cognitionem consequuntur, plus etiam fastus induunt. hinc domesticæ exurgunt æmulationes, pariaque in imitationem studia. quæ res ad parum sæpe affinia religiosæ modestiæ ac moderationis cõsilia impellit. Nec res tegi diu potest. decurritur ad externos, & æmulationum semina latè sparguntur, damnanturque in Religiosis sæculares mores, partiumque studia, plurimumque de sanctitatis ac maturitatis opinione decedit: è quo sperata multorum salus vniuersa propè collabascit. Bene Antiochus: *Laquei & pedicæ sunt aspirantibus ad salutem sæcularium congressus, ac prolixæ eorum confabulationes mentem prorsus auocant à Dei glorificatione & spiritali lætitia.* & magnus Gregorius: *Valdè difficile est, vt lingua sæcularium mentem non inquinet quam tangit: quia dum plerumque eis ad quædam loquenda condescendimus,*

Homil. 102.

Lib 3. Dial. cap. 15.

dimus, pauliſper aſſueti hanc ipſam locutionem, quæ nobis indigna eſt, etiam delectabiliter tenemus: vt ex ea iam redire non libeat, ad quam veluti ex condeſcenſione deducti venimus inuiti. ſicq; fit, vt ab odioſis ad noxia, à leuioribus ad grauiora verba veniamus: & os noſtrum ab omnipotenti Domino tanto iam minùs exaudiatur in prece, quanto ampliùs inquinamur ſtulta locutione.

Quòd ſi quæ neceſſitas ex obedientia nata cogat ad illa, meminerit vocationis, Deiq́ue ſui, & properantis æternitatis: ad illumq́ue quoties per interualla licebit, eo ardentius euolabit, quo minus temporis conceditur; aſſueſcatq́ue in mediis etiam externarum rerum occupationibus cælum inambulare, frequentibuſq́ue imo ductis pectore ſuſpiriis communẽ omniũ parentem pulſare, in illum denſas immittere preces, tanquam telorum ſyluam; calentia iaculari vota, tanquã nubibus contorta fulmina; perennes profundere lacrymas, tanquam euripi fortunata maria, beata negotiorum & lacrymarum reciprocatione. Felices occupationes, tam beatis permiſtæ animorum condimentis: ſic enim fiet, vt nec cariem ſentiant, nec putredinem metuant, nec viam ad ruinam domino ſternant. At Superiorem prudenter

ter in hac re Gregorius monet: *Sit rector internorum curam in exteriorum occupatione non minuens, externorum prouidentiam in internorum occupatione non relinquens: ne aut exterioribus deditus ab intimis corruat, aut solis interioribus occupatus, quæ foris debet proximis non impendat.* In Pastor p. 2. c. 7.

Remedia.

ORationis studium, considerationis in Superiore hora seriò impensa: examina conscientiæ non perfunctoriè adhibita: adspirationum ad Deum frequens vsus, etiam in mediis sæcularium rerum tractationibus.

Frequens etiam piorum librorum lectio, actionumque sæcularium per spiritualia exercitia interruptio.

Superfluarum rerum resectio, maximeque speciosarum, & quæ plus habent externi decoris, quàm animarum fructus.

Colloquiorum & visitationum rarior vsus, quæ si quando per alios non minori fructu peragi posse sperare licet, in alios potiùs transferantur, quò liberiùs ipse interno homini suo vacet.

Sæcularium occupationum fuga, quæ eo difficilior erit, quo mens semel tota illis

immersa, altè in religiosa toga sæcularem imbibit succum. Quare nisi talis validè seipsum reprimat, propensionem domet, affectum potenter comprimat, non facilè victoriam sperabit.

Amandatio ad alias habitationes & munia, in quibus minus periculum est externæ effusionis, speſque maior spiritualis collectionis, solitudo maior, occupationes rariores, populus infrequentior, minor cognitio.

Iteratæ per annum spiritalium exercitiorum recollectiones plurimùm hîc iuuabunt: in quibus si metuenda damna periculaque, exemplaque non postremorum in Religione virorum, infelici exitu signata seriò & non cursim examinẽtur, ingentia sperari emolumenta possunt. Frequens etiam cogitatio verborũ horum, Ad quid venisti? quid sæculum moribus factisque repetis sæculi desertor? multùm per omnem partem proderit; minæque intentantis Dei: *Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei.* Luc. 9. & illud: *Nemo potest duobus dominis seruire. aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget: aut vnum sustinebit, & alterũ contemnet.* Matt. 6

Proderit etiam nullam rem aggredi, sine præuia secum recollectione, seriumque dicto-

dictorum factorumque re peracta examen instituere, sicubi erratum, aut à religiosa modestia, à primorum parentum maturitate, ab instituti regula decessum. proderitq; in primis, si diebus singulis quadrans vnus sub noctem seponatur, quo diei illius cum externis peracta recolamus. nullamque vniuersim omnino rem inscio Superiore suscipiamus, ac nec vltrò nos negotiis immergamus. Quòd si frequentes externorum accedant interpellationes, assuescat eas Religiosus piis interspergere colloquiis; vt si pergant molesti esse, aliquid semper referant boni: aut tædio piarum rerum affecti interpellare desinant.

Excitatio in se diuini amoris, diuinarumque rerum, multùm in hoc genere valet. neque enim talis facilè se patietur ab illis deduci, ad externa duci. nam qui ad hæc se trahi permittit, amorem in hæc suum testatur. non raperetur, si non amaret. rapitur: amoris indiciũ est. exuat hunc amorem, diuinum induat, & vicerit: memineritque verborum D. Gregorij: *Qui ad appetenda æternitatis atria accenditur, dignum profectò est, vt ab hoc temporalitatis amore lassetur, vt tanto frigescat à studio sæculi, quanto surgit ardentior in amorẽ Dei. quem scilicet si perfectè arripit, mundum etiam plenè* 4. Moral. c. 30.

derelinquit. & eo funditus temporalibus moritur, quo ad ſupernam vitam altiùs afflatu æternitatis animatur. & eodem capite: *Qui in auctoris ſui amore roborantur, quo magis in concupita Dei fortitudine conualeſcunt, eo à propria virtute deficiunt: & quo robuſtiùs æterna appetunt, eo à temporalibus ſalubri defectione laſſantur.*

CAPVT XXXVI.

Caſtitatis neglectus.

CVm aut fiducia noſtri, aut aduerſariorum contemptu, aut periculorum neglectu in prȩcipitia ruimus improuidi, damnaque non reparãda accipimus. hîc oculorũ liberiore iactatione ludimus; ibi aurium curioſiore aucupatione vellicamur; alibi laſciuiori inuoluimur lectioni. ſuccedit familiaritas ſexus alterius, diuturniora colloquia, captata ſolitudo, prolixiores repetitæ & frequentatæ confeſſiones, ſpiritales inſtructiones familiariores, munerum mutuæ acceptationes, ſecretorum vltrò citroque cõſiliorum communicationes, ingens per amica ſilentia commiſſorum fiducia, officioſæ & ſæculum redolentes ſalutationes, ſcriptiones comi-

comitate & beneuolentia plenæ; nec qualis inter patrem filiamque veneratio, sed qualis inter sponsas sponsosque honorum præuentio.

Inde iam prosiliunt nocturę libertates, mutuus aspectus, exporrectę frontes, hilaritudines, verba risum prouocantia, gestus leuior, minusque religiosa corporis compositio, membrorum iactatio, narrationes similitudinesque è matrimonio petitæ; quibus paulatim & pudor ponatur, ac tota demum verecundia exuatur: succedunt faciliores manuum contactus, & qui antea ad vestes ac vestigia propè pedum erubescebat, nunc constanti vultu & oculos intuetur lasciuientes, & labia oraque legit ridentia, & prouocantes amicat genas, nec exhorrescit ad nudatum pectus magni lupanaris anteambulum, omnisque omnino libidinis prouocatorium. *De caminis* nimirum *scintillæ prosiliunt, de ferro rubigo nutritur, morbos aspides sibilant: & mulier fundit concupiscentiæ pestilentiam: in risum aliquando dissoluitur, nunc blanditias exhibet, & quod est venenosius super cuncta, psallere delectatur aut cantare, cuius cantu tolerabilius est audire basiliscum sibilantem.* *Cypr. De sing. cleric.*

Augmenta sumunt hæc per interualla; neque quisquam repentè fit pessimus: quin imò

imò sub pietatis pallio, sub spiritalis instructionis prætextu latent & teguntur hæc nocitura, & in mortem pedetentim abitura, ac quodam quasi perenni stillicidio excauantur & exteruntur religiosa pectora firmissimæ quondam rupes, & tot antè dæmonum machinationibus, tot inferarum legionum valido procursu superiores, femineo cadunt oculo; tam molli, vt ita dicam, elemento chalybe fabricata corda, ferro cincta. ita virorum primi & maximi, & stellæ soleſq; futuri cælo, muliebri corruunt manu, Samsones Dalilæ, Dauides Bersabeæ, Salomones plurium blanditia.

Ac supina omnino opus negligẽtia aspiritalium neglectu ac tepore in eo qui post annos in Religione decursos in carnem labitur. cùm enim experientia doceamur nouitios à sæculo recentes, vix ex altissimo vitiorum oceano ereptos, madentes adhuc & criminum fluctibus non semel insepultos, ægreque caput attollentes, aut è media etiamnũ prauarum affectionũ fornace calentes & ambustos, necdum degustata virtutum pulchritudine, orationum robore, mortificationum firmitate, in magna animi puritate primos Religionis annos decurrere; rara oculorum auriumque cu-

custodia, celeriqúe quarumcumque occasionum fuga, ingentiqúe omnium quæ ad voluptatem quoquo modo ducunt horrore ac detestatione; mirum planè videri debet post variorum annorum in Religione educationem, labi viros religiosos, meditationum orationumque præsidiis excultos, post variarum virtutum documenta, post exercitam & ad arma spiritalia paratam mentem, post continentiæ callum, post corpus pœnitẽtijs dissculptũ, post tot hostiles acies, tot inferorum agmina superata, protritam & calcatam non semel carnem, nobilissimos denique à mundo triumphos actos; mirum planè & prodigio simile labi in mulierculam Religiosum, hunc lasciuiæ oculo captum, illum feminea voce delusum, alium leui cõtactu tanquam compede constrictum, quin & petulantioris penicilli conspectu tanquam à Babylonijs ignibus arsisse non neminem; plurimos etiam tanquã niuem sole medio, muliebribus colliquatos radijs, aut ad domesticas illarum flammas, tanquã à potenti fulgure emedullatos, multosque à solo petulco & ludibundo in femina calamo iacuisse prostratos, arbitreris Herculea clava aut cæstibus protritos.

Verùm si altiùs principia legamus, & præ-

præcipitij cauſſas propiùs intueamur, non ab vltimo illo immanis ac miſerandi prolapſus momento, ſed à ſemitis longa ad illum manu ducentibus initia ſumenda erunt; à Sacramentorum nimirum, orationis, meditationis, examinum conſcientiæ, ſpiritalium librorum, pœnitentiarũ, manifeſtationis animi morborum, ſobrietatis ac modeſtiæ neglectu ac contemptu, à præfidenti fiducia ſui, regularum violatione, frequentatis muliebribus colloquiis, ſociorum fuga, ſecreti captatione, otij amore, laboris declinatione, cibi potuſque commodorumque corporis proſecutione, alijſque his ſimilibus ad infames femineos ſcopulos paulatim prolapſos reperiemus. Non vna hora, die, menſe cecidit veteranus: anni viam ad ruinam ſtrauerunt, & tanquã blattæ & tineæ leui licet corroſione, vniuerſum paulatim robur emedullarunt. A tam paruis initiis ad malorum extrema inuictus ille, dũ Religionis amor regularumque obſeruatio ſtaret, veterani animus prolapſus eſt: ſtillicidia hæc nimirum incauto annorum prolapſu ſana exederunt. tam ſuauis elementi guttata mollities tanquã leui ſpongia, aut amico oſculo, quidquid erat ſaxei roboris, extriuit. ita à ſcintilla vrbes iam nullæ, & à modico veneno

neno Herculeæ iacent vires ignibus pabulum.

Vitabit hæc modica quisquis salutem amat, quisquis præcipitia, quisquis exempla cogitat.

Remedia.

A Superioribus partim, partim ab inferioribus petenda sunt. proderit, si Superior in omnem occasionē intentum oculum teneat, nusquam operam suam in hac materia deesse patiatur, nusquā etiam in minimis in hoc genere parcat. parcere hîc odisse ac perdidisse est. excubet seriò ne qua parte regularum obseruatio infringatur, ne intepescat in orationis ac mortificationis studio spiritus, ne primus lāguescat ardor. initijs ante omnia occurrat, nec medicamenta differat in validiorem morbum, ne curationem in ferrum & ignem reijcere cogatur: occasiones omnes ad viuum rescindat, etiam ense non damnanda, si ad damnanda quoquo modo ducant, reuellat: queratur æger, laudabit periculis ereptus, neque prudens sublatas ęgritudinum causas dolebit. peritissimus ille medicorum est, qui pręprouida cura anteuertit mala. nec iustam querimoniæ causam habet, quem ad exactam regularum

ac

ac constitutionum obseruationem, vigilans Superioris solicitudo cogit. arguat in Superiore inferior diffidẽtiam & inanium suspicionum seriem: consultius est illum Superioris diffidentia circumuallatum stare, quàm minima illius fiducia non reparanda præcipitia pati.

Qui roborauerit ac obduruerit animum diuinarũ meditationũ ac orationũ studio, qui conscientiæ suæ latebras bis per diem diligens non perfunctorius scrutator excusserit, qui quidquid quacunque via irrepserit malorũ celeri pœnitentia deleuerit, qui spiritalium librorum lectione nullo non die pectus firmauerit, qui frequentibus per diem aspirationibus mentẽ ab humanis abduxerit, ad diuina sustulerit, quise suaque omnia, animorum in omnem partẽ affectiones, irruentiumque tentationum fluctus ac procellas Superiori non minùs candidè quàm integrè, vt medico, vt patri, vt matri reserauerit; non facilè ad erubescenda labetur.

A nocituris deinde magna cura animus auocandus, à quacunque feminea familiaritate, à muliebri visitatione, à colloquijs quocunque prætextu prolixioribus, ab earundẽ personarũ confessionibus frequentioribus, à munerum vltro citroque erogatio-

gationibus, à mutuis scriptionibus, à molliori cura, & patrocinijs subsidijsq; tenuioribus procurandis, à lasciuientiũ calamorum lectionibus, à liberiorũ penicillorum circumspectione, ab auida blandiorum verborum captatione, à diuturniore alterius sexus præsentia & sermocinatione, à curiosiore rerum verborumque non castorum inuestigatione. Neque enim quacunque demum ex causa Religioso immorandum talibus, neque altiùs vestigia parum castis semitis imprimenda; celeri potiùs hæc volatu quàm gressu transcurrenda, & vt per ardentes prunas, per inimica agmina, per aduersarium ferrum, per interimentia venena præpropero cursu saltuq; transilienda sunt; etiã in medijs abditissimarum confessionum disquisitionibus, ne aut ignorata discantur, aut explicata amburant, aut à penitiore agnitione altiùs imprimantur animo, quàm vt valido pòst conatu excuti possint. Credi enim non potest, quàm immania pectori incendia è minima scintilla suboriãtur, quantaque vniuersam mentem è tenuissimis initijs flamma depascat; vt semel curiosiores oculos coniecisse, semel aures præbuisse, vix multorum postmodum annorum lacrymis elui possit: quin imò non

rarò non nisi cum vita, lucta è tantilla re nata deponitur.

CAPVT XXXVII.

Nimia fiducia sui in rebus agendis, feminarumque consuetudine.

CVM etiam sæculi prudẽtes moneant, prouidi esse, aliorum potiùs in causa sua consiliis, quàm propriis niti. ferè enim labimur in nostris, & affectu trahimur potiùs quàm ratione: neque magis obuium ac familiare est, quàm probare quæ placent: euenitque in his, quod nebula tectis, quibus verarum rerum prospectus omnis intercluditur; quod per rubrum vitrum obiecta intuentibus, qui res omnes rubro colore tinctas arbitrantur, nec errorem hunc, nisi amouerint vitrum, deponunt. Vitrum hoc priuatus affectus cuiusque est, qui rem omnem colore suo tingit, nec patitur veritatem detegi.

Quantis verò periculis fiducia hæc nimia exposita sit, facilè videbit, qui innumeras errorum in rebus humanis causas cogitauerit, maximè in rebus arduis, & quæ rempublicam, quæ Principes viros, quæ Religionis vniuersæ nomen bonum tan-

tangunt, in quibus semel errasse, ferè perpetuum est. Ita nulla arte reuocari error ille potest, qui vniuersam rempublicam traxit in ruinam. Grauis error, & ab ambitione natus, & plurimùm lapsui vicinus.

Audire, in deliberationem vocare, nunquam non à magnis & prudentibus probatum, è quibus qui deliberationem instituit, optima seligat ac tutissima. Scio primum illum locum in prudentia tenere, qui in pectore suo senatum ac consilia, fugiendaque sequendaque reperit: proximum illi, qui ex aliorum consiliis saniſſima deligit. at quanti priores sunt? vix è millibus vnum aut alterum inuenias: & vt talem nactus fueris, sensum tamen aliorum exploraſſe, obesse non potest, prodesse potest. vt prudenter Sapiens: *Vbi non est gubernator, populus corruet: salus autem vbi multa consilia.* Prov. 11

Nec diffiteor in subitis audaciſſima aliquando, tutiſſima consilia esse; sed perrarò ad hæc extrema compellimur. & tutiora sequitur, dum res locusque permittunt, qui peritos audit, & rationum illorum momenta serius indagator excutit: nam vt nihil aliud, hoc sanè qui alios in deliberationem admouet, consequitur, vt tot propugnatores ferè habeat, quot consiliarios;

si negligat, tot oppugnatores referat.

Neque quisquam propè est, qui non aliquid aliquando suggerat rei bonæ; vt non rarò etiam in infimis non pœnitenda reperias. Accedit alta quædam quietudo mentis, cùm mens deliberationis conscia, nihil temere, aut proprię libidinis impulsu aggressam se nouit; cùm contrà in vario metu sint omnia, solusque, si quid aduersi inexpectatum aduenerit, damna, variorumque iudicia ferre cogatur, protectore destitutus.

Neque facilè quisquam antè neglectus, re ad extrema, aut vltimam desperationē deducta, manum admouebit, ne in tam dubio exitu honoris nihil, dedecoris referat plurimum. quin imò reperias non paucos, qui quòd in consilio capiendo neglecti videantur, non improbent modò, sed & variis substructionibus subdolisque machinationibus probatissima etiam euertere conentur, & miscere damnanda, qui sententiam rogati, probassent. Non quòd omnes velim in consilium adhiberi, sed peritissimos quosque ac primos, quibus vel longa experientia, vel muneris ratio, vel ingenij iudiciique bonitas lucem ad varia prębet.

Nulla verò in re magis elucet hoc malum,

lum, vulneraque non medicanda infligit, damnaque non reparanda dare consueuit nimia hæc fiducia sui, quàm vbi de castitate agitur: & ferè cecidisse reperies, quos nimia fiducia sui longiùs à littore prouexit, & maria hæc multorum mortibus infamia tentare suasit. Fiducia hæc inter hos scopulos & breuia nauiganti naufragio proxima est. enauigauit qui timuit, quique non suo solius consilio fluctibus hisce domesticam commisit ratem.

Præcipitia demum hîc sunt. Caueat quisquis salutem amat. vno leui flatu aut prolabentis in hoc lubrico vestigij lapsu, salus continetur. Ne fide quisquis salutem amas. præcipitio fiducia hæc omnis proxima est.

Et sanè in labili admodum figit pedem, quicunque hunc campum impauidus calcat. Syrtes & breuia cogita, scopulos & decumanos fluctus, cùm à tirone Oceani inexperto nauigantur. tot omnium ætatum naucleri peritissimi in hoc profundo naufragium fecerunt, & in extrema senectute, post enauigata maria, torrentem non rarò repererunt, in quo perirent. tot veterani milites, post innumeros triumphos, & hostium cædes, post campos cadaueribus fatigatos, sudem inuenerunt,

quo caderent: tot prudentia & eruditione clari, cano iam capite ludibriũ facti sunt, & mundo fabula. & sperabit nescio quis ingenti plenus fiducia sui, medios inter femineos fluctus, tabula salutem? inermis inter armatas has mulierum acies illæsum corpus? effugia denique ac tuta receptacula adolescens inter illius sexus insidias laqueosque compedesq; medius? ingens error est, post tantorum naufragia, cædes & vulnera, meliora sibi fatua fiducia spondere.

Et sanè quisquis non timuit, aut iam lapsus est, & prostrata iacet victima infami muliebri manu ingulanda; aut lapsui proximus est. vt meritò stolidum illum dixerim, qui post orbe toto magnorũ strages, inermis victoriam sperat, & audet iratos hos prouocare fluctus palmari scaphæ confisus, quos tot armatæ rates nequidquam integra carina tentarunt.

Et verò monent prudentes, à solo timore & fuga salutẽ in hac lucta sperari posse: nec quemquam in hac pugna periisse, qui non plurimùm à nimia fiducia sui, viam sibi ad ruinam struxerit. Venena cogita, nullus illa, valida quamuis manu, prudens contigit. nemo serpentem, frigoribus licet torpentem, impunè deliniuit. Herculeſ,

les, & Samson, & quidquid firmum, roboriſque plenum, hîc cadit. ſuperant venena robur: at nocentior omni veneno mulier eſt: ludus baſiliſcus eſt, & nulla iam hyæna eſt, ſi cum illius oculis & voce conferatur. Timebit proinde hæc toxica, quiſquis iudicem Deum timet, & inferni pœnas; quiſquis ſalutem amat, & repoſita cælo præmia: nec erubeſcet audire timidus, vt ſecurè infidum hoc enatet mare, tantorum ſubmerſionibus infame, vt tutò venena hæc effugiat, tot magnorum luctuoſo exitu nobilitata; vt integro demum corpore, femineo ſe huic gladio eripiat, tot primorum orbe toto ſanguine & cædibus ebrio.

Prudenter Cyprianus monet, & fidentes inſtruit: *Aduerſaria eſt confidentia quæ periculis vitam ſuam pro certa commendat, & lubrica ſpes eſt quæ inter fomenta peccati ſaluari ſe ſperat. incerta victoria eſt inter hoſtilia arma pugnare, & impoſſibilis liberatio eſt flammis circundari, & non ardere.* & alius: *Expedit multo, bene timere, quàm malè fidere, & vtilius eſt vt infirmum ſe homo cognoſcat vt fortis exiſtat, quàm fortis videri velit, infirmus vt emergat.* eiuſdem illa ſunt: *Nemo de ſuo corde præſumat quando profert ſermonem, nemo de ſuis viribus confidat quando ſuffert tentationem. quia* De ſingul. Cleric.

vt bona prudenter loquamur, à Deo est, non nostra sapientia; & vt mala fortiter perferamus,
Prou. 3. *ab illo est, non nostra patientia.* & Sapiens: *Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & ne*
2. Cor. 1. *innitaris prudentiæ tuæ.* & Apostolus: *Non simus fidentes in nobis, sed in Deo.*

Remedia.

AB exemplis tutissima sunt. felix ille qui alieno periculo doctus, neminem suo docet. Percurramus humanarum propè rerum omnia. Imperatores, dum nimia fiducia roboris sui, hoste contempto, ardua petunt, vniuersam gloriam infami exitu macularunt. Peritissimus quisque nautarum, dum nimiùm elemento suo fisus, altiùs prouehitur, naufragium passus est. Et non summi natatores, pugiles, torrentibus sorbentur, & imbelli ac rustico ferro cadunt? Eadem in omni hominum genere reperies: quo magis timore armãdum pectus, metu cingenda latera; tutum te hîc comites præstabũt, & inter pericula prouidum & securum.

Cogita deinde, quanti in carnem delapsi; & disces ab hac fiducia in præcipitia hæc turbatos, dum robori virtutique suæ fidunt: &, dum non firmãt illecebris aures,

non

non frenant oculos, linguam, manus, nec tanquã compede ſtringũt domeſticas has feras, in medio felici curſu, ludibrium facti ſunt orbi, & in exemplum iam aliorum poſiti. Audet Religioſus quocunque prætextu diutiùs colloqui? familiariùs, liberioreque deinde aſpectu & cachinno, metuque ac verecundia exuta? etiam in contactum ibit, inde ad extrema malorum.

Vtile fuerit, nihil in eo genere aggredi inconſulto Præfecto ſpiritus, & aliorum potiùs, quàm ſuæ ſententiæ niti, ac tuta quæque vereri. Prudens Imperator in alta pace bella cogitat, adeoq; & bella parat, ne imparatũ hæc improuidumque opprimant. Paret etiam ſpiritalis athleta in pace bella: muniat pectus lorica timoris Domini: armet caput cæleſti, non ſua fiducia plenus: & quo minus ſe bellorum oſtentat, hoc præſentior ſibi magis etiam timeat, & à magna malacia magnas tempeſtates expectet. hoc propinquior periculo; quo molliùs hoc elementum ludit. Ne fide huic tranquillitati. maiora ſub hoc ridente vultu damna latent; voragines & ſcopuli teguntur hac ſerenitate. Nihil proinde inter omnia remedia præſentius, quã nulli fidere, vereri omnes; etiam in ſorore fęminã cogitare, & in fratre virum. Deum

denique omnibus præsentem, præmiatorem & iudicem, etiam cogitationum reconditissimarum.

Prou. 3. Monemur vniuersim à Sapiente: *Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & ne innitaris prudentiæ tuæ, in omnibus viis cogita illum, & ipse diriget gressus tuos, ne sis sapiens apud temetipsum.*

CAPVT XXXVIII.

Feminarum familiaritas quocunque prætextu, confessionum, institutionum spiritualium, boni temporalis, ægritudinum.

ET sanè magis periculum adit, qui dolo circumuenitur, quàm quem hostis aperto aggreditur marte, & palàm. in fraude nulla ferè virtus, aut robur iuuat, cùm incauti in insidias labamur, & antè cadamus, quàm periculum sensérimus. Et familiaritates tales minùs sunt suspectæ, minusque timentur, cùm sub ratione boni mala tegant. Ita cadunt primi parentes, & Amasa, & Abner dolosò Ioabi ferro, & hominum pars magna.

Et quis inter tripudia, & lætitiæ signa ferrum vereatur, & caput Ioānis in disco, & inter oscula Iudæ Magistrum prodi? sub tam

tam pio nimirum velamine nocitura, & perimentia latent venena. Iam in omni Religione, omniumque hominum genere, quàm grauibus multorum lapsibus strata ad ruinam via est!

Familiare in hoc malo est, excusationes prętexere, Res leuis est; quid periculi è tantilla re? Sed & scintilla res leuis est, & tamen quàm latam non vno sæculo dedit flammam? flamma, non scintilla, mulier omnis est, adeoque ignis est, quo orbis non semel conflagrauit. Et venenum modicum, non venenum est? quàm multi vitam modico illius haustu finiuerunt? nullum muliere venenū potentius est: frons, oculi, genæ, labra, vox, risus, manus, vestes toxico plenæ sunt. & non magna pars hominum cadit hoc veneno? Vidit ille, audiuit, leuiter & fortuitò tetigit alter, & captus est. Quare monet Sapiens: *Virginem ne conspicias, ne fortè scandalizeris in decore illius. auerte faciem à muliere compta, & ne circumspicias speciem alienam. propter speciē mulieris multi perierunt: & ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit.* ita à paruis, ab vno nimirum oculorum iactu, ad magna dilabimur. Eccli. 9.

Et non leuia sæpe sunt bellorum initia, quibus totus propè non semel exarsit orbis?

bis ? Grauiora in omni muliere reperies, & inteſtinorum, tanquam ciuilium bellorum cauſas maximas. plenæ hiſtoriæ ſunt. Nulla deinde res leuis dicenda, quæ ducit ad interitum, & qua primi maximique, omni hiſtoria teſte, ex omni hominum genere ceciderunt. hinc illud Cypriani: *Quantos leones domuit vna muliebris infirmitas delicata! quæ cùm ſit vilis & miſera, de magnis prædam capit.*

Non ſentio, & roboris ſat videor tot annis collegiſſe, quibus nullo nocumento inter illas verſor. Non minimus morbus, & ſine ſenſu irrepens, initio neglectus, interitum parauit etiam valentiſſimis, & annorum numero per aſpera & dura firmatis? non minima vulnera, & ſine ſenſu accepta, ad ſectionem & vſtionem & mortem ducunt? Noli anteactæ probitati fidere. peritiſſimi ferè gladiatores ignauo cadunt ferro. primi natatores poſt tranata flumina & maria torrentibus obruuntur. Prudenter Hieronymus: *Nec in præterita caſtitate confidas. Nec Samſone fortior, nec Dauide ſanctior, nec Salomone potes eſſe ſapientior. Memento ſemper, quòd paradiſi colonum de poſſeſſione ſua mulier eiecerit.* Et vt te concedam vacare periculo, altera fòrs pars non vacat. & tot exemplis docti ſumus

Ad Nepotian.

non

non vacasse. Benè quidam mulierem virumque sali comparat & aquę. sal ex aqua est. iniice aquæ, redit ad amicum sibi elementum. Oleo alius molli mulierem comparat, ignibus virum: adde oleum ignibus, an extingues flammas? Tertullianus omnem virum mulieri, omnem mulierem viro gladium ait esse. Et vt vtrimque desit periculum, scandalo non vacat hæc familiaritas, & exemplo præimus iunioribus ad libertatem, inde ad interitum.

Soror est, neptis, sanguine iuncta. At quoties in talibus lusit error? quàm multi perierunt propinqua hac flamma? quoties natarunt campi consanguineo ferro? non minus periculi à consanguinea muliere. Lot magnus vir in filiabus cadit: Amnon in Thamar sorore: Ruben, &c.

Verùm prudens & proba matrona, aut virgo est, annis prouecta, instituti nostri amans. Eo magis metue: nam hæc natura sua trahunt in fiduciam, dumque minùs timentur, occultiùs illabuntur. Dum silet mare, ac quasi ignauo sopitum iacet somno, tunc peritissimus quisque maximè inuigilat. mentitur hæc serenitas, ac de propinquo minatur. Periculosior omni Oceano mulier est; dum blanditur, sæuit; dum ridet, venena iaculatur. Ne fide iacenti

centi huic elemento; sub hac consanguinea nube imber, grando, fulmina latent perimentia. Si instituti nostri amans, & benefactrix; magis etiam honori illius & famæ & saluti consulendum est, ne hac familiaritate periclitetur.

Nulli timor & fuga noxia, omnibus propè familiaritas & fiducia exitio fuit in hoc agone. Et sanè alterum è præcipitio pendentem pedem habet, quicunque sub hac specie boni fidentiùs ac familiariùs versatur. Illabitur hoc venenum incogitanti, & virus infundit incautis: eo nocentiùs, quo cautiùs: miraturque ruinam, vulnera, mortem, qui nec præcipitia, nec ferrum, nec venena senserat. Ille prudenter rem instituit, vitamque moresque ad aliorum exempla componit, qui quæ facta olim, euenire posse arbitratur sibi, aliorum periculo edoctus.

Et verò nulli ætati tutò has necessitudines credi posse, tot in cano vertice pudibundi nos lapsus docent: vt ausim dicere, plures me vidisse post quadragesimum adeò & post quinquagesimum annum, quàm ante illum infami & miserando exitu prolapsos; dum annis credunt, nec damna metuunt ætatis prærogatiua suffulti. Neque nouum, post sexagesimum castimoniæ

moniæ annum in vtroque ſexu erubeſcē-da vidiſſe; vt tunc inciperent ardere, cùm corde fibriſque gelatis capulo proximi alterius vitæ prænuntiis premerentur.

Miſera conditio, poſt tot annorum integritatem, ad æternùm deflenda venire. Tantum poteſt familiaritas, & amica muliebris veneni cõſuetudo: vt etiam glacieí flammas iniiciat, & arentia exhauſtis medullis oſſa inuerecundo impleat igne. Cauebit quiſquis priorum ſæculorum exempla metuit, quiſquis poſteritati exemplum in ſe ſtatuere non volet. nulla ad peccandum ætas grandior. Quid? quòd non pauci in illa ætate peccatum amarint, cùm peccandi emortua materies eſſet: ignes ſpirarunt, cùm nullis fornacibus accendi viderentur poſſe. Vitabit proinde familiaritatẽ omnem, quiſquis alterius vitæ memor, æternitate propoſita, Deum ſibi ſtatuet inſpectorem, accuſatorem, iudicem, præmiaq; & flammas nullo æuo finiendas.

Scrupuloſitas prætenditur Superiorum. ita vigilantiam ipſorum in inuidiam vocamus. Nemo nimis timuit in re ſalutis. Cautiùs ambulat, rariuſque cadit, cui etiam tuta ſuſpecta ſunt. Præſumptio omnis ruinę proxima eſt; & prudentiæ comes timor eſt. Tales excuſatores ſimiles iis videntur, qui

qui phreneſi laborant, morbum non ſentiunt, ſanos etiam ſe eſſe arbitrantur, cùm ingenti intus ardeant flamma, & ferè morti proximi ſint.

Corporalis demum aliqua neceſſitas, qualis in inualetudine euenire ſolet, à non poſtremis quarundam regionum Religioſis & neſcio qua veteri conſuetudine adducitur. nimirum in auxilium ferendum ſexus ille pronior, ægriſque fouendis curandiſque accommodatior, ac natura quaſi in ſolatium factus.

Ingenioſa omnis improbitas eſt. cauſſas ſceleribus inuenit, &, dum periculum ſuum amat, damna minuit, neceſſitatem auget, metum ſeponit; eo malo vicinior, quo ſecuriùs propiuſque inter flammas ambulat.

Certè ſi qua res alia, hæc periculorum pleniſſima eſt. virum Deo ſacratum, ſanctiore etiam caſtimoniæ voto obſtrictum, muliebribus non tantùm deliniri colloquiis, ſed pudore poſito, manibus componi, foueri, demulceri? & prudens credet virilem ignem, femineo hoc oleo iniecto non exurgere in flammas? credet veneno tangi, & innoxium illæſumque abire? aut virum morbo ſexum omnem depoſuiſſe, ac in feminam degeneraſſe? credet mulier-

lierculam non æstuare hoc contactu, aut hanc etiam virum factam? aut vtrumque in marmora & chalybem abiuisse, vt sine sensu ludant oculi & manus, & in mediis flammis congelascant membra saxa de carne nata?

Et vt pericula taceam, vbi pudor castimoniæ comes? nam quis nesciat multa in ægritudine intercurrere, quæ propiores liberioresque manus & oculos poscunt? & salua castitate integris oculis, manu, pectore, ire quemquam in alienos contactus & aspectus? toties poni componique non iam lectum & stragulam vestē, sed membra & corpus, & lapidem semper esse, sensusque expertem?

At senior aliqua matrona est, ætate moribusque matura. quasi non liberiùs in sene sine vteri metu peccetur: & dum timore pulso, minùs metuitur, celeriùs non labamur? & fòrs senior illa iuuenculam sibi sociam adiunget, vt quæ vno igne non potuit, duobus in viro exurgat flamma. Vna videlicet non satis erat ægro, & senior à valentiore iuuanda, vt mutua vicissitudine mutuos labores leuarent, & somno oppressa seniore, aut quacunque ex caussa absente, vicarias & auxiliares iuuencula, viridi adhuc robore & ętate, manus ægro-

tanti viro præberet, ac in extremis etiam neceſſitatibus, mater eſſe inciperet, quæ virum ignorabat; & materna ac ſponſę libertate, ægrienti manus admoueret, nec viriles tamen ęſtus ſentiret, nec ſexuum diſcrimina diſceret, nec è virgine ſua egrederetur, aut pudorē exueret. Nollem hæc miracula temerario auſu ſperare; maximè cùm aliud omni hiſtoria ſæculorum omnium doceamur. etiam in fuga pericula, quo magis in liberiore aſpectu & contactu? aut eminus ignes exurgunt in flammas, de propinquo in glaciem? & in vaſta eremo, Hieronymus & Nazianzenus, & tot olim magnorum millia per tot maria, & immania terrarum ſpatia, abſentes, in longa macie, vigiliis, pœnitentiis exeſo & emarcido corpore, hoſtiles hoſce alterius ſexus ignes ſenſerunt. ſed & è prima iuuenta, poſt quadraginta annorum conſepultæ libidinis funera, in extremum ſenium, poſt tot interualla, improbi ignes exſurrexerunt, idque valentiùs ſæpe quàm in ipſa adoleſcentia: & de propinquo glaciem promittent? Non veniunt hæc à cæleſtium amore, non ab anima diuinis ignibus calente. ab humani generis hoſte veniunt: qui ſubdolis his inſidiis quos aperto marte non potuit, incautos, nimiaque fiducia

ducia sui laborantes trahit in interitum sempiternum.

Remedia.

AB exemplis petẽda sunt, Sanctorumque monitis. Inter tot mulieres suas, solo aspectu alienæ cadit Dauid, & addit homicidium; ita non solet in vno crimine libido stare. Salomon addit voluptati idololatriam. Samson post tot fraudum exempla, sola ruina docetur. Ioannes & Paulus post quadragesimum & sexagesimum eremi annum miraculis clari in virgine cadunt, alter etiam cædem addit. & plenæ sunt omnes historiæ.

Fuga in his, & occasionum omnium vitatio, certissima & tutissima victoria est.

Parcitas in loquendo, ac maturitas, ac ad seueritatem magis, quàm ad suauitatem composita conuersatio, laudata semper à viris prudentibus fuit; & inutilium, ac non necessariorum colloquiorum resectio. priuatorumque munerum acceptationes aut donationes, magna & prudenti circumspectione instituendę sunt: trahunt enim hæc sola memoria sui, & affectus mutua hæc donaria afflant, altius non rarò, quàm vt modica cura & laboribus eruantur, imprimenda.

Suſpectiſſima omnia habere quæcunque hunc ſexum tangunt, & minima etiam pro maximis arbitrari, leuiſſima pro periculo proximis, tutiſſimum genus eſt.

Nulli fidere, nulli te tuaque credere; nihil committere, ad cuius euulgationem erubeſcas: nihil dicere, ne quidem inter confeſſionum ſecreta, quod non dictum velis, & aliquo etiam ornatu & mendacio veſtiri.

Hoſtem ſi in omni muliere cogitaueris, ſi venena, ſi flammas; non facilè te huic ſexui credes: tange, & tanquam pice & toxico cõtaminaberis: intuere, tantùm non periſti. nam ſiue vultum, oculos, vocem, ornatum, compoſitionem totam cogitaueris, inſidias & dolos & compedes & retia reperies incautis improuidiſque tenſa, quibus ſimplices animæ, & tantùm columbæ in fraudem inducantur, vt antèſe captas videant, quàm pericula cogitauerint, & ſerò priorem libertatem circumſpectent parietibus clauſæ. Tantùm metue, & hoſtilia omnia cogita, & fraudibus periculiſque ſuperior eris.

In Superiore maiore etiam opus eſt circumſpectione, quo huius exemplum abit ad plures, cùm licere ſibi arbitrentur inferiores quidquid in illo viderint.

In

In morbis maior etiam cautio adhibenda, quo sub necessitatis prætextu ad nocitura descendimus. amputanda, ac tanquam nouacula ac falce omnis in his præscindenda muliebris familiaritas, consuetudo, visitatio, colloquia. Plus enim in his periculi, quo minus timoris est. ille non facilè labitur, qui etiam in plano, aliorum infortunio doctus, scit se posse labi. temerarius ille est, & ruinę proximus, qui inter pendula pręcipitia tanquam in humili decurrit. vir proinde viro decumbenti inuigilet, auxiliatricesque manus, famulamque dexteram admoueat mulier nulla, ac ne soror quidem propiùs corpori ancilletur. quin & verecundia in Religioso matrem subueretur, & vulgandi in illa pudoris sui testem veretur.

Et sanè indignum Religioso & viro est, mollissimis mulierecularum manibus foueri. verùm mortis metus ad quæ non cogit? at consultius longè mori, quàm his flammis ardere. & non deteriore morte cadit qui femineis ignibus decineratur, quàm qui æstuantibus febribus animam conditori suo reddit?

Si inferior fuerit, fortiter resistendum, muliebriaque hæc noxia subsidia validè neganda. dolet? mitius est dolere quàm

muliebribus flãmis exuri. mœrore obruitur? clementiùs hoc integitur, quàm ignibus insepelitur. constanter proinde arceat hunc sexum, nec vllis se precibus vinci flectique permittat Superior, rationem de concredita sibi anima Deo redditurus. & non melius est modicum hîc ingemiscere, quàm in æternis ignibus, nequidquam medicam diuinam manum inclamare, olim mitem, olim etiam patris ac matris, nunc post muliebria hausta venena, solius in vindictam iudicis, & seueri, flectique æternùm nescij iudicis? Pius sanè per omnia ille Superior, amantissimusque suorum est, qui momentanea hæc feminea solatia æternùm nocitura negat. durus ille est, qui peritura hęc solatia æternùm peremptura admittit.

CAPVT XXXIX.

Frequentes & prolixæ feminarum confessiones.

INgentium non in Religione tantùm, sed in omnibus qui excipiendis confessionibus occupantur, malorum origo. è quo propè quidquid excogitari potest vitiorum nascitur, maximè cùm eædem frequen-

quentiùs audiuntur, plurimumque in ijs temporis impenditur. crescit enim è consuetudine familiaritas, è familiaritate libertas; & qui priùs ad mulieris vocem erubescebat, nunc pudore sepposito, etiam intueri & arridere non reformidat, & ad liberiora etiam verba, risum iocosque prouocare. sequuntur dictorum factorumque narrationes prolixiores, & ferè sæcularibus permistæ: ac tandem è tam crebra frequentia, domestica quasi quædam licentia; nec iam tantùm patris, sed & fratris, & perfamiliaris amici personam induit. inde metus, omnis pudicitiæ custos, exulat: & dum pulso timore, maliqué suspicione detersa, tanquam cum filia pater, aut veriùs tanquam cum eiusdem sexus amico versatur, ferè incautus antè cecidit, quàm muliebria hæc præcipitia prospexit; anteque in feminea retia, & insidias prolapsus est, quàm pericula prouideret.

Scio sub prætextu spiritualis necessitatis colloquia primò ferè trahi, & non rarò etiam affectu pio: sed qui improuidos, zeloque minùs prudenti ducat in ruinam. & plerumque pulchra hæc velamina improbæ rei prætexuntur. nebulæ hæ sunt, quæ diuinum solem mentium oculis excludũt, præripiuntque meliores diuinæ lucis ra-

dios, quibus & amoris & timoris diuini verior lux animis prælucebat; qua subducta, tanquam per incertum noctis medias inter tenebras mens conuoluitur, ignara iam sui, periculorumque suorum.

Nam vt quis credat tam crebra prolixaque in illo sexu colloquia de Deo, deque salute sola esse, integraque hæc castimoniæ & modestiæ fama stare, stolidum potiùs, quàm vanum est. magis etiam si credat, in tanta frequentia primam verecundiam, cautelam, prouidentiam, metumque consistere. nam quæ primis congressibus modicis & rarioribus hærebat mens dubia, pendula de euentu, nec sibi satis fidens, adeoque & tuta omnia timens, ea assiduitate & consuetudine, damna nec videt, nec veretur. familiaria enim sibi, ac quasi domestica pericula cùm fecerit, ne sentit quidem: arbitreris occalluisse ad hæc venena, quæ quo minùs timentur, eo nocentiores aculeos figunt, nulla postmodum arte medicandos, nulla refigendos.

Accedunt aliorum in similes familiaritates æmulæ propensiones, cùm singuli sibi licere arbitrantur, quod vni permittitur. hinc frequentissima nascuntur colloquia; & confessionum sedes, narrationum & fabularum fiunt sedilia: vt tales videas

ab

ab his sedibus redire plenos nouarum rerum, dictorumque factorumque aliorum; illas etiam domū referre domesticas propè res omnes. ita mutuis narrationibus, quasi mutuę beneuolentiæ tesseris mutua necessitudo firmatur, in intimæ cuiusdam fiduciæ testationem. narrantur deinde vtrimque audita domi; illæ quæ à Confessariis acceperunt, profundunt in sociarum sinum: Confessarij in sociorum. & ne desit quod dicant, eidem singuli insistunt semitæ: nec pericula plurimis aut omnibus iam communia timent, nisi post lapsum.

Plurimorum deinde tam externorum, quàm domesticorum suboriuntur offensiones, qui tam crebra ac diuturna earundem mulierc ularum intuentur colloquia, & deteriora cogitant: & res ipsa grauem non bonarum cogitationum materiam suggerit.

Iam cùm non omnibus eadem familiaritatum officia prę stentur, exurgunt reliquarum æmulationes, obloquia, suspiciones prauæ: quæ ex suo ingenio cùm alias metiantur, perfacilè vident, ex his lignis & ignibus non nisi metuenda incendia nasci. cumque non ignorent necessitudinum harum pericula, quæ ipsæ fortè non

semel passæ, eadem in aliis carpunt: & vt naturâ in omnem deterrimarũ rerum suspicionẽ pronæ sunt, factæ ex seipsis magistræ; pessima quæque & ominantur & narrant, non sine grauis Confessarij talis dedecore. quod etiam in vniuersum corpus redundat, & vnius iam delictum abit in omnes; cùm vniuersim Ordini, quorundam delicta tribuuntur. neque quisquâ sibi persuadet, Ordinis non esse, quæ aut annuentibus Superioribus, aut non emendantibus euẽiunt.

Grauissimum verò est, si ipsi Superiores hoc malo laborent. quorum facta documenta, ac propè præcepta reliquis sunt, ac quasi ad imitandum imperia. nec iam delictum putant inferiores, quod Superiore duce faciunt, nec pericula metuunt illo præeunte.

Et ferè quidquid vnquam in Religione malorum, quidquid lapsuum natum est, ex hac crebra diuturnaque, confessionis, aut spiritualis documenti prætextu, cum ijsdẽ mulierculis collocutione ortum est. Vt maxima eorum pars, qui deserta vocatione sæculum petierunt, ac in scelera antè, aut non multo pòst prolapsi sunt, ex his initiis ad extrema illa malorum deuenerint. paucique adeò non tantùm ad car-

nem

nem & sanguinem, sed ad reliqua vitia & scelera deuenerunt, qui non ex hac frequentia ad præcipitia hæc descenderint. nam & munera hinc originem ducunt, & variarum detractionum ingens vltro citroque materia enascitur. euulgantur domestica omnia, nec quidquam tam reconditum sanctumq;, quod mulierculæ non cõmittatur, & inter hæc, pœnitenda non rarò, ac nulla in posteritatem arte eluenda: sequuntur feminarum visitationes, & sociorum in ijs fuga & vitatio: sæculares deinde mores, nimiaque in delationibus credulitas, & his non inferiora plurima. quæ omnia ex hac frequentata confessionum prolixitate noxia fœcunditate pullulant, infelicis seminis infelicia germina, in Religionis interitum nata.

Et sanè indignum viro docto, religioso, & ad maiora nato, paucis mulierculis tantum temporis vitæque impendere, tot horas malè locare; ne aut destituamur illis, aut plures cõciliemus, ipsi antè illaqueandi, & sub pulcro hoc spiritalis auxilij velamine, muliebribus retibus implagandi. maximè cùm alliciendi placendique hoc studium, sine domesticorum offensione non transeat: cùm mutuæ hinc nascantur æmulationes, metus, mutuique ad se has illasúe

illaſúe pelliciendi conatus. quas res non infrequenter contemptus Confeſſariorũ ſequitur. neque enim fieri poteſt quin inter hos conatus, prolixaſque ſermocinationes, aliquid minùs prudens, minùs religioſum, minuſque generoſum ac virile elabatur, vicatim poſtmodum non ſine rubore effundendum.

Remedia.

A Superiorum vigilantia, & ſolerti induſtria petenda ſunt: qui ſi in omnẽ partem excubauerint, non magno negotio mala hæc diſcutient, maximè ſi ſeria acceſſerint monita, atque in delinquentes pœnitentiæ.

Si poſt ſecundam tertiamque monitionem emendatio non ſucceſſerit, tentanda erit loci mutatio. quòd ſi nec mutatione mores mutauerit, ab omni fæminarum confeſſione arcendus erit.

Proderit etiam tales variis occupari, & aliis potiùs, quàm excipiendis confeſſionibus diſtineri; aut ſanè tot negotiis muneribuſque obrui, vt vel tempus deſit prolixioribus hiſce colloquiis.

Per Præfectum etiam ſpiritus tales iuuandi erunt, ac per frequentes ſpirituales annuas recollectiones.

Con-

Consultum etiam erit aliquoties hos in anno aliorum negotiorum prætextu ad alia loca destinare, vt aliorũ moribus paulatim assuescant pœnitentes, & desuescant illius. à quibus etiam, captata occasione, pericula docenda erunt, damnaque, quæ ferè crebras diuturnasque confessiones sequuntur.

Vniuersim etiam iuuabit, si à Superiori familiari aliquando colloquio, aut recreationis tempore exempla narrẽtur eorum, quæ & plurima & grauia sunt, qui è talibus initiis in grauissima quæque, ac demũ ad Religionis desertionem delapsi sunt.

Iuuabit etiam cogitatio præsentis Dei, omnia intuentis, & ad iudicium adducentis. finem etiam prolixarum harum confessionum examinare. si spiritalis est, cogitet plus semper periculi his annexũ quàm spei bonæ, maioraque vtrimque damna quàm bona data relataque esse. si temporalis alicuius commodi, meminerit Deum se habere patrem, qui vigiles serioſque regularum obseruatores non destituet in inopiam: cogitetque plus semper maturitate morum, paucorumque religiosorum verborum pondere, quàm prolixis mollibusque colloquiis parari.

CA-

CAPVT XL.

Feminarum visitationes.

QVocunque demum prætextu illæ fiant, noxię in primis Religioso sunt, ac omnium etiam maximè confessario; cui modis omnibus expedit plurimum verecundiæ pœnitentibus suis ac venerationis inhærere; vt eum nulla pœnitens mulier sine rubore audeat intueri, aut sine verecundia extra confessionis tempus adire, aut loqui: vtque eam rerum, quas in confessione tractauit, memoria, perenni quadã verecundia ac veneratione, à Confessarij familiari congressu terreat. eueniet alioqui, vt familiarioribus colloquiis & pudorem paulatim & venerationem exuat. ac vbi quædam in Confessario, quod perfacilè in familiari consuetudine fieri consueuit, minùs aut religiosa, aut infra conceptam ęstimationis spem deprehenderit, incipiat contemnere, quem antè venerabatur vt patrem.

Nec rarò euenire solet, vt familiaritas hæc visitationibus parta libertatem confitendi tollat, maximè si quid grauius, aut verecundum interceſſerit, cuius memoria

ria præsentiam Confessarii vereantur; aut sanè inuerecundiam quandam ingeneret: vt quæ antè non nisi ingenti rubore in ipsa confessione, nunc etiam in familiari colloquio inuerecundè exprimant, vt meritò moneat Ecclesiastes, & ab omni familiari congressu, in quo ferè liberiùs excurrunt oculi, terreat: *Speciem mulieris alienæ multi admirati, reprobi facti sunt: colloquium enim illius quasi ignis exardescit.* Eccli. 9.

Visitationes deinde illæ, quid nisi ingentium malorum materies sint, ego non video. miscentur verò vltro citroque colloquia, ridetur etiam, & liberiores decurrunt oculi, omnisque paulatim pudor detergitur; gestus solutior, cachinni, ioci, narrationesque subsequuntur minùs religiosæ; pedetentim deinde socios testesque dictorum factorumque fugimus, & solitudinẽ amamus, ambimus etiam. prosiliunt ex hinc colloquia familiariora: non qualia inter patrem & filiam reuerentem & pudicam, sed qualia inter maritum & coniugem, vt nullus iam pudor verbis, ac non multò pòst nec factis. semel verò pudore pulso, quàm grauia metuenda sint, nemo non videt: quæ enim primò ad Confessarij, tanquam serij ac grauissimi parentis, vocem expauescebat; nunc in illius oculis

culis & vultu, tanquam in mariti, aut fratris, aut sororis ludit, iaculaturque non rarò, etiã ignara, potentia fulgura, ossium medullas exedentia, hauritque vicissim non castos ignes: & antè vtrimq; flammæ exurgunt, quàm scintillas senserunt. prudenter Sapiens: *In medio mulierum noli commorari: de vestimentis enim procedit tinea, & à muliere iniquitas viri.* & Basilius: *Cum femina semper esse, & feminam non cognoscere plus est quàm mortuos suscitare.*

Eccli. 42. De vera virg.

Neque in vnius visitatione sistitur. plures adeundæ, ne exurgant inter non impares æmulationes, ne se desertas querantur; ne postpositæ, ad alium Confessarium animum adiiciant. Ita cùm plurium visitationibus Confessarius distinetur, plurium paulatim ardet flammis, plurium percussus vultu, oculis, gestu, voce.

Offensiones ex his nascuntur externorum sanè graues, & grauiores offensionibus suspiciones: ingentiaque exurgunt scandala oblocutionesque, & deteriores factis narrationes. nec auctoritati tantùm multum decedit, sed vniuersa tanquam spongia detergitur. & quidquid antè collectum boni nominis, tanquam flumine deletur: vt nulla iam verbis fides, nulla monitis auctoritas, fiducia nulla sit. omni pro-

probitatis, sanctimoniæ, castimoniæ opinione depulsa.

Domesticorum etiam aut offensiones, aut, quod deterius, imitationes subsequũtur. ita proni omnes ad deteriora sumus. & delectat sequi, ad cuius cogitationem sine exemplo perhorrescebamus. erubescebamus antè, & timore septi, nec verbo visitationem aut colloquia sustinebamus: accessit exemplum, & proni in illa ruimus; laudemque etiam venamur, ad cuius antè nomen rubore suffundebamur. tantum dux potest & exemplum, maximè in iunioribus, quibus necdum per ætatem, rerumque periculorumq; experientiam aduersus has illecebras robur inualuit. Nec quidquam faciliùs, quàm teneras ceruices, ac quasi de matris etiamnum lacte, flectere in quamcunque partem, rapereque ad hæc mulierũ mollia & blanda, non vno magnorum etiam & primorum orbe toto virorum naufragio infamia. vt nihil mirandũ, si in illos scopulos imperiti naucleri, & tempestatum fluctuumque inexperti illidant ratem

Serpit dein hæc visitationum frequentia ad reliquos, ac totæ iam domus effunduntur ad illas, pietatis ferè aut commodi alicuius prætextu: ita ferè electibilibus ve-

nena miſcentur; nemo illa abſynthio aut felle miſcuit: quæ guſtui in primis amica, toxico ab inimica manu natãt. facit idem diabolus, ſpe ſpiritualis emolumenti ad haſce muliebres viſitationes inhortatur, ad epulas reuera baſiliſci, ad venena molli ſibilo tecta. ne fide, quiſquis Deum amas. altè hîc ſerpens habitat. iaculabitur toxica opportunitate nacta. & vbi incautus fiducia tui extra omnem metum fueris, altiùs venena hauries, quàm vt illa vlla medica manus depellat; ſeroque ingemiſces, & nihil-profuturas lacrymas, irritaque ſuſpiria dabis, cùm intima depaſta ſenties, ac non niſi cum anima nocitura deuomes.

Neque conſiſtere hoc malum in vno poteſt. prouocatæ enim vnius alteriuſue proritamento reliquæ, ac quadam æmulatione ſociarum, eadem cõcedi ſibi à Confeſſariis ſuis poſcunt, quæ aliis euenire vident. negat aliquis? deſerto hoc negatore ſuo, decurrent ad liberalem illum viſitatorem, à quo paria ſperent ac conſequantur. è quibus initiis ingentes animorum naſcuntur diſſenſiones, ac in tacita quædam, ac aperta tandem odia abitur.

Reme-

Remedia.

IN solidum omnes omnino visitationes muliebres secare consultũ erit, nisi aut certa ægritudo, aut grauis aliqua necessitas aliud deposcat.

Propendentes in eiusmodi quà monitis, magnorumque non in vna Religione lapsibus, miserandisque in omnem posteritatem iturisexemplis, quà pœnitentiis coërcendi, loco etiam mouendi, audiendisque confessionibus excludendi.

Transgressores in aliorum exemplum & terrorem graui pœna mulctandi, nullique quacunque prærogatiua fulgeat, eruditionis, pietatis, ætatis, dignitatis in hoc genere parcendum. neque vlla nimia hîc seueritas esse potest. vt ille clementissimus censeri debeat, qui fortissimè punit, sæuitque in noxium membrum, ne contagione huius vniuersum corpus periclitetur.

In necessariis ægritudinum visitationibus, si perpetuus fidus Religioni socius claudat latus, oculosque in omnem partem intentos habeat, magno in omnibus securitati adiumento erit.

Iam vt frequentior mulierum visitatio, tanquam venenorũ attrectatio, noxia est,

ita sæpiùs ab ijsdem visitari non minori periculo subiacet. quare non inferior in hac re Superiorum prouidentia, vigilansque cura quàm in priore necessaria erit.

CAPVT XLI.

Sociorum fuga & vitatio.

VIA hæc est ad ruinam multorum, magnorumque lapsibus infamis in Religione scopulus, maximè cùm de mulieribus agitur: in quarum consuetudine ac familiaritate, qui sociorum vitat præsentiam, hunc ruinæ proximum esse, necessarium est. Multis hoc in omni Religione exemplis, veteribus recentioribusque doceri potest. Iam, si proba, si casta, si timore Domini munita conuersatio nostra est, quid sociorum veremur oculos? Amare potiùs debemus socios dictorum factorumque, & innocentiæ nostræ testandę, ac vitandorum periculorum, scandalique & suspicionis in aliis auertendæ causa. Securos enim tutioresque nos reddunt ab improbis callidisque mulierum illecebris, & ab æmulorum, inuidorum, ac odio etiam Religionem persequentium liuoribus & malignitate. Quas enim non possunt, inui-

inuidia, aut nominis noſtri odio flagrantes, aut alicuius priuati viri magni, calumnias ſtruere? quibus non crīminationibus obruere, ſi innocentiæ teſtes abſint? & quomodo innocentia contra improbitatem ſe tuebitur teſtibus deſtituta? Optare proinde prudens omnis actionum ſuarum teſtem debet; & erubeſcere ac exhorreſcere, quoties ſolum ſe quocunque locorum, muliercula, ſponte an fortuitò deprehenderit.

Iam cùm nuſquam aduerſarius deſit quærens quem deuoret, omnemque occaſionem captet; magna illi à ſocio remora iniicitur. nam vt flammas, & medicata libidine tela iaculetur, accendatque non caſto pectus igne; non erumpit tamē flamma: cùm ſociorum vigilantia, tanquam iniecto flumine reſtinguitur hic ardor, & quaſi obiecta rupe repercutitur, foras fòrs erupturus ni repercuſſionem reperiſſet.

Quid? quòd ipſa non rarò forma, & ſecreti ſecuritas nimis magna incitamenta ſint ad reconditas multorum ſæpe annorum flammas excitādas. Incredibile enim dictu quantum momentum ad ſcelera ſecretum adferat; vt, ſi publicationis timorem inijcias, maxima facinorum pars corruat. neque quiſquam facilè ad vulganda

decurrit: ſecretum crimina amant, quæ tamdiu appetũtur, quamdiu celanda ſperantur. vt primùm vulgationis metus incuſſus, tanquã iniecta frigida cor gelaſcit.

Cumque in omni hominum genere plurima exſtent exempla non vltimorum virorum, qui ex incomitata hac fiducia, aut periculis & præcipitio proximi fuerunt, aut nulla prouidentia, ac pœnitudine reparanda damna acceperunt, nemo paulò prudentior illorum exemplis edoctus ad vltronea hæc diſcrimina ſe abiiciet. magis etiam cùm cogitauerit, non vnum ardentis mulieris fraude circumuentum non ſemel, ad Ioſephi illius magni neceſſitatem adactum fuiſſe: cùm etiam mentita corporis inualetudine animi morbum mulier proderet, & alliceret non ignotis huic ſexui illicibus prouocamentis, in omnem mollitiem compoſitis, cadentibus calidè crocodilæis lacrymis in interitum fuſis, traheretque reluctantem, & ad periculum ſuum admirabundum, ac ad ſolitudinem ſuam ſerò propè trepidantem.

Et plures omnino ſpectatiſsimæ probitatis vidimus, quos non vnæ muliebres inſidiæ cautiores, & tuta omnia timentes dederunt. quid? quòd intentatæ non ſemel fraudes ab iis, quarum caſtimonia nulla

vn-

vnquam vel tenui ſuſpicionis vmbra notata fuerat? Quò cautiùs hîc procedendū: nec ætati, nec probitati, nec ſanguini, ac propinquitati fidendum. Vbicunque ſolitudo eſt, damna metue, ſubduc ratem, ſequentur tempeſtates: portumq; pete, dum integra naui potes; ne dum voles, inſurgentibus indignabundis femineis fluctibus, excludaris littoribus, & fruſtra terram ſpectes, irretitus malis, vndiſque immane voluentibus delaſſatus, & ab inenatabili hoc profundo abſorptus, ſera ô nimiùm pœnitudine. Prudens nauclerus ſubducit nauem tempeſtati; fatuus immittit, & in medio curſu, fluctibus ludibrium factus, ſorbetur nequidquam opem ſocioſq; circumſpectãs. retulit nimirum audaciæ præmium, exemplum poſteritati factus, temerarij auſus. nec eſt periti medici curationem ad extrema reiicere, dubio plurimùm euentu, certo periculo: præcauere cùm poteſt morbum, medicaq; antè currere manu prudentis eſt. non eſt generoſi militis, per ludum riſumque, in vltronea ſe diſcrimina conijcere nulla ſpe gloriæ, dubio infelicis ſucceſſus metu. & quis prudens explicabit vires, vitam, ſanguinem, emolumenta ſi ſubtrahas, ſolaque damna miniteris? campum virtus deſiderat non

indignum amplitudine ſua. vltro non accerſit pericula ſapiens præmio fruſtrandus. ſi ſe obtulerint, ſi incurrerint; fortiter excipiet, doctus antè animâ ponere quàm cedere. Imitabitur Religioſus. non committet animæ ſuæ ratem infidis muliebris oceani fluctibus: nunquam certiùs ſorbent quàm dum ludunt, dum ſerenitatem mentiuntur. auxiliatibus hîc opus eſt copijs. nemo ſe fluctibus committit ſolum vitæ ſuæ prodigus, ſocias adiungit operas frangendis illis domandiſque: euenturoque eminuſque licet minitabundo, occurret morbo, nec vulnera exſpectabit in medelam: nec periculis ſe temerarius obiiciet, præmio nullo, damno interitū, ingloriamque mortem ruituro.

Præbet ſanè ſociorum deſertor iuſtam Superiori cauſſam ingentis diffidentiæ. vt nihil iam illi tutò credat, qui poſt magnorum incauta præcipitia eadem aggrediatur. ſignumque omnino eſt aliquid ipſum moliri, quod ſecretum poſtulat, publicari timeat non poteſt hoc à virtute naſci, quæ nec teſtem, nec proditorē ſuum veretur. &
Ioan. 3. ſeriò monemur ab Apoſtolo: *Omnis qui malè agit odit lucem, vt non arguantur opera eius: qui autem facit veritatem, venit ad lucem, vt manifeſtentur opera eius, quia in Deo ſunt facta.*

non

non erubescit manifestari veritas, amat lucem. Fortiter idem Apostolus: *Quoniã Deus lux est, & tenebræ in eo non sunt vllæ. Si dixerimus, quoniam societatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus; mentimur, & veritatẽ non facimus: si autẽ in luce ambulamus, sicut & ipse est in luce, societatẽ habemus ad inuicem.* Hanc societatẽ altè imbibimus, cùm illã sociorũ præsentia testamur. neq; certè talis aut offendit in tenebris; aut per nocturna prȩcipitia delabitur incautus, cũ diem secũ habeat sociũ: sol enim cuiq; diesq; socius est. 1. Ioan. 1

Et vt periculum absit, non consulitur socij integritati: cùm non vnus excluſus à socio pericula adiuerit, damnaque tulerit, nec quam innocentiam domo sociatus extulerat, desertus à socio retulerit. vt meritò hîc illud Prophetæ dici possit: *Si speculator viderit gladium venientem, & non insonuerit buccina, & populus se non custodierit, venerit q; gladius, & tulerit de eis animam: ille quidem in iniquitate sua captus est, sanguinem autem eius de manu speculatoris requiram.* Speculator omnis socius est: à cuius manibus deserti in interitũ socij animam iure deposcet Dominus. Neque tot exemplis doctus ignorare pestiferum solitariæ mulieris gladium poterat. Et vt periculum vtrimque absit, mali tamen suspicio abesse Ezech. 33.

non potest, quæ sola famæ lædendæ sufficit. quam quisquis sapit fugiet, memor plurimos hostium calumniis oppressos, ignauo exitu vitam finiuisse. neque se tantùm sociumque, sed Religionem vniuersam in nominis discrimen vocat, cùm vnius delictum trãseat in omnes. quid? quòd inusta semel macula, ferè æternet, nec vlla temporis aut æternitatis spõgia deleatur. Plurimum deinde propagandæ proximorum saluti obesse hæc res solet: cùm ex captata solitudine, sociorumque fuga, in plurimorum animis nascantur non castarum cogitationum opiniones: hinc fuga, à non castæ consuetudinis timore, vt minùs iam audenter se suaque fidei talium committant.

Remedia.

ASeria periculorum consideratione petenda erunt: ab exemplis etiam non postremorum virorum, qui pedetentim his initiis ad malorum extrema deuenerunt. Neque potest desiderata hæc cum mulieribus solitudo, ac sine teste collocutio aut carere periculis, aut ab alio animo, quàm lapsui proximo proficisci: nam qui testem refugit, aliquid necessum habeat, quod ignorari desiderat, quodque vulgari me-

metuit. qui enim sua omnia non veretur propalari, nec magis oculos humanos timet, quàm omnia videntis Dei; is gaudebit etiam testium multitudine, eo magis extra periculum & calumniam futurus, quo plures habuerit dictorum factorumque suorum inspectores ac censores.

Denique sociorum hæc associatio prodesse, nō obesse potest; vitatio obesse, non prodesse potest. ac tuta semper in re salutis, dubijs, periculoque plenis præponenda sunt. In rebus huius sæculi fortunæ se fòrs exponere aliquis possit; in animæ & salutis, stolidum est, intuta dubiaque sequi, tutioribus neglectis.

A Superiorum deinde vigili cura remedia petenda sunt, vt nullum incomitatum dimittat; non ętati, non eruditioni, aliisque donis præfidens sine teste quemquam patiatur: tutissima deligat; neque aut suos, aut Religionem in æstimationis discrimen adducat. Quòd si quem in hoc genere deliquisse deprehendat, det operam vt non impunitus abeat, maximè ne exemplo vnius, reliquis ad audenda paria strata videatur via.

Consultum etiam fuerit amouere tales munere & loco, neque permittere, vt diutiùs in aliqua sede pedem figant, ne dum alicui

alicui diutiùs affiguntur loco; consuetudo & familiaritas enascatur, quam non rarò secreti captatio sequi solet, maximè in iis, quos in hanc rem propensiores experientia docuit: quo magis illis inuigilandum, & ignibus his materia subtrahenda tempori est, ne ad remedia decurramus, cùm flamma domum occupauerit, ac possederit vniuersam. Principijs leui manu malis occurritur. quòd si inualuerint, nec toto restingui flumine, nec vlla aut arte, aut scientia auerti possunt, vt à sola demum sectione medela sperari & possit & debeat.

Amorem in se excitet vocationis salutisque suæ, nec magno molimine femineos hos vitabit scopulos, nec allidet ad hæc breuia salutis suæ ratem. solaque integritatis instituti fama, omnẽ Religionis amatorem ab his cogitationibus auocabit: maximè si sibi periculorum vndique circumstantium magnitudinem seriò proposuerit. in quibus à socio destitui idẽ est, ac si quis ingenti vndique hostili exercitu obsessus, armis ac propugnaculis se exuat, nudumque ferro latus obijciat, cùm socius cuique pro armis ac propugnaculis sit. Timeat proinde, diffidat exarmato robori
Eccli. 25 suo. *à muliere* enim *initium peccati, & per illam omnes morimur*. non se suaque credat il-

li

li quisquis sapit, memor Sapientis: *Ne des mulieri partem animæ tuæ, ne ingrediatur in virtutem tuam, & confundaris.* nulla verò maior certiorq; occasio in virtutem ingrediendi, ac tanquam sub iugum mittendi, quàm cùm solitudo amplum illecebrarũ campum præbet. cùm semotis testibus, liberiùs illices excurrunt oculi, mollia natant labia, frons in dolum exporrigitur, tot compedes, laquei, retia, quot verba, magis etiam si fluant tanquam à crocodilo lacrymæ. *nouissima* enim *illius amara quasi absynthium, & acuta quasi gladius biceps, pedes eius descendunt in mortem, & ad inferos gressus illius penetrant.* Careret omni hoc periculo, si non careret socio. & ipsa sæpe solitudo è casta, non castam dedit; nec permisit quæ intrauerat innocuam innocentiam exire. Cauebit proinde seriò quisquis Deum, vocationem, se, sociumque amat, ne vel momento insociatus mulieri adhæreat: cogitet nullum propè lapsum sociato euenisse, omnem insociatis accidisse. Et iam olim monet Hieronymus: *Si propter officiũ clericatus, aut vidua visitatur aut virgo, nunquam domum solus introeas.* &, *Solus cum sola secretò & absque arbitro vel teste non sedeas.* & Augustinus: *Vbicunque ergo simul estis in Ecclesia; & vbicunque feminæ sunt, inuicem vestram*

Eccli. 9.

Prou. 5.

Epist. 109.

ſtram pudicitiam cuſtodite. Deus autem qui habitat in vobis, etiam iſto modo cuſtodiet vos ex vobis.

CAPVT XLII.

Indeliberata agendorum reſolutio, & executio.

QVæ ferè præcipitio proxima eſt. lapſum ſanè de propinquo minatur: neque enim præuideri res omnis tam ſubitò, aut illarum circumſtantię poſſunt: quarum neglectu labimur frequenter in pœnitenda. Prudẽs omnino ſeriò res,& quidquid illas circumſtat, diſcutit, propinqua ſcrutatur & remota, nec præſentia modò, ſed & futura, & quidquid è talis ſimiliſúe rei delectu, tanquam principijs ſemel poſitis, ſequi conſueuit, aut probabile ſecuturum eſt. quæ qui negligit, rei nominiſque ſui adibit diſcrimina non leuia, cogeturque ſententias ſuas ingenti ſæpe rubore, famæque non vulgari iactura retractare, faterique errorem ſuum: non fuiſſe nimirum hæc aut illa à ſe prægitata, negligentem diſcuſſionem, præproperam executionem , & vetus illud imprudentiæ, Non arbitrabar,non putabam.

Grauis hic error in Superiore eſt, qui & iudi-

iudicis & medici personam præfert; grauiaque ex hoc damna tam vniuersim, quàm singillatim dari solent.

Exempla in omni hominũ genere reperies, militiæ Ducibus, Regibus, viris magnis: quorum plerique præcipiti hoc consiliorum delectu, se rempublicamque vna ruina sepelierunt. Nec desunt exempla in Religionibus domestica, nõ tantùm temporalium rerum damno, sed magnorum virorum etiam præpropero exitu, dum inferendis sententijs præcipites Superiores innocentes, magnosque, & Religionis gloriæ natos, vno propè momento euerterũt.

Fugiet proinde prudens Superior hos temerarij ausus scopulos, & indeliberata præcipitia. Si accusator aut delator accesserit, perpẽdet singula, nec intactum quidquam à discussione relinquet: disquiret num quid humani hîc intercurrat affectus; num quis proprius ludat amor; num quæ inerret æmulatio; acceptáne, aut data iniuria; verbóne, aut facto læsus; num audita tantùm, & ab alijs narrata. ingenium etiam vniuscuiusque tacitus secum discutiet; num pronus in credulitatem, in delationem, augendis rebus, etiam supra fidem extollẽdis assuetus, pronus ad suspiciones: simul etiam: quis ille, cuius nomen defertur,

tur, qua ante hoc tempus fama, qua integritate, quibus impræsentiarum moribus, qua fide in rebus versetur: qua apud domesticos externosque existimatione. nec erit difficile singula singulis conferendo, aliquid aut veri, aut probabilioris rei sagaci indagatione cognoscere.

Illud in primis vtile, lentè in omni hac re progredi, nec quasi vno filo rem exequi, sed temporis aliquid intermedij concedere, si quo modo res moram patitur; ac per interualla ad illam accedere. Maturescunt sæpe res morâ, & concessum tempus veritatem retegit: cùm multa frequenter intercurrant, quæ deliberantem quasi ducta manu ad destinatum veri scopum adducunt.

Habet hoc etiam locum in priuatis. & plurimùm calida consilia sæpe noxia sunt, maximè in rebus magnis, in quibus ferè grauissima incommoda altiùs habitant, ac in imo latent, quæ non facilè, nisi morâ eruas. tempus deposcunt, quæ consepulta profundiùs iacent, vt in solem lucemque educantur.

Quare in omni re, quæ quoquo modo moram permittit, à præpropera sententia cauendum est, difficultatesque ac discrimina animo suo proponenda; & quidquid metus,

metus, prudentię comes, ſuggerere poteſt: pluſque ſemper aliquid timori, quàm nimiæ ſpei largiendum. minus enim plerumque metus, quàm confidentiæ peccatum eſt; facilioremque timor veniam, quàm præſumptio meretur. ac ſæpè quam timor culpam contraxit, diligentia emendari poteſt: confidentiæ delicta perquam rarò emendes.

Bene Sapiens: *Vidiſti hominem ſapientem ſibi videri? magis illo ſpem habebit inſipiens.* Prou. 26.

Olim hæc verba D. Bonauentura: *Stultus enim ſibi non confidens, quærit conſilium à ſapientibus, ne decipiatur: ille autem de re plus quàm debet, præſumit: etiam vbi errat, rectè ſe plerumque ſentire deceptus putat. Inter omnes autem tentationes, videtur iſta periculoſior cuique Chriſtiano, ſcilicet proprio ſenſui nimis inniti. Cùm enim nemo reperiatur ita perſpicacis intelligentiæ, quin poſſit in aliquibus falli; qui hoc ſolum & totum reputat iuſtum quod ipſe ſenſerit, aſtuto aduerſario ad varias ſeductiones ſub ſpecie boni, liberum aditum pandit. vnde cautum eſt ſemper rectori conſilia libenter audire, & humiliter quærere. Et in hoc triplex vtilitas conſiſtit. Primò, ſi alij idem ſentirent, quod & ipſe, ſecurior eſt quòd non decipiatur. Secundò, quidquid fecerit cum prudentiũ conſilio, ſi aliquid inde euenerit contrarij, minus ei*

De 6. alis c. 7.

poterit imputari, quàm si de suo tantùm sensuid fecisset. Tertiò, quòd sæpe in merito humilitatis talis Deus det ei agnoscere per se, vel alium, quod antè non intellexit. hinc Moyses, cui Deus facie ad faciem loquebatur, consilium Iethro soceri sui gratum habuit & seruauit. Sunt autem duo genera hominum, quorum consilia prudens rector non facilè debet recipere, scilicet adulatores & detractores. primi istorum seducunt eum, vt magis de se, quàm expedit præsumat, iuxta illud, Qui beatum te dicunt, ipsi te decipiunt, & viam
Isaiæ 3. *gressuum tuorum dissipant. Secundi inducunt eum vt peius quàm debet, de aliis suspicando sentiat, & sæpe innocentes condemnet, priusquã veritatem rei plenè cognoscat, dicente Scriptura, Aures principum simplices, & ex sua natura alios æstimantes, callida fraude decipiuntur. Et malis quorundam suggestionibus regum studia deprauantur, vt eos, qui credita sibi officia dili-*
Hest. 16 *genter obseruant, & ita cuncta agunt, vt omni laude sint digni, mendaciorum cuniculis conentur subuertere. Cùm autem tribus de causis soleat requiri consilium, scilicet propter emendationem, vt discatur de quo dubitatur: propter auctoritatem, vt magis habeat vigoris, quod per tales consultum fuerit: & propter pacem, ne habeant aliqui occasionem murmurandi. propter primam causſam consulendi sunt prudentiores; propter secundam nominatiores; propter ter-*

tiam

tiam, ad quos negotium pertinere videtur.

Quisquis proinde prudenter instituere res volet, consilia in re sua aliorum scrutabitur & sequetur. sic enim fiet

Primò, vt sententiæ suæ contra obtrectatores habeat propugnatores, quos fors habiturus erat oppugnatores. ferè enim omnes in contemptum neglectū rapiunt; & præteritos, spretos fuisse arbitrantur. quare probissima licet consilia damnant, probassent consulti, improbant neglecti. Quin adeò, quos aduersarios & sententiæ tuæ hostes habes, si in consilium adhibueris, flectes, & plurimùm quò voles, duces. tantum potest aliorum iudiciis detulisse. negligis? hostes iuratos cogita. qui si aperto marte aut non audent, aut non possunt; ex insidiis, optima etiam ac laudatissima quæque, si alia negata via est, structis variè calumniis subuertere conabuntur.

Secundò, ne facilè aliorsum à vero certoque labaris. cùm oculatiores ferè plures sint, resque è variorum iudiciorum concertationibus fortiùs discutiantur, certiusque cognoscantur. Nec nouum in humanis magnisq; viris ab infimis profutura discere. nolle illa ab aliena manu accipere imprudentiæ summæ. solius ingenij sui viribus præfidere, arrogantiæ maximæ est.

ſemper verò prudentes, aliena conſilia in re ſua probarunt. Quòd ſi in quibuſdam, propria, & in pectore cuiuſque nata, alienis fortunatiora fuiſſe deprehendas; non tam ratione illa prudentiora, quàm euentu feliciora fuiſſe cogita. ab euentu autem res iudicare, demētię, & plebeij per omnia ingenij eſt, quod fortuitis potiùs caſibus, quā ratione res metitur. Fortunas aliquis ſuas, ſeque ipſum, cùm poſſet naui, tabulæ in mediis furentis Oceani fluctibus commiſit; ex ingenti hic præcipitio fortunata audaciąque volutatione terram tenuit; imperitus natandi rapidiſſimis alius ſe vorticibus immiſit factus pila fluctibus; ille in vnum aleæ iactum vniuerſum patrimonium proiecit; inermem ſe nonnemo armatis quaqua hoſtibus obiecit; ſolus alter temerario auſu cum Magno Macedone, in armatam hoſtilem vrbem ſe coniecit; quidam mulieri arcana capite luenda credidit. & feliciter illis res omnes proſpereque ſucceſſerunt. perierunt inter hæc millia, & temerarios conatus infortunato exitu ſignarunt. paucis admodum, felicioribus quàm prudentioribus, ſupra omne votum res illæ ceciderunt. non tamen ideo aut imitanda hæc aut probanda. neque laudem temeritas mereri poteſt. felici aliquē

euentu

euentu beare potest, prudenti non potest. sed & fortunatus audire temerarius potest, prudens non potest: plus namque talis fortunæ quàm virtuti aut rationi debet, fortunataq; illius felicitas laudari, sapientia non potest. & quis neget eximiam aliquando gloriam, fortunæ potiùs, quàm virtutis beneficium fuisse?

Tertiò, vt in quocunque infortunato rerum successu promptam excusationem habeat. suo nimirum non stetisse iudicio, secutum aliorum. feciſſe quod sapientes in re sua solent, aliorum sententiam suæ prætulisse. Neque alia facilior venia est, quàm cùm quis prudentũ consilia secutus, euentus felicitate caruit. & magna ferè talis altaque pace fruitur quocunque demum successu res euenerint, cùm habeat hunc domesticũ testem, Feci quod potui, quod debui, quod assolent prudentes, sapientiæ legibus obsecutus aliorum consiliis mea postposui. aliter res cecidit; humana hæc sunt. nec præcaueri semper damna, nec anteuerti fortuita, consiliis possunt: maximè cùm à libera subdolaque voluntate alterius, quam nec flectere, nec scire etiam possumus, non rarò res pendeant. Nihil sanè facilius quàm prudentissimè cogitata inuertere. ad euersionem causa vna

satis, ad stabiliēda plurima necessaria sunt. cumque innumeræ improbitati pateant viæ, virtutis vna est illa in plano, hæc in arduis sedem fixit. & euertere vni facillimū, quod vix plurimorum industria prudentiaque stabiliri potest. multis nimirū prudentia eget, temeritas paucis.

Nihil ergo inconsultò, maximè Superior, aggredietur, lubensque de minimis etiam sententiam aliorum disquiret, gaudebit discere, & glorię, securitatis, tranquillitatisque suæ non vltimam partem ducet, aliena consilia prætulisse suis. ita enim & meritam reprehensionē vitabit, & tot propugnatores quot consiliorum auctores habebit, & tutiùs certiusque res aggredietur, & in aduersis solatia opemque experietur; & si quando infelix, nunquam tamen temerarius audiet.

Remedia.

ANimum ad deliberationem adferre ab affectu liberum, vt nihil antè certò tecum statuas; plurima tamē in vtramque partem valitura tacitus tecum cogites. Seriam deinde proponendarū rerum deliberationem, si tempus patitur, instituas, cùm moneat Sapiens: *Omnia cum consilio*

Eccli.32

silio fac, & post factum non pœnitebit. Si negata mora est, ac quasi in arena consilia sumenda sunt, nec dilationem res concedit; ea tamen adhibeto, quæ præsens permittit conditio rerum: nec ab impetu aut fortuitis, sed à ratione feraris.

In consilium adhibere propositarum rerum non imperitos, & dandis consiliis assuetos: singula dein discutere, quę obuia, quæque metuenda sunt, quæ speranda commoda damnaque, in omnem denique partem, propositam rem vertere. Benè Basilius: *Communicandum cum iis qui eiusdem nobiscum animi sunt, fideique atque intelligentiæ suæ certum documentum dederunt. vt intentio nostra, si mala sit, corrigatur; si bona, confirmetur.* *Interr. 229.*

Sanè vt alia omittam, consequitur serius deliberator, vt consiliorū suorum habeat patronos, paratáque hac fruatur tranquillitate, Feci quod licuit; præter opinionem res ceciderunt; adhibui, quod in humanis solet, consilia prudentum. exitum, qui ferè fortuitus est, damnare possunt; præpropera ac indeliberata consilia non possunt, vbi diligens seriaque consultatio præcessit. Monet è Sapiente Gregorius: *Sine consilio nihil facias, & post factum non pœnitebit, & palpebræ tuæ præcedant gressus tuos. palpebræ* *Past. p. 3. c. 16.*

quippe greſſus præcedunt, cùm operationem noſtram conſilia recta præueniunt: qui enim conſiderando præuidet quid facit, greſſus tendit, oculos claudit. pergendo iter conficit, ſed præuidendo ſibimetipſi non antecedit. atque idcirco citiùs corruit, quia quò pedem operis ponere debeat, per palpebram conſilij non attendit.

Huc accedit, quòd in præcipiti agendarum rerum, & non deliberata reſolutione, licet non infeliciter res ceciderint, eleuent tamen plerique ſi improbarerem non poſſunt, ac fortuitæ rei proſperos ſucceſſus adſcribunt, non prudentiæ imperantis.

Exempla ſibi proponere, quibus hæc agendi ratio ingentia damna dedit, exitu ferè infortunato. Plenę his ſunt omnium Regum, Principum, Rerumpublicarũ, omni ætate & populo hiſtoriæ, quæ è præcipiti ac indeliberato conſilio, regnorum meminerunt, quorum facilius eſt nomina quàm cinerem deſignare. ita temerario impulſu vno tota totis agris conſepulta iacent imperia, ignotiſſima poſteritati, ni proditor calamus funeſta nomina in exemplum prodidiſſet.

Remouenda denique ab omni gubernatione erunt hæc præpropera & iudicij ſui ingenia, quæ magis ad obſequendum,

ac

aç imperata exequenda, quàm ad imperandum nata sunt.

CAPVT XLIII.

Diffidentia.

QVæ res vbi religiosam domum peruadit, nihil magni sperari potest: nam siue Superior diffidat suis, siue Superiori inferiores, damna sola timenda sunt; aut sanè nulla in magnis arduisque speranda progressio est. iacent proinde domus tales, ac quasi in ignauo sopore pereunt. nec quidquam præclarum spondebunt, quamdiu diffidentia locum suum tenebit: vt frustra excelsa, aut in posteritatem abitura, aut in salutem multorum, ab his animis expectes.

Ingens omnino languor diffidentiam comitatur, ac spiritalis omnium rerum nausea: nam siue subditus Superiori, siue hicilli diffidat, siue vtrosque diffidentia occupauerit; neglectus propè omnium è timore natus sequitur, ac secretorum plerumque consiliorum captatio: nam cùm in apertos non prosiliant campos, ex insidijs res aggrediuntur; dolisque, quod è virtutum plano non possunt, consiliorum stu-

diorumque aliorum nascuntur euersores, dum singuli indignantur, clam se quædam fieri, & tacita iniri consilia.

Diffidentia hæc, Superioris si obsedit pectus, nulli quidquam credet, quod laudem mereatur, iam cùm exequi ipse omnia non possit, alijs diffidat, fit vt angustissimis terminis fructus claudatur.

Decrescit deinde etiam animus inferioribus, nec se ad magna erigunt, aut conatum rebus admouent, cùm Superiorem patiantur omnia etiam tutissima metuentem, nec se ad grandia extendentem, aut ad victura porrigentem manum.

Sed cùm neque sua credant Superiori, fit vt tenuem Superior illorum cognitionem consequatur, iacetque in his omnis conscientiæ redditio : ac si qua necessitas eos cogat, superficiem tantùm radunt, non descendunt ad pectus, aut ad mala corrodentia: quo fit vt Superiorem necesse sit in graues errores incurrere, cùm committat ignoratione suorum non committenda, muniaque credat, quibus tutò credi non possunt, nec sine discrimine sæpè suorum, nominisque boni corporis vniuersi.

Graues deinde vtrimque nascuntur animorum dissensiones, mutuæ suspiciones, criminationes; clancularia deinde con-

consilia mutuam gloriam, nominis apud domesticos externosque æstimationem, ad honoratiora promotionem, conatusque omnes, subdolis machinationibus euertendi.

Pessimum illud, quòd ferè è suspicionibus ad aliorum damnationem decurrant. nam cùm sibi quisque diffidentiæ testis sit, fraudumque è diffidentia natarum; fit vt eadem de alijs sentiant, suo reliquos pede metientes: è quibus deinde suspicionibus non tantùm ad iudicia ferenda descendunt, sed ad cogitationes suas opere exequendas, omne studium in eo ponentes, vt structis socium insidijs præueniant; metuentes ne paribus aliorum dolis circumueniantur.

Aperit diffidentia hæc viam ad politicismum, cùm tectis omnia dolis repleantur. socios simulato verborum lenocinio demulcent, candorem simulantes, quo facilius securiusque venena sua spargant. adulationibus plena sunt omnia, dum amicitiam fiduciamque simulant, diffidentia pleni.

Nasci hoc malum consueuit

Primò, ex ingenti fastu. quo qui laborat nullum sibi prudentia, rerum experientia, ingenio, eruditione, probitate parem ar-

bi-

bitratur: damnatque in his reliquos, etiam Superiorem. quare cùm prudentiæ illius virtutique diffidat, fit vt se suaque illi non credat.

Secundò, ex nudis suspicionibus. cùm de mutua in se voluntate affectuque diffidunt, de mutua secreti fide, candore, probitate. idque è caussis è sola suspicione desumptis.

Tertiò, è pusillanimitate quadam animi. cùm non alijs tantùm, sed sibi, virtuti, robori, ingenio, eruditioni, eloquētiæ, memoriæ, promptitudini, dexteritati, probitati, constantiæ diffidunt.

Quartò, è recondito & inlatenti malo. cùm noxia quadam verecundia ægritudinem suam Superiori inferior detegere veretur; aut sanè tacito quodā improbo metu, quo impedimentum timet à Superiore inijciendum, si detecta consilia fuerint.

Quintò, è diffidentia quadam diuina. qui si Domini verbis, *Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit*, fidem adhiberent, perfacilè se suaque Superiori crederent. vnde fit, vt ferè tales Deus relinquat in manu consilij sui, destituatque cælesti sua gratia, ac ductrice manu sua in via spiritali, in qua errasse æternum est. Luc. 10.

Quòd si labi tales contigerit, nec consulen-

sulentem, nec eleuantẽ, nec propugnantem, adeoque nec miserantem reperient. sequiturque ex his initiis perpetua quædam inquietudo mentis. nulla enim ibi pax, malacia nulla, sed æternæ infelices tempestates ac iactationes sunt, æternusq; naufragij metus. Miserrima omnino conditio, quibus nulli, & qui nullis amici. quales omnes illi sunt, qui hoc diffidentiæ malo tenentur.

Contingit verò non rarò tales dum domestica diffidentia laborant, ad externa consilia decurrere, etiam ad muliebria: cùm ita ferè natura comparatum sit, vt in alicuius sinum nostra diffundamus. diffidimus domesticis, imus ad externos. quæ res quanta secum trahat mala, nemo non videat. quòd si quem fòrs inter domesticos idem detineat morbus, mutua venena bibuntur, mutuo toxico perituri, quo citiùs pereant. nec res hæc tunc in paucis stare solet, plures occupat. donec totam familiam lata diffidentia occupauerit.

Remedia.

SI Superior vniuersim hac diffidentia in omnes laboret, nec aut aliorum exemplis, aut rationibus erigere se potest; consultius

sultius est talem aliis occupari, nec gubernationi admouere: sin in vno alteroúe consistit hoc malum, nec deponere potest, à personarum mutationibus remedia poscenda sunt.

Si laborat hac diffidentia inferior exinnato quodam naturæ metu, ab omnibus omnino Superioribus animandus erit aliorum exemplis, quibus ea fiducia felicissimè cessit, & cedit in dies. in qua re plurimùm potest Superiorum exterior benignitas, fiduciæ reipsa ostentatio, familiaritas, affectus verbis etiam adiutus, animatio rebus prosperè gestis, ad maiora etiam prouocatio & incitatio, additusque animus laude.

Si non vltra vnum alterumúe Superiorem diffidentia hæc protenditur, postquâ varia frustra remedia tentata sunt, ad locorum mutationem decurrendum erit: plurimùm tamen in hac re potest discreta Superioris charitas, fiduciæ ostentatio, blanda compellatio, animusque liberalis, & heroico similis: colloquia etiam interdum prolixiora, associatio in rebus arduis, in consilium etiam nonnunquam magnarum rerum euocatio, si personæ qualitas patitur.

Proderit hîc diuinæ in se fiduciæ pro-

uo-

uocatio: qui non patietur fidentem in se in fraudem impelli. nunquam proinde res humana metiatur prudentia, metiatur diuina. falli hęc non potest, fallere non vult. stabit sponsionibus suis Deus: *Super aspidem & basiliscum ambulabis: & conculcabis leonẽ & draconem.* mentiri non potest Deus. addit: *Quoniam in me sperauit, liberabo eum: protegam eum, quoniam cognouit nomẽ meum. clamabit ad me, & ego exaudiam eum: cum ipso sum in tribulatione: eripiam eum, & glorificabo eum: longitudine dierum replebo eum: & ostendam illi salutare meum.* & antè: *Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis: ad te autem non appropinquabit.* Quæ sperari possunt certiora, quę maiora? audeat sperare homo, non patietur se vinci Deus, & maiora votis dabit, docemur hoc omnium ætatum exemplis. erigat proinde se in spem magnam, & audeat sponsore Deo in Superioris sinum se suaque profundere, posita noxia verecundia. vulnera retegat. retexisse sæpe curasse fuit. vt non tam sequatur, quàm comitetur retectionem curatio. Et sanè magnæ hic candor consolationis mater est, tranquillitatis ac securitatis magnæ. facile hoc erit humili, & submissè de se sentienti. gaudet hic deprimi, & beneficium arbitratur posse latere. Psal. 90

scit

scit ille à solius Dei iudicio veram magnitudinem tenuitatemque pendere. incerta humana sunt, & innumeris ferè erroribus permista. ille errare non potest, decipi non potest. quare illi soli innititur, certus de euentu: securus de præmio.

CAPVT XLIV.

Dissensiones.

CErtissima Religionis, licet optimè constitutæ, pernicies. nam cùm mutuo illam amore, tanquam vinculo colligari, tanquam glutino coniungi, tanquam propugnaculo roborari, nemo ignorare possit; fit vt qui illa dissoluit, quidquid in Religione firmum, solidum stabileq; erat, euertat: vt nihil iam expectare debeamus, quàm vniuersæ ruinam. ita vno hoc malo mala omnia continentur.

Amore enim minima crescere, maxima dissensionibus decrescere norunt omnes: illo stare etiam per se imbellia, ac aduersantium rabiem excutere vt pilas; hac validissima, etiam quæ sæculis steterant, momento propè corruere videmus. nulla sanè tam mollis manus, quę non ad miraculum & prodigium, amore si constringatur, perstet

stet inuicta, minis, furoribus, tempestatibus superior. Si ceciderit, hostium mole, veriùs quàm robore oppressa, non cadit inulta, non ingloria, hostili sanguini insepulta; minitantia etiam post mortem aduersa ostentat vulnera, inimico cruore tincta, ipsoque adeò emortuo vultu nusquam animos defuisse ostendit.

Nulla contrà tam firma manus, tam roboris plena, armata licet sæculorum ferro, propugnaculis cincta, ingenio adiuta, exercitatione roborata, quæ non mutuis dissensionibus diuulsa collidatur, & ruat nullius alterius impulsu. etiam rupes & saxa si disiungas, solis imbribus colliquescūt; tam molli elemento tam firma validaque: adde calcem, molle vinculum, sed vinculum tamen; nec fluctibus, nec irato mari cedunt: infrendeat licet, sæuasque barbarasque intentet minas; rident efferam hanc rabiem, omnibusque superiora, augustum extollunt verticem cedere nescia. tantum prodest colligari. intuere paleam; quid fragilius? conuolue in fasciculum, nulla Herculea dextera cōminuat. serico quid tenerius? conuolue in funem nauticum, quæ Samsonea manus confringat? vt iam facilior videatur columnarum elisio, ærearum portarum euulsio, tot homi-

num asini mandibula cædes, totque Herculei labores, quàm tenerrimarum, si singula spectes, rerum comminutio. vsque adeò constringi mutuoque innodari iuuat.

Sanè vt nihil in Religione nobilius amore est, nihil quod in omnium animis oculisque maiorem admirationem excitet, nihil quod illam validiùs firmet, nihil quod hostibus magis formidandam, & inuictam reddat, nihil quod ad æmulorum etiam stuporem & confessionem magis exornet ac illustret: ita nulla illi pernicioſior pestis obuenire potest, quàm quæ tanquam vna falce demetit hæc magna, vna diuulsione nudat hoc ornatu & robore. euenire hoc mutuis animorum dissensionibus, etiam pueris decantatum. vt nil miremur inclamantem Sapientem: *Septimum detestatur anima mea, qui seminat inter fratres discordias.* Prou. 6.

Surgunt denique ex hoc malo mutuæ æmulationes, inuidentiæ, liuores, oblocutiones, risus, depressiones, contemptus, detractiones: nec quidquã sperari laude aut gloria dignum potest, cùm plus solis his dissensionibus decedat depereatque, quã singulorum labor & industria spondere audeat: plusque dissentientes hæ linguæ deuenustent, quàm singulorum conatus collustrare possint. neque Religio iam vlla

est,

est, quæ solo amoris quodam nexu stare solet; hunc qui sustulit, illam de medio tulit: neque enim diu stare potest, quod nullo vinculo colligatur, quodque omni parte dissectum iacet, quod armis exutum, nudum ostentat latus inimico ferro, quod viduatum clypeo & protectrice dextera iugulum præbet hosti, nouacula secandū. Habemus hæc cōfirmata à Domino: *Omne regnum diuisum contra se, desolabitur, & omnis ciuitas, vel domus diuisa contra se non stabit.* Mat. 12

Contingunt hæc Religioni, mutuo amore spoliatæ, quo vno inuicta stabat hostibus terror, minis omnibus altior, cedere nescia, ignara commoueri, nulli ceruicem iugo, præterquam Christi edocta flectere, nulli potentiæ decrescere, inferorum etiam potestatibus timenda; cùm per ferrū & sanguinem, perque mille pœnarum genera, ludus illi esset, ire ad Christum suum: rosæ & violæ, ignis & flammæ, per quas purior iam animus euolabat in amati sui sinum. at vbi nudata amore, & per hunc spoliata armis, propugnaculis exuta, propugnantibus destituta, inarmatū præbuit corpus; facta est ludibrium hostibus, puerisque materia risus, feminisque adeò ingens diuesque fabularum narrationumq; series. stabat amor mutuus, mutuo sociatus

nodo? ſtabat Religio orbi miraculum: periit amor? iacet illa quocunq; plebeio proterenda pede. ſtat amor? quot hoſtes, tot admiratores; quot æmulos, tot imitatores; quot amicos, tot laudatores habet: euanuit amor? tanquam leui ſpongia ruſtica manu delentur hæc magna. ſtat amor? mutuus fluit ſudor, mutuo labore prouocatus: elanguit amor? concreſcit ſudor mutua ignauia conſtrictus. & quę fluebant flumina, vicĩnaque rigabant paſcua, denſa concreta glacie iacent. euenitque quod in ampla hereditate, cùm diſſentientibus animis, decurritur ad forenſes rixas, certa perdẽdę hereditatis breuia: vt, ſicut aſcititij ſanguiſugæ quidquid erat in lætiſſima fortuna ſanguinis boni, peſtifero ſuctu hauriunt; ita alieni comedant robur noſtrum, animi nimirum opes, mutua antè amicitia felici euentu partas, mutuis nunc diſſenſionibus tanquam leuiſſimam paleam diſſipandas; vt qui fuimus terrori, ludibrium naſcamur hoſtibus, & victoriæ illorũ ampla materies, horreiſque illorum fœcunda nimiùm meſſis. Nulla iam propè cura ſalutis proximorum, dum ſibi ſtudent ſinguli, laborant ſibi, commodiſque vacant ſuis, inſidiantur alienis, mutuoſque euertunt conatus, facti mutuo domeſtici hoſtes: à qui-

quibus ne oculatissimus quidem, & in omnem partem annorum experientia præprouidus se tueatur.

Ab externo non magno se fòrs negotio quis defendat, ab eiusdem contubernij, propè impossibile est: maximè si foris inimica oppugnet acies, qualis ab inferorum rabie, à sæculi illecebris nunquam deest. semper hostilia stant foris agmina: domesticæ si accesserint insidiæ, mutuis animorum dissensionibus excitatæ; nulla iam spes super. & concidit etiam valentissimi animus, vbi præter externum ferrum, domestica patitur tela: cùm exsiccari sudores suos sentit inuidentiæ panno, ne fœcundo fluxu suo proxima rigent prata rore suo destituta; cùm non infortunatè sparsa locuplete manu sua semina in plurimarum salutem animarum, exuri videt æmulationis flamma; cùm in seriorum laborũ procursu ad viuum proscindendo, subdolas suorum perfert machinationes: quibus tanquam domestica falce, lætissimi culmi, diuite spica vestiti, in viridi etiamtum spe luxuriantes præscinduntur.

Et quis animus sit ad magna, aut cui tantum robur, qui, dum socios patitur hostes, in externum feratur hostem, & ad generosos ausus protendat dexteram? cùm non

tantùm domeſtico deſtitutum ſe ſentit auxilio: ſed pati hoſtes, quos habere debebat propugnatores, & pro auxiliaribus copiis procurſantes inimicas acies ſuſtinere. dura hæc res, & quæ mortales ſuperet vires. Quare vt primùm ſe prodit interna hæc animorum colluctatio, tanquam diſſectis quaqua neruis, langueſcit omne robur, & generoſior cuiuſque mens tanquam fulmine icta concinereſcit, abitque in vagum puluerem ventorum luſum.

Iam vt primùm ad externos animorum hæ diſſenſiones promanauerint, quid ſperari poteſt, quid timeri non debet? nam vt ſilentio diu premantur, nec erumpant aliquando foras, optari poteſt, ſperari non poteſt. neque enim diu contineri hæ flammæ poſſunt, quin depulſo cinere prorumpant in apertum: hîc verbis, ibi ſignis & factis, alibi contrariis ſtudiis; quanquam ſubdola primùm circuitione, inde plano quodam odio produntur: quæ res omnem omnino ſpē ſementis bonę funditus euertit; cùm etiam eant in partes externi, ſingulique ſuos tueantur, facti ſuorum patroni: magis etiam quando delabimur ad protectrices, & agmina iam mulierum pro ſuis pugnant, inſurguntque pro innata ſibi impotentia in æmulos patronorum ductorumque

rumque suorum. vnde ingentia prorumpunt scandala, nullo torrente, ac ne lacrymarum fluminibus, aut quacunque posthuma pœnitudine diluenda.

Exulat deinde omnis pietas, cùm & Christus exulet ab illa domo, à qua mutua exulat caritas: neque enim aut ille dissentientium pater esse potest, aut hi eius filij. *Beati* nimirum *pacifici, quoniam illius filij vocabuntur.* non sunt ergo filij animis dissentientes. at vbi nulli filij, nec pater est. Infelix conditio, ac miseranda familiæ constitutio; quæ cùm ignoret Deum patrem, nec hereditatem sperare potest, solis filiis promissam, solis largiendam. sed neque discipuli Domini sunt. cùm ipse dicat: *In hoc cognoscent omnes quòd discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad inuicem.* neque Deum diligunt, cùm audeat discipulus quem diligebat Dominus: *Si quis dixerit, Quoniam diligo Deum, & fratrem suum odit, mendax est.* neque *enim est dissensionis Deus, sed pacis.* &, *Mandatum habemus à Deo, vt qui diligit Deum, diligat & fratrem suum.* additque illud testatissimū amoris diuini signum: *Si diligimus inuicem, Deus in nobis manet, & caritas eius in nobis perfecta est.* Vt enim mutuæ animorū dissensiones densam inter Deum & nos inijciunt nubem, imò & noctem, quæ lu-

Matt. 5.

Ioan. 13.

1. Ioan. 4.

1. Cor. 14.

1. Ioan. 4.

cis illius prospectum omnem adimit: ita mutuus amor pulsis tenebris, discussáque dissensionum nebula, prospectandum nobis Deum tradit: eo certiùs, quo potentiore mutuo ardemus igne, mutuaque castiore ardemus flamma, diuinorum radiis excitata.

In Past. par. 3. c. 24. Fortiter Gregorius in dissensionum auctores insurgit: *Audiant iurgiorum disseminatores, Beati pacifici quoniam filij Dei vocabuntur. atque è diuerso colligant, quia si filij Dei vocantur, qui pacem faciunt; proculdubio Satanæ sunt filij, qui pacem confundunt: quia nihil pretiosius est Deo virtute dilectionis, nihil est desiderabilius diabolo extinctione caritatis. Quisquis ergo seminando iurgia dilectionem proximorum perimit, hosti Dei familiaris seruit.* & *Ibid. c. 23.* alibi: *Quòd si Zelum amarum habetis inter vos, & contentiones sunt in corde vestro: nolite gloriari, & mendaces esse aduersum veritatem. non est ista sapientia descendens de sursum, sed terrena, animalis, diabolica: quæ autem de sursum est sapientia, primùm pudica est, deinde pacifica. pudica videlicet, quia castè intelligit; pacifica autem, quia per elationem se minimè à proximorum societate disiungit.*

Reme-

Remedia.

VAlidè ſecare, quicquid huic animorum coniunctioni contrarium eſt: nulli & nuſquam parcere. ſola pietas hîc eſt ſæuire ferro & ignibus. initiis tamen maximè inſiſtendum, ſeriò in omnem partem inuigilando, ſecando graui admonitione; minis ac pœnitentiis etiam terrendi auctores: ſpiritualibus exercitiis domandi, priuatis publicíſque pœnis, interdictione etiam conſuetudinum ac familiaritatum aliorum, fortibus per hebdomadã exhortationibus, vt totis viribus inſurgatur in hoc malum. nec quidquam in hoc genere tam leue, quod non graue habeatur.

Iuuabit in primis ſeria ſolicitudo Præfecti ſpiritus, qui acrioribus monitis, remediiſque etiam ſeuerioribus ſæuiat in auctores: nunc terrendo, nunc blandè etiam monendo, nihil eorum omittat, quæ ad exſcindendam hanc peſtem valeant.

Quòd ſi pergat tamen, ſerpatque hoc malum, ad remedium vltimum, dimiſſionem veniendum erit. neque vlli in hoc genere parcendum. Magno ſanè beneficio Religionem affecerit, quicunque à reliquo corpore diſſenſionum auctores ſecuerit.

sęuit, qui parcit; beneficium, qui secat, præstat, bis clemens.

Qui verò in se has animorum alienationes sentit, pericula secum consideret, damna, infelicesque auctorum talium exitus. quare si quid offensæ intercurrerit, nunquam noctem nocti superinducat, memor
Ephes.4 Apostoli: *Sol non occidat super iracundiam vestram.* Expressit hoc versu Orientius:

Pelle odium, contemne minas, depone rigorem,
Offensam teneant tempora nulla tuam:
Vt te sol blandæ seruantem vincula pacis
Deserat abscedens, inueniat rediens.

Matt.5. &, *Si offers munus tuum ad altare: & ibi recordatus fueris, quòd frater tuus habet aliquid aduersum te: relinque ibi munus tuum ante altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum.* Complexus id vno versu Prudentius:

Nil placitum sine pace Deo; non munus ad aram.

Beneuolentię proinde studiis pręueniat omnes: familiariusque cum iis agat quos alieniores expertus fuerit. digniores illis partes cõcedat, bene de absentibus loquatur, ac laudet etiam: peculiaresq; pro iis ad Deum preces fundat; pœnitẽtia etiã quoties deliquerit, vltro sibi aliqua irrogata.

Neque interim cogitandum est, omnes semper, quocunque etiam studio conatuque

tuque adhibito, futuros iudicij noſtri. imò ſtolidum eſt, omnium iudicia ad noſtrum transferre velle: ſtolidiſſimumque diſſentire voluntate, quia iudicio diſſentimus. neque enim ſperandum eſt, poſſe omnes in humanis ad eandem iudicij normã traduci. fatuuſque illorum error eſt, qui cùm aliquem viderint iudicio,& voluntate differre arbitrentur; cùm amiciſſimi mutuis frequenter iudiciis, in maxima voluntatis coniunctione, diſſideant.

Iuuerit verò plurimùm potentem in ſe diuinum amorem excitare. quo tanquam ingenti ſuppoſito igne, ardentes in proximos amoris flammæ exurgant: omneſque diſſenſionum nubes, valido diuinorum vento pellantur.

CAPVT XLV.

Detractiones.

NAſcitur hoc malũ ex inuidia & odio, dum felicioribus aliorum ſucceſſibus inuidemus, nec aſſequi poſſumus; atque hinc odia, & animorum alienationes.

Ex æmulatione: dum pares eſſe volumus, aut etiam ſuperiores. hinc mille cogitantur modi, paria aut etiam maiora conſequendi; ac ſi probi probatique haberi

beri non possunt, à minùs probatis, improbisque subsidia petuntur; & quod virtus non potuit, vitium reperit. scelera nimirũ fertiliora sunt, & fœcundam hisce cogitationibus viam sternunt; ac quod non potuit pietas, improbi mores inuenerunt & dederunt, vt, si aditus omnes clausi sint probitati, tota improbitati pateant ostia: donec tandẽ decurratur ad illud notum, Sociorum detractio. vt his demum gradibus semitam insternant sibi ad commoditates & nomen magnum.

Ex habitu malo prauoque, cùm maledicendi consuetudine altè hoc malum imbibimus: tunc enim etiam non cogitantibus elabitur nociturum telum, eliciturum sanguinem. grande malum, cùm quasi per iocum in consanguineo ludimus iugulo, & ridentes barbara ferocitate in propinquo pectore sęuimus. Efferũ, & infra belluas id semper fuit, mutuo inter mensas ferculaque madere sanguine, & vulneribus coronata circumducere pocula, magis etiam sanguine potari. At ego nescio an immanius crudeliusque sit, inter ludicras narrationes cachinnis sæpe & salibus conditas, sociorum famam spargere, quæ vitâ ipsâ honoratissimo cuique carior esse debeat. illa semel ponitur, semel morte vna fini-

finitur: fama cui semel calcatur, mille mortibus cadit, & ad singulos auditores noua cæde funestatur.

Ex iudicij solertiæque obtentu, dum ex dictorum factorumque alienorum solerti indagatione, iudicij famam venamur. hinc dicta sæpe factaque, quæ nec dicta, nec facta, nec cogitata vnquam; dubia pro certis, falsa pro veris, coniectanea pro compertis narrantur, singulique tales sunt, quales sibi prona fingit solertia: quæ dum vera non inuenit, falsa comminiscitur, contenta læsisse. certa incertaque pro eodem habentur, si cecidit, qui patitur, quacunque ex causa, parta victoria est; & triumphi materies est, socium præueniisse; eo ferè maior, quo innocentior cecidit: nam nocentē prostrauisse, non magnum, & vix in tali inuidiæ locus est. magnum sit oportet & illustre, quod in æmulationem prouocet; è qua postmodū tanquam è fœcunda matrice ingens detractionum soboles nascitur, nulli magno parcitura.

Ex zeli, & communis boni aut priuati alicuius prætextu, iustitiæque, ac maioris etiam gloriæ Dei, sub boni nimirum specie, in fratrum sæuimus iugulo: nec crimē arbitramur, cui præfigitur nomen honesti, reuera proprij honoris & gloriæ aut com-

modi causa. tantum potest amor proprius; scelera in virtutem vertit, & illius stola crimina vestit, palla tegit, sanguinemque fudisse, peperciſſe est: nam cùm crudele habeatur in socium sæuire, prætexitur immanitati virtus; ita tyrannidi iustitiæ præfigitur nomen, & persecutor gladius inuenit in Christiano sanguine quod damnaret, contemptum legum & deorum. Neque vnquam crudeliſſimo cuique ferocitati suæ causa defuit, nullusque in sanguinem propter ipsum iuit: nemo in famæ alterius detractionem propter ipsam; semper aliquid quod improbitati suæ obtendat, inuidentia proprij amoris soboles inuenit.

Mala, quæ hinc nascuntur, ingentia in omni Religione sunt.

Primò, pacem turbant propriam: neque enim potest in vera pace esse, qui internam circumfert turbarum & inquietudinum causam.

Secundò, alienam etiam pacem conuellunt, cùm causam præbeant aliis turbarum internarum, suspicionum, alienationum, ac in varia consilia & studia impellant: nam vbi se quis sociorum insidiis peti videt, exuit socialem animum, induit inimicum; & prætexitur hostilitati virtutis no-

nomen, propugnatio nominis sui, è qua in alienam decurritur oppugnationem, tanquam propriæ tuitioni necessariam. Ex his initiis quantæ exurgant commotiones, nemo non videt.

Tertiò, charitatem, mutuamque animorum coniunctionẽ scindunt: quæ consistit in benè de se mutuo consentientium concordia, vt idem sapiamus, idem sentiamus omnes.

Quartò, vniuersum Religionis robur eneruant, quod in mutua animorũ coniunctione consistit.

Quintò, minuitur deinde Dei & Religionis gloria: cùm enim proximis detrahitur, redduntur minùs idonei Dei gloriæ aut Religionis propagandæ. nam quis se suaque illi credat, cui quidquid erat æstimationis bonæ (qua ferè sola mortaliũ plerique trahuntur in sequelam) vocatur in discrimen, omnisq; proseminandæ virtutis (quæ fama plurimùm continetur) spes linguarum istarum nouaculâ præscinditur?

Sextò, vulnerum etiam multitudine mali grauitas dignoscitur. quoties enim ad nouos semel iaculata detractio mittitur, toties pro delicti grauitate, aut vulnus retulit, aut cecidit proximus. ita omnium au-

auribus aut cadit, aut vulnus accipit, cui detrahitur. Fortiter & verè in hac re Sapiens: *Flagelli plaga liuorem facit, plaga autem linguæ comminuet ossa. multi ceciderunt in ore gladij, sed non sic quasi qui interierunt per linguam suam. Beatus qui tectus est à lingua nequam, qui in iracundiam illius non transiuit, & qui non attraxit iugum illius, & in vinculis eius non est ligatus. iugum enim illius iugum ferreum est, & vinculum illius vinculum æreum est. mors illius mors nequissima, & vtilis potiùs infernus quàm illa.* Eccli.28

Septimò, ex restitutionis dein difficultate delicti huius magnitudo crescit. semel enim opinio vagata, serpit ad plurimos, obambulat prouincias, ac non rarò Religionem vniuersam, vt notissimus iam sit omnibus, cuius nec plerique capillum norunt. Laudas quem antè vituperasti? nihil agis: prima enim validiùs inhærent, & iam abierunt ad plures; maximè cùm nocitura fœcūdiùs serpant, profutura seriùs proueniant. Quòd si cōtingat hunc deligi in Superiorem, quanta gubernationē illius turbant præiudicia? quàm diffidentes reperit subditorū animos, ac tuta etiá omnia metuentes? quid? quòd non rarò infamia hæc eat ad externos, cū pari inter eos facilitate, qua inter domesticos parietes, euulgētur.

Octa-

Octauò, auget magnitudinem mali, quòd in absentes & ignotos sæuiant hæ linguæ; nec tuitioni locus, cùm qui patitur non rarò vulnera sua ignoret: aut si sciat, nesciat auctorem. ita incauti & ignari obruuntur.

Nonò, crescit criminis huius grauitas, cùm non in vno, aut paucis capitibus consistat, sed ad vniuersum transeat corpus: hinc vnius infamiâ tanquam flammâ, vniuersum corpus amburitur. ita crudeles in omnes sunt, quicunque in vnum sæuiunt. nam cùm ea sit in Religione coniunctio, vt vnam veriùs animam in pluribus corporibus, quàm plures dixeris; fit vt vulnera in omnes eant, ac per vnius latus contrucidentur omnes.

Augetur improbitas, cùm sub commiserationis cuiusdam velamento nocitura venena sparguntur. vnde illud Bernardi: *Detractores autem quodam simulatæ verecundiæ fuco, conceptam malitiam, quam retinere non possunt, adumbrare conantur. videas à detractore alta præmitti suspiria, sicq; cum quadam grauitate & tarditate, voce mœsta, dimissis superciliis, & voce plangenti egredi maledictionem, & quidem tanto persuasibiliorem, quanto creditur ab his qui audiunt corde non inuido, sed magis condolenti affectu quàm malitiosè* Serm. 24 in Cant.

proferri. Doleo, inquit, vehementer pro eo quòd diligo eum satis, & nunquam potui de hac re corrigere eum. & aliàs mihi quidem bene compertum fuerat de eo istud: sed per me nunquam innotuisset. at quoniam per alterum patefacta res est, negare non potui, reuera ita est.

Remedia.

A Frequenti examine conscientiæ petenda.

A seriis, ante omnem congressum & confabulationem, propositis, tanquam in præcautionem animo conceptis.

A certis statisque post omnem linguæ lapsum vltroneis pœnitentiis.

A Superiorum vigili cura, grauibus etiam in delinquentes irrogatis pœnitentiis. Neque diffiteri possumus, ignauâ Superiorum conniuentiâ ea incrementa hoc malum sumere, vt tandem à desperatione remedia sumenda sint, duriora nimirum & acriora, etiam resectione à reliquo corpore, ne vniuersum contagione hac periclitetur. Ita delatores falsos flagellis ac fustibus cædi, & in exilium pelli Vespasianus imperauit; viuos etiam exuri Augustus mandauit; neruis cædi Mauritius Imperator; capitali pœna affici M. Antoninus Pius mandauit. Et sanè nunquam in hoc deli-

delicto parcendum. omnis hîc pietas à sæuitia nomen sumit. ille pius, qui vt vniuersim prospiceret, sæuijt in vnum, aut paucos huic vitio obnoxios, in exemplum aliorum, in medelam omnium.

Iuuabit etiam ex mente Sapientis obnoxios huic vitio fugere, congressum vitare. *Cum detractoribus non commiscearis, quoniam repentè consurget perditio eorum.* quin etiam tales cum regio Propheta persequi. *Detrahentem secretò proximo suo hunc persequebar.* vultuque displicentiam ostendere: vt enim *ventus aquilo dissipat pluuiam*, ita *facies tristis linguam detrahentem*. & vniuersim dicere cũ non vno hîc possumus, Tolle auditores, non erunt detractores. vt pari vtrosque sententia feriat D. Bernardus: *Detractor & lubens auditor vterque diabolum portat in lingua. si pauper es, vilem & abiectum reputat; si diues, ambitiosum, auarum, cupidum; si affabilis, dissolutum; si prædicator vel doctor, honoris & humani fauoris quæsitorem; si tacens, inutilem; si ieiunans, hypocritam; si comedens, voratorem.*

Prou. 24. Psalm. 100. Prou. 25. Inserm.

Cùm verò detractiones frequenter nascantur, ex aduentantiũ hospitum liberiore sermocinatione, curiosiore indagatione, mutuaq; in aliorũ vitia moresq; scrutatione; omni conatu insudandũ erit Superi-

ori, vt non patiatur tales impunitos abire. nec in hospitibus ipsis à seria maturaq; monitione abstineat. In domiciliorum etiam mutationibus, cauendum sedulò ne quacunque è caussa in aliorum mores curiosiùs inquiramus; ne & narrantibus detractionum causam præbeamus, & nos ipsi varijs postmodum circa tales suspicionibus ac diffidentiis iactemur.

Cauendum etiam, ne quas quisque patitur difficultates, etiam consilij & auxilij prætextu, in aliorum promiscuè sinũ profundat, cùm ferè graues his rebus detractiones misceantur. quare siquæ nos necessitas premat, Superior consulendus erit, aut domesticus Confessarius, aut si quis vir grauis prudensque in ea familia sit, de cuius integritate, fide, secretique custodia nulla ratio dubitandi sit. in qua tamen ab omni detractionum genere abstinendum erit, maximè si Superior inuoluatur.

CAPVT XLVI.

Delationes è suspicionibus natæ.

SIne illæ verbo, siue scriptis litteris fiant, noxiæ in primis sunt. ac nescio an res vlla pernicioſior, dum è suo iudicio singu-

li metiuntur alios, & consequentias è mente sua nectunt è quibusdam aut visis, aut auditis, quas pro testatis verisque venditant. immanis, planeque effera in Religione consuetudo. audita plerumque ab alijs, nulla penitioris cognitionis examinatione præmissa, nulla narrantis ac deferentis fide, & credimus ipsi, & spargimus. nec auditis contenti, aliud ex alio inferimus: & quæ intulimus, tanquam dicta factaque referimus. quæ si propiùs certiusque disquisiuerimus, nec dicta, nec facta, ac ne cogitata quidem reperiemus. & faciles plerique ad has res sunt, parique qua credulitate sunt, facilitate ad scribendum sunt. indigna planè res religioso calamo, & quæ plus habet barbaræ feritatis, & gentilitiæ ac politicæ improbitatis, quàm religiosæ simplicitatis, aut zeli.

Neque ego video, quam in religiosa mente hæc res excusationem admittat. nimirum, Putabam, & verebar, ne Religio in hoc viro, dicto, facto, detrimentum pateretur. volui occurrere damnis venientibus. Excusationes ab odio, & impijs æmulationibus, vel ab insigni stolidaque impudentia natæ. Sanè in rebus potissimùm grauibus, & quæ famam nominisque existimationem tangunt, non nisi certa testa-

taq̃que dicenda esse, Christiana caritas monet. nam quis vel Sanctorum innoxius habebitur, si è suspicionibus ad delationes procurrendum erit? & quisnam delatorum horum est, qui sibi hoc euenire gaudeat? imò quis non ad similes delationes è suspicionibus natas perhorrescat? quis nõ inclamet, digniſſimos hosce narratores scriptoresq̃ue omni pœna esse? & quam veniã merebimur, qui quod in alijs damnamus, concedendum nobis arbitramur? & qua conscientia audet Religiosus non antè certissima & compertissima sibi, vulgare? aut socij sui, ac non rarò Superioris famam nomenq̃ue in dubium vocare? imitantur hi religiosam vocem, hyænæ sunt, & omni adeò Bonaso venenosiores, qui fœcundissimos sociorum agros, & horreo Dominico natos, fœda oris calamiq̃ue egerie sua, in steriles vertunt arenas, cineremq̃ue vento dispellendum.

Et hi non rarò sub sanctimoniæ quadam specie, boniq̃ue communis, in falsissimas delabuntur narrationes & suspiciones. & impingunt alijs crimina, errores, mores, quos nulla sæpe ætas, nulla posterа virtus eluet. eoq̃ue magis nocent, quo speciem aliquam sanctimoniæ, ac religiosæ modestiæ præferunt. Hæc enim ea sunt, quæ fidem

dem verbis ſcriptiſque faciunt. pulchra nimirum velamina, quibus nocentiſſima teguntur venena, nunquam virus poſitura. diræ Religionis peſtes: quibus maximi quique viri, omni ætate, etiam in probatiſſimis Religionibus perierunt: cùm fidem apud alios narrationibus ſcriptionibuſque ſuis à ſuſpicione promanantibus peperiſſent, maximè ſi apud Superiores.

Et ſanè nullis hæ accuſationes è tam dubijs incertiſque initijs prognatæ, elui lacrymis aut pœnitentijs poſſunt. facilioráque in omni propè ſcelere venia, quàm in his delationibus eſſe debeat. fragilitate namque quadam humana reliqua propè perpetrantur; ſcriptiones narrationeſque hæ, non niſi aut ex aperto, aut è tecto proſiliunt odio, æmulaque virtutis aut dignitatis alterius improbitate. noſtra omnia probatiſſima vellemus; aliorum, niſi è mente ſint noſtra, damnamus. ſi quid factum inconſultis nobis, improbum eſt, aut ſanè minùs probum, probiſſimum licet reipſa fuerit: ſi quid nobis auctoribus, ſtolidiſſimum quamuis, ac minùs probum, prudentiſſimum ac probiſſimum continuò erit. Vt ad probitatem ſapientiamque ſatis ſit, venire è mente noſtra; ad fatuitatem & improbitatem, venire è mente aliena.

Quæ res eo grauior est, quòd incertis ferè auctoribus, ignoratis saltem, vulnera hæc dentur: nec tueri se quisquam possit. nam si auctor innotesceret, sæpe, imò plurimùm, ad calumniam detegendam, solius auctoris cognitio satis foret. qui priuato non rarò emolumento, aut è re quapiam subtracta, aut negata, è serijs aliorum monitionibus, è suspicionibus neglectæ aut præteritæ dignitatis, è priuatorum commodorum frustrationibus ducuntur, indeque ad narrationes, & scriptiones prosiliunt. Non vocasti in consilium, non secutus sententiam es, alium prætulisti, inopinanti illi hæc, aut præter spem euenerunt, alia omnia sibi spoponderat, pollicebatur magna, excidit speratis. hinc illæ animorum tempestates & fluctus, quæ in illarum rerũ auctorem tota deuomunt naufragia.

Infelix maximè Superiorum conditio. Concedis quidquid hoc hominum genus postulat? grauis plerumque sequitur offensio multorum, & in omnem prudentiam peccasti. & nullo propè beneficio hos vinces, nisi omnia concesseris. omnia concedere nec tutum, nec Religio permittit. negas? fulmina tibi, & iaculatæ calamo rupes metuendæ sunt.

Infortunata etiam inferiorum ratio, si quan-

quando in Superiorem facilem ad ſuſpiciones, aut ad delationes è ſuſpicionibus natas, inciderint: qui nec narratores, nec ſcriptores hoſce comprimit; nec antequã ad fidem & monita profiliat, accuratiùs rem diſquirit; aut facilis ipſe ad ſuſpiciones, inferiorum dicta & facta in deteriorem ſemper partem interpretatur. è qua re prẹter perpetuam mentis anxietatem, ingens diffidentia naſcitur. è quo illud etiam prouenit, vt cùm fidem apud Superiorem inferior non inueniat, animos ad magna properantes deponat, laborem fugiat, ignauumque otium ſectetur, alienaque à Superiore mente, etiam in obedientia tepeſcat, amore omni ac reuerentia pulſa. vnde magna oblocutionũ porrigitur materia, indignationum, æmulationum, contemptus, odiorumque tandem, ac immanium vbique detractionum, nulla habita ratione conſcientiæ aut Dei. inſidias nimirum, fraudibus, credulitate nimia, opinionibus falſis, ementitis commentis ſtructas, paribus artibus propulſare conatur.

E qua re omnium ſuccedit turbatio, miſcentur infima ſummis, ac quaſi in domeſtico ferro ac veneno, intuta infidaque ſunt omnia; metu, terroribus ac ſollicitudine plena. nulla quies animis, nulla fides

vlli, trepidatio ac doli omnium mentes occuparunt; & ille iam solertissimus, prudentissimus ac feliciſſimus habetur, qui quacunque demum arte socium prostrauit. veris an falsis, iuxtà habetur. satis est vicisse, hostem strauisse. quod vbi euenit, non tam iam Religio, quàm gentilitia quędam Principis aula est: in qua ille primus maximusque, qui per calcatos plurimos deuenit ad summa, ipse fòrs non multò pòst calcandus. ea ferè in his dolis vicissitudo rerum est. non perennant hæ machinationes. & plerumque socij talium in mutuam insurgunt perniciem. neque enim diu in malo stare societas solet; & quos coniunxit, disiungit improbitas, eadem vtriusque causa.

Est autem hoc vitium eo deterius quo latiùs patet. vt audeat Hieronymus:

Epist. ad Celantiam. *Pauci admodum sunt, qui huic vitio renuntient: raroq; inuenies qui ita vitam suam irreprehensibilem exhibere velint, vt non libenter reprehendant alienam. tantáque huius mali libido mentes hominum inuasit, vt etiam qui procul ab aliis vitiis recesserunt, in istud tamen quasi in extremum diaboli laqueum incidant. Tu verò hoc malum ita effuge, vt non modò ipse non detrahas, sed nec alij quidem detrahenti aliquando credas.*

Reme-

Remedia.

A Superiore maximè pendent: qui si difficilis ad fidem præstandam delationibus fuerit, non magna delatores hi damna dabunt; minora etiam, si seriò narratas res examinauerit, & vbi falsa deprehenderit, non patiatur impunitos abire auctores. cuius rei si exempla aliqua illustria dederit, nemo facilè è suspicionibus ad accusationes deuolabit: at vbi viderit, non tantùm impunitos, sed & præmio quasi decoratos delatores hos abire, facilesque illis aures animumque præberi, fidemq; adhiberi, ac optimos quosque falsis his delationibus circumuentos iacere inglorios; ad ea mentem calamumque applicant, ad quæ serio, maturo, seueroque Superiore nunquam descendissent.

Quòd si Superior ipse malo hoc laboret, naturaque feratur in suspiciones nulla ratione firmatas, fidat nemini, ac ne familiarissimo quidem, ipsaque iam illi probitas suspecta sit, ametque ambiatque hos scriptores narratoresque; nihil reliquum est, quàm vt tales aliis quàm Superioris functionibus distineantur. quòd si in supremo capite resideat hoc malum, ad preces ac

Deum

Deum confugiendum erit, qui solus huic malo remedium adhibere potest.

Proderit in primis, si in omni delatione, tacitus apud se Superior cõsideret, eadem grauioraque è paribus initiis ac suspicionibus de se dici posse. se proinde si delatiloco statuerit, cogitaueritq; quid in simili causa concedi sibi vellet, non magno negotio remedium malo reperiet.

CAPVT XLVII.

Credulitas nimia in delationibus.

INgens, maximè in Superiore, malum, cùm facilis in delationes, credulus in narrata, descendit in executiones falsis sæpè delationibus innitentes. præproperum vitium, quo nõ pauci magnorum circumuenti, exercitus, respublicas, regna & imperia in vnam secum ruinam traxerunt, omnibus ipsi, ac vita demum exuti. Cadũt hoc malo primi exercituum ductores, primi in toga, primi in muneribus, & à purpura primi: cùm faciles in criminationes Principes, antè perimunt, bonis fortunisque exuunt, exilio damnant, quàm ex vero rem intellexerint; luuntque pòst præpropera consilia ex credulitate nata, sera & non

non reuocanda, nec remedianda pœnitudine.

Eadem in omni hominum genere reperies. quod non in vno aliquando resedit Religioso, viro magno. grande malum, & Religioni in primis noxiũ: hoc enim vno, primi non rarò virtute, ingenio, eruditione, rerumque agendarum dexteritate, ingloriam vitam ducunt, & à quibus sperari poterant maxima, iacent neglecti, & ignauos transiguntannos, quos rara felicitate, & Religionis bono decurrere poterant. & secuta non rarò mors in primis ingenijs, dum neglectum hunc è falsa denunciatione natum, credulitate fotum, superare non potuerunt, indignitate victi; maximè dum innocentia tegerentur, animusque sibi constaret recti bonique conscius: nec purgandi locum relictum viderent, Superioris animo delatione præoccupato & obsesso.

Comes deinde credulitati temeritas est, prorumpitque quicunque illa tenetur, in temerarios plurimùm ausus, ac nulli magis quàm ipsi pœnitendos; vt nihil aberrauerim si præcipitio non tantùm proximam, sed è præcipitio pendulam credulitatem dixero, minimo motu in præceps agẽdam.

Malum supra quàm credi potest, vt omni

ni reipub. ſic Religioni noxium. neque magni quidquã ſperari iam poteſt, poſtquam animum credula hæc facilitas occupauerit. nam vt in omni propè contubernio non deſunt, qui Superiorum venantur aures, ingerunt placentia; ſi propenſos in delationes ſentiant, proni iam ipſi ad hæc mala totis viribus ruunt in gratas Superioribus delationes, & materiam credulitati ſuggerunt fœcundi flammarum harum incẽtores, ab omni meritò Religione eliminandi. nam quæ tuta innocentia erit, cùm delatoribus Superiorum credulitate vltro oſtia aperiantur, prouocenturque illorum facilitate in malefidas plurimùm narrationes? aut quis cuique animus ad magna, ſi & hæc patere calumniæ viderit? continebit ſe quiſque deteriorum metu, nec vires in apertum diffundet, ſtringet potiùs, quas plurimorum bono laxare poterat, habenas; & inter ignauas cogitationes vitam tranſiget, multorum alioqui ſaluti impendendam.

Cùm deinde credulus omnis facilis ſit in ſuſpiciones, maximè ſiniſtras, & timoribus plenas, ſuſpectaque habeat omnia, & in minimis maxima perhorreſcat; fit vt inquietam vitam tranſigat, nulli fidus, nulli fidat: atque hinc perpetuis agitatus animo-

morum fluctibus, continuis tempestatibus iactatur: nulloque certo stabiliqúe littore constitutus, in omnem partem pulsatur, ignarus cui stationi adhæreſcat, cui credat. quam rem longissimè ab omni Religionis tranquillitate, portuque illius abesse nemo non videat.

Neque tamen nimia in alios esse confidentia consultum est; sed neque diffidentia nimia. non obfirmet animum ad omnem delationem, non aperiat ad omnem; vt nec omnia, nec nihil credat: medius inter Charybdes Scyllasque has tutus enauigabit; tentabit vtrimque breuia prudentiæ suæ bolide, vitabitque prouida circumspectione sua, quidquid quaqua parte naufragio timendum. nam & nulli fidem adhibere, soliſque oculis suis credere, pertinacis ingenij est, sibique potiùs quàm publico nati; omnia credere, ingentis plena periculi res est, & imperio imprimis noxia. vt meritò dicat Sapiens: *Qui credit citò, leuis est corde, & minorabitur.* &, *Audisti verbũ aduersus proximum tuum? commoriatur in te, fidens quoniam non te dirumpet. à facie verbi parturit fatuus, tanquam gemitus partus infantis.* Eccl. 19

Reme-

Remedia.

MOram dare, certumque sibi tempus præscribere, vtilissimum erit; ferè enim calida in his delationibus consilia pœnitenda sunt.

Nunquam ad sententiam, quacunque etiam in re descendere parte inaudita.

Reo potissimã semper aurem præbere, plusque huic, quàm accusatori indulgere.

Suspectum omnem delatorem habere, ne qua auersionis, æmulationis, inuidentię, aut odiorum causa intercedat. Conditio dein illius perpendenda, vita, mores, ingenium: num consuetudine, aut natura facilis ad delationem, pronusque ad suspiciones, & res supra fidem augendas. examinandi etiam sigillatim si qui verbis factisue interfuerint, ponderandaque singula. circumstantię etiam accuratè dispiciẽdæ, & quidquid fidem facere ac derogare potest. considerandum etiam, audieritne delator, an aliorum ore referat, aliorum oculis, an suis: considerabit proinde prudens gubernator singula, audiet omnes, repellet neminem, credet paucis, ac non nisi longo vsu probatissimis: discutiet narrata, personam intuebitur deferentis & dela-

delati; num quæ odia & æmulationes intercurrant, num quæ animorum commotiones, aut nocendi ſtudium; quibus rationibus delatæ res firmentur, quibus teſtibus, qua ex cauſa dicta factaq́; qua mente. vitam etiam intuebitur vtriuſque præteritam, moreſq́; præſentes; pluſque ſemper reo tribuet, quàm accuſatori, in rationum maximè perſonarumque paritate, aut non magna imparitate. Deo ſeriis precibus, tacitiſque, etiam in rebus ſecretis, aliorum orationibus res commẽdanda.

In omni delatione cogitare, poſſe ſubeſſe falſum, poſſe falli delatorem, poſſe affectu in tranſuerſum duci, poſſe aliud interceſſiſſe, quod aut delictum minuat, aut vniuerſum tollat; aliaque huius generis.

Prudenter monet Hieronymus: *Nec obtrectatoribus auctoritatem de conſenſu tribuas, ne eorũ vitium nutrias annuendo. Noli, inquit Scriptura, conſentaneus eſſe cum derogantibus aduerſus proximum tuum, & non accipies ſuper illum peccatum. & alibi: Sepi aures tuas ſpinis, & noli audire linguam nequam. nihil enim tam inquietat animum. nihil eſt quod ita mobilem mentem ac leuem faciat, quàm facilè totum credere, & obtrectatorum verba temerario mentis aſſenſu ſequi. Hinc enim crebræ diſſenſiones, hinc odia iniuſta naſcuntur. hoc eſt quod ſæpe de* Epiſt. ad Celantiam.

amicissimis etiam inimicos facit, dum concordes quidem, sed credulas animas maleloqua lingua dissociat.

CAPVT XLVIII.

Nimiæ commendationes & depressiones.

SVspectum dicendi genus, & quod fidem verbis adimit, eleuatque omnia propè rationum pondera & momenta. nimis enim propensam in alterutram partem voluntatem ostendit. quare suspicionem non tam rationis, quàm affectus ingenerat; facitque vt etiam rationibus, alioqui solidis, non parum derogetur. priuata namque aliqua talem necessitudine, cæco quodam amoris affectu, aut speratis emolumentis, & dignitatum ac commodorum suorum accessionibus, duci auditores arbitrantur.

Inde grandia nascuntur præiudicia, amoris aut odij, & neutri fides adhibetur, vtrique abrogatur, cùm in illo rationem ab amore, in hoc ab odio vinci arbitrentur. temperabit proinde dictionem, & plus illi modestiæ, quàm caloris interspargit quisquis apud viros rerum intelligentes fidem sperat. in populo plebeque infima, plus

plus sæpe potest calor, & verborũ, tanquã fluctuum congeries & cõuolutiones. cùm impetu ferè potiùs, quàm maturo rerum verborumque pondere ducatur; modestiam, compositosq; ad maturitatem mores pro tarditate, & ingenita naturæ lentitate numerat: æqualitatem verò ac dictionis quandam malaciam in ignauo pectore, & ingloria mente ponit; ventis gaudet, & pleno grauidatis Austro velis; vt qui impetu, ac quasi vorticibus magis feratur, quàm ratione.

Hoc interim certum, non esse religiosi candoris, res verbis augere, & illarum tenuitatem augusto ornatu vestire, aut infra meritam laudem ponere; aut debito spoliatas cultu, naufragas, ac tanquam fluctibus excussas in mediis arenis destituere.

Sed nec Christianæ simplicitatis est, mendacio amorem odiaque iuuare, & infra supraque verum res tollere, aut deprimere. Neque de bona conscientia veniunt hæc placentia verba, & ad gratiam mendacio vestita: nascunturque ex his maiora damna, quàm quisquam prima fronte arbitretur. Sæpe enim Superiores in functionibus dispertiendis fidem commendationibus adhibent: & dum sequuntur cæcos hosce laudatores & ductores, non rarò in

præcipitia ſcopuloſque plurimos impellunt. ſi verò nimiis depreſſionibus aures mentemque admouerint, in pœnitenda labuntur, dum idoneos in primis, & ad magna natos, muneribus exuunt, aut non admouẽt, vano hoc metu, ex improbo commento nato, repellente. Ita fit, vt indigniſſimus quiſque ad clauum ſedeat, in Syrtes & breuia nauem daturus; arceanturque à gubernaculis, quorum induſtriâ tutò per decumanos etiam fluctus, ſequientibus Auſtris nauigari poterat.

Quòd ſi Superior hoc malo teneatur, perit omnis illi apud ſuos fides. nam & dum veriſſima narrat, in neutram partem librato affectu, ſemper aliquid aut profuſæ, ac ſupra verum prodigæ laudis, aut infra verum auaræ ac æmulæ tenacitatis ſubeſſe ſuſpicantur: neque fides iam tantùm illi in augmento aut decremento adempta, ſed in omni omnino re; cùm tam facilè illi eſſe arbitrentur, vniuerſam rem, quàm illius partem mendacio aut tollere, aut eleuare. Imitatur verbis paternum affectum? pulchris verbis alienum animum tegi ſuſpicantur. promittit ſollicitudinem diuino orationis fluxu, & vbera quædam oſtentat matris? inopiam his tegi rerum, & mentiri vbera vterumque matrem putant.

tant. fidem addicit, & in fiduciam ſuos locuplete ſponſione pellicit? opes exteriùs oſtentari, egeſtatem intus habitare ominantur. ſinceritatem & candorem oratione ſpondet? plus etiam verentur, quo plus ſpondet. Neque quiſquam huic ſe ſuaque credet; verebitur ſecreti fidem: cùm ferè tales pronos ad quæuis effutienda reperiamus. quàm enim faciles ad augmenta ac decrementa rerum ſunt, tam plurimùm faciles in omniū narrationem reperies. continebit enim difficilè rem ipſam, qui intra veri terminos continere illas neſcit. inde iam illa naſcuntur inferiorum de Superiore dicta, Antiquum obtinet, ne crede. creſcit illius aut decreſcit oratio ab affectu, res alia eſt. facit more ſuo, & pro inueterata conſuetudine pulchra veſte deformem ſtatuam induit, aut vili palla pulchram tegit. alius dixiſſet, crederemus: nam verba rebus aptari, tanquam ſtrictam veſtem corpori, à qua nullus huic decor, ſed roboris ac venuſtatis expreſſio eſt, arbitraremur. at in huius ore & ornamenta & res figulantur; & quæ nuſquam ſunt, eſſe incipiunt. Omnis deinde veneratio in Superiorē perit: nam cuius ſemel orationi fides detracta eſt, etiam venerationi cultus omnis ademptus eſt.

Multum deinde illi, quicunque hoc vitio laborat, apud externos de fide, de sanctitatis opinione, adeoque etiam de sperato animarum fructu decedit: nam vbi semel hæc de illo opinio inualuit, quod ferè euenire solet; omnia propè illius dicta, aut supra aut infra verum esse, non immeritò suspicantur. laudat? crescere credunt rem dictione. vituperat? detrahi fidem laudemque rebus, verbis arbitrantur. exempla adfert in terrorem, in diuini nominis amorem impellentia? plurimum hîc additicij subesse coloris putant; nec tam rem ostendi, quàm ornatum, remque ipsam cultu tegi. omnia denique eiusdem generis dicta illius esse, etiam dum testatissima, & ab omni fuco alienissima narrat, sibi persuadent, è consueto nimirum illius more omnia metientes. Et dum prodesse, aut obesse student pro vario suo affectu alijs; apud cordatos carent sæpe effectu sperato: cùm nullam in laude fidem, nullam in vituperatione inueniant, & contrariam non rarò aliorum animis opinionem ingerant; vt quos laudant, vituperatione dignos; quos vituperant, laude dignissimos alij arbitrentur.

Re-

Remedia.

EC rebris ferè ſerijſque Superiorum monitis petenda ſunt. vt quos viderint hac ægritudine teneri, quoties labentes repererint, toties ſeriò moneant.

Iuuerit, illis etiam aliquem è magis ſerijs maturiſque Patribus deſignare, quem non illibentes audiunt: qui ſi quid in hoc genere monitione dignum obſeruauerit, non parcat. proderitque publicis nonnunquam monitis ab his terrere.

Sin ipſi Superiores obnoxij malo huic ſunt: videndum an aliquem habeāt, quem pro priuata neceſſitudine non grauatè audiant, cuique ad religiosè monendum non deſit animus; ſi modò ſperari prudenter emendatio poſſit.

Ipſa denique conſideratio labantis apud omnes fidei, & Superiores & reliquos meritò terrere ab hac conſuetudine deberet; eo magis quòd ſemel imbibita hæc ratio vbi inter domeſticos conualuerit, abeat etiam ad externos: vt qui his moribus domi fuerit, ijſdem extra domum futurus ſit, etiam in concionibus ad populum, in priuatis colloquijs, in ipſoque adeò ſancto confeſſionum audiēdarum munere. quod

vbi fit, omnis neceſſe ſperatus ſpiritualis fructus collabaſcat. ſemel enim extincta protritaque fide, ſpei nihil reliquum eſſe poteſt.

Proderitque priuatim hac de re examen inſtituere, ac in rerum narrationibus, familiariqúe colloquio attentum in omnem partem animum habere, verbiſque ſuis præſentem, ac quaſi monitorem ſui. certis etiam ſibi pœnitentijs in omnem manifeſtum lapſum propoſitis.

CAPVT XLIX.

Apprehenſiones, ſuſpiciones.

PEriculis hîc omnia plena ſunt, & magnorum etiam infelici & præpropero exitu comprobata. Hinc enim mœrores cor exedentes, ipſaque adeò oſſa emedullantes. ſequuntur animorum alienationes, ac in vltimam ſæpe deſperationem vergentia mala: ſpiritalis dein quædam ſuccedit nauſea, & ab omni omnino munere auerſiones, laborum fuga, piarumq; exercitationum neglectus; ac quaſi quidam languentis animi contemptus, inquietudo inſuper quædam mentis: & iam omnis illi locus, ſocij, munia moleſta ſunt,

ac

ac leuissima quæque grauissima, mollia dura, suauia acerba videntur: monita deinde, blandæque Superiorum aut aliorum compellationes, dolo & fallacijs plenæ. si benignè omnia pollicearis, rideri se arbitrantur; si maturiùs egeris, indignantur; si fortiùs, exurgunt in iras; ac vix nisi cum vita deponunt hoc malum, vbi semel inualuit, ac radices egit.

Accedit, tales in perpetua quadam mentis inquietudine viuere, in perenni nocte dieque animorum iactatione, vt nulla illis quies menti, nulla animo pax sit, sed æterna quædam lucta, & ærugo pectoris, cordis contortiones, ac intima quasi mentis euisceratio; dum continuis doloribus, tanquam immanissimis furentis Oceani fluctibus in omnem partem iactantur, omni interiori malacia ac tranquillitate pulsa, ac quasi in exilium missa. *Sicut* enim *tinea* Prou. 25
vestimento, & vermis ligno: ita tristitia viri nocet cordi.

Neque soli impotenti hac inquietudine aguntur, sed & alios in naufragij sui partem secum trahunt, malorum maximè & Oceani illius inexpertes, qui fluctuum illius rabiem nunquam tulerunt: vt non mirum sit, in suspicionum aliquem scopulum illidi; illos maximè quos aliqua animo-

rum ſcabies tenet ; cùm minimo affrictu exaſperatur malum,& vulneri locum præbet. Periculis planè res pleniſſima, quando mutuum exacuunt morbum . nam & in murmurationum, & in latiſſimum detractionum campum excurrunt: damnant omnia; nec ingenio quiſquam illorum facit ſatis,dum nulli fidunt, diffidunt omnibus, tuta etiam omnia timentes;cùm fraudibus doliſque plena arbitrentur omnia; nullius amicitiam veram, nullius fidem ſecuram, nullius ſponſiones certas ſibi perſuadeant. hoſtium illis loco omnes, & in omnium frontibus inimica leguntarma:in omnium verbis hoſtilia reperiunt agmina, in omnium oculis ſtructas vident inſidias: ſocia & amica illis conſilia pro aduerſantibus & perimentibus; auxiliares copiæ pro oppugnantibus habentur. nuſquam denique illis fides, nec in optimo, probiſſimo, ſanctiſſimo. adeò remedium propè omne, malum hoc ſuperat,cùm medicam nullius admittat manum, aſpernetur omnium, ac tanquam hoſtilem fugiat.

Si Superior ſuſpicionibus hiſce teneatur, vniuerſam domeſticam gubernationem euertet, inuiſus grauiſque ſuis. neque apud talẽ ſubditorum virtus probitaſque annis plurimis teſtata, nec probata innocentia,

centia, nec ratio locum habent: sed ex altè impressarum suspicionum vmbris, omnis inferior fit nocens, omnis reus. cumque perpetuò tanquam fluctibus mentis iactetur anxietate, mille se suosque cogitationibus rebusque cruciat. & vt ingeniosa suspicio est, in vna mille difficultates inuenit, quibus & se suosq; inuoluat. Sed neque ad magna conatum extẽdet, & impedimento etiam erit aliis, ne generoso ausu ad magna tendant: caussamque sæpe dabit ad præclara & illustria natis, vt in ignauo otio decurrant annos, excludanturque ab ijs muneribus, in quibus ingenti nominis diuini propagatione, proximorumque salute occupari poterant. Si inferior his laborat, omnia Superioris consilia etiam amicissima & à paterna manu profecta, vt inimica & hostilia auersabitur. Nascuntur inde subdolæ vtrimque, in mutuam euersionem molitiones, cùm perire cupimus, aut spe excidere, aut sanè ad maiora non contendere quos aduersarios arbitramur. hinc mutuarum offensionum validæ exurgunt caussæ, nulla arte & industria ponendæ. erumpuntque hæc facilè ad externos, magno familiæ damno, & conceptæ opinionis bonæ graui iactura. Ingens malum. quod aut è pusillanimitate profectum, aut

è ta-

è tacito fastu, aut alienæ virtutis inuidentia, aut ex indignatione, è negato aut frustrato munere, concepta, maximè si aliorum consiliis studioque impedimentum iniectum; aut sanè, falsis licet nixa principiis, suspicio talis, nata fuerit.

Tollitur denique domui libertas omnis, cùm nemo tutò audeat illis præsentibus sermonẽ miscere, veritus ne quid siniſtræ opinionis nascatur, ne malignior interpretatio. fugiunt proinde talium consuetudinem, apud quos vident, non dicta factaque dicta factaque esse. è qua re ingens familiam turbatio occupat, quæ solo auctore semoto conquiescit.

Remedia.

QVòd si quis suspicionibus his agatur, & in aliorum moribus vitaque tanquam in Oceano fluctibus iactetur; cogitet quàm falsis aliàs suspicionibus, quàm ingeniosis, & ad fidem faciendam aptè excogitatis, certoque sibi persuasis, in errorem inductus fuerit: quàm fortiter sæpe & tanquam ab oculatis testibus narrata dies detexerit, & victrix simplex veritas subdolam improbitatem prostrauerit. eadem in præsentiarum aliisque suspicionibus

bus euenire posse arbitretur. iam si quales in se reliquos insurgentibus ex quacunque caussa suspicionibus esse optauerit, talem se præbuerit aliis; non magno negotio, suspiciones reponet. cogitet quid incursantibus illis statui in se vellet, quantam fidem adhiberi, quæ consilia iniri, quid decerni. eademque ipse in aliis statuat. prudens regula est, quæ ab animo suo in paribus constituto, aliquid in aliis decernit.

Si è nulla certa causa natæ noxiæ hæ apprehensiones sunt; magis à medico, quàm aliunde remedia poscenda, aut speranda sunt, & à locorum muniumque varia mutatione. fortè enim hac quasi iactatione leuabitur æger, incidetque in Superiorem naturæ suæ conuenientem.

Si mala hæc quis patiatur ab aliis, quod frequenter euenire solet, ex dissentientiũ iudiciorum varietate, vel ex siniſtra aliorum de nobis opinionum formatione, ex muneris priuatione, ex neglectu, aut nominis detractione, falsò plurimùm irrogata; armandum pectus his similibusque cogitationibus malũ lenientibus erit: *Omnis homo ex se æstimat alterum. fornicarius neminem putat castum, castus de fornicario non facilè suspicatur: superbus neminem putat humilem. humilis neminem putat esse superbum.* *Chryſ. super Matth.*

Libera

Libera hominum ingenia & iudicia sunt,& ferè tot in his discrimina, quot capita. quid te torques in non emendanda varietate,& quæ non est in manu tua? quæ flecti imperio & voluntate possunt, tua sunt: in alieno speranda potiùs, quàm cogenda emendatio est: coactio in proprio valet, suasio in alieno. neque prudens sperare debet aut potest, aliorum omnium iudiciorum cum suo consensum; maximè cùm pars maxima nudis plerumque opinionibus à suspicione natis moueatur, à quibus ob innatam iudiciorum tenacitatem, non facilè plerosque dimoueas. feret ergo prudens quæ emendare aut mutare non potest, nec mœrore se macerabit in ijs, quorum euentus ab alieno imperio & voluntate pendet.

Cogita, si calumniator est, errore duci. quid faceres aberranti? non in viam reduceres? facies hoc in iudiciorum errore: reduc aberrantem factis è virtute natis, vt videat alium te esse, quàm errore ductus arbitrabatur. & teipsum intuere: vide quoties hoc æstu abreptus fueris, quàm fœcundis ingeniosisque in aliorum factis suspicionibus in errorem inductus. nec miraberis alios paribus iactari. tuo malo aliis mederi disce.

Cogi-

Cogita talem morbo laborare, & miſereberis potiùs, quàm indignaberis. quis indignatur febricitanti,& maledicenti ac conſpuenti? abſtergit potiùs hæc ſputa beneuolentiæ etiam aliquando oſtentatione, quaſi ex iniuria beneficia acceperit, mulcetque eo magis ægrum, quo ille furit magis. febris, adeoque phreneſis calumniatorẽ occupauit; compatere, & morbo calumniam tribue. Vis vinci? ad ima calumniam demitte, & tanquã ignauo mœrore protritum te calumniator videat. Sed grauis calumnia eſt, non meliùs innocentem, quàm nocentem pati?

Vis calumniam vincere? contemne. maior omni contumelia qui contempſit eſt: nec vlla re alia nobiliorem de calumniatore triumphum duces, quàm cùm te viderit generoſo calcatu tranſeuntem hæc vt folia vento rapta, vt ſtillicidia vanè ſparſa, vt grandinem tecto illiſam. nec grauior vlla vindicta eſt, quàm cùm ſe calumniator viderit ſolo contemptu ſuperatum. Vis etiam triumphum illuſtriorem? beneficiis calumniatorem obſtringe: nulla re magis etiam barbarũ pectus franges. Monuit hoc olim Sapiens: *Si eſurierit inimicus tuus, ciba illũ: ſi ſitierit, da ei aquam bibere. prunas enim congregabis ſuper caput eius, & Dominus* Prou. 25

1.Pet. 3. *minus reddet tibi.* & Apostolus: *Non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto, sed contrà benedicentes, quia in hoc vocati estis.*

Percurre quotquot orbe toto fuerunt magni, & intuere num quem à calumnia reperies immunem: neminem inuenies tanta innocẽtia, vitæque sanctitate, quem non hac grandine, tanquam saxeo imbre videas complutum. & ferè quo quisque maior, eo pluribus fuit iactatus. Quãta regna iacent, è nudis suspicionibus calcata? quanti Reges ductoresque exercituum hostibus inuicti, ad hos suspicionũ scopulos illisi, naufragium fecerunt? Magna etiam necessum est esse, quæ æmulationem & odia prouocant. humi iacentibus nemo inuidet, ad alta consurgimus, & cùm non possimus paria, deiecta & prostrata cupimus. Non egrediamur Religionem. quãta primi omnium Ordinum parẽtes tulerint, nemo ignorare potest; vt audeam dicere, Da mihi virum in Religione magnum, dabo tibi calumniis non semel tantum non oppressum.

Cogita euenire hæc tibi à Domino ad expiationem culparum; & hilari oculo atque animo suscipies, agesq; ingentes Deo gratias, pro tam suaui pœnarum in inferno

aut

aut Purgatorio debitarum, in calumnias commutatione.

Cogita à Deo hæc immitti aut permitti, vt variarum calumniarum iactatione durioribus assuescas: vt difficultatum harum consuetudine, ac quasi familiaritate discas minima dedignari, ad magna assurgere. ita leo vulpeculam, aut ouem contemnit: at si elephas contrà steterit, excutit generosas iubas, tanquam lætitiæ imbribus de cælo perplutas: gaudet enim magnis magnus animus componi, vilia dedignatur. facit hoc mens omnis incommodis & aduersitatibus roborata, & quæ assiduitate ac frequentatione callum obduxit. Et sanè neglexisse, ac quasi ignauum transisse videtur Deus, quem non dignatus est durioribus ad maiora parare. de cuius virtute magna sibi promittit, illum audet componere magnis. ita militiæ duces ad difficillima quæq; promptissimũ quemque vocant, ignauos in medium coniiciũt agmen, aut sarcinis destinant.

Permittit hæc Dominus, vt in animi submissione nos contineat. ne muneribus, ne felicioribus rerum successibus, populi fauoribus, ne cælestibus gratuitis donis, eruditione, prudentia, eloquentia extollamur.

Docemur hîc decurrere ad Deum, illi soli fidere, in eo spem omnem reponere, humana contemnere, vt incerta, intuta, infida, fraudibusque etiam in fratribus obnoxia; cùm ab vno vtero sæpe insurgunt calumniæ, etiam ab amicissimis. quare nemo paulò prudentior ad ea descendat, quorum propalatio noxia auctori esse possit. ille securus degit, qui nihil pœnitendum committit, quique ea etiam coniunctissimo credit, ad quorum euulgationem non erubescit.

Plerumque etiam Dominus, quos gubernationi destinauit, antè per aspera & aduersa roborat. nam quid faciet tempestatum inexpertus fluctibus insurgentibus? quæ consilia aut remedia dabit malis properantibus? eueniet illi quod militiam inexperto, pugnam aggredienti, trepidabit ad omnem hostium occursum, & antè corruet, quàm consilia explicabit.

Et ferè durissima, durioribus non assuetorum, imperia sunt: qui cùm non didicerint pati, nec compati sciunt. ille suauiùs plurimùm imperat, qui in se aduersantium rabiem expertus, periculo suo aliena didicit metiri, magnorumque etiam num vulnerum cicatrices circumfert: quique non alieno tantùm exemplo, sed & suo didicit

quid

quid possint calumniæ. ille enim experientia didicit, quæ occurrantibus his malis remedia admouenda sunt. inexpertus miscebit omnia; experiri in vnoquoque remedia volet, quid possint, aliorum nimirum edocendus malo. ille securus manum admouet, qui longa experientia vim mali didicit, & mitioribus primùm inualetudinem tentare, nec ad duriora, nisi in extremis, & quæ reliqua omnia aspernantur, descendere.

Cogita demum præmia cælo promissa, si forti animo calumniam tuleris. nulla re alia magis mitescit labor, adeoque dulcescit, vt & ipsa iam verbera mollescant, si præmia adiunxeris: quæ qui cogitat, hilari vultu calumnias & aduersantia quæque amplexabitur, vt semina fructuum cælo reponendorũ, vt messem Dominico horreo inferendam, vt diuinæ in nos beneuolentiæ signa. memores illius, Quos pariauit cælestis Pater Filio, laboribus, calumniis, verbere, sanguine; hos etiam, quantum humana cælestibus componi possunt, pariabit & præmiis. nec certior in hac vita diuinæ in nos beneficentiæ testatio est, quàm si variorum in hac vita iudiciis, linguis, calamis iactari nos permittat.

Iuuabit, se suspicionesque suas, pulsa si-

mulatione, candidè Superiori,& domeſtico Confeſſario aperire. nihil deinde in hac vita ab humana manu ambire, nihil ſperare. non timuit qui non ſperauit: nec abreptus ſuſpicionibus eſt qui non timuit. ſemper enim miſtus ſuſpicioni metus eſt, dux illi & perpetuus comes. humanas verò laudes negligere. cùm deterrimi ferè ampla harum materia ſint. ſanè nec optimus, nec prudentiſſimus ad magna tollitur: vltima ferè in humano delectu prudentia eſt, fauor & propenſio quædam animi primum locum tenent. beatus qui hæc riſit, & humanis omnibus maior ſola cæleſtia ſperauit, ſola amauit: contempſit reliqua, vt indigna cælis Deoque, cui natus, & cui vni omnis viri prudentis, viri boni labor deſudat, felixque fœcunduſq; ſudor profunditur.

CAPVT L.

Puſillanimitas.

VArijs è cauſis hæc naſcitur: naturæ tamen plerumque vitium eſt, omnia metuentis, omnia viribus maiora arbitrantis. hinc in ignauo quodam timore conſenescit animus, nec ad magna aut ardua, exten-

extendit manum, semper pauidus; generosa & excelsa nec auribus quidem admittit viliſſimis ſe paſcens. ſiquid in aliorum gratiam agat, contentus rem propoſuiſſe eſt: vt ſi excitet, & ad grandia prouocet ac inflammet, viroque ac poſteritate digna meditetur; fruſtra ſperes. vt verò difficultates perfringat, obices repellat, arma armis pulſet, ferroque ferrum excutiat, ſudorem fundat, ſanguinem gloriæ in poſteros ſemen ſpargat; nequidquam exſpectes. amat infima cùm deſperet magna, deligitque ſordeſcere in illis, ne in his laborum miles vias patiatur. hinc etiam viribus ſuis non rarò inferiora, ne attingit quidem, & oblata ac vltro obtruſa magna negligit, deſperans de conſecutione, omniaque tuta timens, ad ſola ignobilia, timorique ſuo inferiora, aut vt ſummum paria dexteram extendit.

Prouenit ſæpe puſillanimitas hæc ex innato quodam faſtu & arrogantia. dum enim aut nomen venamur, quod non conſequimur, aut dignitatibus inhiamus negatis, aut antelatum aliũ cernimus, aut ſperatis fruſtramur opibus, aut à cogitato munere repulſam patimur, aut denique à quo laudem exſpectabamus, dedecus referimus; labimur animo, ſucciduntque tan-

quam lassato genua, & aut ab indignatione non consecuti voti, ab ignominia relata, à concepta acerbitate, à reportata verecundia, ab ipsa denique desperatione, similibusque à superbia natis, totis animis corruimus; vertunturque desiderata in timorem, mœrorem, suspiciones varias, temeraria iudicia, animorum alienationes, in quoddam mentis frigus, vt tanquam glacie constrictus, aut quodam pigro torpore perfusus, totus ignauescat animus.

Exoritur sæpe eadem è melancholia quadam altiùs impressa & fota, quàm vt leuibus remedijs discuti possit; dum quędam præter spem obuenientia, aut opinionibus nostris aduersantia, aut cum iudicio nostro pugnantia profundiùs demittimus: & nudis sæpe mœrores illi opinionibus innituntur, quę maximarum intus turbarū caussam probent. videmus tempestates & plusquā decumanos fluctus pectori obuersantes, & caussa nulla, totque procellarum fluctuumque cælo propè minitantium, sola è suspicionibus opinio nata caussam dedit. nec eximendi illam spes vlla, nisi qui patitur iactationum suarum caussam prodat. & ferè seriùs se retegit, malaque quibus opprimitur & sorbetur. antè nimirum oportuit, & principijs occur-

currendum fuerat. fruſtra medicina extremis ſeruatur, cùm inualuit ægritudo, & intima depaſta eſt.

Nec rarò hæc à concepta quadam animi indignatione originem ducit. benefecit aliquis amico, quantaque potuit in eum beneficia contulit, vt natare poſſit in immenſo quodam beneficiorum Oceano; & poſt tot benefacta ex amico inimicum patitur. Alius pectoris ſui intima alterius commiſit fidei, vt nihil celauerit, nihil clauſerit, recluſerit omnia, & tanquam cum mente ſua prolocutus omnia reſerarit clauſtra; & pòſt patitur infidum, & ſanctè commiſſorum violatorem. Tertius eduxit, ac quaſi manibus ac genibus ſuis alumnatus eſt aliquem, parens illi & mater, nec non niſi multorum inuidia protruſit ad magna; conſequitur deinde hunc Superiorem & ſimul hoſtem. Dura omnino conditio, & quæ ſatis ſit ad valentem & robore plenum deturbandum & eneruandum.

Sunt harum rerum innumera paſſim exempla, & ſubita ſæpe morte, aut lenta ac miſeranda tabe confirmata: è quibus initijs in vnoquoque hominum genere cecidiſſe vidimus primos in omni fortuna viros, meliori exitu digniſſimos: quos concepta mentis ægritudo, dum ad repellenda

procurſantia, aut calcanda aduerſa non ſatis fuit animi, præpropero caſu, infelici fine, vitam robore adhuc & annis plenam intempeſta morte præcidere fecit, totaſq; familias inexſpectato lapſu funeſtauit.

Expectari ab his magna poterant, & ingeniorum prudentiæque raræ dotes ſumma ſpondebant: gratia & eloquentia, totuſque corporis habitus, ac in agendo ſolertia dexteritaſque indefeſſo ſtudio coniuncta, nihil non promittebat. acceſſit animi quidam mœror, è quacũque cauſſa vera an falſa natus, & tanquam vna falce vniuerſam ſpem ſecuit: aut tanquam venenaria pruina, aut inimicum frugibus gelu, diuitem meſſem fæcundo ſolo ridentem penitus decoxit, ſolaque exſpectatione ſua locupletem dominum fruſtratus eſt. Et ille non vna in aduerſis victoria illuſtris animo fractus corruit, tantaſque ſpes ad ſumma ſurgentes, momento protriuit, fabulaque iam factus orbi eſt, qui miraculum fuerat. & cadit illi nõ rarò totius Religionis damno, totius familiæ interitu, ſecumque trahit vna nimirum ruina domum totam. crederes Philiſtea agmina roboraque vna columnarum concuſſione corruiſſe, cęcoque Samſone puſillanimitate è mœrore quopiam nata, tantam cælo ſurgentem

mo-

molem vno impulsu decinerante.

Innumeræ propè rerum harum causſæ ſunt: Superiorũ imprudentia, ſeuerior correctio, credulitas à falſa delatione nata, diffidentia, amicus infidus, doloſa circumuentio, obtrectationes, ſuſpiciones altiùs depreſſæ, inopinata infelicium euentuum ſucceſſio, inexſpectata ſecundorum in aduerſa commutatio, è digniore gradu deiectio, inimici ad maiora euectio, maximè ſi illius poteſtati ſubmittatur; innocentia calumnijs petita, fides criminationibus habita, defenſioni locus negatus, inauditi damnatio, ingratus animus, beneficiorum immemor, qui pro benefactis hoſtilia reponat; cùm remunerare debuit, & grata beneficia proſequi memoria, inimicum oſtendit pectus: ſecreti criminis inſperata retectio, innumeraque propè, pro cuiuſq; ingenio alia atque alia: quæ cùm in animum nõ omnino prævalidum inciderint, aut in pectus aduerſantibus inaſſuetum, aut ſecundo lætoque perpetuò proſperioris fortunæ ſucceſſu elatum & aſſuetum; facilè ad mœrores & puſillanimitatem mœroribus comitem propellunt, inde in malorum vltimum deſperationem.

Languet in talibus primò animus, tepetque, vt arbitrari poſſis alto quodam

sopore depressam mentẽ iacere, putes lethargo oppressam; fastidit deinde omnia, ac spiritali quadam nausea delassatus, dormienti, somnoque è diuturna vigilia prægrauato similis, in supina quadam ignauia procumbit: abhorret à lætioribus, delectatur tristibus, amœna refugit, sectatur horrida, congressum aliorum auersatur, amat solitudinem, labores refugit, captat otia mœroribus amica: mille suspicionibus diem noctemque fatigat, nulli magisquàm sibi grauis. siquid benefeceris, fraudem veretur: si serias admonitiones adhibueris, hostem arbitratur. læta narras? rideri se putat. tristia? ab inimico pectore profecta credit; vt à solo propè Deo remedia speranda sint.

Si Superiorem pusillanimitas hęc tenet, miserationibus vbique digna res est. ferè enim talis concreditum sibi munus vniuersum negligit, & è timore fastidio plenus, nauseabundoque in omnibus similis, ingenti in res omnes fertur displicentia. nihil serium magnumque aggreditur, nullamque rem posteritate laudeque dignam, nihil denique quod animos generosos præferat, cùm omnia viribus suis maiora arbitretur. quare nec ad ardua aut victura dexteram audet extendere, similis illi

illi quem Sapiens mittit ad formicam.

Ac licet digniſſimus munere ſit quod obit, nec quidquam illi neceſſariarum rerum ad magna deſit; minùs tamẽ idoneum metus facit, & conceptus ſemel animo timor, & diffidentia ſui, vt vix quidquam à tali ſperari poſſit: tanquam ſi quis viribus diffidens, abiectis armis, inermem ſe nudumque imbelli aduerſario obiiciat. facit hoc omnis puſillanimus. preſidiis licet maximis ſuffultus, omnibus vltro ſe exuit, ſpoliatque.

Quin & neſcio quid diffidentię in Deum pauido ſemper pectore circumferat quiſquis hoc malo tenetur. neque enim fieri poteſt, vt qui ſpem ſuam in illum coniecit, tot vndiq; timoribus circumſepiatur; cùm dubitare nec prudenter nec chriſtianè, de illius potentia, ac in nos omnes affectu poſt tot diuites ſponſiones, totque teſtatiſſima amoris ſigna, tot pro vberibus vulnera, prodigumque pro lacte ſanguinẽ, quiſquã poſſit. Iam cùm poſt tot tãtaq; perſtet in vano Superior metu, perpetuoq; timore pulſetur, plurimum neceſſe de diuinarum ſponſionũ fide, deque fiducia innumeris Deo nominibus debita, remiſerit. aut ſanè occulto aliquo quicunq; hoc malo poſſidetur, faſtu rapitur. cùm enim res viribus

ribus tantùm ſuis metiatur, videatque has impares rebus magnis ; de felici executione deſperat, ſpemque omnem abijcit, torporique indormiens , in ignauo imperio conſeneſcit, vitamq; in inglorio otio tranſigit, omnium domi foriſque libertatum, diſſolutionum , morumque à Religione alieniſſimorũ cauſſa. qui ſi tot diuinis ſponſionibus oneratus, tot maximorum omni æuo exemplo prouocatus, Domini potentiæ innixus ad impoſita ſibi dexteram protenderet; non magno negotio, fortunatiſſimo ſucceſſu concredita ſibi perageret. nunc proſtrata miſerè iacent omnia. nullus, pulſâ in ſolidum vigilantiâ; diſciplinæ vigor, nulla regularũ obſeruatio, nuſquam æmula piarum exercitationum ſe oſtendit cupiditas. frigent omnia, calor nullus, pulſoque pio internorum æſtu , congelaſcit animus, & in Superioris tepore ignaueſcũt domeſtici, in illius metu timoribus pulſantur, & ad ſolum magni nomen cum duce ſuo perhorreſcunt; quaſi ſi quem fulmine percuſſeris , aut immani rupe oppreſſeris, arbitreris in Superiore ſuo mente deſtitutos: ita inter ignaua animæ illius deliquia, faſtidio metuque plenam vitam trahunt, lentoque infamique concharũ more veſtigio terram ſignant , pigra vbique poſt ſe

ſigna

signa ignauissimi pectoris relinquentes, ad omnem magnitudinem pauidi, ad omnẽ illustrium molitionem trepidi: è quibus ignauissima Religioso vita moresque vomitum Domini prouocantia nascuntur. ac tandẽ è religiosa disciplina, in perpetuum spiritualium neglectum prolabimur, infelici plurimùm exitu bene inchoata, æternùm deuenustaturi.

Remedia.

SVperiorum industria plurimùm in hac re iuuabit. credi enim vix potest, quantos animos suggerere valeant, quàm validè iacentem mentem erigere, dum magnis ipsi animis audaciæ viam sternunt, lætoq; hilariqúe vultu suos ad magna prouocant. etiam tirones & bellorum inexpertes, inassueti armorum, veterana perferunt arma, ferrum, impetum duce præeunte. audax nimirum ductoris animus, metum trepidantibus excutit; & experiri cominus iuuat, cuius vel solum nomen latè terrorem incutiebat.

Proderit deinde, si in Superiori patrem senserint, matris viscera, si sollicitam vigilemqúe in suorum necessitatibus, in ægritudine potissimũ, curam; si liberalem manum,

num, si vltrò suos in fiduciam prouocantem, si expandentem pectus, si remotam à politica & aulica rationem, si plura rebus præstantem, quàm verbis spondentem.

Occupandi tales ac variis distinendi, ac à minoribus paulatim ad maiora audenda propellendi, laudãdi, factaque eorum mediocria in maius extollenda, consiliis vltro admouendi, magnanimis adiungendi, vt horum consortio audere incipiant, timere desinant.

Spiritalibus exercitationibus, piorũque librorũ lectionibus iuuãdi, locorum etiam ac munium mutationibus, maximè si in familiam aliquam munusque propendeant, è quo meritò damna timeri non possint.

Gregorius Magnus modum ingenia hæc pertractandi præscribit: *Pusillanimes ampliùs ad iter bene agendi reducimus, si quadam bona illorum ex latere requiramus, vt dum in eis alia reprehendendo corripimus, alia amplectendo laudemus: quatenus eorum teneritudinem laus audita nutriat, quam culpa increpata castigat. plerumque autem vtiliùs apud illos proficimus, si & eorum gesta memoramus; & si qua ab eis inordinatè gesta sunt, non iam tanquam perpetrata corripimus, sed quasi adhuc ne perpetrari debeant, prohibemus. vt & illa quæ approbamus illatus fauor augeat, & contra ea quæ re-*

Past. p. 3. cap. 9.

pre-

prehendimus, magis ad pusillanimes exhortatio verecunda conualescat.

Ingens in hoc malo certumque remedium à diuinæ bonitatis ac potentiæ consideratione, ac à validis illius promissis, & testata omnibus retrò sæculis insperantes in se munificentia, adeoque à prodiga illius in fidentes manu, peti potest. audeat proinde sperare homo, maiora largietur Deus. nescit enim ab homine vinci Deus, omni humana confidentia & spe maior. prouocabit ergo se quisquis malo hoc tenetur, diuinæ bonitatis ac potentiæ immensitate, profusaque in supplices fidentesque sibi largitate.

In Superiore verò fortiter iuuabit, si certò sibi persuaserit, munus sibi à Domino impositum. errare autem, aut fallere, aut falli nõ posse in delectu suo Deum, nec in interitum sed in salutẽ imponere, tantumque semper virium concessurũ, quantum oneris imponit; nec munificam antè dexteram contrahere, quàm benignitatis ac potentiæ suæ diffidentia laborare viderit hominem. quod vbi senserit, auxilia retrahit, quibus indignam diffidentẽ mentem, & de diuina potentia, aut promissorum certitudine dubitantem, tanquam aut non possit Deus, aut datam fidem fallat, arbitratur.

tratur. cùm vtrumque alieniſſimum à bonitatis ac potentiæ infinitate ſit. quo fit vt iuſtam illius iram, auxiliorumque deſtitutionem meritò prouocet. medebitur huic malo puſillanimus, ſi in magnam ſe ſpem potentiæ ac diuinarum ſponſionum erexerit, tam certus de cõſecutione, quàm fortis de fiducia fuerit.

Dicet fòrs ex hoc numero Superior aliquis, cùm ſe vndique ſenſerit innumeris propè difficultatibus circũſeſſum, ac tantùm non inſepultũ, Quis tantis vno tempore occurrentibus, cùm noua veteribus fœcundo malorum germine innaſcantur, ſufficiat? mille modis temporalium ſollicitudine diſcrucior, menſque ſpiritalibus intenta in diuerſum & ad orationum alieniſſima, rapitur. additur comparandarum facultatum ſollicitudini, amittendarũ maior etiam metus. ſed & domeſticæ non rarò anguſtiæ implexam mentem tenent, ſemper dubiam, ſemper incertam, pendulam, & ad non pauca minùs religioſa impellunt. potens ſuada neceſſitas, fortis orator inopia eſt, nec minor egeſtatis metus. Accedunt priuatę difficultates: multorum à recto bonoque, veterique inſtituto, moribuſque, & à primæuo maiorum ſpiritu deflexio. hic iudicem ignemque ferrumque

que etiam in extremis & perimentibus perhorreſcit: ille medicam omnem Superioris manum auerſatur: iſte non tantùm medicam, ſed & clementiſſimi patris dexteram indignabundus repellit, nonvinum, nõ oleum à Samaritano propinatũ admittens. alius nec matris quidem vbera ſolo lacte manantia ſuſcipit. ſunt qui manſuetudine iuxtà ac ſeueritate indureſcant. exaſperantur nimirum in his à quacunque manu vulnera morbiq́ue.

Quid agat Superior tot vno tempore malis obſeſſus, cùm in triginta inferioribus triginta diuerſorum morborum genera numeret? quis vnus tot mutuò aduerſantibus medebitur, aut in tam pugnantes ſe formas vertat? hîc hilaritatem, ibi mœrorem, alibi maturitatem, ſeueritatem, & exinde amœnitatem ac lepores præ ſe ferat? mollia duris, læta triſtibus, calida frigidis, amara ſuauibus, mella nimirum felle, quis docta malis mederi manu miſceat? aut adeò inuicem aduerſantium quis vnus vno non rarò die horaq́ue conditiones induat? quis verò nõ indignetur tot ſæpe laboribus, vigiliis, monitis, ſtudiis precibus, lacrymis, optatos ſperatoſq́; non reſpondere euentus? è ſemente bona tot zizaniorum aceruos, tot è cultiſſima vite labruſcas,

ſcas, tot è fœcundo germinis boni trunco ſpuria vitulamina non actura radices, nec in poſteritatē itura, ſed & infortunato ferè exitu fuſos labores claudi? & ingratiſſima ſpongia detergi? nulloque ſpiritualium emolumento annos annis tanquam infelicis matris infortunatam ſobolem ſuccedere? & cùm in orbem recurrant labores, fruſtrari ſemper optatis? toties eadem inculcari, mollibus, acribus, lenibus, fortibus nec meliore euentu, quàm ſi Æthiopas laues? Adde, poſt hæc omnia, pro meſſe horreo Dominico inferenda, pro laude, & gratiarū actione, pro gratulatione, & mutui amoris ac beneuolentiæ redhibitione, oblocutionum ac detractionum plena plauſtra, animumque ingratum, odioque, dolo ac maleuolentia plenum, inuidiaque natantem.

Grauia hæc ſunt, ſi ſe vireſque ſuas Superior intueatur. vt non immeritò deſperet de euentu, & poſt nequidquam tentata remedia, deponat ægri ſui curam, committatque fortuitis naturæque morbum, nec vltrà manum extēdat in curationem: ſeque etiam adeò, ſi alia omnis elabendi via deſit, in alta recondat eremo, vt ſibi Deoque viuat.

Verùm ſi oculos coniecerit in Deum, pude-

pudebit illum cogitationum harum. conferat proinde sudores, lacrymas, Christi sui sanguinem cum suo. videat quàm prodigè illa Christus fuderit, quoties calcata ingrata humano pede, quot millibus frustra fluxerint, quoties totis regnis irrita crucis vulnera steterint.

Seipsum deinde Superior intueatur, adolescentiæ, ac fòrs maturioris etiam ætatis crimina, teporem, ignauam negligentiam, prostratamq́; ac supinam socordiam; quoties pulsantem monentemque Dominum neglexerit; quàm male innumeris in se nullo suo merito collatis beneficiis responderit; quoties illius immemor sanguinis per varia vitiorum genera volutatus, nequidquam minitante, increpante, inuitanteque ad meliora Deo, promissis etiam nouis vetera dona sua onerante, surdas aures præbuerit; & erubescet ad ingrati animi sui, cælo terrisque testata documenta. & non mirabitur suorum ad monita sua ignauum neglectum; qui dura toties ceruice Dei monita excusserit.

Cogitet etiam nihil sibi de labore deperire. se quantur, impugnentúe monita inferiores; manet Superiori cælo merces reposita magna nimis, tantoque manet maior, quanto difficilioribus colluctatur.

neque enim ab euentu, sed à voluntatis & amoris magnitudine merita donaque metiri sua solet Deus.

Denique magnam se in spem erigat bonitatis diuinæ, certus pro fidei ac spei magnitudine cogitationes cessuras. gaudet humana fiducia Deus, & complacet etiam sibi in illa, delectaturque prouocari in dona, & munificentiæ suæ nubes magnæ fiduciæ impulsu concuti, quò illas resoluat in imbres, & lata liberalitatis suæ maria.

CAPVT LI.

Impatientia in aduersis.

Siue è laboris tædio, ex innata ignauia & torpore, siue è mali magnitudine, aut è desperatione profectus ac felicioris exitus, aut victoriæ consequendæ, siue è fiduciæ in diuites Dei sponsiones languore; aut virium denique suarum, aut cælestis auxilij diffidentia nascatur; non vltimum malorum est. Hinc enim indignationes exurgunt, odiaque siue in eos quos scimus, siue quos auctores arbitramur, & sæpe innocentiam impetimus, & ea in innoxia capita struimus, quorum meritò æternùm pœniteat. qui error nulla plerumque industria

stria corrigi potest, cùm damna ea data sint, in quibus sera omnis emendationum cogitatio est, quæque nulla pœnitudine ac lacrymis elui, nullo pretio reparari possunt.

Iam si damni illati auctor innotuit, grauiùs etiam insurgimus. nec iure an iniuria acceperimus, examinamus; satis in vindictam & fouenda odia est accepisse. ita ferè omni ratione viduata impatientia est. atq; hinc temerarij prosiliunt ausus. pericula damnaque nulla sunt, si vindictæ locus cõceditur. etiam per latus proprium, quisquis hoc malo tenetur, gaudebit alterius peti posse: & suaue illi ferrum est, si eodem cadat hostis; molle telum, si vtriusque configat pectus.

Quid? quòd furori proxima omnis impatientia sit, & belluarum veriùs more quàm humano fertur in præceps, vt præcipitia & surgentia cælo saxa planities illi sint, si hostẽ in valle viderit; maria torrentes, si in litore aduersarius steterit. ita non suo ducitur, sed alieno rapitur impetu: neque talis in aduersarium it, sed ventorum more cæco proruit impetu.

Accedit impatientiæ non rarò comitem esse pusillanimitatem. cùm enim aut mali magnitudine vincitur qui patitur, aut

ignoratus damni illator, aut vindicta maior, aut nullus vindictæ modus; labimur ferè in mœrorem & languorem, in vitæ tædium, in mortis cupiditatem. mori enim delectat, cùm viuere pigeat: hinc morbi intima quæque & robustissima depascentes. sed neque ferro parcimus, bis impij. aut sanè contabescit homo, & nullum iam corpus, sed corporis sui vmbra quædã est.

Perpetuis deinde cor pulsatur anxietatibus, hæretque ad omnia pauidus animus, & ad tutissima quæque contremiscit. nec sibi satis fidit: carissimos quosque & antè amicissimos inter hostes numerat: vt nusquam tuta sit illi fides, nulli se credat, cùm in omnium oculis fraudes legat, in omnium ore venena, in omnium manibus ferrum, in omnium fronte hostem.

Perit exhinc illi omnis meriti corona, omnis præmij brauium, omnis triumphi gloria. æterna an peritura proponas, iuxtà habet. mercedem sponde; mercedis omnis contemptor est. æterna tura propone gaudia; somnium illi gaudia sunt, & omnes cæleſtium diuites sponsiones: cùm nihil videat præter malum suum, nihilque cogitet præter vindictæ modum. quin adeò, propone Deum; credes maioris illum facere grauitatem qua premitur mali, quàm aut illius

illius offensam, minas, pœnas; aut præmia & gloriam. Imò cùm è re nulla alia maior honor quàm ex aduersantibus paretur; quod illi in salutem cælitus concessum erat, vertit in interitum, medicamenta in venenum. misera omnino conditio, cùm quæ in vitam diuite Dei manu porrecta erant, in mortem commutantur.

Omnis etiam se talis prudentia spoliat, prouidentia nudat. neque enim statui prudenter prouideque aliquid potest, quàm diu impatientia occupauit mentem; non anteuerti mala, non præsentia excuti, non futura præcaueri possunt. quare in mille se talis conijcit discrimina, quorum fuga & euitatio compositam præsentemque sibi animum iactationibus vacuum deposcit.

Remedia.

PRoderit in primis frequenter secum meditari, magna illū sperare aut promittere non posse, quē aduersa non erudierunt. lecto, puluinaribus, mollibusque assuetus, mollia dabit, nec manum ad magna extendet. ardua virtus poscit, & extritum per aduersa pectus. vis viro & cælo digna? duris, inamœnis, difficilibus assuesce. callum nimirum antè per aduersantia ob-

ducat quisquis æternatura cogitat. adeoque quisquis pacatam vitam desiderat, durioribus antè mentem exerceat, ne fortuitis turbetur, ne incurrentibus obteratur, ne cedat malis, sed contrà audentior eat. vt nimirum animos ab aduersis mutuetur, audeatque vltrò prouocare fortunam, ab amica illa, aut inimica manu veniat. nam quid refert ad gloriam & laudem, hostis oppugnet apertus an tacitus? qui inimicitiam factis verbisque, an qui amicitiam verbo, hostilitatẽ rebus profitetur? vtrimque vulnera sunt, fluit ab vtroque ferro sanguis. nisi quòd gráuiora ex insidijs, & amica manu cadant; quia inopinata, & inermi ferè pectore accepta. eo laudis & meriti materies maior. Nam illa, Non putabam, non exspectabam ab hac manu, post tot amicas dexteras inimica exurgere arma, hostilia tela ab amica pharetra; ab ignauo pectore & ore veniunt. & quid refert à qua manu veniant mala? animum antè para, & cogita ab omni posse euenire quod ab hoste venit, posse tibi accidere quod Amasæ Ioabi ferro. & quot iam inde à Iudæ osculo in Domini iugulum surrexerunt?

Quid si Superior sit qui infert, quid si inferior? à patre in filium, à filio in patrem? &

& quoties à primordio creaturæ in creatorem insurgunt? quoties tu in Dominũ, Iudicẽ, Regem, Patrem? in Conditorẽ, Redemptorẽ, in Deum? teipsum proinde intuere, post tot beneficia creãtis, cõseruantis, redimentis, sanguinem fundentis, amantis, adoptantis, cęlorum hereditatem spondentis Dei: post omnibus retrò sæculis pœnas minitantis, & æternùm inter perennantes flammas minitantis Dei. post cælorum excidia, ignium sæuitiam, dæmonum carnificinam nullo æuo ponendam, nullo mitigandam. & insurgis tamen, & ferrum audes stringere, & iterum flagra, columnam, spinas, crucem, clauos, vulnera intentare. facit hoc quisquis calcata Dei voluntate, imperio spreto, letali se scelere inuoluit: & toties facit quoties se illo inuoluit.

Quid si Superior sit qui patiatur, à quacunque manu; cogitet illud Bonauẽturæ: *Per has aduersitates Prælatus à puluere peccatorum purgatur, quem contraxit ex humanæ infirmitatis surreptione. In multis enim offendimus omnes, & in pluribus negotijs, plures negligentiæ sæpe fiunt, à quibus necessum habent hîc purgari Prælati, ne illic duriùs puniantur; iuxta illud, Si iniquè aliquid gesserit, corripiam eum in virga virorum, & in plagis filiorum hominum:* De 6. alis c. 5. Iac. 3. 2. Reg. 7

per has etiam dum deprimitur, à tumore superbiæ custoditur: quæ potentibus periculosiùs insidiatur, dum & sublimitas officij, & libertatis licentia, & boni operis placentia, facilè mentem eius extollerent; nisi aduersitatis iugum collum præsumptionis eius humiliaret, & sic à superbia voragine defensaret. custos enim salutis & profectus boni rectoris est humiliatio aduersitatis, sine qua eum successus prosperitatis citò eleuasset in ventum præsumptionis. Vnde Dauid secundùm cor Dei electus, quando premebatur aduersis, deuotissimus fuit & humilis; quando autem extollebatur prosperis, incidit in culpam elationis, Psalm. 118. *ipso attestante cùm dicit, Bonum mihi, quia humiliasti me, vt discam iustificationes tuas.*

Si inferior est qui impugnatur, cogitet Primò, per hæc viam sterni ad magna. Secundò, parari animum in aliorum subsidium & mœrentium solamen, iacentium ac prostratorum erectionem. Tertiò, magni meriti materiam subministrari. Quartò, magnam animo tranquillitatem ac malaciam parari, dum per has iactationes roboratur, & assuescit duris, & vsu ac consuetudine quædã paullatim familiaritas cum aduersantibus intercedit. Quintò, crescere his tacitè spiritum ac roborari, iuxta illud: *Sic est regnum Dei, quemadmodum si homo iaciat sementem in terram, & dormiat, &* Mat. 4.

exurgat

exurgat nocte & die, & semen germinet, & crescat dum nescit ille.

Iuuerit verò plurimũ, Christi, Diuæ Virginis, Sanctorum cælo asscriptorum mores vitaque sæpiùs repetita. hæc enim animos firmabit, & aduersantibus maiores dabit. sperata etiam promissaque cælo præmia. quare cùm aut aduersi aliquid intercurrerit, aut impatiẽtiæ motus insurrexerint, Christi tui fusum pro te sanguinem, verbera, vulnera crucemque cogita; & non magno negotio sæuientes animorum fluctus cõpesces: maximè cùm ab orbe toto delectam sibi gentem tot beneficiorũ prærogatiuis, iam inde ab exordio cumulatam, crudelissima pati videris. quin adeò, post tot benefica in te manu collata, vt opprimi ac insepeliri beneficiis potueris, non cessas diurnis diuinorum mandatorum transgressionibus, vindicem in te Dei dexteram prouocare; & parcit ille tamen, & perfert scelera, nec iudicem statim manum extendit. miseretur potiùs, & meliora exspectat parcere facilis, ac maioribus etiam post seriam pœnitudinem bonis exornat.

Consultum fuerit sæpiùs illud memoria repetere: *Confortamini, & non dissoluantur manus vestræ: erit enim merces operi vestro.* Paral. 15.

Quæ

De 6. alis 6.5. Quæ manus, Bonauentura teſte, *inſtantia ſunt in agendo, & patientia in ſufferendo quod grauat. quæ ſi non diſſoluantur per deſidiam ſeu intolerantiam, merces æterna ei cumulabitur.*

---

†*Referendum hoc caput ad librum ſecundum, poſt caput* 2. folio 172.

Curioſior inueſtigatio imperfectionum Superiorum.

QVæ res magnam animi inquietudinem ingenerat, ingentium turbarum cauſſa; cùm curioſior hæc inueſtigatio, tanquam validis aduerſantibuſque ventis, mentis malaciam ac tranquillitatem euertat, perpetuiſque quibuſdam flatibus fluctibuſque ſerenitatem turbet, ac è ſede ſua depellat. neque enim ſtare in illa mente tranquillitas poteſt, quæ perennibus iactatur motibus, curioſioreque inueſtigatione continua iactatione concutitur. vt taceam contemptum paullatim Superiorum naſci. Neque enim fieri poteſt, quin aliqua nonnunquam minùs per omnia laudanda, quædam fòrs etiam damnanda ſolers diſquiſitio, ingenioſa ſemper in

in malum, repertura sit. neque enim adeò numeris omnibus quemquam absolutum reperias, quin aliquid emendandum deprehendas. vt nulla fuerit ætas, quæ non in maximis etiam viris aliquid semper putaueritignoscendum, tanquam in medio die pertenuem subterlabentem soli vaporem quinec illius repercutiat radios, nec lumẽ obnubilet. Nam illam omnium perfectionum accurationem quæ nullam veniam mereatur, nulloque næuo aut puluere aspersa sit, vouere possumus, sperare prudenter homines non possumus, & alterius illa, non huius vitæ exempla sunt.

Iam ita ferè natura comparatum est, vt cùm è curiosiore indagatione, in intima Superiorum adyta assidui scrutatores deuenerimus; plus possint ad contemptum modica vitia, quàm magnæ ad venerationem virtutes: cùm ferè deterrima quæque fortiùs oculos repercutiant, altiusque in animum dimittantur.

Ac primò, aliquid antè conceptæ venerationis deponimus, inde augustissimè priùs laudata, tenuiter ac quasi per capillum tangimus: ad aliorum exinde laudes silentio mentem prodimus, damnamus denique, & in apertas prorumpimus detractiones. ita non contenti sumus improbanda

banda vidisse, spargimus, adeoque sub lingua calamisque crescunt vitia, & in elephantem culices abeunt, in gigantes exurgunt pygmęi. Vnde fit vt omnis Superiorũ auctoritas corruat, & pro veneratione contemptus sequatur, pro obsequẽdi studio, quod plurimùm opinionibus innititur, obedientię neglectus suboriatur. cumque nihil tam potentes obedientiæ stimulos addat, quàm altè imbibita animo Superiorum veneratio; hanc autem nihil adeò minuat, atque curiosior abditissimarum imperfectionum perscrutatio; fit vt hac vna obedientiæ nerui penitus secentur, vtque sua iam cuique voluntas pro maiorum imperio sit. quod vbi fit, quidquid in Religione summum erat, & obedientiæ viuentis, in mutuum robur contra procursantes inimicas acies stringebatur ac firmabatur, dilabitur, & magnum illud Religionis propugnaculum, tanquam disruptis aggeribus, diffluit. Sed neque domesticis hæc parietibus continentur, cùm nihil proniùs elabatur, quàm si quid imperfectionis in Superiore notatum fuerit: & gloriamur etiam interdum, tanquam solertes vitiorum quæ alios latuerant, repertores. præmiumque noxiæ huius indagationis, euulgatio vitiorum est: quæ vniuer-

sæ

sæ familiæ quantum damnorum adferat, nemo paullo prudentior non videt. cùm æstimationis famæque in Superiore diminutio, omnia simul metuenda secum trahat. Nam vbi quæ latebant, aut magnarum virtutum vmbra vitia tegebantur, produntur, & in omnium ore calamoque incrementa sumunt; nequidquam magna speraueris, cùm opinionibus ferè humana peragantur: quam qui sustulerit, proditor factus secretorum, omnem bene feliciterque agendæ rei occasionem ademerit; cùm fidem, auctoritatem, venerationem, prosperioris imperij fulcimenta, tanquam vna falce demetat, spemque in his omnem non in herba tantùm, sed in radice præscindat.

Huc accedit quædam in Superioribus animorum deiectio ac pusillanimitas. cùm enim minutissima abditissimaque sua solisque parietibus nota obseruari studiosiùs vident, ac in ingentes montes tenuissimas attolli verrucas, virtutes tegi, aut æmula simulatione transiri, ingentiaque naturæ ac Dei dona æmulationibus liuoribusque insepeliri, minima vitia in immensum supra verum tolli, perque omnium linguas chartasque spargi, infelicibusque augmentis in densa nemora, noxiorum zizaniorum more,

re, raros frutices succrescere; cadunt animis, concreditaque sibi domestica externaque negligunt, ac in ignauam quandam, ex alacri accensaque degenerant vitæ rationem, sibi iam ipsis dissimiles: vt prior ille ignis pectoribus clausus, magnarumque cogitationum succentor concrescat in densam glaciem, in Noricum quoddam frigus: & prior illa animorum alacritas, fortes ausus, mentis erectio, generosi pectoris flammæ, in ignobiles delabantur cineres, in languidum teporem, in vmbras, in fumum, & pro dignissimis posteritate cogitationibus, ingens animi mœror & melancholia succedat, illustrium inimica moliminum, qua quidquid generosioris erat mentis emedullatur, ac tanquam succisis ad viuum neruis delumbatur.

Grauia hæc sunt, & ad vltima vltimæ desperationis recta via impellentia. è tam tenuibus initijs tam magna, tam Religionibus noxia, tam nulla postmodum arte emendanda. nihil hîc nouum. nam & vulpeculæ paruulæ demoliuntur vineam Dei Sabaoth, & validissimarum fundamenta vrbium non semel à muribus euersa legimus, etiam à formicis. & tineæ quanta robora exedunt? ęrugine sanè ferrum exeditur quod ignibus stabat illæsum. ita à minimis

mis maxima corruunt. à molli ſtillicidio ingentes fatiſcunt rupes, à tam lenta mollitudine Oceani propugnacula & clauſtra. quis credat, ni res ipſæ loquantur? quare niſi curioſiores hi minutiſſimorum in Superiore ſcrutatores, in robuſtiſſimum inciderint, & Hercule aut Samſone natum pectus, quod aduerſantibus indureſcat, roboretur, ac ſeipſo fiat maius, quodque in non poſtrema felicitate ponat, tales nactũ ſe fuiſſe, acuẽdis viribus cotes; quod denique ita mores vitamque omnem compoſuerit, tanquam in ſolis inimicorum oculis, ac inter hoſtilia arma viueret; omnis omnino magnarum rerum ſpes funditus euaneſceret. Tales verò quanti ſunt? neſcio an centeſimus quiſque contemnat ſcorpiacas has caudas, viperarum ex inſidijs dentes; aut arborum inſtar aquilonibus hiſce firmetur; aut præualidarum rupium more irata hæc contemnat maria, & procurſantes fluctus, cogatque interritus iras minaſque ſuas bibere. rara ô nimiùm in humanis pectora, chalybe aut adamante nata! cùm plerumque omnes æmulis his obſeruationibus, proſtratis prolapſiſque inſolidum viribus, corruant, ac animam etiam mœroribus tanquam torcularibus expreſſam, per ignaua veſtigia ponant. ad-

eò nec robore pleni, viridi etiamnum iuuenta, aut ætate & prudentia firmati, his optimorum quorumcunque blattis ac tineis diu reſiſtere poſſunt, aut ſtare incolumes; ac inambuſti, integraque fama & pectore per calcatas haſce venenarias curioſitates vitam tolerare. eo magis quo curioſi hi diſquiſitores plerumque de corde & cerebro ſuo mutuentur quod Superiori adnectant. premũtur occultis vitijs? ijſdem teneri Superiorem quia vellent, arbitrantur: innatant abditis animorum imperfectionibus? ijſdem innatare fluctibus quia vellent, putant Superiorem. infelices natatores ſocios ſibi quia vouent, inueniſſe credunt: at in nullos magis quàm in Superiores feruntur; excuſatione nimirum digni, ſi ſuis vitijs Superiores inuoluerint. Et cùm non rarò quæ præferuidè valideque facta vellemus, eueniſſe credamus; fit vt vitia noſtra in Superiorum frontibus legamus. non quòd inſepulta illi ſint veſtibulo, ſed quòd è nemore noſtro decerpta, in alienum agrum zizaniorum talium inaſſuetum, noxia hæc ſemina transferamus. quòd ſi quæ externa in Superiore licet tenuiſſima vitiorum quorundam domeſtica nobis ſigna vidiſſe in animum induxerimus; à decem paſſuum millibus damnanda

da euocamus, & è noſtro illos ingenio moribuſque metimur. quid? quòd frequenter in ſiniſtram omnino partem & alieniſſimam ab auctoris mente verba reſque flectamus. ita in alieno ore, manu, ſanguine, vita, fama ludimus, & quidquid vel capillo vitia noſtra refert, in teſtatiſſimam alienorũ vitiorum ſeriem transcribimus. Grauis omnino res, moleſtiarumque ac periculorum pleniſſima, quæ ingentes depoſcat animos, ac humanis propè maiores, ac non niſi prævalida Dei manu ſuffultos.

Remedia.

NOn hominem in Superiore vitijs obnoxium, ſed Dei cuius vices gerit perſonam intueri. hanc in illo venerari, & hanc ſolam. Qua in re imitandi ſæculi mores. neque enim in regio legato priuata vitia quidquã de veneratione adimunt: cùm in hoc non Petrum aut Paulum domeſticis vitijs inuolutum, ſed Regem intueamur, cuius vicarias vices cùm obeat, regio illum cultu & obſequijs dignamur.

Hominem illum cogitare, errare poſſe. neque dignitates vitia minuunt aut tollunt, augent magis & oſtentant quæ antè latebant. nam quæ priuata vita tegebat

tanquam abdita aut altè recondita terris ea publica omnium oculis prospectanda proponit. quin imò ipsa munia amplam vitiorum materiam suppetunt: & quæ in semine suo mortuis similia torpebant, aut ignauo quodam sopore elisa iacebant; accedente dignitate exurgunt in herbam, in frutices, in arbores, in plenam patulamque vitam.

Ad omne Superioris vitium, sua propius intueri. grauiora diligens seriusque disquisitor reperiet domi suæ: quæ fors si composuerit cum illius, festucas in illo, trabes in se reperiet.

Statuat apud animum suum vnusquisque in Superiore, quod ab alijs in re sua vellet. ignosci vitijs suis desiderat? eadem vtatur regula in Superiore: maximè cùm maior dignitas ac potestas maiorem malorum materiam suggerat. ferè enim plus potuisse, plus fecisse fuit.

Nisi apertissima in Superiore viderit, nunquam firmet iudicium, ac illa ipsa in benigniorem semper partem interpretetur. cùm plurima in humanis occurrant prima fronte damnanda: quæ si penitius depositio in alterutram partem affectu introspiciantur, probanda non rarò erunt, aut saltè clementiore longè censura notanda;

tanda; si non crudè dicta factaque, sed auctoris mentem intueamur. quòd si res excusationem non admittat, ad humanam naturam pronam advitia decurrendum, & è nostra ad varios lapsus facilitate, aliquid indulgendum alijs: digniſſimi futuri cui reliqui ignoscant, si nos erroribus ignoscamus aliorum.

In testatis Superiorum vitijs, ad Deum per frequentatas calidasque preces decurrendum, vltroneis etiam sibi irrogatis pœnis illi placendo, vt pulsis vitiorum errorumque tenebris, veris solidisque mentem illius virtutibus ornet illustretque, totumque hominem zizanijs in plenum radicitus euulsis, melioribus cæloque ac munere quod tuetur dignis instruat.

Cogitet deinde quanta Superior in illo perferat, quanta molli spongia eluat, quanta prudenti simulatione transeat, quanta leui manu tangat, quanta mitiget & eleuet; cùm hominibus imperare se sciat non angelis. maiore etiam facilitate in Superiore vtatur: cùm æquius sit filium parentum ignoscere erroribus, quàm parentes filiorum indulgere vitijs.

FINIS.

Errata sic corrige.

*Pag.*284. *v.*7. *à fine lege* tantùm.
298. *v. antepen.* præmiator.
299. *v.*18. ingentem Dei & vocationis.
334. *v.*2. *à fine* intuentur.
354. *v.*4. *à fine* rex.
357. *v.*11. conſequuntur.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

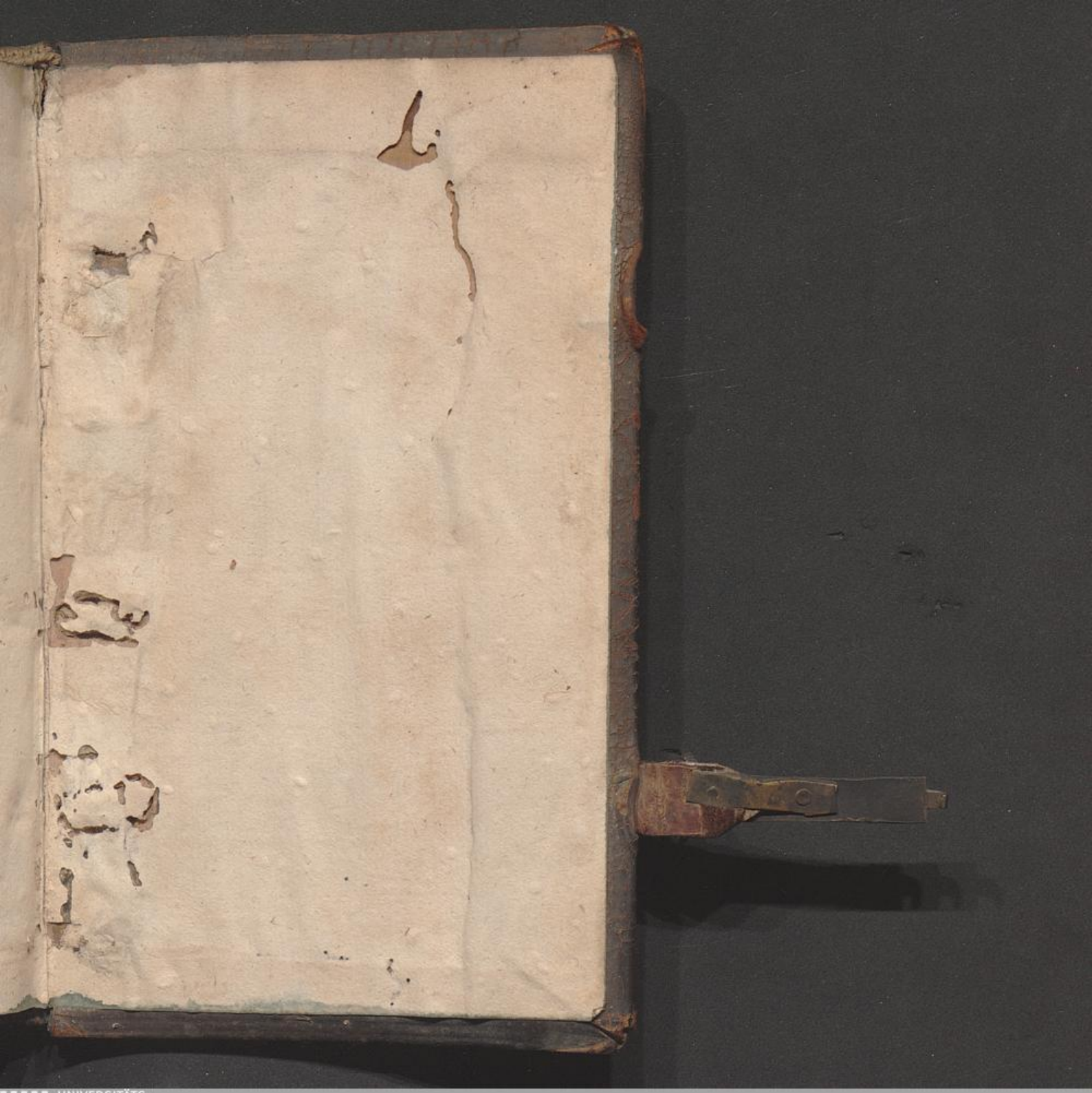
UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

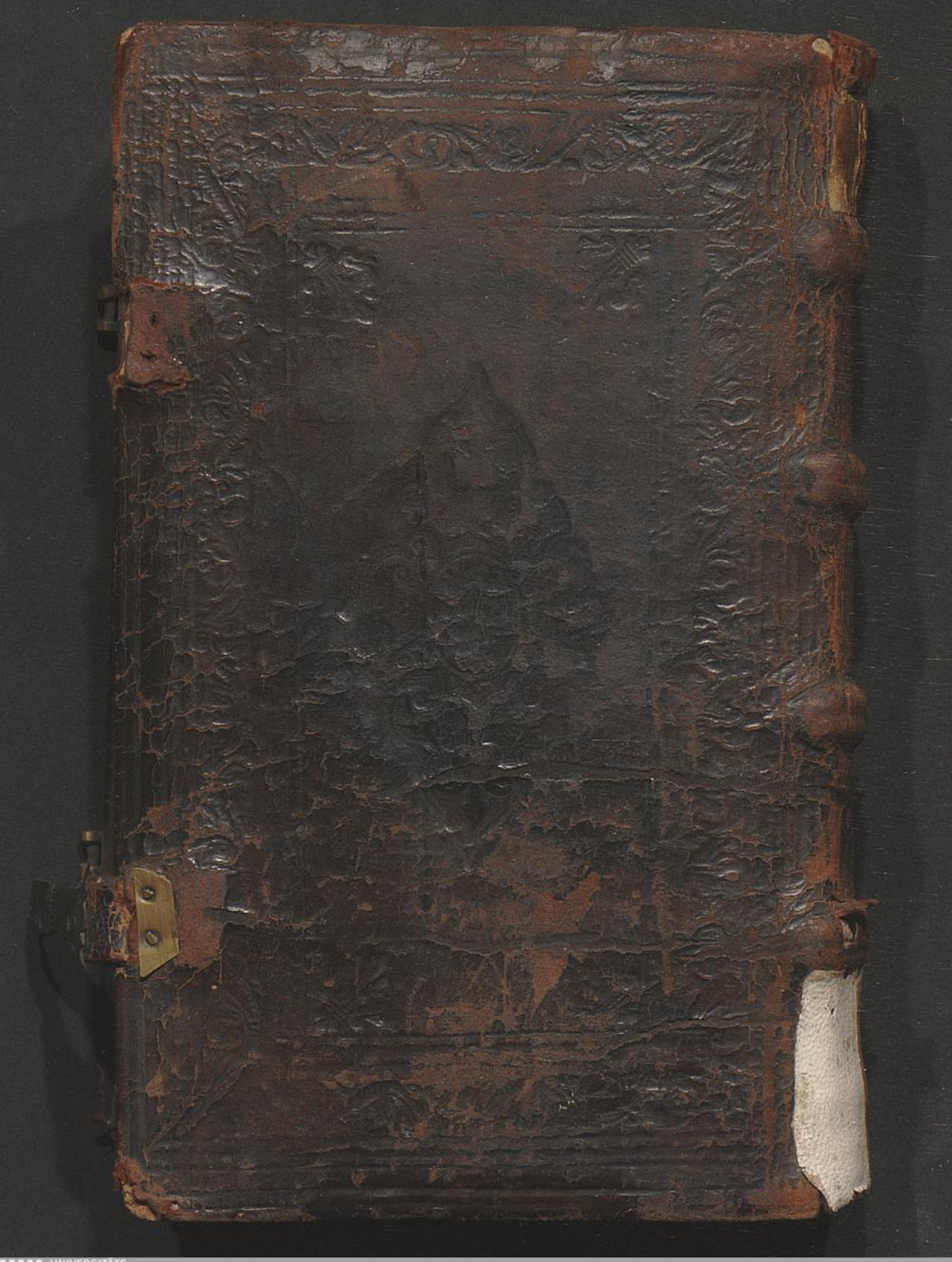
UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

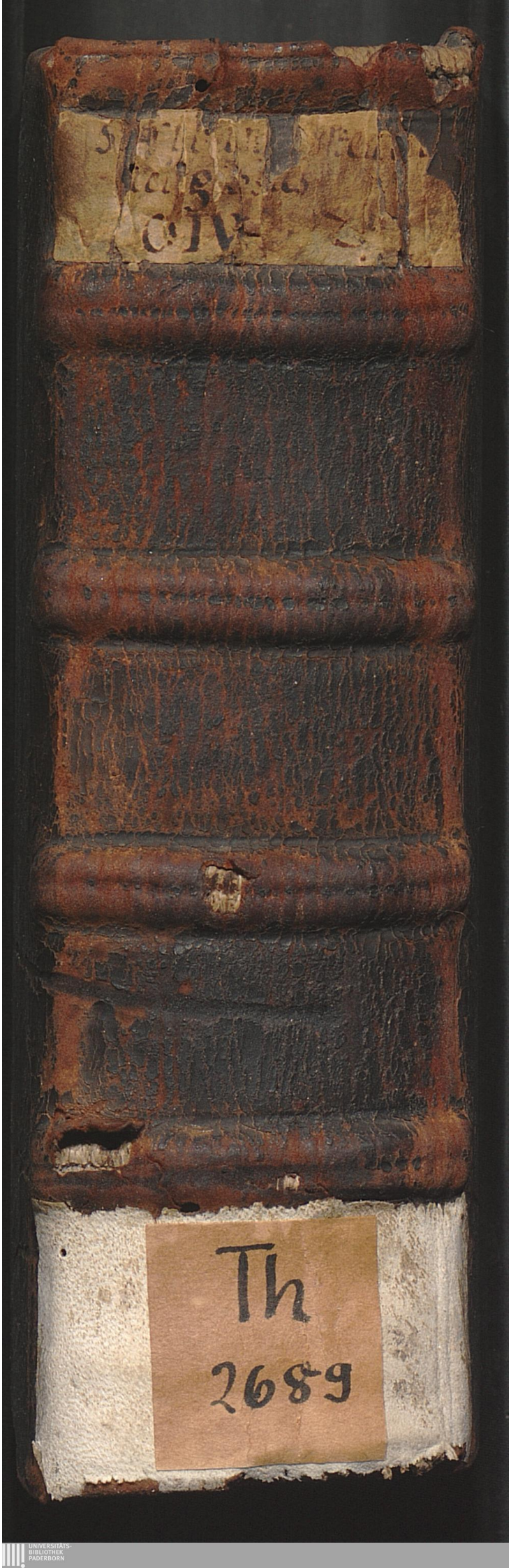
Th
2689